הארץ

1.35 ש"ח יום ו' כ"א בשבט תשמ"ז, 20 בפברואר 1987 VOL. 68/20616 FEBRUARY 20 1987

סכנת חידוש האינפלציה

העליה הניכרת ביבוא הבזיקה לאשראי, מעידה כי קיימת סכנה מוחשית של התחדשות האינפלציה. הלחצים המופעלים על הממשלה, להגדיל את הסיוע לגורמים שונים מחריפה סכנה זו והתענות לתביעות השכר של קבוצות עובדים שונות, מבטיחה שהאינפלציה הדוהרת תשוב אלינו במהרה. את האינפלציה, לא ניתן יהיה לרסן לאורך זמן באמצעות צווים ותקנות. רק ריסון הוצאות הממשלה, הקפאת השכר זה קטנת יכולת השימוש בכבסים הפיננסיים האדירים שבידי הציבור, ימנעו את המפלת האינפלציונית החדשה. אלה הם צעדים הכרחיים גם אם הם אינם פופולריים.

שינוי מפלגת המרכז

נסים עשוי להציע חוק לאיסור שביתות בבתי"ח

עובדי המינהל והמשק בבתי החולים ובמרפאות קופת חולים נענו לפניית הנשיא וחוזרים לעבודה • עובדי המינהל והמשק בבתי החולים הממשלתיים מאיימים לשבות ביום שני

מאת צבי זרחיה ודן סגיר

שר האוצר משה נסים עשוי להעלות ביום א' לממשלה הצעה לחוקק חוק, האוסר שביתות בבתי החולים, זאת על רקע שביתות

(סוף בעמוד 7)

במערך גוברת התחושה: אין מנוס מהתפרקות הממשלה

בכירים במערך טוענים כי ממשלת האחדות בראשות שמיר עלולה לגרום להרס הישגי ממשלת האחדות בראשות פרס: בלימת האינפלציה ושיפור תדמית ישראל בעולם כמדינה היוזמת מהלכי־שלום • פרס: "אם ישראל תגיד 'לא' לוועידה בינלאומית אוי רצחנו את השלום" • רומז כי הוויכוח על הוועידה עשוי להוביל לבחירות • התגובה ב"חרות": אלה המדברים על רצח השלום מתכוונים לרצח ממשלת האחדות

מאת אילן שחורי ועקיבא אלדר סופרי "הארץ"

במערך גוברת התחושה כי אין מנוס מהתפרקות הממשלה, בקרב החוגים הבכירים ביותר במערך הולכת ומתגבשת המסקנה, כי קיום הממשלה במתכונתה הנוכחית עלול לגרום להרס ההישגים שממשלה זו השיגה בשתי שנות כהונתה הראשונות.

על פי מסקנה זו, גורמים הסיכונים לקיום הממשלה בראשות שמיר עלולה, אם תמשיך לכהן, לקעקע את שני ההישגים העיקריים שהשיגה ממשלת האחדות כאשר שמעון פרס עמד בראשה. והרשג

(סוף בעמוד 7)

קונדוקטור ליום אחד: כשלראשו כובע של עובר רכבת, צולם אתמול שמעון פרס ליד רכבת שהסיעה מאות תלמידים לדרום, במסגרת "מיבצע הפריחה השמנה" של הקרן הקיימת.

שולץ: שמיר ואני נגד ועידה בינלאומית

מזכיר המדינה האמריקאי התקרב לעמדת רה"מ, ואמר לוועדת החוץ של בית הנבחרים: זה לא יעבוד; הם (הישראלים) מתנגדים לועידה עם חמש החברות הקבועות במועצת הבטחון, וגם אנחנו מתנגדים לכך • "אם נוכל למצוא איזשהו אמצעי הנושא תג של ועידה בינלאומית, דרכו נוכל להגיע לשיחות ישירות, נהיה מוכנים לשקול אותו"

מאת צבי ברא"ל שליח "הארץ" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). שר החוץ ג'ורג' שולץ פסק אתמול כברת דרך, וקרב עמדותיו לאלה של שמיר בנושא הוועידה הבינלאומית. בעדותו בפני חברי ועדת החוץ של בית הנבחרים אמר שולץ: "שנינו (שמיר ושולץ) מתנגדים לרעיון כינוסה של ועידה שתכלול את חמשת החברות הקבועות במועצת הבטחון אשר תדון בשאלה כיצד לפתור את הבעיות באיזור, ותורה לצדדים מה לעשות. זה לא יעבוד. הם (הישראלים) מתנגדים לכך, ואנחנו מתנגדים לכך... אם נוכל למצוא איזה שהוא אמצעי הנושא תג של 'ועידה בינלאומית', דרכו נוכל להגיע לשיחות ישירות, אני בהיה מוכנים לשקול אותו".

שולץ הדגיש כי בדיוק את הצורך בשיחות ישירות כשהוא יזהה, וקט בדוגמה המצרית ישראלית המבוססת על הסכמי קמפ דייויד. עם זאת לא שלל שולץ את שתופה של בית המועצות בתהליך.

ראש הממשלה סיים אתמול את ביקורו הרשמי בוואשינגטון בסעודת ערב חגיגית שערך לכבודו סגן הנשיא ג'ורג' בוש.

לפני כן נפגש שמיר עם שר ההגנה כספר וויינברגר לשיחה בת שעה שרובה התנהל בארבע עיניים. השניים דנו בנושא שיתוף הפעולה האסטרטגי, הרחבת ההיתרים של ישראל להשתתף במכרזים של הפנטגון, והמשך אוטונומיות הציוד הצבאי האמריקאי בישראל, וכן בנושא הלביא.

שיתוף בנושא לבנון

שמיר ווינברגר דנו גם בנושא שיתוף פעולה מודיעיני במיוחד בהקשר הלבנוני ונתנו את השלכות מלחמת איראן עיראק.

אשר ללביא, אמר שמיר כי עד שתתקיים בדיקת החלופות "יימשכו העניינים כרגיל" והבטיח כי תוך שבועות ספורים תגיש ישראל את השתבונות. נושא הלביא היה אתמול סיבה לעגם רב בקרב בכירים ישראלים. אלה האשימו כי הפנטגון ערך פרסום מתוך דו"ח הפנטב

(סוף בעמוד 7)

וויינברגר: ה"לביא" יקר ונחות

מאת צבי ברא"ל

ואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). יום אחד לפני שנפגש ראש הממשלה עם שר ההגנה כספר וויינברגר מצא האחרון לנכון להביע את דעתו בפומבי על מטוס הלביא. בעדותו לפני ועדת החוץ של בית הנבחרים אמר וויינברגר בתשובה לשאלה: "אני חושב שזהו מטוס יקר מדי. זהו מטוס שלא יוסיף באופן משמעותי לכוחו הצבאי של ישראל. יהיה זה מטוס הנחות מן המטוסים שמכרנו לה."

וויינברגר ביקש מן הוועדה גם לאשר עקרונית מכירות נשק למדינות ערב ולהתעלם על תקציב סיוע החוץ כדי שמכירות ידידותיות כמו ירדן לא תאלצנה לפנות לברית המועצות כדי לרכוש ציוד צבאי שאותו אין היא מקבלת בארה"ב.

למרות מעמד של בת ברית — ישראל לא תזכה להנחה במחירי נשק

הוויתור על זכות זו נועד לרכך התנגדות הפנטגון להענקת המעמד המיוחד

מאת זאב שיף

בטרם הוכרה כבת ברית של ארה"ב שאינה חברה בנאט"ו ויתרה ישראל מרצונה על אחד היתרונות החשובים ביותר ממנו יכולות ליהנות בנות הברית — הנחה ניכרת במחיר מערכות הנשק הנרכשות בארה"ב בכך שמנכים מהן את הוצאות הפיתוח.

בהתאם לחוק רשאיות מדינות נאט"ו לדרוש ניכוי הוצאות הפיתוח מכל מערכת נשק שהן רוכשות בארה"ב. במקרה של מטוס אף־16, למשל, משלמת מדינת נאט"ו הרוכשת את המטוס בכשני מליון דולר פחות משמשלמת מדינה שאינה בת ברית. ישראל, למשל, שילמה את המחיר המלא הכולל את הוצאות הפיתוח. אילו היתה מקבלת את ההנחה האמורה לאחר שהוכרה כבת ברית היתה יכולה לחסוך כ־150 מליון דולר על 75 מטוסי האף־16 החדשים שאת הראשונים שבהם קיבלה בשבוע שעבר.

כאשר בציגי משרד הביטחון הגלו לפני כשלושת רבעי שנה את ההצעה שישראל תוכרז כבת ברית שאינה חברה בנאט"ו, התברר כי הפנטגון יתנגד להצעה אם תעמוד ישראל על כך שיינתנו לה את ההנחה בהוצאות הפיתוח של מערכות נשק. הוחלט, לכן, לרכך את התנגדות הפנטגון ולא לתבוע את היתרון החשוב הזה. ישראל הודיעה כי היא מוותרת על כך בשלב זה. הערכה היא שאחרי שאושר מעמדה המיוחד של ישראל אפשר יהיה בעוד כמה שנים לחזור ולבקש את ההנחה הגדולה שמקבלות חברות נאט"ו. בינתיים מתכוונת ישראל לבקש הקלות אחרות, אם כי קטנות יותר, מתוך מעמד של בת ברית של ארה"ב.

אביטל בגין, רעייתו של יוסף בגין, מחזיקה בידה צילום של בעלה, אתמול במוסקבה. (תצלום איי־פי).

יוסף ביגון קיבל חנינה וישתחרר כנראה היום

אשתו של ביגון: מקווה לממש בקרוב חלום ולעלות

אומרת בשיחה טלפונית ל"הארץ": "בבוקר אסע עם הבן, בוריס, לכלא צ'יסטופול כדי להקביל את פני יוסף" • ישוחרר גם הפסיכיאטר קוריאגין שתיעד מקרים של אנשים שהוחזקו בבתי חולים פסיכיאטריים אף שלא היו חולים

מאת גדעון אלון סופר "הארץ" לתנועות הדיפלומטיות

אסיר ציון יוסף ביגון קיבל חנינה עפ"י צו של הסובייט העליון ואפשר שישוחרר כבר היום, מסר אתמול דובר משרד החוץ הסובייטי, גנאדי גראסימוב. הודעתו של גראסימוב שמה קץ לכמה ימים של אי־וודאות לגבי גורלו של ביגון, בן 56, היושב

(סוף בעמוד 7)

הנהג בשכם נהרג מירי החיילים; עדיין לא ברור אם דרס בכוונה

מאת אורי ניר סופר "הארץ" בשטחים

נהג המונית שדרס שלושה שני חיילי צה"ל, נהרג מיריות חבריהם של השניים. כך עולה מדו"ח הבי' דיקה שלאחר המוות, שתוצאותיו פורסמו אתמול.

בבדיקה נמצא קליע שחדר לגוף הנהג מהגב, פגע בעורק הלב, ונעצר בחזה.

הקליע לא יצא מגופו, תנצע הכניסה של הכדור היה קטן מאוד. משום כך, לא היה ברור מבדיקה ראשונית מה היו נסיבות מותו המדוייקות.

גורמי ביטחון בכירים ביו"ש אינם משוכנעים עד עתה כי התקרית היתה אכן מכוונת ומתוכננת, ומעלים אפשרות שמדובר בתאונה. גורמים אלה מודים מפני הסקת מסקנות נמהרות בדבר שיטה חדשה של פיגועי התאבדות מהסוג הלבנוני בשטחים. עם זאת, יש לציין כי מהתרשמות החיילים שהיו במקום עולה שהנהג אכן פעל מתוך כוונה תחילה לדרוס את החיילים.

היתה לו כוונה חבלנית

אחד מהחיילים שנפצעו בתקרית, רונן רוזנה, אמר אתמול כי לפי התנהגות הנהג היתה לו כוונה חב־לנית, משום שבכבר הדרך היה מגרש שהנהג יכול היה לברוח אליו. לפני שהוא סובב את מכוניתו לצד הגבר של המבכים, ובמעט שדרס גם את החיילים האחרים בסיור. "אני מאמין שהוא ניסה לפגוע בנו, ולא סתם ללחוץ אותנו", אמר החייל רונן רוזנה בבית החולים תל־השומר. רד פאיר הגדירו את מצבו הרשאי יציב. חברו של רונן, ניר ביגון, שאושפז עדיין במחלקה לטיפול נמרץ, ומצבו מוגדר חמור. מפקדים צבאיים ביו"ש שיבחו אתמול את התנהגות

(סוף בעמוד 2, טור 1)

נהג המונית משכם שדרס שני החיילים, סמיה חרושה.

500 חיילי קומנדו סוריים ולבנוניים נערכו להפריד בין הלוחמים בביירות

150 נהרגו ב־5 ימים • נביה ברי הכריז על גיוס כללי בקרב לוחמי אמל לקראת מאבק "עד לנצחון" • שר החינוך: אנו, חברי הקבינט, מהווים כישלון חרוץ; מן הראוי שכולנו נתפטר"

מאת סופר "הארץ" לענייניים ערביים

הפוגה בקרבות הרגשה אמש במערב ביירות, שהיתה אתמול עיר רפאים בתום היום החמישי של הלחימה בין מיליציות השמאל לבין תנועת אמל השיעית. בשעת לילה מאוחרת התפרס כוח משותף של חיילי קומנדו סוריים וצבא לבנון, שמנה כ־500 חיילים בשלושה מוקדי לחימה, כדי להפריד בין הלוחמים. אולם מקורות בביירות טענו אמש כי הכוח המשותף לא יהיה מסוגל לעצור כליל את הלחימה אם הצדדים יחליטו להמשיך הבוקר בקרבות.

בסיכום הפעילות המלחמתית של יום אתמול במערב ביירות נמסר כי לוחמי "אמל" הצליחו לעצור את

(סוף בעמוד 7)

בעקבות מגעים בין בינו צדיק והמנכ"ל המשותף לשעבר של בל"ל

יקותיאלי ויתר על 600.000 שקל — יקבל 200.000 ש' ופנסיה: 5500 ד'

מאת אריה לביא

סופר "הארץ" לענייני כלכלה

המנכ"ל המשותף של בנק לאומי לשעבר ברוך יקותיאלי ויתר על חלק מתנאי הפרישה שלו בעקבות דיונים שקיים בימים האחרונים עם המנכ"ל החדש של הבנק צדיק בינו. נראה שמנכ"ל החדש של הבנק בודק את האפשרות לשכנע בכירים נוספים לוותר על חלק מתנאי הפרישה שלהם.

במסגרת ההסכם שהושג עם יקותיאלי, הגאשר אתמול במועצת המנהלים של בנק לאומי, ויתר יקותיאלי על הפיצויים המגיעים לו מהבנק עבור 25 שנות עבודתו בסך של 600 אלף שקל אך ימשיך לקבל את הפנסיה החודשית בסך של 8500 שקל לחודש.

מאחר ויקותיאלי התבקש לפני זמן מה לפרוש מהבנק, פרישה מוקדמת, החליט להעניק לו מענק מיוחד בגובה של 12 משכורות. נודע שסכום זה מסתכם בכ־200 אלף שקל כלומר שבפועל מוותר יקותיאלי על 400 אלף שקל.

במקביל לכך סוכם שהבנק מוותר על התחייבותו של יקותיאלי, במסגרת החוזה המיוחד עם הבנק, על תקופת הצינון של שלוש שנים בבנק. מועצת המנהלים של הבנק הביעה אתמול "את הערכתה להחלטה שגילה יקותיאלי".

מועצת המנהלים של בנק לאומי התכנסה אתמול לישיבה שניה השבוע. הדירקטוריון עוסק כעת בלימוד הבעיות המיוחדות הניצבות בפני בנק לאומי. אתמול שמע הדירקטוריון סקירות מפיהם של שלוש מנהלי החטיבות, יעקב ארטל מנהל החטיבה העיסקית, ידידיה גרינברג מנהל החטיבה הבנקאית, וד"ר זלכן סגל מנהל חטיבת המימון על הנושאים המעסקים כעת חטיבות אלה.

מורת רוח בוועד הבנק

מועצת עובדי הבנק עומדת להתכנס ביום שני לישיבה נוספת. יו"ר הבנק ד"ר מאיר חת והמנכ"ל צדיק בינו יופיעו בפני המועצה. במהלך הדיון יחזור נציגי העובדים על הדרישה לבטל את ההסכמים עליהם חתמים בבידי הבנק.

בינתיים שוררת בוועד העובדים של בנק לאומי מורת רוח כלפי שני היו"ר של הוועדים להאי רוס וד־הושע גנרין. הסיבה לכך שהוא שמאז נפגשו השניים עם ד"ר חת ובינו לא קיבל ועד העובדים כל דיווח. מזכיר הוועד יצחק מסלוק אמר אמש ל"הארץ" כי בעקבות פגישות בה מכריעות בין יו"ר הוועדים לבין הנהלת הבנק היה צורך לעדכן את ועד העובדים ולא להמתין לכינונה של המועצה ביום שני הקרוב. נודע שאתמול נערכה פגישה נוספת בין מנכ"ל הבנק צדיק בינו לבין ראשי הוועדים.

ערך את העמוד: בועז שפירא

שוק ההון

נפסקו עליות

מאת יהודה שרוני סופר "הארץ"

מגמת עליות השערים בבורסה נבלמה אתמול במקצת. זאת לאחר שבוע שבו עלו שערי המניות והד פשיות ברציפות. השבוע בבורסה עמד גם בגידול מסוים במחזורי המסחר בבניות המכמות. בנק ישראל צמצם את מעורבותו ברכישת מניות בנקאיות שבהסדר. הבנק הב־ליח אתמול לגייס 60 מיליון שקל באמצעות שתי סדרות של אגרות חוב. קונצרן כור הגיש לבורסה אתמול תשקיף לגיוס 30 מי־ליון שקל באגרות חוב.

הכותרות הנחשבות — חדשות הארץ — מתפרסמים היום בעמודים: חלק א' 7—11, חלק ג' 1—10

סוף שבוע עם הארץ

עמ' ב'1:

משפט בירושלים — פולט

ברית המועצות איננה עמלק — א. שוייצר

עם ראש הממשלה בוואשינגטון — גדעון סאמט

שושנת הבריאות בין החוחים — אברהם טל

עמ' ב'2:

מקורות מדיניים — עקיבא אלדר

שיחת השבוע עם אלי אמינוף פעיל מצפן — לילי גלילי

והיה וייפתחו השערים — אוד מגדר

עמ' ב'3:

עבדים במערכת כושלת — רונן פריסטר

קיבוץ במשבר — רן כסלו

יום בעזה — אורי ניר

ראש עיר בלי תיק — צבי הראל

עמ' ב'4:

מבחר תרגומים מהניוזוויק והשפיגל

עמ' ב'5:

חריקות — זאב יפת

בשמורת איריס הארגמן — אלי אלעד

עמ' ב'7—6:

תרבות וספרות

עמ' ב'8:

הטלוויזיה של השבוע — הדה בושס

שרות הארץ

מזג האוויר

התחזית: מעונן חלקית עד בהיר, עם עלייה בטמפרטורות.

הטמפרטורות:
- ירושלים: 4—15
- תל־אביב: 9—19
- חיפה: 10—19
- באר־שבע: 5—19

הגולן 4—13, צפת 6—12, טבריה 7—19, שומרון 6—15, נתב"ג 8—19, עזה 10—19, אילת 10—25.

שערי הדולר

	שער הדולר	השינוי בש"ח
יציג	1.6166	+0.0061
נוסעים	1.9215	+0.0073
שחור	1.5900	—

שער הסל

יציג	1.6711	−0.0069

בגליון זה 30 עמודים בצירוף 40 עמודי מוסף העיתון מופיע ב־3 חלקים

صكذا عن الاصل

صكنا من الاهل

ראיתי שמעתי

מינוי מאסראווה מעורר עניין במצרים

מינויו של עורך הדין מוחמד מאסראווה לקונסול כללי ב־אטלנטה, מעורר עניין גם ב־מצרים. העיתון הנפוץ "אל גומ־הוריה", הקדיש לעניין מאמר מיוחד שכותרתו "עור הערבים". בעל המאמר משבח את ישראל על המינוי ורואה בו צעד מחוכם שתכליתו להפיץ את התעמולה הישראלית דווקא באמצעותו של דיפלומט ערבי. "אל גומ־הוריה" מתלונן על הערבים השקועים בסכסוכי פנים ובמלחמות בינם לבין עצמם, כשעוד ישראל משכללת את מדיניותה ואת שיטות התעמולה שלה.

א. לם

האם ביגון יקבל בעצמו את הפרס?

שר הקליטה, יעקב צור, המשמש כיו"ר ועדת הפרס ע"ש יגאל אלון, המוענק על מעשה כופת ציוני, הודיע כי הוועדה החליטה להעניק השנה את הפרס לאסיר ציון יוסף ביגון, בשל היותו סמל חי למאבקם של יהודי בריה"מ לעלייתם ארצה וטיפוח תרבותם היהודית והעברית. נקבע כי טקס חלוקת הפרס לביגון יתקיים ב־24 במארס בירושלים. למרות שהוא אמור להיות משוחרר היום מהכלא, לא ברור מתי יינתן לו אישור לעלות לארץ והאם יוכל לקבל בעצמו את הפרס.

יחד עם ביגון יקבל את הפרס ע"ש אלון גם ראש עיריית י־רושלים טדי קולק, בשל היותו מופת חלוצי בפעולותיו למען י־רושלים ותושביה.

ג. ארם

ח"כ ארידור מטלטל את האקדמיה

שר האוצר לשעבר ח"כ יורם ארידור זכה השבוע בתואר מהאקדמיה לה הוא מחכה מזה ארבע שנים, מאז עזב את תפקידו במשרד האוצר. פרופ' צבי זוסמן, שניתנה על פי בקשת שר האוצר בפני חברי ועדת הכספים את התוכנית הכלכלית, אמר בין השאר כי אין פיחות בלי אינפלציה. יש פיחות יותר אינפלציוני ופחות אינפ־לציוני, הכל תלוי בצעדים שמ־לווים אותו. פה הופסק על ידי ח"כ ארידור שביקש לדעת ממתי הוא טועה כך. ח"כ ארידור לא שכח את התקפות האקדמיה על מדיניות הפיחות הזוחל שלו. על כך ענה לו זוסמן: אני האדם האחרון שמזלזל בתרומתו של ח"כ ארידור למחשבה הכלכלית בישראל. באשר לתפקידו כשר אוצר יש לי ויכוח, אך בקשר לטלטלה שהוא מטלטל את האקדמיה — כבודו במקומו מונח.

עדנה ארידור

מרק תאצ'ר בין שיני העתונות

בין מרק תאצ'ר, בנה של "גברת הפלדה" לעיתונות הבריטית לא שררו מעולם יחסי אהבה מיוחדים, וזו היתה אף אחת הסיבות לכך שמרק ברח ממולדתו ומצא מחסה בטקסס, שם פגש את בחירת לבו דיינה בורגדורף, עמה התחתן ל־אחרונה. העיתונות האשימה אותו בזמנו כי ניצל את קשרי אמו על מנת לזכות בחוזה עבודה שמן והרבתה לבוז על חשבונו כאשר אבד במדבר סהרה במהלך מירוץ מכוניות בו השתתף. אירוע זה העניק השראה ל"דיילי מירור" אשר פירסם ביום הנישואין מפה, בה מסומנת הדרך שבין הבית של האמא למלון בו נערכה החתונה, כדי שהנער לא ילך הלילה לאיבוד.

ש. צדקא

יין ישמח את לב הברון

יינות לבנים צעירים מבציר אוגוסט 86 של "יקבי הברון", הושקו השבוע במסעדת "יורפת" בפני טועמי התקשורת. היינות מענבי ריזלינג, סוביניון בלאן ומוסקט, הגדלים בסורדות וכרון יעקב, מצטיינים בטעם איכותי. יינות "הברון" מיוצרים לפי ידע קליפורני, שכן היינן אור זי־לברג, הוא בוגר תואר ראשון במדעי התסיסה באוניברסיטת קליפורניה להקלאות. בעלי הי־קב, משפחת תשבי, דור רביעי של כורמים מזכרון יעקב. ר מבחם שר, אודיכל במקצוע, קיבלו אמנם הזמנה ליצוא 100 אלף בקבוקים, אך הענבים מאדמות יקבי הברון מסוגלים לספק יין רק ל־55 אלף בקבוקים, אשר ישווקו ברובם לשוק המקומי.

שולמית קיפרי

טוב להגיע אחרי הצלחה. מסיבה נערכה לכבודה של הזמרת נורית גלרון בקפה תיאטרון הבימה, לאחר הופעתה בהיכל התרבות הסמוך. בין המוזמנים היו מוסיקאים ואנשי תקשורת רבים, ביניהם אהוד מנור ואשתו עופרה, אלי ישראלי ואשתו בתיה, המופר יצחק בן נר ואחרים. כאן נראית גלרון עייפה אך מרוצה על כתפו של בעלה, רפי רשף.

בעריכת עידית רוזנבלום

חוקרי הפרשה האיראנית בארה"ב: הגשנו שאלות לישראל ואין תשובה

הוועדה הנשיאותית מקווה לתשובות בכתב בהקדם ● שמיר הבטיח שיתוף פעולה עם הוועדות של הקונגרס החוקרות הפרשה אך מסרב לחקירה בעל־פה של ישראלים

מאת צבי בראל
שליח "הארץ" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). חברי ועדת החקירה הנשיאותית החוקרת את הפרשה האיראנית הביעו תרעומת על איטיות בשיתוף הפעולה הישראלי.

לדברי מקורות, העבירה הוועדה, שבראשה עומד הסנטור לשעבר ג'ון טאואר, רשימת שאלות לידי ישראל לפני כעשרה ימים, ועדיין לא התקבלו תשובות. למרות שהובטח שיתוף פעולה מהיר ומלא. ועדת טאואר הסכימה, לאחר דין ודברים, שהתיחקור הראשוני של השותפים הישראליים ייערך בכתב, וציפתה כי התשובות יגיעו בזמן, כדי שתוכל לסכם את הדו"ח שלה, האמור להתפרסם ב־26 בפברואר.

שלשום בערב סוכם פומבית בין ראש הממשלה, יצחק שמיר, לבין ראשי ועדות החקירה של הקונגרס, החוקרות את הפרשה האיראנית, כי ראשי ועדות אלו יעבירו לישראל רשימת שאלות שיוצגו לנציגים הישראליים. התשובות יימסרו בכתב על־ידי נציגי ממשלת ישראל למחלקת המדינה, ומשם יועברו לוועדות הקונגרס. ראשי הוועדות, לי המילטון בבית הנבחרים ודניאל אינויאי בסנאט, נפגשו אתמול לשיחה עם שמיר, ובבואם ממנה הבריזו על הסיכום.

למעשה, סיכום זה הושג כבר לפני שלושה שבועות, אך ראשי הוועדות נמנעו מלפרסמו "כדי להשאיר את ההודעה כמוכיחה בעת ביקור שמיר".

מקורות בגבעת הקפיטול מסרו, עם זאת, כי התחקיר בכתב יהיה "רק שלב ראשון של החקירה, כאשר בה־משך, אם יעלה צורך, יבקשו חברי הוועדות לערוך תיחקור נוסף בעל־פה. לתיחקור בעל־פה הביע ראש הממשלה התנגדות נחרצת בפני ראשי הוועדות, ולבסוף "הוסכם שלא להסכים על השלב השני, אלא להמתין ולראות כיצד תתפתח החקירה".

לב בליצשטיין, שהיה מסורב־עלייה משך 12 שנה, הורשה לצאת מבריה"מ והגיע אתמול לוינה. בצילום: נפגש עם קרובת משפחה מארה"ב. (תצלום איי־פי)

שיחת היום / גדעון אלון

עם: פרופ' בנימין פיין, ידידו של ביגון
על: שחרורו מהכלא של יוסף ביגון

זה לא רק תרגיל ביחסי ציבור

התבשרנו שיוסף ביגון עומד להשתחרר מכלא צ'יסטופול. אתה מתרגש?

בוודאי. ההתרגשות היא גדולה מאד. אני מאד מקווה שבקרוב נוכל להתראות פנים אל פנים בארץ.

מתי הכרת את ביגון?

אני הייתי אחד מיוזמי העמקת התודעה והתרבות היהודית בקרב יהודי בריה"מ. יחד עם ביגון, אפס ואחרים התחלנו בסוף 1974 בפעולות שמטרתן להפיץ חומר רב בין היהודים וב־1977 יזמנו סימפוזיון על תרבות יהודי בריה"מ כדי לעורר תשומת לבם של היהודים בבריה"מ ושל ארגונים יהודיים בחו"ל. הסימפוזיון זכה להצלחה רבה.

ב־1977 עלית ארצה. אתה עלית ארצה והביגון נשלח לכלא. מאז לא התראיתם?

מאז שביגון נעצר לא נפגשנו. מיד אחרי שהוא נשלח לכלא ב־2 במארס 1977 התחלנו בפעילות עניפה למענו. במשך כמה שעות בכל יום פעלנו במסירות ובהתמדה למען שחרורו. הפעי־לות שלי נמשכה גם אחרי עלייתי ארצה ביולי 1977 ולמעשה לא פסקה עד עצם היום הזה.

כדאי לספר על מאבקו העיקש של ביגון למען התרבות היהודית בבריה"מ. מדוע הוא שאב את כוחו האמיץ לכך?

ביגון הוא בראש וראשונה אידיאליסט קשה עורף. יש לו אמונה חזקה בצדקת דרכו. במשך כל השנים פיעמה בו תחושה של שליחות. הוא ראה בהפצת התרבות היהודית מטרת חיים. הגשמת הרעיון הזה, היתה חשובה בעיניו יותר מחיי משפחה ונוחות אישית. הוא היה מוכן להקריב למטרה זו את עצמו. גם כשאחרים התייאשו והפסיקו את המאבק הקשה, הוא התמיד בו. הודות לעקשנותו הרבה.

מה המשמעות שיש לשחרור מהכלא של ביגון, שהיוה במידה רבה סמל למאבק היהודי בבריה"מ?

זה כמו ניצחון בדיקרב. כל הד־הרים צפו ועקבו מקרוב ומרחוק אחרי מאבקו האמיץ של ביגון נגד השלטונות הסובייטיים. עכשיו כשהוא משתחרר מהכלא, זהו ניצחון גדול של הרוח על פני החומר.

איך חושש שאחרי שביגון יקבל היתר עליה לישראל, לא יהיה מי שימשיך את דרכו בהעמקת התודעה היהודית?

לא. גם אני הייתי בזמנו מיוזמי הפצת התרבות היהודית, אבל אחרי עלייתי לא פסקה הפעילות, אלא התרחבה. לדעתי אין להשוות בכלל את היקף הפעילות התרבותית ב־1977 לזו הקיימת היום. כיום הפעילות איננה קיימת רק במוסקווה, שהיא המוקד, אלא גם בערים אחרות.

מדוע החליטו השלטונות הסובייטיים לשחרר את ביגון מהכלא. לדעתך זהו תרגיל ביחסי ציבור?

אינני מאמין ששחרורו מהווה רק תרגיל ביחסי ציבור כלפי המערב וגם לא נראה לי שזהו צעד שנועד רק לשפר את התדמית הסובייטית במערב. יש לי הרגשה שמשהו חיובי מתרחש שם. קשה לי להעריך מהן הסיבות לשינוי בגישת הקרמלין, אבל עובדה היא שמאז שגורבצ'וב עלה לשלטון חל שינוי, ביחס כלפי אסירים פוליטיים שרבים מהם שוחררו.

השלטונות הסובייטיים יגדילו קצת את כמות היתרי היציאה ליהודים?

אין לי ספק שיותר יהודים יוכו לקבל עכשיו היתרי יציאה. קשה לי להעריך מה יהיה שיעור היוצאים, אבל אני משוכנע שאם נמשיך במאבק לפתיחת השערים, יש תקווה שהם ייענו, כי אני חש שיש עכשיו פתיחות רבה יותר מצד השלטונות הסובייטיים.

ואנונו רץ כל יום 3 ק"מ בכלא ועלה מעט במשקלו

משפטו של ואנונו יפתח בעוד חודש הבא ● מבקש להיבדק על ידי רופא ופסיכיאטר ● משפחתו פנתה לאגודה לזכויות האזרח

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

משפטו של מרדכי ואנונו ייפתח באמצע החודש הבא וביומו הראשון ישמעו טענות התביעה. נודע כי ההגנה הכינה את טענותיה ועורך הדין אמנון זיכרוני מתכוון להעלות ע"י ההגנה ששמותיהם לא פורסמו עד כה.

תשעה חודשים לאחר מעצרו של מרדכי ואנונו ולאחר שביתת הרעב הארוכה, הגיל מרדכי ואנונו להשמין מעט, עוסק בספורט ואף רץ כל יום 3 ק"מ במצב הכלא. טוען אחיו מאיר, כי ואנונו נתון במצב קשה, וכפי שהגדיר, את בכ־סוי שלו, "הצבקים אותי". האח אמר בשיחה ל"הארץ", כי ואנונו מבקש להיבדק על ידי רופא ופסיכיאטר בלתי תלוי.

משפחתו של ואנונו נפגשה אתמול בירושלים עם אנשי האגודה לזכויות האזרח וביקשו מנציגי האגודה, לבדוק את האפשרות להתערב בתנאי מעצרו ובבידוד בו הוא נמצא.

מאיר סיפר, כי בביקור האחרון שלשום סרבו שלטונות הכלא לאפשר להעביר לוואנונו מכשיר רדיו קטן ואף לא איפשרו לנהל שיחה עם פתקים. ואנונו רגז ואף רב עם איש הביטחון השומר עליו.

מאיר סיפר כי ואנונו מתוח, מסוגלות ועצבני, אך מעודד מתמיכה הרבה בו, כמו למשל חבר כנסת ידוע, אשר צילצל למשפחה והבטיח לפעול למענו.

נודע כי ואנונו שוקל את האפשרות להגיש עתירה נוספת שוב על תנאי מעצרו המתישים אותו.

דפי מצפון

המסיח את הדעת מן העיקר
מזמין את המלחמה הבאה

קול קורא שאינו קורא לנסיגה
מכל השטחים הכבושים ולהקמת מדינה פלסטינית
בהנהגת אש"ף לצד מדינת ישראל
הולך עם מסכה של שוחר שלום

מתי פלד

יבורך המשכים קום שאינו הופך את מצפונו ללהג וללעג
בן המרדות משלומי השלושים
אתה מולך על חיי המהלכים
ואני אוחז בך ואוחז
כמי שמבקש את יומו המאיר

רישום: יגאל תומרקין

ארה"ב תטיל באו"ם ויטו על עיצומי־חובה על דרא"פ

מרכז האו"ם (ע"ר). שגריר ארה"ב לאו"ם, ורנון וולטרס, אישר אמש, כי ארה"ב מתכוונת להטיל ויטו על החלטה שתונח בקרוב על שולחנה של מועצת הבטחון, המטילה על חברות האו"ם את החובה להנהיג עיצומים על דרום אפריקה.

"כפי שהדברים נראים בשעה זו, נטיל נצביע ככל הנראה נגד עיצומי־חובה", אמר השגריר ה־אמריקאי במסיבת עיתונאים במרכז האו"ם. וולטרס הסביר שאם אמנם תחליט מועצת הבטחון על הטלת עיצומי־חובה, האזור מבן ישתפר המצב בדרום אפריקה, הרי יהיה בכוחה של מעצמה גדולה יחידה להטיל ויטו על הפרת העיצומים. "במלים אחרות, בדרך זו נכבול את ידינו לעתיד. ועל כן אנו מתנגדים להצעה", אמר השגריר.

וולטרס הזכיר כי ארה"ב עצמה כבר הטילה שורה של עיצומים על דרום אפריקה, והיתה המדינה הרא־שונה שהטילה האמברגו על מכירת נשק וציוד משטרתי לפריטוריה.

מזכיר ההסתדרות יפגש בשבוע הבא עם שר האוצר משה נסים כדי למחות

קיסר: הסכמנו לדחות 2.7% מתוספת היוקר בתנאי שלא יהיו התייקרויות

מאת יהודית וינקלר
כתבת "הארץ"

מזכיר ההסתדרות יפגש לבקשתו בשבוע הבא עם שר האוצר משה נסים כדי למחות על הגל השני של ההתייקרויות במשק וההעלאות המסתמנות במסים וארנונות בר־שויות המקומיות. קיסר הזהיר אתמול את הממשלה מפני ההשל־כות על המשך הרגיעה במשק ועל יחסי העבודה.

קיסר אמר, כי ההתייקרויות סותרות בסתירה מוחלטת להסכם הרגיעה שנחתם לפני חודש, לפיו השכירים דוחים 2.7% מתוספת היוקר בתנאי ברור ומפורש שהממ־שלה והמעסיקים יספגו את השל־כות הפיחות ולא ייקרו את המוצרים. "מי שטוען כעת שההתייקרויות נובעות מהפיחות שהת־עשיינים קיבלו עליו פיצוי הולם, מתכחש במודע להסכם הרגיעה שהוא שריר וקיים עד אפריל 1988", אמר קיסר. הוא הוסיף ואמר כי להתייקרויות תהיה השפעה על מרכיבי השכר של ההסתדרות עם חידוש המשא ומתן לחתימה על הסכמים חדשים החל מאפריל.

בפגישה עם השר נסים קיסר עומד להזהיר את הממשלה מפני העלאות במסים וארנונות ברשויות המקומיות.

הוועדה המתאמת של הגוף לאי־גוד מקצועי החליטה השבוע להקדים את פתיחת המשא ומתן עם המעסיקים בכל מגזרי המשק לנוכח המשך ההתייקרויות והגל הגואה של זעזועים ביחסי העבודה.

ערך את העמוד: [illegible]

אמש בתיאטרון / מיכאל הנדלזלץ

לא בדיוק הדבר האמיתי

המועצה הבריטית מציגה את "הדבר האמיתי". מאת טום סטופארד. בימוי: קריסטופר נ'. סטנפורד. עיצוב: קלייר להי. משתתפים: מייקל מידור בארנס, קריסטינה מתיום, פיליפ ג'וזף, סוזאן קיר, דיוויד אקשון, גבריאלה גליימור וג'סטין מאנדרס. הצגות באולם "הבימה", תיאטרון ירושלים וכפר סבא, באנגלית.

יש מעט מחזות שאני מכיר טוב יותר מ"הדבר האמיתי" של סטופארד (טוב, "המלט" ו"מחכים לגודו"). זהו מחזה חכם ושנון על מחזאי, העוזב שחקנית אחת למען אחרת, משכתב למענה מחזה מגויס, והכל כדי לגלות מה הדבר האמיתי, ביחסים בין בני אדם ובאמנות. שום דבר מהפכני או חשוב במיוחד, אבל שיעור ביחסי אנוש ובתיאטרון שכל צופה יכול וצריך ללמוד.

ההפקה שהביאה לכאן המועצה הבריטית סבלה בחלקה הראשון מתלאות הבנה נוספת לנכד, כשהשחקנים נראים לנו שהם יודעים לשחק אנגלית. החלק השני השתפר מעט, כשהשחקנים הפסיקו להראות והתחילו לשחק. הדבר בלט במיוחד אצל קריסטינה מתיום, בתפקיד האשה הראשונה.

אלא שגם שיפור זה לא הועיל הרבה אצל פיליפ ג'וזף המגלם את התפקיד הראשי. קשה להאמין למילה אחת היוצאת מפיו, והוא אומר את רוב השורות השנונות וגם הכואבות של המחזה. הוא לא אמין דיו במראה או בהתנהגות כדי להצדיק את האהבה שרוכשת לו אשתו השניה, שגולמה בחן על ידי סוזאן קיר. שאר השחקנים עושים עבודה מקצועית לגבי הפקה נוספת, ובמקרה הזה פירושו שזה לא בדיוק הדבר האמיתי, גם אם זו היתה הזדמנות להכיר מחזה מבריק ועמוק.

תובע בארה"ב: פרשת פולארד גרמה נזק רב לבטחון הלאומי של ארה"ב

ההיקף והכמות של האינפורמציה המסווגת שמכר פולארד לישראל היו עצומים ● העונש המקסימלי שניתן להטיל עליו — מאסר עולם; התובע דיג'נובה מציין כי חשוב שיוטל עליו עונש מאסר משמעותי ● משרד המשפטים האמריקאי: רפי איתן, הנחשב למנהל רשת הריגול, והדיפלומטים יוסף יגור ואירית הרב שיקרו לאמריקאים שחקרו אותם בישראל ב־1985

וואשינגטון (ע"ר וע"ס). רשת הרי־גול הישראלית שבה פעל איש מחלקת הבינון של הצי האמריקאי לשעבר, ג'ונתן פולארד, גרמה נזק עצום לבטחון הלאומי — קבע התובע הראשי האמריקאי ג'וזף די־ג'נובה, במסמכים שהגיש לבית המשפט.

כתב רויטר מוואשינגטון מציין, כי הגשת המסמכים הללו עלולה לעורר מבוכה במהלך ביקורו ה־נוכחי של ראש הממשלה יצחק שמיר בוואשינגטון.

"ההיקף והכמות של האינפור־מציה המסווגת האמריקאית, ש־נמכרה ע"י פולארד לישראל היו עצומים, בדומה למקרים רבים אחרים שבהם דווח על ריגול למדינה זרה", אומר דיג'נובה.

כזכור הודה פולארד ביוני שעבר כי במשך 18 חודשים מכר סודות לרשת ריגול ישראלית עד אשר נעצר בנובמבר 1985, לאחר נסיון נפל לבקש מקלט בשגרירות הישר־אלית בוואשינגטון. הפרשה גרמה בראשיתה למתיחות ביחסי ארה"ב־ישראל, ובסופו של דבר התנצלה ממשלת ישראל על המעשה.

השפיעה בצורה שלילית

דיג'נובה אומר, כי פרשת פולארד השפיעה בצורה שלילית על האינ־טרסים של ארה"ב כלפי מדינות אחרות רבות, כולל בריה"מ.

על פולארד הוטל לשלוח ליש־ראל צרורות של מסמכים מסווגים, כולל דיווחים סודיים ביותר על העוצמה הצבאית של אוייבי ישראל במזה"ת, וכן ניתוחים על הכישורים של מערכות הטילים הסובייטיות.

דיג'נובה לא מסר פרטים נוספים על מהות הנזק שנגרם ע"י פולארד, אך ציין כי שר ההגנה האמריקאי קספר וויינברגר מסר לבית המשפט בחודש שעבר מסמך סודי בן 46 עמו־דים, ובו הערכה לגבי אופן הפגיעה בבטחון הלאומי של ארה"ב.

שופט בית המשפט המחוזי, אוברי רובינסון, קבע את מועד מתן גזר דינו של פולארד ל־4 במארס. יחד עמו ייגזר גם דינה של אשתו, אשר הורשעה באשמות פחות חמורות.

העונש המקסימלי שניתן להטיל על פולארד לפי האשמות שבהן הורשע הוא — מאסר עולם. דיג'נובה כתב, כי חשוב שיוטל עליו עונש מאסר משמעותי.

4 ישראלים חשודים

במהלך משפטו של פולארד הוזכרו 4 ישראלים כחשודים בשות־פות לקשר, אולם נגדם לא הוגשו כתבי אישום. הארבעה הם רפי איתן, הנחשב למנהל רשת הריגול, יוסף יגור ואירית הרב, שני דיפלומטים ישראלים שהיו מוצבים בארה"ב, ותא"ל אביעם סלע, המשמש כמפקד בסיס של חיל האוויר.

איתן, לשעבר יועץ לענייני טרור של שני ראשי ממשלה ישראליים, ושני הדיפלומטים קיבלו חסינות בעת שנחקרו ע"י חוקרים א־מריקאים בישראל בסוף 1985. אולם משרד המשפטים האמריקאי טוען עתה, כי הם שיקרו ועיכבו מתן אינפורמציה.

במסמך שהוגש אתמול לבית המשפט מכחיש דיג'נובה את טענת פרקליטיו של פולארד, כי היתה זו מדיניות של ממשלת ארה"ב שלא להעמיד לדין אזרחים אמריקאים באשמת ריגול לטובת ישראל. הוא ציין, כי "ציידי המרגלים" של משרד המשפטים האמריקאי לא ידעו על כל מקרה קודם של ריגול ע"י אזרח אמריקאי לטובת ישראל תמורת כסף.

נהג המונית הערבי בשכם

(סוף מעמוד 1)

החיילים בסיור, שהגיבו במהירות ופעלו ביעילות להשתלט על הנהג הדורס ואחר כך להגיש טיפול רפואי לחבריהם.

לא התעניין בפוליטיקה

בשכם סערו אתמול הרוחות סביב התקרית. תושבי העיר, ובפרט נהגי המוניות, מכירי של הנהג סמיח חרושה, טוענים בתוקף כי מדובר בתאונת דרכים אומללה. הם חוזרים ומעידים, כי חרושה היה אדם מתון ופשוט־הליכות, שלא התעניין בפו־ליטיקה. לדברי הנהגים, חרושה היה עסוק מאוד בפרנסת משפחתו והיה מוכר כאדם חביב ונעים. הם דוחים בכל תוקף אפשרות שהוא ביצע פעולה חבלנית מתוכננת.

בני משפחתו של הנהג ציפו אתמול במחנה הפליטים עסכר להגעת גופתו מהבדיקה הפתולוגית כדי להביאה לקבורה. צעירים ממחנה עסכר כבר ערכו אתמול תהלוכה להלוויה סמלית, שהפכה להפגנה אלימה. כמה עשרות מתושבי המחנה יידו אבנים על כוחות הביטחון, הציתו צמיגים וקראו סיסמאות. חיילי צה"ל פיזרו אותם בגז מדמיע. הוטל עוצר על מחנה עסכר עד לשעות הצהריים אמש.

מספר רב של הפרות סדר

גם אתמול היו בגדה המערבית מספר רב של הפרות סדר והתפר־עויות, וגם אתמול התרכזו מרבית האירועים סביב הערים רמאללה ואל־בירה. שני נוסעי מכוניות ישר־אליות נפצעו קל מרסיסי זכוכית לאחר שהושלכו עליהם אבנים בסביבת רמאללה ובקרבת מחנה הפליטים אמערי. במרכז העיר שכם השליכו כמה רעולי פנים אבנים מגג של בית על סיור רגלי של צה"ל. שלושה נערים נעצרו לחקירה.

הפרות סדר ברצועה

בית המשפט הצבאי ברמאללה שחרר אתמול בערבות מרצה מאוניברסיטת בירזית, האשם שה־סית קבוצה של נשים ערביות להפגין במרכז העיר רמאללה בת־חילת השבוע. המרצה רוג'ר הייקק, בעל אזרחות אמריקאית, דוחה את האשמה מכל וכל.

המעלות של אל על

	טמפ' מינימום	טמפ' מכס'		הטמפרטורות אתמול	
אמסטרדם	−2	1	מעונן	−2	2
אתונה	12	18	מעונן	9	18
בוקרשט	4	7	מעונן	–	–
בריסל	−3	1	מעונן	−9	3
וינה	−6	−3	מושלג	−3	3
ז'נבה	−6	−3	מושלג	−2	0
לונדון	2	4	מעונן	0	4
ליסבון	3	8	מ"ח	8	11
מדריד	0	3	שלג וגשם	0	9
ניו־יורק	−3	4	מ"ח	−5	6
פריס	−2	2	שלג קל	−2	1
פרנקפורט	−5	−2	שלג קל	−4	0
ציריך	−7	−3	מושלג	–	–
קהיר	12	20	ב"ח	11	24
קופנהאגן	−8	−4	מעונן	−3	−1
רומא	8	14	בהיר	4	14
שטוקהולם	−12	−7	מעונן	−11	−4

ELAL אל על

YOU ARE COSMIC BEING. THE MESSIANIC SPIRIT GUIDES YOU TO THE COSMIC CONSCIOUSNESS THROUGH CHRISTIAN MEDITATION. FREE INFORMATION UNIVERSAL LIFE. POSTFACH 5643. 8700 WUERZBURG. W. GERMANY.

במלאת שלושים לפטירתה
של אשתי המלאך שלי, אמנו וסבתנו היקרה והאהובה

ד"ר לשם כבוד

רנה מלכה צימנד

ז"ל

לבית דויטש

יתקיים טכס אזכרה ביום ששי כ"ח בשבט תשמ"ז 27.2.87 בשעה 11.00 לפנה"צ
בהר הזיתים בירושלים, בית העלמין קברות הקדושים במעלה דרך יריחו
אוטובוסים ייצאו בשעה 09.30 מתחנת הרכבת צפון רח' ארלוזורוב ת"א
ובשעה 09.45 מנמל תעופה בן גוריון ליד משרדי רמתם.
על טכס גילוי המצבה שיערך במועד מאוחר יותר תתפרסם הודעה נוספת

דוד צימנד
הנרי ואנדה צימנד והילדים
פני ואלכסנדר ישורון והילדים

יו"ר "יד ושם" ד"ר יצחק ארד בחקירת הסניגוריה במשפט דמיאניוק:

"איוואן היה כה שנוא שאינני מתפלא על הגירסה כי נהרג"

השאלה אם אמנם נהרג "איוואן האיום" בהתקוממות אסירי טרבלינקה ב־2 באוגוסט 1943 — במרכז החקירה אתמול ● ד"ר ארד אישר לסניגורים: אנשים שהשתתפו במרד אמרו כי איוואן נהרג בידי האסירים, אך אלה עדויות שמיעה ולא עדויות ראייה

קהל רב צובא על דלת הכניסה לאולם המשפט בבנייני האומה בירושלים (צילום: רחמים ישראלי)

מאת מרדכי בקיטל
כתב עתי"ם

השאלה אם אמנם נהרג "איוואן האיום" בהתקוממות אסירי מחנה המוות טרבלינקה ב־2 באוגוסט 1943 — עמדה אתמול במרכז חקירת הנגד של יו"ר "יד ושם", ד"ר יצחק ארד, המעיד במשפטו של ג'ון דמיאניוק.

העד נחקר בידי הסניגור, יורם שפטל, המסייע לסניגורו הראשי של הנאשם, מארק אוקונור מארצות הברית.

שפטל שאל את ד"ר ארד אם הוא מכיר את גרסתו של ניצול המחנה, אברהם גולדפרב, שנפטר בינתיים, כי דמיאניוק נהרג באותה התקוממות. ארד השיב כי הוא מכיר את העד, ואף חקר אותו בקשר למחקרו על מחנה טרבלינקה. העד הבהיר כי שמע מפי אחרים במחנה ש"איוואן האיום" נהרג בהתקוממות, אבל הוא עצמו לא ראה זאת — ציין ד"ר ארד. הוא הוסיף כי היו עוד עדויות של אנשים שנטלו חלק במרד, אשר אמרו כי איוואן נהרג בהתקוממות בידי האסירים. אלו היו עדויות שמיעה ולא עדויות ראייה. מאידך קיימת עדות של גרמני, שטען כי הוא היה יחד עם איוואן באיטליה, אחרי המלחמה.

העד נשאל גם על עדותו של שלמה הלמן ז"ל, שהיה אסיר בטרבלינקה תקופה ארוכה, וגם הוא מסר כי איוואן האיום נהרג במרד בעת שהעלו את תאי הגזים באש. ארד השיב כי מוכרת לו עדותו של הלמן, שניתנה ב"יד ושם" ב־1961. "התייחסתי לעדות זו בספקנות, שם מדובר על הריגתם של גרמנים ואוקראינים רבים במרד, אולם אנו יודעים כיום בבירור כי לא נהרג במרד אף גרמני אחד, ונהרגו רק שניים־שלושה אוקראינים. לא קיבלתי את גירסתו של הלמן שאיוואן נהרג אז".

"הניצולים הגזימו בתיאורים"

הסניגור הציג בפני ד"ר ארד עדות נוספת, משנת 47', של אליהו רוזנברג, שנרשמה במוסד לתיעוד השואה של טוביה פרידמן. באותה עדות נאמר כי בעת שפרץ המרד היו האוקראינים עייפים, המורדים פרצו אליהם והרגו שם את איוואן בקלשונים ובמעדרים. על־פי העדות, איוואן נהרג כשהלך לישון לאחר המשמרת.

ארד ציין כי גם זו אינה עדות ישירה, ורוזנברג לא ראה זאת, אלא שמע כי כמה מן המורדים התנפלו על העובדים האוקראיניים במחנה, ובין אלה שנהרגו היה גם איוואן. לדברי ארד, הניצולים ראו במרד הזה מעשה גבורה רב והם הגזימו בתיאורים. כך, למשל, טענו שהמורדים שרפו את תאי הגזים, אבל אלה היו תאים בבנייה קשה מאבן, והם לא נשרפו, ועובדה שזמן מה לאחר מכן הורשו המשלוחים, ויהודים הושמדו בהם, טען העד.

בשלב זה הציג הסניגור, עו"ד שפטל, לפני העד שם נוסף של ניצול המחנה, חיים שטייר מאוסטרליה. הסניגור טען כי שטייר העיד שהוא אישית, באמצעות קלשון, הכה באיוואן האיום ולא ראה אותו קם יותר. לשאלת בית המשפט מה מקור העדות, השיב הסניגור כי הוא מסתמך על מכתב של שטייר, שהוכר על־ידי התביעה במסמך שהוגש לבית המשפט.

ד"ר ארד אמר כי אין הוא יודע דבר על המכתב הזה. "שמו של שטייר מוכר לי, אבל לא ראיתי את העדות הזאת לנגד עיני".

הסניגור: "האם אתה רואה גם בעדותו של שטייר תיאור מוגזם, כפי שהתייחסת לדברי הניצולים גולדפרב, הלמן ורוזנברג?"

ארד: "המרד בטרבלינקה היה מעשה גבורה מאין כמוהו. אבל היו בתיאורים הגזמות רבות, שכבר ציינתי אותן. איוואן היה כל־כך שנוא, שאני לא מתפלא שהושמעה גירסה כי הרגו אותו בזמן המרד".

לשאלת השופטת דליה דורנר, אם הגיע ארד למסקנה זו עוד לפני שידע על קיום המשפט, השיב ארד בחיוב. בהמשך הדברים נשאל הסניגור אם בכוונתו להביא את שטייר לעדות והוא השיב בחיוב.

עוד עלה מן החקירה כי הגירסאות השונות על המרד מנוגדות, וכן קיימות סתירות בסיפורי העדים על מותו של איוואן. לפי אחת הגירסאות הוא הוכה ואחר כך הועלה באש, ולפי גירסה אחרת הוא הוכה במעדר ובקלשון, וכך מצא את מותו.

גורל לאוטוב

הסניגור שאל את העד אם הוא יודע על יחס השלטונות הסובייטיים לגורל האוקראיני לאוטוב, שלחם לצד הגרמנים, וד"ר ארד השיב כי לאוטוב נשפט בבריה"מ והוצא להורג, וכן ציין כי היו משפטים גם נגד אחרים.

הסניגור: "האם ידוע לך שמאות־אלפי שבויים של הצבא האוקראיני הזה הוחזרו לאחר 1945 לבריה"מ וכולם הוצאו להורג בירייה?"

ארד: "על כך אינני יודע. זה לא בתחום המומחיות שלי".

הסניגור הציג בפני העד את הספר "הספר השחור", שנערך על־ידי איליה ארנבורג ואסילי גרוסמן, ושאל אותו אם הוא נותן תמונה נאותה על מחנה טרבלינקה. העד השיב כי הספר מוכר לו, והוא מורכב מעדויות שנגבו בשנים מפי אנשים על מה שהתרחש בשואה. הוא ציין כי העדויות הללו מהוות מקור היסטורי.

שפטל הזכיר תיאור המופיע ב"ספר השחור", של שני אוקראינים — האחד גבוה, בן 30, עם כתפיים רחבות ושיער שחור, השני נמוך יותר, שערו חום ועור פניו צהוב. "שני התיאורים האלה", אמר הסניגור, "אינם תואמים את התיאורים שאנחנו הבאנו על דמותו וצורתו של איוואן האיום".

העד אמר כי אינו יכול להתייחס לתיאורים ב"ספר השחור", מאחר וקרא אותו לפני זמן רב.

כאן ביקש הסניגור להגיש כראייה את "הספר השחור" ועוד שני ספרים: "מחנה המוות טרבלינקה" של אלכסנדר דונט ו"אל תוך המחשכים" של גיטה סירני. התובע, פרקליט המדינה, עו"ד יונה בלטמן, התנגד להגשת הספרים, והשופט לוין אמר לסניגור כי יוכל להגיש את הספרים בעת שיביא עד הגנה וישאל אותו עליהם, ועד זה יורשה לצטט מתוכם.

השם דמיאניוק לא מופיע באינדקס

בשלב זה נטל לידיו את החקירה הנגדית הסניגור האמריקאי מארק או'קונור, שקרא מן "הספר השחור" על רצח במחנה סוביבור שהרג ילדים במכות פטיש וגרזן, מאחר שלא נמצאו מתאימים לעבודה. ארד השיב כי השם אינו זכור לו. הסניגור אמר אחר כך לעד כי בעמוד 404 של הספר מוזכר מי שהיה מופקד על המנועים שהזרימו את הגז לתאי ההשמדה — אותו אדם מוכר בשם שמידט.

העד השיב כי ציין את שמו של שמידט כבר בעדותו יום קודם לכן, ואמר כי הוא היה ממונה על שני האוקראינים, איוואן וניקולאי. כשנשאל אם שני השמות של איוואן וניקולאי מופיעים ב"ספר השחור" — השיב כי בשלב זה הוא אינו זוכר.

לאחר מכן נשאל ד"ר ארד אם הוא מכיר את הספר "מחנה המוות טרבלינקה" של אלכסנדר דונט, ואם בספר הזה מוזכר שמו של איוואן דמיאניוק. ארד השיב כי הספר מהווה ריכוז עדויות של ניצולי טרבלינקה, וכי אינו זוכר פרטים מתוכו. כמו כן נשאל העד על ספרה של גיטה סירני "מתוך המחשכים". העד השיב כי הספר מבוסס על ראיונות של סירני עם מפקד מחנה טרבלינקה, שטנגל.

בשלב זה ציין או'קונור כי השם איוואן דמיאניוק אינו מופיע במפתח השמות של הספר, כמשמע — אינו מופיע ב־380 עמודיו. ד"ר ארד העיד בעקבות זאת כי אי ההזכרה באינדקס אינה אומרת שהשם אינו מופיע בכינוי אחר בספר.

השמות איוואן וניקולאי הוזכרו במשפטי דיסלדורף

בחקירה חוזרת של ד"ר יצחק ארד על־ידי התובע, עו"ד יונה בלטמן, הוא נשאל אם ידוע לו על ועדת־חקירה לפושעי הנאצים בפולין. ארד השיב כי ועדה כזו הוקמה על־פי חוק בפולין ב־1945, והוטל עליה לחקור את הפשעים שביצע המשטר הנאצי בפולין בתקופת הכיבוש במלחמת העולם השנייה. לדבריו, יש שיתוף פעולה בין ועדת החקירה הפולנית לבין "יד ושם".

התובע שאל את העד אם במשפטי הפושעים הנאציים בדיסלדורף הוזכרו איוואן וניקולאי (שני אוקראינים, אחד מהם "איוואן האיום", שהפעילו את תאי הגזים בטרבלינקה). ארד השיב כי השמות האלה הוזכרו במשפט, והוא קרא מסמכים מאותו משפט, שבהם אמר אחד העדים: "אני עדיין נזכר בשמות של איוואן וניקולאי. האוקראינים שהועסקו בתאי הגזים בטרבלינקה, ואשר שוכנו ביחד עם אנשי המשמר".

מכאן ואילך לא הירשה השופט דב לוין לתובע להציג מסמכים נוספים בפני העד. לאחר דיון בלשכת השופטים הובהר כי כוונת בית המשפט היא שמסמכים, שלא תוכנם מוסכם, יוגשו על־ידי שני הצדדים ללא דיון.

המשפט יתחדש ביום שני בשעה 8.30 בבוקר.

לחבר הנאמנים בסוכנות יוצע להדיח את דולצין

בעלי ההצעה מאשימים אותו באחריות לזעזועים בבל"ל וכן לבזבוזים הגדולים ולאי־היעילות בפעילותה של הסוכנות

מאת גדעון אלון
סופר "הארץ"

תביעה להדיח את יו"ר הנהלת הסוכנות, אריה דולצין, תועלה בידי חבר הנאמנים של הסוכנות שתתכנס בראשית השבוע הבא.

כמה מחברי חבר הנאמנים מארה"ב, ממערב־אירופה ומדרום־אפריקה, מתכוונים לדרוש את הדחתו בשל אחריותו של דולצין לזעזועים שפקדו באחרונה את בל"ל, ובעיקר פרשת הפיצויים של ארנסט יפת, בתוקף היותו נגיד "אוצר התיישבות היהודים", שהוא החברה האם של בל"ל.

דולצין טען כי לא ידע כלל על ההחלטה להעניק ליפת פיצויים ופנסיה, שהסתכמו בסכומי עתק. פרשת בל"ל תידון בהרחבה בישיבת חבר הנאמנים של הסוכנות מהרתיים.

נודע כי התביעה להדיח את דולצין אינה נובעת רק מאחריותו לפרשת בל"ל, אלא גם ממגמת הרוח השוררת בקרב כמה מחברי חבר הנאמנים, על הבזבוזים הגדולים וחוסר היעילות בפעילותה של הסוכנות היהודית. לדעת אותם נדבנים, דולצין כיו"ר ההנהלה, נושא באחריות למצבה של הסוכנות ולתדמיתה הירודה בציבור.

סטודנטים עתרו לבג"צ נגד בחינה נוספת לרשיון עו"ד

טענתם: הבחינה נועדה להפחית המועמדים ללשכת עורכי הדין

(ט) אגודת הסטודנטים למשפטים באוניברסיטה העברית ושלושה סטודנטים למשפטים עתרו לבג"צ בטענה, כי החלטת שר המשפטים ולשכת עורכי הדין בישראל לחייב את בוגרי הפקולטה למשפטים בבחינה בכתב, כתנאי לקבלת רשיון עורך דין, אינה חוקית.

העותרים טוענים, כי חוק לשכת עורכי הדין קובע שבחינות לקבלת רישיון עריכת דין יהיו בעל־פה, לפני ועדה בוחנת, ובראשה שופט, ולכן ההחלטה להנהיג בחינות בכתב, אינה חוקית. "בחינה בכתב חסרה כל קשר ישיר בין המועמד לוועדה, אינה עונה לדרישת המחוקק ושוללת כל שיקול דעת של הוועדה הבוחנת, בקביעת תוצאות הבחינה".

בעתירה נאמר, כי כל מטרת הנהגת השיטה של בחינות בכתב, היא לצמצם קבלת מועמדים חדשים ללשכת עורכי הדין.

נטען עוד, כי בארה"ב בוטלה לפני שנים אחדות שיטת הבחון בכתב, מאחר שזו אינה מותירה כל מקום לשיקול צוות הבוחנים, ולביטוי עצמי של הנבחן.

השופטת התורנית בבג"צ, שושנה נתניהו, הורתה להעביר את הדיון בעתירה להרכב של שלושה שופטים.

תלמידי תיכון הקיפו חברם ואחד חבט באפו ושבר אותו

מאת נילי מנדלר
סופרת "הארץ"

תלמיד מתיכון "ליידי דייוויס", של רשת עמל, בתל־אביב, שבר לתלמיד אחר מבית ספרו את האף, במכת אגרוף. באפו של הנער המוכה אובחנו חמישה שברים, הוא נותח ונחבש בגבס.

התקרית אירעה לפני כשבועיים בחצר בית הספר, לעיני רבים מהתלמידים. הנער המוכה הגיש תלונה במשטרה, ונפתח תיק נגד הנער המכה.

את התקרית תיאר הנער שהוכה עמית, (לבקשת הוריו, שמור שם המשפחה במערכת), הלומד בכיתה י"ב: "חבורה של 15 — 20 ילדים מכיתות ט' וי"ב, הקיפה אותי. אחד מהם החל לדחוף, והשאר נתנו לי מכות קטנות. הייתי לבד, מוקף במעגל, ורציתי להלך. התחלתי לבעוט ולהכות ונחלצתי מהמעגל. רצתי כ־5 מטרים קדימה. הייתי מבוהל מאוד. הם בעצמם אמרו לי: עכשיו אתה מתחיל לגמגם. אחר־כך הרגשתי חבטה עזה באף. באותו רגע לא ידעתי מי חבט ומאיפה זה בא. התחיל לרדת לי דם מהאף".

איש מהתלמידים שצפו בתקרית לא נחלץ לעזרתו.

המנהל לא התלונן במשטרה

עמית טוען שבית הספר לא עשה דבר בעניינו. הוא והוריו פנו למשטרה בעצמם והגישו תלונה נגד התלמיד שהיכה. הנער ותלמיד נוסף, אחרים מבני כיתתו שראו כיצד הוכה, סירבו להעיד במשטרה. "אני מתאר לעצמי שהם פחדו".

על כך שבית הספר נמנע מלהתלונן על המקרה במשטרה, אמר המנהל: "עמית היה צריך להתלונן במשטרה, כי הוא הנפגע". עוד ציין, כי בעקבות המקרה העובדה ששוטרים נכנסו לתחום בית הספר ועלו לכיתה, כדי להוציא את התלמיד מהשיעור לחקירה.

גברו סיכויי ישראל פלג לקבל מישרת יו"ר הוועד המנהל של רשות השידור

מועמדו של מחנה רבין: יוסף נבו

מאת לילי גלילי

צעירי מפלגת העבודה, תובעים מן המפלגה למנות לחבר שלישי מטעמה בוועד המנהל של רשות השידור, את רפי אלול, ראש מועצת מזכרת בתיה. הדרישה הועלתה בפגישה שקיימו נציגים של צעירי המפלגה, ובהם עוזרו של השר שחל, ירון רז, דוד לפלר ויעל עדן. ובה כתו המשתתפים על יחסה של המפלגה לצעירים, בניגוד ליחסו של הליכוד, הדואג לשבץ את נציגי המשמרת הצעירה שלו בתפקידי מפתח.

במקרה זה, הסתמכו על התקדים של ח"כ מאיר שטרית, שמונה לחבר בוועד המנהל מטעם הליכוד קודם שמלאו לו 30 שנה.

מעריכים כי לאחר שהיה מועמד לתפקיד מבקר המדינה, לא יתמודד הפרופ' שמעון שטרית על תפקיד יו"ר הוועד המנהל, דבר המגדיל את סיכוייו של הד"ר ישראל פלג לזכות במינוי. מועמדו של מחנה רבין לתפקיד, הוא ראש האגודה למען החייל, יוסף נבו, שהוא גם חבר במליאת רשות השידור.

לקראת החילופים הצפויים בוועד המנהל בעוד כחודש, מתעוררת השאלה בהתמודדות בין ש"ס לבין המפד"ל על המקום השביעי בוועד. מועמד ש"ס לתפקיד, הוא אברהם דוחן, ששימש עוזר של השר פרץ והיה איש המחלקה הדתית ב"קול ישראל".

הקאמרי הוזמן לפסטיבאל אדינבורו

מאת סופר "הארץ"

התיאטרון הקאמרי של תל אביב הוזמן להופיע במסגרת הרשמית של פסטיבאל אדינבורו באוגוסט השנה, עם ההצגות "מיכאל קולהאס" ו"קידוש". ההצגות יתקיימו בסוף אוגוסט השנה.

התיאטרון הקאמרי הופיע בעבר במסגרת ה"פרינג'" של הפסטיבאל עם "יעקבי ולידנטל" ו"סוחרי גומי" בביצוע שחקנים ישראליים בשפה האנגלית.

הפעם הוזמנה הצגת "מיכאל קולהאס", על פי גירסת הווידיאו שלה, והיא תבוצע בעברית. ההצגה, שבוימה בידי אילן רונן והיא עיבוד של המחזאי האנגלי ג'יימס סאנדרס לנובלה של קלייסט.

הצגת "קידוש" של שמואל הספרי הוצגה בידי התיאטרון הקאמרי בבית יורק בקיץ האחרון.

מת יהודה ארליך יקיר תל־אביב

מאת שמעון סאמט

בתל אביב הובא אתמול לקבורה יהודה ארליך, יקיר תל אביב, ולשעבר חבר מועצת העירייה ומראשי המפלגה הדתית הלאומית בתל אביב. בן 85 היה.

הניח אשה, ושני בנים, ישראל ארליך, מנהל חברה קדישא בתל אביב, ועו"ד שמואל ארליך יועץ משפטי, וכן נכדים ונינים.

טעות שלנו

ברשימה המוקדמת לכתבה על אלונה פרנקל (מוסף "הארץ" היום) נפלה טעות מצערת: השואה אינה זכורה אצל אלונה פרנקל כחוויה חיובית, כפי שנכתב שם.

ערך את העמוד: משה ריינפלד

במקום להתרוצץ בין הסָאליֶירִים,
אולי תתקשר למוצרט?

עזוב את הבינוניות, נטוש את השממון: התקשר אלינו!
מקצוענות היא שם המשחק
ומקוריות היא הכלל היחידי!
גרפיקה וקופירייטינג
עבודות דפוס ★ קונספט ★ מודעות
תסריטים ★ תשדירים

המחלקה הקריאטיבית
תל־אביב,
החשמונאים 57 טל. 246286/7

הפרוייקט שהפך לשיחת העיר
לב הצפון

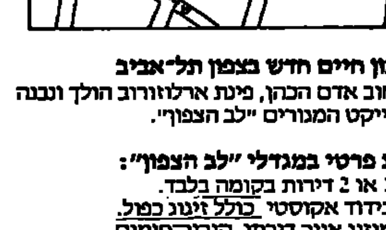

סגנון חיים חדש בצפון תל־אביב
ברחוב אדם הכהן, פינת ארלוזורוב הולך ונבנה פרוייקט המגורים "לב הצפון".

בית פרטי במגדלי "לב הצפון":
- 1 או 2 דירות בקומה בלבד.
- בידוד אקוסטי כולל זיגוג כפול.
- מיזוג אויר דירתי, קירור־חימום.
- הכנה לקונבקטורים חשמליים.
- לובי מפואר עם שוער 24 שעות ביממה.
- טלוויזיה במעגל סגור, לזיהוי מבקרים ולקשר מתמיד בין הדיירים והשוער.
- תכנון פנים גמיש.
- תריסים עם פתיחה חשמלית בסלון.
- מרצפות שיש איטלקי בסלון ובפינת האוכל.
- וידאו מרכזי.
- ציפוי שיש חיצוני.
- חברת אחזקה.
- ארונות מטבח באיכות מעולה.

לבחירתך דירות בנות 2½, 3, 4, 5 חדרים,
דירות 7 חדרים בקומה שלמה דירות פנטהאוז.

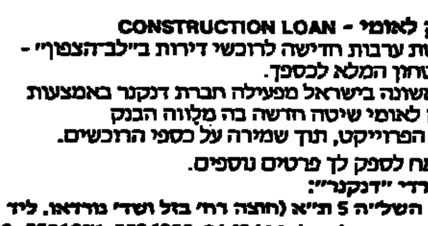

בנק לאומי - CONSTRUCTION LOAN
שיטת ערבות חדישה לרוכשי דירות ב"לב־הצפון" -
הבטחון המלא לכספך.
לראשונה בישראל מפעילה חברת דנקנר באמצעות
בנק לאומי שיטה חדשה בה מלווה הבנק
את הפרוייקט, תוך שמירה על כספי הרוכשים.
נשמח לספק לך פרטים נוספים.
משרדי "דנקנר":
רח' השל"ה 5 ת"א (חוצה רח' בזל ושד' נורדאו. ליד
מגן דוד אדום), טל. 03-5524971,5526323,5463411

המקום הקלאסי של תל־אביב

דנקנר
בניה ופתוח בע"מ
קבוצת דנקנר

טיולים זה השטח שלנו

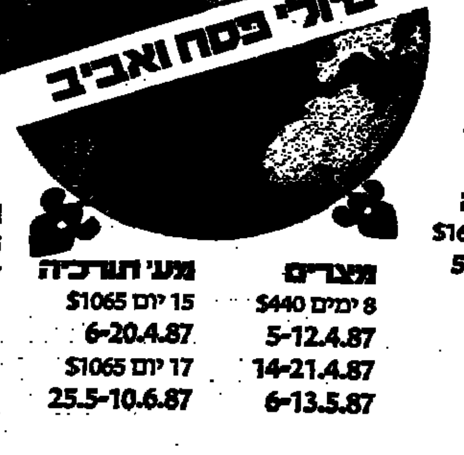

יוגוסלביה
12 יום $1195
9-20.4.87

סיני
מגוון טיולים
עם גמלים, ג'יפים
וטיולי משפחות.

ספרד ופורטוגל
18 יום $1475
6-23.4.87

נפאל
32 יום $1975
2.4-3.5.87

יוון
11 יום $795
7-17.4.87

כרתים
8 ימים $600
14-21.4.87
30.5-6.6.87

קניה
17 יום $1670
8-26.4.87
10 יום $1195
8-18.4.87

איטליה
17 יום $1600
5-21.4.87

מזרח תורכיה
15 יום $1065
22.5-6.6.87

מערב תורכיה
15 יום $1065
6-20.4.87
17 יום $1065
25.5-10.6.87

מצרים
8 ימים $440
5-12.4.87
14-21.4.87
6-13.5.87

בטיולינו ניצול זמן מירבי, תכנית מלאה, אמינות מינהלית והדרכה מעולה,
כל אלה מבטיחים תמורה מלאה למטיילים.

טלפן וקבל חוזר טיולים לביתך 03-375063 ,381044
מח' טיולי רח"ל השפלה 3 ת"א

החברה להגנת הטבע
במרכז הארצי למטייל:
ספרים, מסלולי טיולים, מפות וציוד טיולים ומחנאות – פרטים בחנות.

هكذا من الأصل

صكنا من الاهل

שערי המניות 19.2.87

בנקים שאינם נכללים בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אהבה ש	28000		2	-100	-0.4	-2
הטפחות 0.1	1848		3035			-3298
הטפחות א 0.5	990		3965	-52	-5	-3468
הטפחות אפ 2	1501		898			-1428
כללי לא בהסדר	27399		219	-500	-1.8	-290
בנק מזאבי 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק מזאבי 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק בינלאומי 05	5000		4058	+100	+2	+3419
פ.י.בה. 0.5	6460		2923	-40	-0.6	-1498

בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אידיבי רג 100.0	88720		949	-20		-774
אידיבי ב 100.0	88650		8	-100	-0.2	-9
אידיבי בב א	547300	שמ				
אגוד 0.1	66850		197			+23
דיסקונט ב	116450	תב	98	+6000	+5.4	+111
דיסקונט א	115210		273	50		-188
דיסקונט שה ב	13250		127	-50	-0.4	-352
המזרחי ש	36490		918	-50	-0.1	-526
המזרחי מ	36490		118	-100	-0.3	-92
המזרחי שה 9	16630		36	-50	-0.3	-36
הפועלים מבב	98000		1.1	-1200	-1.2	-8
הפועלים ש	60260		3452	-20		-2722
הפועלים מ	60260		408	-20		-402
כללי א 1.0	154100		33	-50		-19
כללי שה 7	7360		20			+67
כלל 0.1	38285		6057	-20	-0.1	-5257
כלל שה 11	14350		580			+23
מימון וסחר 1.0	50850		19	-250	-0.5	-19
מימון וסחר 5.0	26000		4	-300	-1.1	-4

בנקים למשכנתאות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אדנים 0.1	39150		8			-3
לאומשכן ש	10880		258	-100	-0.9	-208
לאומשכן מ	10830		100	-150	-1.2	-85
כרמל ש	5742	בז	189	-58	-1	-29
כרמל שה 1	3832		11	+1		+389
בנין ב' 5.0	11700	תב	96.4	-1100	-8.6	-207.2
פת כשב ש	4480		682	-40	-0.9	-467
משכן ב ש	5010		1955	+100	+2	+1436
עצמאות 0.1	16130		123	-50	-0.3	-204
טפחות מבב ש	22658		68	+250	+1.1	+67
טפחות רג ש	23651		324			-274
טפחות שה 1	9640		84	+190	+2	+84
טפחות שה 2	4959			+30	+0.6	+533
יעמר 1.0	1900	בז	452	-50	-2.6	-319
יעמר 5.0	1100		392			
בידב 1.0	9100		97			

מוסדות מימון

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
שלמון אש	896	תב	17440	+55	+6.5	+28214
החקלאות מבב א	226270	לנ				-2
החקלאות מבב ב	150500	לנ				
לאומי תעש' א ש	12950		250			+45
פתוח תעש' מבב	125895	לנ				
פת תעש' בב ג	301000	לנ				
פת תעש' בב גג	192000	לנ				
פת תעש' בב גגו	196500	לנ				
פת תעש' בב ד	202000	לנ				
פת תעש' בב דד	68893	לנ				
מרכז קבלנים 5.0	1305		2553	-20	-1.5	-5876
תיירות בב	167080	לנ				
כלל ליסינג 0.1א	26100	בז	28	+600	+2.4	+39
כלל ליסינג 0.5ב	19000		175			-31
כלל ליסינג אופ	19550		237			+182

ביטוח

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
איתן	271		12582			
אריה 0.1	1727		715	-91	-5	-1452
אריה א 0.5	1010		2280	-10	-1	-4255
בטוח משנה 0.1	640		300	-15	-2.5	-2168
בטוח משנה 0.5	246	תב	21528	+16	+7	+23620
הדר 1.0	462		5757			-9951
הדר 5.0	284	תב	14078	+14	+5.2	+27308
הדר אפ סד 2	238		24471	+3	+1.3	+17483
מנה ש	420		51612	-10	-2.3	-48710
הפניקס 0.1	1169		17345			+1243
הפניקס 0.5	1090		2055	-42	-3.7	-2244
המשמר-הראל 1.0	7495		85			-2
המשמר-הראל 5.0	4253		555	-220	-4.9	-1006
מנורה 1.0	2800		94	+50	+1.8	+394
מנורה 5.0	1299		1471			
סהר ב 1.0	7680		1119	+100	+1.3	+891
סקורטס 0.1	1352		2826	+27	+2	+652
צור ש	381		15153	-10	-2.6	-4647
ציון החזקות 1.0	10550		9	+460	+4.6	+51
ציון החזקות 5.0	3800		194	+72	+1.9	+94

מסחר

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אינטר באגא 1 ש	8750		458			+51
אינטר באגא 5 ש	5430		833	+20	+0.4	+407
מאיר עזרא 1.0	1485	תב	5442	+135	+10	+9502
כלל סחר	368		50644			-33764
אופ 4	370		34250			+4344
אגח 2	129		23000			-14000
קריסטל 1.0	720		1575	-39	-5.1	-2938
רפק 0.1	31990		3	-10		3
רפק 0.5	12100		93	+400	+3.4	+270
שופרסל א 2.0	11900		990	-100	-0.8	-432
שופרסל ב 10.0	9875		1274	-60	-0.6	-733

שירותים

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
דלק ג ש	5533		7248			-4554
הראל 1.0	2536		240			
הראל 5.0	2266					
ספנות הספקה 0.1	19900		78			-35
ספנות הספקה 0.5	10100		502	-200	-1.9	-523
קרור 0.1	1100		3658			+1265
קרור 1.0	251		44753			-16585
חברת החשמל 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
מוס' עזובה 0.1	3430		1465			-2007
מוס' עזובה 0.5	1460		3984			-5532
קונגורסים 0.1	3479	בז	227	-70	-2	-392
קונגורסים 0.5	2578		366	-20	-0.8	-618

מלונות ושירותי תיירות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
קופל 1.0	4435		37			-46
קופל אפ 1	2999		26	+169	+6	+26
גלי זהר 1.0	6602		28	+2		+7
גלי זהר 5.0	5000		29.9	+194	+4	+127.6
מלונות דן 1.0	1780		548	-70	-3.8	-448
מלונות דן 5.0	1570		251	-50	-3.1	-411
חוף האלמוג 1.0	6672		897	+117	+1.8	+201
כנם סר 1 ש	2142		100	+2	+0.1	+84.9
מלונות הירדן	2901		151	+2	+0.1	+138

מחשבים ושירותי מחשבים

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
איכות מחשבים	1800		1579	+1	+0.1	+125
דטה מימון 1.0	11517	תב	693	+1047	+10	+1508
ה.י.ל.ג. 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
יעקא 1.0	15500		295			-9
כלל מחשבים 1.0	13600	בז	37	-250	-1.8	-128
מ.ל.ל. 1.0	13200		156	-150	-1.1	-181
מ.ל.ל. 5.0	5310		384	-30	-0.6	-195
משוב מחשבים 1.0	655		743	-21	-3.1	-674
משוב אפ'	535		497	+5	+0.9	+1062
ניקוב מחשבים 1	15591		360			+41
ניקוב מחש' 5	7790		384	-110	-1.4	-400
ניקוב אפ סד 2	6460		525	-150	-2.3	-768
ווים מחשבים 1.0	1025		3551			

נדל"ן, בינוי ופיתוח

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אבוהם בינוי רש			—	הפסקת	מסחר	—
אבוהם בינוי 25ש			—	הפסקת	מסחר	—
ארן 1.0	715		1361	-27	-3.6	-4614
ארן 5.0	335		2275			-3645
אזורים 1.0	1140		13498	+10	+0.9	+2081
אזורים אפ	780		7009			+1636
אזורים אגח	143		43420	+3	+2.1	+26530
אילן 1.0	532		21256	-13	-2.4	-25626
אל-רוב 1.0	1515		4441	-55	-3.5	-5199
אמנים 1.0	3750		992			-698
אפריקה 0.1	53810		68	-100	-0.2	-55
אפריקה 1.0	47278		118			
אפריקה אפ	27580		94	-300	-1.1	-112
ארזים	2570		660			+40
ארלדן 0.1	2799		935	+29	+1.1	+1157
ארלדן 0.5	1795		1815	-5	-0.3	-1104
בן-יקר גב 1.0	8201		256	+101	+1.3	+163
ברנוביץ 1.0	3589		656	+170	+5	+1551
ברנוביץ 5.0	2967		443	+17	+0.6	+177
דנקנר 1.0	6760	תב	1345	+400	+7.6	+1962
דוקר 1.0	508	מב		-27	-5.1	-2761
דוקר 5.0	320	תב	653	-56	-14.9	-657

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
דנר 0.1	15700		238	-900	-2.1	-140
דנר 0.5	11000		261			-941
המסלול 1.0	1708		572	-20	-1.2	-116
המסלול 5.0	1280		600			
תלב 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
תלב 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
גבים תבין	5430		1602	-40	-0.7	-1471
גבים 0.1	7350		1325	+20	+0.3	+1527
גבים 0.5	5805		1624			+244
הכשרת הישוב ש	85400		256	+400	+0.5	+199
ישפרו 0.1	4381		2981	+160	+3.9	+3186
ישראלום 1.0	1980		5709			-1802
ישרס 10.0	20100		567			+57
כנן פיתוח 1.0	11200		124	-581	-4.9	-142
כלל בל 1	725		8444	-10	-1.4	-15105
לומיר 1.0	8500		362			-34
לומיר 5.0	2490		414			-155
מ.ת.ב. 1.0	420		14370			+1129
מ.ת.ב. אפ 2	259		6877	+2	+0.8	+5915
מ.ת.ב. אגח	113		82805	+1	+0.9	+77095
מגורי בניה 1.0	782		14033			-10831
מישאל 5.0	465	תב	10361	-48	-9.4	-37734
מורב 5.0	2400		903			
מרלו 1.0	1039		1363	+49	+5	+3214
לוינשטין 1.0	521	בז	1140	-5	-1	-1092
לוינשטין 5.0	178		18145	+0.5	+0.5	+11063
ליפשיץ 1.0	2600	תב	5219	+478	+22.5	+23774
ליפשיץ 5.0	1512	תב	17775	+205	+15.7	+42251
נאות אביב 0.5	12140		144	-280	-2.3	-156
נכסי אדרים	1285		4088	-14	-1.1	-1817
סהר החזקות 1.0	18700		74	+230	+1.3	+132
סהר החזקות 5.0	15760		133			+82
סוף 1.0	6800		33	-325	-5.6	-61
סוף 5.0	3999		100			-6
עמר וסלע סר 1 ש	704		5227	-5	-0.7	-806
עיר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
קיסריה 0.1	3887		351			-26
קיסריה 0.5	2800		2876			
רוגובין 1.0	385		6495	-15	-3.8	-8337
רוגובין 5.0	234		10523	+5	+2.2	+9259
רוגובין אפ'	1095		602	+30	+2.8	+866
רוגובין אג"ח	120		46714			+56286
רסקו מבול			—	הפסקת	מסחר	—
רסקו רג			—	הפסקת	מסחר	—

חקלאות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
מטעי הדר 0.1	3500	תב	446	-200	-5.4	-797
מטעי הדר 0.5	3213		895	-130	-3.9	-723
מהדרין 0.1	8350		256			-48
נכסי הדרים 1.0	2215		7697	-25	-1.1	-8906
פרי אור 0.5	2849		729	-50	-1.7	-1191
שטרר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—

מזון וטבק

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אסם	1750		2812			-156
גולדפרוסט 1.0	3195		200	-25	-0.8	-325
גולדפרוסט 5.0	2330	בז	542	-140	-5.7	-444
גולדפרוסט אפ 1	1350		480	+50	+3.9	+84
דובק מב ש	6495		2148			+299
דובק מב מ	6510		1105			+938
זגלבל 1.0	1168		412	-12	-1	-838
זגלבל 5.0	886		1100			-94
פרי-זה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
פרי-זה 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
מטמר ביזה 1.0	32000		311			-194
מטמר ביזה 5.0	28000		327	+1300	+4.9	+194
יכוד 1.0	1540		800	-20	-1.3	-675
יכוד א 5.0	840		4150	-10	-1.2	-4110
יכוד אפ 2	380		4135	-13	-2.2	-6585
מן 1.0	741		1353	-9	-1.2	-735
מן 5.0	378		3901			-288
סנפרוסט 1.0	16900		498			
עלית	25300	תב	3720	+2380	+10	+13158
עסיס ב 0.5	457	תב	15238	+41	+9.9	+40067
עגל שקל 1	3927		717	-39	-1	-487
שמן מבב א	5821	בז	545	-59	-1	-618

טכסטיל והלבשה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
ארגד סר 1 ש	884		12581	-26	-2.9	-17274
אטיס 1.0	1500		1576	-60	-3.9	-862
אופנת כתך 1.0	800		7808			+1481
אופנת כתך 5.0	530		8895			+6415
אפ א	558		8405	-2	-0.4	-8231
ארגמן רג ש	15900		141			-9
דלתא-גליל 1.0	4461		1038	-40	-0.9	-958
דלתא-גליל א 5.0	3540		810			+218
מנופות ממחזר 1	1854		290	+54	+3	+263
מנופות ממחזר 5	981	תב	133	-109	-10	-416
ויטלגו 1.0	2055	תב	3435	+110	+5.7	+4355
ויטלגו 5.0	1285		3996	+60	+4.9	+4290
חרדון 1.0	9417		235	+10	+0.1	+276
דיקות 1.0	2800	תב	1215	-190	-6.4	-2158
דיקות 5.0	1979		1179	-40	-2	-1803
לודזיה 0.1	3395		379	-169	-4.7	-852
לודזיה 0.4	2300		2217			-1077
ליגה 1.0	991		5140			+1342
מים גליקר	750	תב	980	-50	-6.3	-1541
מקס 0.1	4730		232	+30	+0.6	+181
מקס 0.5	2861		837	+81	+2.9	+1696
עיט 1.0	26900	תב	254	+1500	+5.1	+334
עיט 5.0	13450	תב	395	+800	+6.3	+1387
עסק פריגה 1 ש	430		14287			-4936
פולגת א 0.1	4770		445			+117
פולגת ב 0.4	3560		2754	-10	-0.3	-2107
פולימן א 0.5	10522		792	+10	+0.1	+482
פרגוד	5300		210			-13
גיבור סבירינה	17001		289	+501	+3	+468
תעש הגמין 1.0	3311		956			-1521

מתכת ומוצריה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אקסטן 5.0	2919	בז	130	+29	+1	+192
אורדן 0.1	8500		241	+100	+1.2	+297
אורדן 0.5	7620		82	+220	+3	+163

תעשיות שונות

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אלומית 1.0	7300		304	-300	-4	-91
אלומית 5.0	4963		41			-11
כבלים ש	40196		132			-36
התבוף 1.0	7506	בז	50	-170	-2.2	-108
התבוף 5.0	5195		187	-25	-0.5	-253
התבוף אפ	4300		306			+321
דיקה 1.0	5500	תב	114	-452	-7.6	-148
דיקה 5.0	2480	תב	1086.1	-248	-9.1	-1789.5
קוסמטח פז 1.0	4410		4523	+90	+2.1	+3589
קוסמטח פז 5.0	4350		936			-251
מתכת פרום 1.0	3430		740	-100	-2.8	-3495
כבלי ציון 1.0	2560		3137			-437
כבלי ציון 5.0	1580		5867			+85
כבלי ציון אופ	630		2683	-20	-3.1	-3596
מרגן 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
מרגן אפ א			—	הפסקת	מסחר	—
קרמני 1.0	425	מב		-22	-4.9	-88881
קרמני 5.0	226	מב		-12	-5	-139411
נחושתן 0.1	41700	תב	11	+2000	+5	+29
נחושתן 0.5	14605		167	+5		+180
עקר פלדה 1.0	23200	תב	190	+1900	+8.9	+408
קיבג 1.0	1160		1026	-40	-3.3	-1663
קיבג 5.0	625		652	+10	+1.6	+332
קליל 1.0	2555		1029			-209
קליל 5.0	1850	תב	717	-100	-5.1	-289
שלדות 5.0	10945	תב	954	+995	+10	+995
תעשיות לכיש 1.0	1200		535	+45	+3.9	+1055
תעשיות לכיש 5.0	700		783	+10	+1.5	+1502

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אלביט 5.0	612500		14			-3
אלקו 0.1	7600		136			+6
אלקו 0.25 ש	4100		1046			-279
אלקו 0.25 מ	4325			-100	-2.3	-31
אלקטרה 0.1	2235		1800	+20	+0.9	+382
אלקטרה א 0.5	1410	תב	2680	+90	+6.8	+8944
אמש 5	1355		2916			+896
אגח 5	130		27715	+1	+0.8	+12565
אלרון 5.0	325000		20	-700	-0.1	-12
אריה 1.0	33000		153	-1400	-4.1	-197
כלל תעש אלק'	2720	תב	8620	-235	-8	-25833
מקסטרוניקס 1.0	3090		3640	-10	-0.3	-4904
מקסטרוניקס 5.0	2395		8106			-2854
פיסמגור 1.0	785		2113	-6	-0.8	-8053
פיסמגור 5.0	602		10974	-18	-2.9	-10316
ציקלון 1.0	2765		393	+5	+0.2	+280
ציקלון 5.0	1413		1029	-50	-3.4	-1223
קנבסטין אולר 1.	5534		110	-10	-0.2	-177
קנבסטין אולר 5.	4150		500	+150	+3.8	+390
ת.א.ת. 1.0	1700		825	-90	-5	-1707
ת.א.ת. 5.0	720		15216	+19	+2.7	+7681
ת.א.ת. אפ 1	18500		16			-16
תדיאה	9050		1375	-200	-2.2	-912

מוצרי בניה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אי.פ. תעשיות 1.	1300		1126			-2986

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
א.ע.ש. אפ	770		8050	+28	+3.8	+7942
א.ע.ש. אגח	130.5		36769	+1.5	+1.2	+86520
אלקל 5.0	8525	תב	745	+775	+10	+1110
אקרשטיין 1.0	1340		5876			-1401
אקרשטיין 5.0	999		8800	+28	+2.9	+8550
אקרשטיין אפ'	613		16401	+18	+3	+11537
אקרשטיין אגח	139		102019	+1.5	+1.1	+91826
בטון תדיר 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
בטון תדיר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בי-סן 1.0	1650		911			-866
בי-סן 5.0	740		5756			-818
פרומקססם 1.0	11290		44	-4		-2
פרומקססם 5.0	5065		478	+1		+335
מ.ל.ב. 1.0	890		1250	-20	-2.2	-2294
מ.ל.ב. 5.0	660		1066	+21	+3.3	+422
מנהל השק בנגש	730		2229			
מואיקה ולסקן 1	22931	לנ				
מואיקה ולסקן 5	15000					

כימיה, גומי ופלסטיק

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אבן 5.0	19600		664	+200	+1	+487
אליאנס ב	2380		685	-10	-0.4	-86
גל תעשיות 1.0	17850		133	+50	+0.5	+57
גל תעשיות 5.0	14520		278	-30	-0.2	-88
דקסטר 1.0	3190		11	+86	+1.1	+5
דשנים 0.1	5100		249	-200	-3.8	-120
דשנים 0.5	1740		4286	-80	-4.4	-9758
חיפה כימי 10.0	850	קפ		+40	+4.9	+410870
טבע ש	13080		2343	-420	-3.1	-5350
ליפסקי 1.0	3445	תב	2744	+210	+6.5	+1496
ים המלח	3840		11070	+95	+2.5	+12920
פטרוכימים 10.0	676		46515			-8897
מקסימה 1.0	9000		38	-60	-0.7	-82
מקסימה 5.0	5300		210			+52
מקס בכיקל 1.0	7675	בז	656	-855	-10	-2498
כגז 1.0	23900	תב	115	-1500	-5.9	-289
כגז 5.0	20900		164	-1100	-5	-426
פריקלאס	668		11584	-2	-0.3	-24420
פריקלאס אפ'	280		34521	-5	-1.8	-63294
קים כימיקל 1.0	6700		152	-50	-0.7	-132
ת.ג.ל. 1.0	3901		234	+101	+2.7	+354
ת.ג.ל. 5.0	3450		129			-13
תיא 5.0	12495		50	+253	+2.1	+187
פרוטאום 10.0	16770		160			-9
תדר א 5.0	10885		24	-300	-2.8	-62

עץ, נייר ודפוס

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
כור	241		23787	-6	-2.4	-23735
רמרין 1.0	8200		50	+320	+4.1	+159
רמרין 5.0	5150		48	+200	+4	+212
תבנ. 1.0	6750		470			
יזה 1.0	6000		455			-195
לבידי אשקלון 1	700		8877	-16	-2.2	-7320
לביאשקלון אפ1	1340		3074			+826
מולט ב 0.5	56000	תב	26	-4000	-6.7	-145
מפעלי ניר 10.0	464000		132			
סקופריה 1.0	4200	תב	885	-300	-6.7	-785
רים 0.1	2660		250	-100	-3.6	-150
רים 0.4	2060		1400	-140	-6.4	-1789
תעל ב 0.2	21000		584	+400	+1.9	+249
אמרין 1.0	13150		315	+450	+3.5	+549
אמרין 5.0	6640		1364			-950
הפישה יזר	11996		83	-20	-0.2	-162
הגבפלק 1.0	2400	בז	71	-189	-7.3	-400
הגבפלק 5.0	1372	תב	700	-153	-10	-911

השקעות בתעשיה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
מרכזיות ב 0.1	12410		900	+10	+0.1	+235
סר בב' ש	9920000	בז	2.8			
כלל תעש' 1.0	3100	תב	26569	+150	+5.1	+29421
מאגרי טכנולוגיה	684		21269			-13376

חברות השקעה

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
אביק ש	8750		65	-50	-0.6	-50
אידיבי פתוח 2.0	9070		2537	+140	+1.6	+1619
אינקויה 0.1	105		76116			-33472
אלגד ש	19150		240	-100	-0.5	-235
אלגד מ	20646		80	+700	+3.5	+55
אלרן ש	5601		3304	-1		-3580
אלרן מ	5950		510			+160
אמישר בב'	28950		172.8	+250	+0.9	+94.3
אפיק 1.0	339	תב	5268	-19	-5.3	-30259
אפיק 5.0	282	תב	9415	-27	-8.7	-12999
גולת 1.0	1501		200			-100
חברה לישראל 1.0	19850		1641	-250	-1.2	-863
חברה לישראל 5.0	16750		2359	-250	-1.5	-1501
חלפנן 0.1	130801		6.2	-3999	-3	-3.2
חלפנן 1.0 ש	29250		143	-700	-2.3	-151
אמפא א 0.5	24096		167	-210	-0.9	-135
פועלים השק ש	12039		1251	-1		-227
דיסקונט השק ש	5800		4218	+201	+3.6	+5016
מזרחי השק ש	31300		68	-1200	-3.7	-49
מנר השקא.גח 124	15900					
חירון 1.0	4058	תב	805	-451	-10	-1416
חירון 5.0	1670	תב	2559	-100	-5.7	-4159
ישום החזקות	269		26922			-14631
יצוא ש	14300		337	-400	-2.7	-251
ירדן א 0.1	3730		642	+130	+3.6	+841
כלל 10.0	1770		8410			-3832
כלל 50.0	1625		2728			-991
לנדקו 0.1	2700		130	-7	-0.3	-64
לנדקו 0.1	987		350	-1	-0.1	-80
מגור 0.1	717		2247	+7	+1	+232
מגור א 0.5	420	תב	2611	-30	-6.7	-3076
אגח 1	117		3000			+2829
עז השק ב 0.1	3530		405	-120	-3.3	-502
עז השק ב 0.5	2151		275			+115
פז השק ש	3500		4188	+150	+4.5	+3438
ממה א 0.1	12298		271			+120
ממה 0.5	8585		397	-250	-2.8	-444
פריון ב 2.5	8091		895	-160	-1.9	-1379
צמאנדרמוני 1.0	475		6654	-5	-1	-7276
צמאנדרמוני 5.0	395		2058			-1407
קרדן 1.0	203		35819			
קרדן 5.0	179		39488			
גליל טכנולוגיות			—	הפסקת	מסחר	—

חיפושי נפט

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
דלק חיפושים 1.0	3812		565	-180	-4.5	-1561
דלק חיפושים 5.0	2839		910	-11	-0.4	-1404
דלק חיפ' אפ 2	1860		1478			+249
פז חיפושי נפט	30450		55	+450	+1.5	+44
יואל 5.0	5508	תב	6202	+406	+8	+12933
מ.נ.נ. 1.0	9785	מב		-515	-5	-533
מ.נ.נ. 5.0	5100		1409	+25	+0.8	+1859
סראויל ב 0.3	8104	בז	87	+400	+5.2	+173
נפטא ש	2150000		2			

נסחרות במט"ח

שם המניה	השער אתמול		המחזור ש"ח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש ש"ח ע"נ
בית מ	218		300	-2	-0.9	-100

שערים בינבנקאיים

אתמול, צהריים, 19.2.1987 באירופה

מסירה מידית (ספוט)

לי"ש שטרלינג	$ ארצות הברית	1.5220/1.5230
ל"ש ארה"ב	מרקים גרמניים	1.8495/1.8505
"	פלורינים הולנדיים	2.0900/2.0910
"	פרנקים שוויצריים	1.5580/1.5600
"	פרנקים בלגיים	38.20/38.24
"	פרנקים צרפתיים	6.1500/6.1550
"	לירטות איטלקיות	1312.00/1314.00
"	ינים יפאניים	154.40/154.55
ליטרה	$ ארצות הברית	1.2372/1.2377

שער הזהב $ ארה"ב אונקיה לזהב פיקסינג 392.60

מסירה עתידית (פורווארד)

	לי"ש/$	מ"ש/$	פ"ש/$
1 ח'	1.5167/1.5178	1.5545/1.5568	1.8462/1.8474
3 ח'	1.5070/1.5085	1.5471/1.5496	1.8387/1.8399
6 ח'	1.4945/1.4962	1.5372/1.5402	1.8290/1.8304

הנתונים נמסרו על-ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ

גלגל הבורסה / יהודה שרוני

סוף שבוע רגוע

שבוע המסחר בבורסה הסתיים אתמול במגמה מעורבת עם נטיה לירידות שערים. למרות מספרם הגדול יחסית (164) של ניירות ערך ששערים ירד, עלה מדד המניות בסיכום הכללי, בגלל המרכיב הגבוה של המניות "הכבדות" בניירות שעלו. מדד המניות הכללי ללא בנקים עלה בסיכום השבועי ב־6.28 אחוז, כשבלטו בעליות השערים ניירות הערך מענף ההשקעות. השבוע בבורסה עמד בסימן של גיאות מתחדשת בשערי המניות הזר־פשיות. מה שנתנו את הטון, הם עורכי המוסמכים, הפולכים והערכים בקרנות, שחלקם מותם בלית ברירה לשוק המניות. מדד המניות הכללי ללא בנקים, עלה מתחילת השנה ב־45.03 אחוז, בדומה לשיעור עליית המדד בחודשים ינואר־דצמבר 1986. למרות הכל, ההערכה כי מימוש הרווחים הצפוי יביא לירידה בשערי המניות, נמצאה לפי שעה מוטעית. ושערי המניות ממשיכים לעלות.

	מדד יומי	שינוי ב%
מדד מניות כללי	120.97	+0.22
כללי ללא בנקים	145.03	+0.42
מדד אג"ח כללי	109.84	-0.02
אג"ח צמוד מדד	110.53	-0.04
אג"ח צמוד מט"ח	104.83	+0.18

יציבות בתשואות בבנקאיות

רמות התשואה לפדיון במניות הבנקים שבהסדר, נותרה השבוע ללא שינוי מהותי. היקף הפעילות בבנקאיות ירד, ובנק ישראל צימצם את היקף רכישת הבנקאיות.

	תשואה שנתית דולרית ב%
בל"ל 0.1	17.75
הפועלים ש	17.75
אי.די.בי. רג	17.72
דיסקונט א	17.74
המזרחי ש	17.77

פעילות חריגה בכור

במניית כור נרשמה אתמול פעילות חריגה ביותר. המניה עלתה ב־10 אחוזים במחזור מסחר גדול. מניות החברה מוחזקות בעיקר על ידי לאומי פיא, אך באחרונה הולכת מסתמנת מגמת רכישות של המניה של קרנות הבנק הבינלאומי. העליה החריגה במניה מוסברת בכתבה שפרסמה אתמול באחד העיתונים, ובה השוואה של שווי הנכסי של החברה לעומת שווי השוק של מניותיה. יש לציין כי מחיר המניה עבר את גבול ה־10 מיליון, ולפיכך מושב הבורסה לא היה מסוגל להפסיק את השער.

פעילות סלקטיבית

מניית עלית עלתה ב־10 אחוזים. עלית הודיעה כי סוגת מכרה לחברת משקיעי חוץ בשליטת בעלי סוגת, בעיסקה מחוץ לבורסה, 11.5 אלף מניות של החברה. עליית השערים התלולות בקרמצי, הגיעו לפי שעה לסופם, שעה שבשני ניירות הערך של החברה נרשם שער מוכרים בלבד. שער מוכרים בלבד מופיע למו־רי נרשם בבנק 1. מניות עסיס ממשיכות לטפס, ואתמול עלו ב־9.9 אחוזים. היצע במניות אבנטים נקלט על ידי בנק הספנות ללא שינוי שער (נראה שהפעילות בנייר מושפעת בצורה ברורה מכוונת החברה לגייס הון).

ההנפקות עושות את שלהן

במניות חיפה כימיקלים נרשם אתמול שער קונים בלבד בפעם השניה, לאחר שלא ניתן היה לספק את הביקושים הגדולים אף בעליה של 15 אחוז. היצע למניית כלל אלקטרוניקה, נקלט רק בירידה של 8 אחוזים. המוצעים למניה מתרומים בכל הנראה כל רקע הפירסום בקרוב של הדו"חות הכספיים. מניות מאיר עזרא ושלדות עלו ב־10 אחוזים, כפעולות חימום לקראת הנפקות.

צומצמה הפעילות במק"ם

היקף הפעילות במלוות קצרי המועד צומצם אתמול, והסתכם ב־9.8 מיליון שקל. רמות התשואה לפדיון נותרו גבוהות מרמת הריבית על פקדונות שיקלים.

הנפקה	ימים לפדיון	שער	תשואה חודשית
327	19	98.57	2.35
337	26	98.05	2.35
347	33	97.66	2.21
417	40	97.17	2.21
427	47	96.69	2.20
437	54	96.20	2.21
447	61	95.74	2.18
457	68	95.26	2.20

הודעות בורסה

● מוזהן הרווחה במתכונת הראשונה של 1986 166 אלף שקל, לעומת הפסד של 322 אלף שקל בתקופת השנה הקודמת.

● דלק חיפושי נפט ישתתפו בקידוח בכוכב 26, המבוצע על ידי נפטא, בהשקעה כוללת של 70 אלף דולר לקידוח רטוב.

● על פי דו"ח מתוקן שהוגש על ידי שנהר על פי דרישת הרשות, הפסידה החברה במתכונת 1986 2.37 מיליון שקל לעומת הפסד של 1.6 מיליון שקל.

הופיע "ירחון חשב" פברואר 87
לפרטים והזמנות נא להתקשר 03-216291
חשב

לסוכנות בטוח ברעננה
דרוש משרד
2־3 חדרים עם טלפון
נא לפנות לאפי במשרד: 03-287231 בבית: 052-453464

שערי קרנות הנאמנות

הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי אחוזים
אב	5506.33	5431.27	29.78	0.55
אבוקה	529.69	519.53	-2.69	-0.52
אגוד	234.63	230.11	0.49	0.21
אדיר	1550.16	1519.57	2.88	0.19
אורים	2734.70	2682.35	15.75	0.59
אמיר	1807.33	1794.14	0.72	0.04
אור	410.03	401.47	0.03	0.01
אורין	156.00	152.94	0.21	0.14
אורלי	253.83	251.98	0.25	0.10
אורן	762.95	748.34	0.40	0.05
אייל	3695.29	3623.67	5.20	0.14
איריס	5137.18	5112.81	20.41	0.40
איתן	705.36	691.20	1.65	0.24
אלון	562.51	550.89	-0.02	-0.00
אלמנת	674.63	661.51	0.79	0.12
ארז	735.36	721.32	3.41	0.47
אש	185.07	184.21	1.19	0.65
אשל	178.99	175.51	-0.18	-0.10
אתרוג	223.74	221.62	0.08	0.04
בדולח	2681.31	2630.60	18.58	0.71
ברוש	533.21	523.09	0.23	0.04
ברק	548.26	537.70	0.48	0.09
ברקת	828.57	812.36	-0.10	-0.01
גבים	1439.38	1429.46	6.44	0.45
גבע	1023.90	1009.08	1.44	0.14
גורן	725.78	711.88	1.96	0.28
גיא	9300.98	9163.57	15.34	0.17
גיל	3164.71	3106.31	-2.92	-0.09
גלית	594.39	587.40	1.42	0.24
דובדבן	412.88	409.07	0.54	0.13
דוכיפת	727.09	713.08	1.54	0.22
דולב	215.82	211.29	0.06	0.03
דורון	1435.98	1409.68	-0.12	-0.01
דותן	246.92	242.11	0.46	0.19
דליה	529.84	520.15	-0.69	-0.13
דרור	429.27	421.68	-1.08	-0.26
דקל	448.57	440.04	-0.06	-0.01
הדס	426.05	422.27	-1.11	-0.26
הוד	500.54	491.31	-0.60	-0.12
זהבית	2758.48	2701.42	-6.41	-0.24
זוהר	19498.75	19211.95	51.25	0.27
זיו	17874.38	17612.77	25.13	0.14
זמיר	1112.53	1091.39	1.42	0.13
חוחית	143.11	139.94	0.19	0.14
חליפין	128.18	127.63	-0.08	-0.06
חלמיש	640.85	628.37	0.70	0.11
חן	133.44	132.91	0.22	0.17
טופז	1300.61	1271.10	0.82	0.06
טל	5450.48	5378.99	63.86	1.20
יובל	818.70	803.22	2.01	0.25
יהלום	2468.16	2421.60	18.89	0.79
יסודות	429.51	425.45	-0.86	-0.20
יערה	663.37	649.01	1.14	0.18
כוכב	1269.25	1244.98	5.90	0.48
כחל	130.43	127.88	0.03	0.02
כלנית	584.52	573.68	-1.05	-0.18
כספית	704.31	697.30	-0.24	-0.03
כרמל	144.63	141.81	0.35	0.25
כתר	1102.51	1081.58	1.50	0.14
להב	4511.40	4427.35	-1.91	-0.04
לספקית	113642.73	111602.92	707.08	0.64
לפיד	439.07	430.57	-1.97	-0.46
לפס	1703.34	1668.98	1.79	0.11
לשם	984.22	965.64	1.36	0.14
מבחר	1221.16	1197.61	1.32	0.11
מגמה	3505.36	3473.88	5.42	0.16
מגד	228.39	225.04	0.66	0.29
מגוון	3488.09	3454.89	29.02	0.85
מגל	745.99	741.32	1.64	0.22
מור	2059.39	2030.90	20.11	1.00
מורן	958.11	949.84	3.99	0.42
מנח	27015.06	26500.17	-19.83	-0.07
מיסר	917.15	899.08	1.21	0.13
מעגן	4451.60	4367.53	12.02	0.28
מעיין	759.81	745.43	1.17	0.16
מקשה	1010.84	991.88	1.45	0.15
מרגלית	1454.25	1426.27	12.07	0.85
מרוה	113.53	113.15	0.14	0.12
מרום	1190.86	1167.96	1.84	0.16
נוגה	27083.43	26687.77	69.75	0.26
נופית	1057.41	1037.86	3.29	0.32
נטע	509.28	499.73	1.00	0.20
ניל	6852.15	6754.32	14.28	0.21
סביון	621.36	609.67	-1.33	-0.22
סגולה	130.91	128.33	0.04	0.03
סלע	988.76	969.91	0.91	0.09
סנונית	712.76	698.95	0.80	0.11
סער	834.41	818.97	2.79	0.34
ספיר	530.69	528.05	-0.27	-0.05
עופר	929.38	912.15	3.28	0.36
עידית	2674.04	2624.09	7.19	0.27
עידן	7332.18	7227.19	26.03	0.36
ענבר	1175.12	1150.11	-0.40	-0.03
ענת	2591.26	2567.97	2.74	0.11
עפרוני	665.57	651.12	1.18	0.18
ערמון	142.48	139.79	0.01	0.01
פיא	1614.84	1603.00	7.58	0.48
צבר	546.96	536.14	1.08	0.20
צופית	711.54	697.66	0.23	0.03
צוק	117.71	117.25	-0.07	-0.06
צמיד	990.44	969.84	0.14	0.01
צמיחה	8336.25	8216.32	50.32	0.62
צפרה	1710.93	1677.27	0.10	0.01
קלע	2247.91	2236.69	13.73	0.62
רונית	18470.54	18301.02	34.36	0.19
רימון	117.19	116.94	0.00	0.00
רקפת	713.65	700.83	0.43	0.06
רשף	734.58	718.91	2.51	0.35
שבלים	800.19	784.88	2.35	0.30
שחם	908.68	886.61	1.85	0.21
שירה	430.18	427.23	1.01	0.24
שמיר	357.76	355.25	0.44	0.12
שנהב	964.32	950.70	1.45	0.15
שקד	975.91	952.27	6.38	0.67
שקמה	179.02	175.53	0.03	0.02
תאנה	248.88	246.66	0.66	0.27
תדהר	586.90	583.98	0.66	0.11
תירוש	505.37	499.38	1.69	0.34
תפוז	215.97	211.88	0.11	0.05
תמר	203.27	201.97	0.16	0.08
תרשיש	1434.86	1425.01	2.73	0.19
תשרי	481.03	474.44	0.95	0.20

שערי אגרות החוב

3% מלווה מדינה (הצמדה 100%)

סידרה	שער	שינוי בנק'
3601	38871	-950
3602	35807	-879
3603	33330	-840
3604	29899	-122
3605	27312	-115
3606	25750	-111
3607	23977	-160
3608	22554	+17
3609	21259	+14
3610	19586	+7
3611	18954	-150
3612	18555	+14
3613	17388	-165
3614	16897	+15
3615	15559	-95
3616	14250	-89
3617	13627	+77
3618	12941	+74
3619	11914	+69
3620	11079	-96
3621	10529	-94
3622	9685	-85
3623	9075	+7
3624	8550	+6
3625	7820	-2
3626	7237	-2
3627	6715	-2
3628	6145	-47
3629	5759	-44
3630	5446	-63
3631	5045	+4
3632	4753	+4
3633	4492	+5
3634	4082	+48
3635	3863	+46
3636	3725	+45
3637	3436	-20
3638	3201	-18
3639	2932	-17
3640	2435	-31
3641	2112	-27
3642	1887	+2
3643	1638	+1
3644	1461	-57
3645	1319	-51
3701	1160	-7
3702	900	+12.4
3703	792.2	+11
3704	679.3	+9.5
3751	351.9	+6.3
3752	142.4	+0.1
3753	156.9	+0.1
3901	126.7	+0.7
3902	128.7	+0.6
3903	119.9	+0.7
3904	118	+0.7
3754	119.8	-0.5
3755	118.7	-0.4
3756	114.6	-0.5
3757	112.5	-0.4
3758	109.5	+0.1
3759	109.1	+0.1
3760	107.7	+0.1
3761	105.4	+0.1
3762	102.6	— —
3826	117.9	+0.5
3827	119	+0.6
3828	114.9	+0.6
3829	112.8	+0.6
3830	110.5	+0.6
3831	110.2	+0.7
3832	108.7	+0.6
3833	106.4	+0.6
3834	103.7	+0.7

4.25% שגיא

סידרה	שער	שינוי
4101	361	+0.9
4102	146.9	-1.2
4103	141.4	-1.1
4104	137.1	-1.1
4301	137.1	-1.2
4302	125.8	+0.2
4303	125	+0.3
4304	125.1	+0.2
4105	109.2	+0.5
4106	106.4	+0.5
4201	122.6	+0.9
4204	117.2	+0.8
4205	115.1	+0.8
4206	113.1	-0.3
4207	112.8	-0.3
4208	111.4	-0.3
4209	109	-0.3
4210	106.2	-0.3
3204	209800	— —
3205	209200	+100
3206	210250	— —
3210	204301	+1001
3211	199500	— —
3212	198502	— —
3213	189000	-1000
3214	188000	-2000
3501	190550	— —
3502	177500	-4500
3503	170495	-3279
3504	155675	-100
3505	131291	— —
3521	153005	— —
3522	144900	+400
3523	144200	— —
3524	144200	— —
3525	141470	— —
3526	140900	— —
3527	139000	+2000
3528	136200	— —
3529	137160	— —
3530	131850	-200
3531	131000	— —
3532	126800	-200
3533	127000	-300
3534	120500	+1000
3535	120000	— —
3536	120200	— —
3537	121700	+1500
3538	114600	+1400
3539	113500	— —
3540	112900	— —
3541	109200	— —
3542	111100	— —
3543	104400	— —
3544	105500	+1100
3545	101917	-221
3549	96487	-220
3552	92488	-215
3554	92537	-226
3555	92537	-226
3546	102424	+54
3547	102156	+55
3548	102023	+53
3550	101021	+51
3551	100561	+52
3553	92468	+64
3556	87851	-157
3558	87923	-166
3559	84803	-161
3560	80459	-160
3557	88736	-143
3572	81021	-146
3561	80252	-391
3571	79969	-393
3573	80546	-526
3574	74271	-486
3577	74399	-504
3578	68710	-468
3575	73703	-103
3576	73460	-102
3579	67950	-101
3580	63600	+46
3581	58055	+41
3582	53655	+38
3583	50008	+62
3584	47679	+61
3585	45292	+58
3586	42691	+50
3588	42734	+58
3589	39015	+38
3587	43429	+465
3591	39676	+437
3592	39624	+436
3593	39847	+436
3590	38928	+28
3595	37176	+26
3594	37577	+37

רמון

סידרה	שער	שינוי
7001	233.4	+1.2
7002	226.1	+1.2
7003	215.9	+1.1
7004	198.4	+1
7005	185.1	+1
7006	179.2	+5.9
7007	173.1	+0.7
7008	164.3	+0.7
7009	156.6	+0.6
7010	146	+0.6
7011	159.3	+1.8
7012	134.3	+1.8
7013	125.4	+0.5
7014	110.5	+0.5
7015	91.1	+0.4
7016	93.1	+0.4
7017	92	+0.3
7018	91.8	+0.4
7019	92.2	+0.4
7020	92	+0.4
7021	91.1	+0.4
7201	87.7	+0.9

5% מלווה פיתוח (בריבית כפולה)

סידרה	שער	שינוי
2001	152200	+1600
2002	150500	— —
2003	145300	+2000
2004	145660	+100
2005	140500	— —
2006	139200	— —
2007	141500	— —
2008	135500	-500
2009	137500	— —
2010	136000	-100
2011	134500	— —
2012	133500	— —
2013	137600	+2000
2014	130800	— —
2015	130000	— —
2016	131900	— —
2017	129900	— —
2018	128500	+400
2019	127400	+100
2020	123800	— —
2021	124800	+800
2022	118300	— —
2023	117900	— —
2024	110400	-700
2025	111000	+300
2026	110200	— —
2027	106000	+400
2028	109798	— —
2029	101200	— —
2030	102000	— —
2031	99300	— —
2032	101185	+78
2034	95821	+67
2033	95692	+1956
2035	90663	+1881
2036	89514	-101
2038	85410	-105
2040	82398	-106
2037	88058	+58
2039	85151	+56
2041	77990	+55
2052	71951	+51
2051	78222	+55
2053	72131	-730
2055	66765	-701
2054	66719	+47
2056	61877	+44
2057	62731	+686
2059	57171	+444
2058	56349	-1918
2060	52087	-1835
2061	40613	+29
2062	37134	+26
2063	35455	+25

גלבוע

סידרה	שער	שינוי
6101	12845	+39
6102	7467	+54
6103	6723	+23
6104	6199	+21
6105	3871	+20
6106	3676	+31
6107	3466	+30
6108	3808	+13
6109	3618	+12
6110	3554	+12
6111	2939	+26
6112	2848	+36
6113	1924	-28
6151	728.9	+2.5
6152	687.8	+2.4
6153	608.8	-4.7
6154	598.4	-6.6
6155	394.5	+7.9
6156	310.9	-2
6157	233.5	+1.4
6158	221.1	+1.3
6159	186.1	+0.9
6160	174.6	+0.6
6161	168.6	+0.6
6162	132.5	+0.6
6163	141.1	+0.6
6164	135.6	+0.6
6165	127.8	-1.1
6166	128.1	-1.3
6167	117.4	-1.3
6168	115.5	-1.3
6169	109.6	+0.4
6170	102.9	+0.3
6171	74	+1.4
6172	72.8	+1.4
6801	82.8	+0.3

אדמון

סידרה	שער	שינוי
2501	167.3	-1
2502	164.2	+0.2
2503	150.3	— —
2504	156.6	+0.6
2505	158.7	+0.7
2506	145.5	— —
2507	139.3	+0.3
2508	104.3	+0.4

מט"ח 100%

סידרה	שער	שינוי
אל אופ	1034	-4
אלבים	187.7	+0.4
אלונא	1036	+1
אלסינט	55.9	— —
כורסקס	733	+2
תנד 84	111.8	-0.6
תנד 85	406	-9
הב היש	225	-6
דיס הש	156.5	-1
כור	135.7	+1
כלל	438	— —
מצמ ד	203.2	— —
מצמ מ	277.7	— —
מצמ י	145.5	— —
רן	101.6	-1.6
סול בנ	144	-1.5
תישרס	219.5	-0.7

מדד/מט"ח

סידרה	שער	שינוי
ב.ל.ת.	139.9	+0.2
דיס הש	144.5	-0.1
כור	137.7	— —
כלל	177.6	-0.3
לאומי	135	— —
מב דיס	141	-2
משא מ	138.4	— —
מזמ מ	133.8	-1.2
משא מ	123.2	— —

שערי מטבע חוץ 19.2.1987

המטבע	בנק לאומי מזומנים קניה	בנק לאומי מזומנים מכירה	בנק לאומי העברות והמחאות קניה	בנק לאומי העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים מזומנים קניה	בנק הפועלים מזומנים מכירה	בנק הפועלים העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט מזומנים קניה	בנק דיסקונט מזומנים מכירה	בנק דיסקונט העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט העברות והמחאות מכירה	שער יציג	השינוי היומי
1 דולר	1.57	1.64	1.6065	1.6265	1.57	1.64	1.6065	1.6265	1.57	1.64	1.6070	1.6272	1.6166	0.0061
1 לי"ש	2.38	2.48	2.4403	2.4707	2.40	2.52	2.4465	2.4770	2.40	2.52	2.4458	2.4765	2.4621	-0.0064
1 מארק גרמני	0.85	0.89	0.8686	0.8794	0.85	0.89	0.8663	0.8771	0.85	0.89	0.8688	0.8797	0.8767	-0.0077
1 פרנק צרפתי	0.25	0.27	0.2608	0.2640	0.25	0.27	0.2611	0.2644	0.25	0.27	0.2610	0.2643	0.2634	-0.0021
1 גולדן הולנדי	0.75	0.79	0.7694	0.7790	0.75	0.79	0.7701	0.7797	0.75	0.79	0.7685	0.7781	0.7759	-0.0071
1 פרנק שוויצרי	1.00	1.05	1.0265	1.0393	1.01	1.06	1.0265	1.0393	1.01	1.06	1.0314	1.0444	1.0369	-0.0092
1 כתר שוודי	0.24	0.25	0.2453	0.2483	0.24	0.25	0.2449	0.2479	0.24	0.25	0.2454	0.2485	0.2469	-0.0013
1 כתר נורבגי	0.22	0.23	0.2281	0.2309	0.22	0.23	0.2278	0.2307	0.22	0.23	0.2281	0.2310	0.2297	-0.0015
1 כתר דני	0.23	0.24	0.2306	0.2335	0.23	0.24	0.2301	0.2330	0.22	0.24	0.2308	0.2337	0.2325	-0.0020
1 מרק פיני	0.34	0.36	0.3500	0.3544	0.34	0.36	0.3496	0.3540	0.34	0.36	0.3506	0.3550	0.3530	-0.0027
1 דולר קנדי	1.17	1.23	1.2020	1.2170	1.18	1.24	1.2006	1.2156	1.18	1.24	1.2010	1.2161	1.2096	-0.0013
1 דולר אוסטרלי	0.98	1.08	1.0699	1.0832	1.03	1.11	1.0695	1.0829	1.04	1.11	1.0694	1.0828	1.0763	0.0038
1 ראנד דרא"פ	0.50	0.60	0.7639	0.7734	0.52	0.77	0.7624	0.7719	0.48	0.67	0.7628	0.7728	0.7673	-0.0062
10 פרנק בלגים	—	—	0.4193	0.4246	—	—	0.4190	0.4242	—	—	0.4206	0.4259	0.4233	-0.0037
10 שילינג אוסטרים	1.21	1.26	1.2386	1.2540	1.21	1.27	1.2329	1.2483	1.21	1.27	1.2309	1.2543	1.2471	-0.0106
1000 לירות איטלקיות	1.19	1.25	1.2226	1.2378	1.19	1.27	1.2189	1.2341	1.19	1.28	1.2248	1.2402	1.2322	-0.0111
100 ינים יפאניים	1.02	1.06	1.0388	1.0517	1.02	1.07	1.0378	1.0507	1.02	1.07	1.0407	1.0538	1.0463	-0.0011

הוועדה לביקורת המדינה בדיון על חוק הבנקאות:

כתב אישום נגד מנהלים הוא עילה להשעיה בלבד

המדובר בעבירה שיש עמה קלון ★ הוועדה דחתה את עמדת היועצים המשפטיים של בנק לאומי, דיסקונט ופועלים שמוטב להשאיר בתפקידו את הדירקטור המואשם או לפטרו

מאת עדנה אריזור, סופרת "הארץ" לענייני כלכלה

דירקטור במערכת הבנקאית שהועמד לדין בעבירה שיש עמה קלון יושעה מכהונתו. במסגרת עבודת החקיקה על חוק הבנקאות (ניהול תקין), שנועדה לקבוע אחריות הדירקטורים בבנקים, הסמיכה הוועדה לביקורת המדינה את המפקחת על הבנקים לפטר דירקטור שהורשע בפסק דין סופי, בעבירה שיש עמה קלון או בעבירה המחייבת הפסקת הכהונה.

יו"ר הוועדה, ח"כ דוד ליבאי, וח"כ שוני ליהדיי וח"כ אבנר שאקי, דחו את עמדת היועצים המשפטיים של בנק הפועלים, לאומי ודיסקונט, שאין להשעות מנהל שהוגש נגדו כתב אישום בעבירה שיש עמה קלון וכי מוטב להשאירו בתפקידו או לפטרו. הוועדה החליטה שכתב אישום אינו עילה לפיטורין, אלא להשעיה בלבד, וניתן יהיה למנות דירקטור אחר במקומו לתקופת ההשעיה.

בנוסף, הסמיכה הוועדה את המפקחת על הבנקים לדרוש מדירקטור שהתפטר לתת לה הסברים על הרקע והנימוקים להתפטרות, וזאת משום שדירקטורים מעדיפים לנמק התפטרותם בסיבות אישיות ולהימנע מפירוט הנימוקים במכתב ההתפטרות. עוד החליטה הוועדה להגביל בחוק את משך תקופת כהונתו של דירקטור מקרב הציבור לתקופה של שש שנים רצופות.

במסגרת גיבוש הצעת חוק הבנקאות בוועדה, שבא ליישם את המלצות ועדת בייסקי ולהרחיב את סמכויות הפיקוח של בנק ישראל, הושלמו עד כה הצעות חוק למינוי דירקטוריון ודירקטורים והבקרים פנימיים. עם סיום הדיון במינוי רואי חשבון במערכת הבנקאית יונחו הצעות החוק על שולחן הממשלה.

הסתיים הסכסוך בתדיראן עפולה

מאת עמאללה מנצור, סופר "הארץ" בגליל

סכסוך העבודה במפעל תדיראן בעפולה הגיע לסיומו אתמול שבו שנמשכה שבוע ימים. הסכם העבודה החדש במפעל נחתם אתמול, אבל העבודה תחודש במפעל רק ביום א' הקרוב.

ערכה את העמוד: עדה ארשטי

שריד בביקור אתמול בבית־המשפט השלום בת"א. צילום: שאול רהמים

בתי משפט בת"א הושבתו לרגל ביקור השר שריד

נע, עובדי בתי־המשפט המחוזי והשלום בתל־אביב השביתו אתמול בבוקר את עבודתם באופן ספונטאני, לרגל ביקורו של שר המשפטים, אברהם שריד, בהיכל המשפט בתל־אביב.

העובדים קיימו אסיפה כללית במחאה על כך ששר המשפטים לא בא לנכון להיפגש עם נציגות העובדים במהלך תשעת החודשים האחרונים בהם הוא מכהן כשר המשפטים. עוד מחו על כך שהשר לא קיים פגישה קצרה, עם העובדים, כדי לשמוע את טענותיהם.

לנוכח קבלת הפנים שנתקל בה ושביתת העובדים, החליט השר לחרוג מתוכנית הסיור המקורית שנקבעה לו, ונפגש עם העובדים. הוא הביע נכונות לדבר עמם ולשמוע את טענותיהם עוד היום, אולם לא על חשבון העבודה והקהל שהגיע. העובדים השתכנעו ושבו לעבודתם, לאחר שהובטח להם כי ייפגשו עם שריד בהמשך יום אתמול.

לשכת המסחר ישראל־אמריקה:

ארה"ב מקשה באופן מינהלי ומשפטי על הייצוא מישראל

מפעלים ישראליים רבים נאלצים להתגונן נגד תביעות משפטיות "להשוואת מכסים" ונגד ההאשמה של "יצוא בהיצף"

מאת אברים צחר, סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שלטונות ארה"ב מערימים קשיים רבים, בעיקר מינהליים ומשפטיים, בפני היצוא הישראלי — טוענים ראשי לשכת המסחר ישראל–אמריקה. לדבריהם, לאחר שישראל הסירה, במסגרת הסכם הסחר החופשי, מגבלות מכס על היבוא מארה"ב, מערימים שלטונות ארצות־הברית קשיים מנהליים ומשפטיים על היצוא הישראלי.

חברי הוועדה לסחר־חוץ של הלשכה, בראשות צבי פלדה, נציג התאחדות התעשיינים ונציג קונצרן "כור", נפגשו לאחרונה בעניין זה עם שגריר ארה"ב בישראל, תומס פיקרינג. הם קיימו גם פגישה נוספת עם הסמנכ"ל לסחר חוץ של משרד התעשייה והמסחר, מכס לבנת.

לטענת אנשי הלשכה, מפעלים ישראליים רבים, המייצאים לארה"ב, נאלצים להתגונן שם נגד תביעות משפטיות "להשוואת מכסים" ונגד האשמה של "יצוא בהיצף". מפעלים רבים, שנגדם הוגשו לאחרונה תלונות מסוג זה, נאלצים להשקיע מאות־אלפי דולרים למימון משפטים ארוכים ומסובכים.

בפגישה שקיימו ראשי לשכת המסחר ישראל–אמריקה עם אנשי משרד התעשייה והמסחר, סוכם על הקמת גוף בין־משרדי, בו ישתתפו נציגי משרד התעשייה והמסחר, נציגי האוצר, נציגי לשכת המסחר ישראל–אמריקה ונציגי התאחדות התעשיינים. גוף זה יסייע ליצואנים הישראלים בנושאים המשפטיים הקשורים ליצוא לארה"ב, חילוקי הדעות על פירוש הסכם הסחר בין שתי המדינות.

סיוון תובע להעלות עמלות הבנקים באופן ריאלי: 50%

מתח ביקורת על גורמים שגרמו קשיים בעניין בקשת הבנק להרחבת פעילותו בחו"ל

מאת צבי זרחיה, סופר "הארץ" לענייני כלכלה

יו"ר הנהלת בנק הפועלים, עמירם סיוון, תובע להעלות את העמלות הבנקאיות בשיעור ריאלי של 50%. לדבריו, שיעור העמלות בשוק בשנתיים האחרונות, ועומד כיום מוצית משיעורו הריאלי בשנת 84'.

סיוון, שנפגש אתמול עם כתבים כלכליים, ציין כי מאז דו"ח זהר, מינואר 85', שהמליץ להעלות את העמלות ב־50% ריאליים, בוצעה העלאה נומינאלית של 8% בלבד. זה, לדבריו, עיוות של המערכת הכלכלית. ההכנסות מהעמלות הבנקאיות מכסות 50% מההוצאות של הפעילות הבנקאית, זאת כאשר בארה"ב מכסות ההכנסות מהעמלות למעלה מ־100% מההוצאות.

סיוון מתח ביקורת על גורמים ממשלתיים שגרמו לקשיים ולאי־הבנות בעניין בקשת הבנק להרחבת פעילותו בחו"ל. עקב קשיים אלה, הואט ביצוע התוכניות להרחבת הפעילויות של הבנק בחו"ל.

בתשובה לשאלה בעניין הודעת היועץ המשפטי לממשלה כי יעביר לחקירת המשטרה את העבירות לכאורה של ראשי הבנקים בנושא ויסות המניות, ציין כי אינו מכיר את הנושא ולא עסק בו. אשר לפדיון מניות הבנקים — ציין כי אין זו בעייה של הבנקים, אלא של הממשלה שנטלה על עצמה את ההתחייבות בנושא.

יו"ר מועצת המנהלים של בנק הפועלים, פרופ' איתן ברגלס, אמר כי בשנה האחרונה רוב ההנפקות של מניות היו דרך הבנקים, ולדעתו להבא לא יהיה נוח להנפיק. הוא ציין כי הטלת האחריות על כל מה שקורה בבנק על חברי מועצת המנהלים של הבנק, היא הפרזה. האחריות, שמפקידים בידי מועצת המנהלים קרובה לעבור את הגבול של האפקטיביות. שכן בצורה כזו נגזר שעל חברי מועצת המנהלים של הבנקים להמשיך ולהתנהג ולעשות מלאכתם בצורה לא יסודית, או להתפטר.

גורמים כלכליים בירושלים מסרו אתמול בתגובה לדברי סיוון כי נושא העלאת העמלות חייב לקבל את אישורו של משרד התעשייה והמסחר, זאת בשל חוק יציבות המחירים.

הדו"ח להסדר החובות של מושבי הגליל בשלב סיום

ראש הוועדה הקרואה של ארגון הקניות: חובות מערכת המושבים בגליל כ־150 מיליון דולר

מאת נדית בתגא, סופרת "הארץ"

הוועדה הקרואה לארגון הקניות של מושבי הגליל מסיימת עתה את הכנת הדו"ח, שיוגש ביום ה־3.3 לישיבת ועדת ההיגוי הארצית להסדר החוב במשק המושבי, בראשותו של ד"ר שמעון רביד. ההחלטה בנוגע לצורת פריסת החובות של ארגון הקניות של מושבי הגליל אמורה להתקבל באותו יום או בימים הקרובים לאחר הישיבה.

ראש הוועדה הקרואה של ארגון קניות מושבי הגליל, אבא שורין, אמר כי חובות מערכת המושבים בגליל עומדים כיום על מאה וחמישים מיליון דולר.

הוועדה הקרואה מטפלת בבעיות השוטפות של מושבי הגליל. המצב הקשה הולך ונעשה רע, אומר שורין, מאז חודש ספטמבר לא היתה הזרמת כספים כלשהי מן הממשלה. הפעילות היצרנית נמשכת, אך העתודות הכספיות נאכלו. אחת הסיבות לכך היא שיותר משנה לא מקבלים המושבים סובסידיות לענף הביצים. בעבר הם קיבלו סובסידיות בגובה 16% מן הפדיון ברוטו, סכום הכולל כמעט את כל הרווח ממכירות הביצים. עתה אין למועצת הלול כספים לתשלום הסובסידיה.

רוב מושבי הגליל, ממשיכים לסבול ממצוקה כספית קשה. במיוחד ספסופה, אלקוש, כרם בן זמרה, וכפר שמאי. מושבים הנמצאים באזורים מועדפים מבחינה לאומית יקבלו הסדר מיוחד להגדר פריסת החובות אשר יותאם לאפשרויותיהם. ההחלטה על כך תיפול בשבועות הקרובים.

דירקטוריון "עלית" אישר השינויים בהנהלת המפעל

בין היתר מינויו של דוד מושביץ ליו"ר פעיל של החברה ושל דן פרדמן כמנכ"לה

מאת יהונתן שרמן, סופר "הארץ" לענייני כלכלה

דירקטוריון "עלית" אישר אתמול את השינויים בהנהלת הקונצרן, אשר הבולטים ביניהם הם מינוי של דוד מושביץ ליו"ר פעיל של החברה ומינוי של דן פרדמן כמנכ"ל החברה.

מושביץ מחליף את אביו, מרק מושביץ, שהודיע לפני למעלה מחודש על כוונתו לפרוש מראשות הדירקטוריון של החברה.

כן מונה שלום פרדמן לתפקיד סגן יו"ר מועצת מנהלים של "עלית".

מינויים אלו יחד עם מינויים של שלושה סגנים למנכ"ל, המקורבים לדן פרדמן, משלימים את השתלטות קבוצת פרדמן על הנהלת "עלית". יצויין, כי רק לפני חצי שנה טענו האחים דוד ושלום פרדמן כי אין בכוונתם להגדיל את מעורבותם בניהול של "עלית" מעבר לפעילות במועצת המנהלים, אבל מאז שינו את כוונתם.

הכנסת קוראת לביטול התכנית לחדש הפעלת רידינג ג' בת"א

מתחה ביקורת של שר האנרגיה: אין שום הצדקה להעדיף היתרונות הכלכליים על הגנה על תושבי האזור מזיהום

מאת חיים הנדוזקר, סופר "הארץ" בתל אביב

ועדת הפנים של הכנסת לעניין רידינג ג' קוראת לביטול התכנית להפעיל מחדש את תחנת הכוח בצפון תל אביב. לטענת הוועדה, פירוש ההחלטה היא הפעלת תחנת חשמל מזהמת לכל דבר.

הוועדה בראשות ח"כ בני שליטא שמעה במשך כמה ישיבות את שר האנרגיה, מומחי חברת החשמל, משרד הבריאות, משרד הפנים, תושבי צפון תל־אביב, העירייה ונציגי מלר"ז. בהחלטתה מציינת הוועדה כי היא לא שוכנעה מעל לכל ספק שנבדקו כל האלטרנטיבות טרם ההחלטה על המיקום ברידינג ג'.

"הוועדה אינה מאמינה — נוכח ניסיונות העבר — כי גם אם יושל פיקוח קפדני והגבלות על הפעלת התחנה ניתן יהיה במציאות לשמור על הכללים הללו. חברי הוועדה מרחים על עמדתו המוצהרת של משרד הבריאות, שצריך להיות מופקד על בריאות הציבור. הוועדה מתחה ביקורת על שר האנרגיה, משה שחל, וקבעה כי אין שום הצדקה להעדיף את היתרונות הכלכליים שבהפעלת התחנה על הגנה על תושבי האזור מזיהום."

מ"מ שר הפנים רוני מילוא נועד אתמול עם ראש עיריית תל אביב שלמה להט. בין השאר דנו השניים בעניין רידינג. מילוא הבהיר כי הוא מתנגד להפעלת תחנת הכוח וכי אפשר שיעלה הנושא פעם נוספת לדיון בממשלה.

עיריית חיפה תרכוש את מלון "ציון"

מאת נדית בתגא, סופרת "הארץ" בחיפה

בישיבתה של ועדת הנכסים בעיריית חיפה הוחלט על רכישת מלון "ציון", הסמוך לבניין העירייה. ההחלטה שהתקבלה השבוע, טעונה עוד אישור של מועצת העיר.

מלון ציון, שנפתח לפני 53 שנים ייסגר בחודש מאי, לאחר שתקופה ארוכה לא נשא רווחים. במלון מאה חדרים. הרכישה תמומן ממכירת נכסים אחרים של העירייה במקומות שונים בעיר, מנהל מחלקת הנכסים דוד שניא אמר בתשובה לשאלה, כי בצורה הזמנית חד פעמית לרכז את משרדי העירייה השונים שאין בניין העירייה יכול להכילם.

על רכישת מלון ציון הוחלט לאחר מו"מ השאי על קניית מבנה השקם הישן בהדר, שהתקיים במשך חצי שנה.

הטיסות בארקיע לתושבי אילת עלו ב־15 אחוזים

מאת זוהר בלומנקרנץ, סופר "הארץ" לענייני תיירות

מחירי כרטיסי הטיסה המוזלים לתושבי אילת בחברת התעופה "ארקיע" התייקרו ב־15 אחוז נוספים והם עומדים כיום על 88 ש"ח. אתמול נודע, כי עוד בחודש אוקטובר אישר משרד התחבורה לחברת התעופה להעלות את מחיר כרטיסי הטיסה בטיסות הפנים ארציות ב־8 אחוזים ולתושבי אילת ב־30 אחוז.

כמחווה של רצון טוב ולבקשת ראש עיריית אילת החליטה חברת התעופה לעלות אז את מחירי כרטיסי הטיסה לתושבי העיר ב־15 אחוז בלבד והוא נקבע ל־78 ש"ח.

עתה החליטה חברת התעופה להעלות שוב את מחירי כרטיסי הטיסה לתושבי אילת במלוא האישור שניתן לה. מחירי כרטיסי הטיסה לתושבי אילת מסובסדים על ידי הממשלה. מחברת "ארקיע" נמסר אתמול בתגובה, כי ההחלטה לעלות את מחירי כרטיסי הטיסה למלוא הסכום שאושר לחברה על ידי משרד התחבורה, באה עתה לאחר הפיחות שבוצע בערך המטבע הישראלי. סופר "הארץ" מציין, כי משרד התחבורה אישר באחרונה לחברת התעופה "שחף" לגבות מתושבי אילת מחיר של 78 ש"ח, בדומה למחיר כרטיסי הטיסה אשר גבתה חברת "ארקיע".

"יש לך 60 שניות להלהיב אותי."

זה קורה לכל אחד מאיתנו. מדי פעם מגיע רגע בו יכולתנו להרשים וכישורינו להשפיע ולשכנע קובעים את גורלה של עסקה חשובה, מערכת יחסים בין אישית או קשר חברתי.

לי איאקוקה, האיש שהוביל את חברת קרייזלר מפשיטת רגל לשגשוג כלכלי זוקף את הצלחתו ההיסטורית, בין היתר לתכונות וכישורים שרכש במסגרת קורס **דייל קרנגי®** ליחסי אנוש ותקשורת.

תחנה הכרחית בדרך לצמרת

קורס **דייל קרנגי®** הוא קורס יעיל, מעשי ומאורגן היטב. הוא מיועד למנהלים בכל הדרגים, לאנשים בעלי השפעה, ולאנשים בעלי קריירה בכל התחומים. למרות התנאים והאוירה הנעימה אין מדובר בבילוי חברתי, בסוג של פעילות שעות פנאי או בתראפיה קבוצתית – זהו קורס ל"ווינרים" לאנשים ולנשים השואפים להתקדם, להשיג מטרות, לנהל, להקים ולהנהיג עסקים וארגונים מסחריים וציבוריים. כדי להצליח ולהתקדם בתנאי התחרות הקשים של המינהל המודרני עליך לנצל את מירב הכישורים והכשרונות שלך. זה הכרחי. קורס **דייל קרנגי®** מאפשר לך למצות חלק גדול יותר מהפוטנציאל הטמון בך באמצעות שיטת הדרכה בדוקה ומוכחת.

קורס עם תוכן

במסגרת הקורס מושם הדגש על הנושאים הבאים:

- ★ בניית תדמית חיובית ומרשימה: פיתוח הבטחון העצמי, תיפקוד במצבי לחץ וחרדה, שיפור הנינוחות במגע עם אנשים כיחידים ובקבוצות.
- ★ חיזוק כושר ההשפעה והשכנוע ויצירת אוירה ידידותית.
- ★ נאום ותורת הדיבור בציבור, שיפור המנהיגות והכושר להלהיב ולהתלהב.

הקורס מתקיים בקבוצות של כ־35–45 איש ואשה, פעם בשבוע, בשעות הערב, 14 שבועות. כל משתתף מקבל הדרכה אישית ומתרגל בפועל את הנלמד בקורס.

הקורסים הקרובים יערכו **בתל־אביב, ירושלים וחיפה.**

לפני שאתה מגיע להחלטה התקשר איתנו לשיחה אישית, ולקבלת פרטים לגבי התכנית המתאימה לך.

לכרמלה או עופרה, טל. 03-218197

תל-אביבים שימו לב!

2 קורסים יפתחו בתאריכים הבאים:
★ יום א' - 1.3.87
★ יום ב' - 2.3.87

ישראכרט אלא מה.

קורס דייל קרנגי®

תחנה הכרחית בדרך לצמרת.

מוגש בישראל ע"י אי.די.אי. (הוראה) בע"מ

בית אסיה, רח' ויצמן 4, תל־אביב טל. 03-218197

مكبرا عن الاصل

صكنا من الاهل

ספורט

בעריכת יהואל אריד

עכשיו מילאנו לא תשכח את מכבי

אלוף הכדורסל הישראלי, בתצוגת שיא שלא היתה כמותה מעולם באיטליה, מחץ אמש את טרייסר 79–94 ועשה לאיטלקים בביתם מה שהם עשו לנו ביד אליהו

שרף: הנצחון הגדול של מכבי בדרך לגמר

קווין מגי: משחק כזה בשבוע הבא נגד אורתז ואנחנו כנראה בגמר ● המאמן פיטרסון: זו התבוסה הגדולה ביותר של מילאנו ב־8.5 השנים האחרונות

מה הם אומרים

מאת רמי רוזנטל
שליח "הארץ" באיטליה

שמעון מזרחי, יו"ר מחלקת הכדורסל של מכבי תל אביב, הונף שלוש פעמים בידי שחקני מכבי תל אביב אל תיקרת חדר ההלבשה. היה זה רק אחד מביטויי השמחה וההתרגשות שחרגו מן המקובל בחדר ההלבשה המכבי, עם שריקת הסיום למשחק הנצחון הגדול של מכבי תל אביב במבצרה של טרייסר מילאנו 79–94. הנצחון המרשים שיחרר את המועקה הרבה שרבצה על המכבים מאז הובסו 79–97 על ידי האיטלקים ביד אליהו.

מחזות שמחה וגיל כמו אלה שהיו אמש בחדר ההלבשה לא זכורות זמן רב במחנה המכבי. השחקנים, המלווים המעטים, המקורבים, כל מי שיש לו יד ורגל במחנה המכבי, רקדו, קיפצו בעליצות והפריחו נשיקות לכל עבר. המאמן צבי שרף נכנס קורן מאושר לחדר ההלבשה. "אין בפי מילים שיוכלו לתאר ולהעריך היכולת שלנו בהגנה ובהתקפה", אמר ולא שכח להזכיר את ההפסד האומלל למילאנו בסיבוב הראשון. "זה הנצחון הגדול בהסטוריה של מכבי תל אביב. בשבוע הבא המישחק הכי חשוב נגד הצרפתים בדרך לגמר".

אחרי ההפסד המרגיז לאורתז היו רבים שהרימו ידיים והשלימו עם כישלון נוסף של מכבי להעפיל למשחק הגמר. אז, באותו ערב קודר, היה קווין מגי מהיחידים שהאמינו שהגמר אינו עוד בגדר חלום. הוא ביקש "ללכת ממישחק למישחק". 36 הנקודות שקלע לסל מילאנו עשויות להגשים את תקוותו. בחדר ההלבשה אחרי המאושר סיכם מגי את המישחק: "כל אחד מהשחקנים עשה את המוטל עליו, גם בהגנה גם בהתקפה. עוד מישחק כזה נגד אורתז ואנחנו כנראה בגמר". על האיטלקים הוא אומר: "הם לא האמינו שנעשה להם את זה".

ואכן לא היו הרבה שותפים לאמונה זו. 11 אלף צופים המומים בלעו את הגלולה המרה לטעמם והותירו את זירת העימות לפחות כ־100 אוהדים ישראלים שהמישחק המלהיב של מכבי איפשר להם לגבות את ההצגה מתגוררת האורח הגדולה שמכבים. לא רק אוהדי מילאנו נותרו בהלם. חדר ההלבשה האיטלקי ננעל לאחר המשחק. אין יוצא ואין בא. דממה האלם שררה שם. כשאותות האכזבה ניכרים בו הדבר נכנס דן פיטרסון, מאמן מילאנו, לחדר ההלבשה אך לפני כן המסיר: "זה היה ההפסד הכבד ביותר למילאנו בשמונה וחצי השנים האחרונות".

מכבי תל־אביב – טרייסר מילאנו 79–94 (34–42).

★ המצטיין: קווין מגי

● למכבי תל אביב קלעו: מגי 36, ג'ונסון 18, ג'מצ'י 16, לאסוף 13, ארזאסטי 4, ברקוביץ' 3, ליפין 2, קורנליוס 2.
● לטרייסר מילאנו קלעו: מקאדו 29, פרמייר 22, דאנטוני 8, באריה 8, מנגין 8, בארלו 4.
שפטו קוטלבה (צ'כיה), טוצ'ב (בולגריה), 11,000 צופים, בפאלהוספורטי במילאנו.

כל מישחקי מכבי באיטליה

1966/67	וארזה	77–67
1968/69	קאנטו	70–54
1969/70	באורלי	91–62
1972/73	מילאנו	108–74
1973/74	וארזה	93–76
1975/76	קאנטו	106–81
1976/77	בולוניה	76–60
1977/78	וארזה	91–78
1978/79	וארזה	71–53
1979/80	בולוניה	89–77
1980/81	בולוניה	74–73
1981/82	קאנטו	100–81
1982/83	קאנטו	95–69
	מילאנו	69–68
1983/84	קאנטו	74–65
	רומא	82–67
1984/85	רומא	90–94
	בולוניה	94–86
1985/86	מילאנו	82–70
אמש	מילאנו	79–94

סה"כ: 2 נצחונות, 18 הפסדים

גביע האלופות

מילאנו (שרות "ספורט הארץ"). נזקק לעוד הרבה זמן, כדי לעכל את מה שאירע כאן אמש, משום שמכבי תל־אביב לא רק שזכה כאן בניצחונו השני בלבד על אדמת איטליה ב־21 מישחקים, אלא שהעמיד את אלופת איטליה במצב מביך שהשכיח לחלוטין את התבוסה שהנחילה לאלוף הישראלי ב־11 בדצמבר ביד־אליהו (97–79).

וגם אם ניצחון מזהיר זה אינו מבטיח עדיין למכבי את הכרטיס לגמר, הוא יכנס לספר הזהב של המועדון הזה, ושל הכדורסל הישראלי, כאחד ההישגים הגדולים. וזה גם הישג מזהיר למאמן צבי שרף שהיה בלחץ גדול בחודשים האחרונים, אחרי הפתיחה המאכזבת של מכבי במישחקי בית הגמר. לשרף יש חלק חשוב מאוד בכך שמכבי ניצח אמש.

בראש וראשונה משום שלא חשש לקחת סיכונים, כמו הצבתו של האוזי לאסוף בחמישיה הפותחת על חשבונו של ג'מצ'י, הושבתו על הספסל של מיקי ברקוביץ' בחלק האחרון של המישחק ושיתופו של ג'ק קורנליוס בפרקי זמן ארוכים.

לפני המישחק לא הסתיר מאמן מילאנו דן פיטרסון ודינו מנגין בן ה־38 את חששם ממכבי. עכשיו יכול פיטרסון לומר: "אמרתי לכם". הרושם שלנו היה ששחקניו פשוט לא האמינו שהם יכולים להפסיד אחרי מה שעשו למכבי בתל־אביב.

דימיון – אבל הפוך

היה דמיון ניכר בין שני המישחקים. שחקני מילאנו נראו בדקות רבות בדיוק כפי שנראו המכבים ביד־אליהו בחודש דצמבר — אובדי עצות. ואילו לא נוקפו כל כך הרבה עבירות לחובת הישראלים, חלקן בהחלט בלתי מוצדקות, ניתן היה לא רק למחוק את הפיגור של 18 הנקודות מהמישחק הראשון אלא להנחיל כאן תבוסה מוחצת למייק דאנטוני ולחבריו.

הפתיחה דמתה מאוד למה שהיה ביד־אליהו, כאשר האיטלקים הובילו 0–5 כבר בתוך הדקה הראשונה ו־6–11 בדקה השלישית. אבל ברגע שמכבי התארגן בהגנה, השתנתה התמונה לחלוטין. מכבי הוביל 12–11, עלה ל־19–15 ו־23–20. מילאנו הובילה בפעם האחרונה 25–24 אבל כניסתם של ג'מצ'י במקום ברקוביץ' החלש ושל ארזאסטי במקום ליפין (3 עבירות בדקה ה־13), גרמה למיפנה. בתוך שתי דקות עלה מכבי ל־33–28 וסיים את המחצית ביתרון של שמונה נקודות (34–42).

כבר במחצית זו בלט ההבדל הגדול מהמישחק הראשון. לאסוף ולאחר מכן קורנליוס, הוסיפו למכבי גובה וכוח, עובדות שבאו לידי ביטוי בעיקר בהגנה. לאסוף עשה עבודה נפלאה על מקאדו שסיים את המחצית עם 7 נקודות בלבד, ג'ונסון ולאחר מכן קורנליוס חיסלו את בארלו שקלע 4 נקודות לפני ההפסקה ולא הוסיף אפילו נקודה אחת לאחר מכן וגם מגי לא התקשה לעצור את מנגין. באריה שהוציא הצליח קצת יותר אבל העובדה שרוברטו פרמייר צבר עבירות מיד בפתיחה, אילצה את מאמנו להושיבו על הספסל, ובכך נפטר מכבי מהסיוט הגדול ביותר (פרמייר קלע רק 7 נקודות במחצית הראשונה).

מישחק ההגנה של מכבי היה מצויין, ביוזמתו של ג'ונסון. למכבי היה גם יתרון מוחץ בכדורים החוזרים כשמגי היה משכמו ומעלה (שמונה זה (בסה"כ 9 בהגנה ו־6 בהתקפה).

שניהם גם קלעו כל אחד עד להפסקה 14 נקודות.

מוטי כמו בימי השיא

שרף שלח בפתיחת המחצית השניה את החמישיה שסיימה את המחצית הראשונה שכללה את ג'ונסון, מגי, קורנליוס, ג'מצ'י וארזאסטי. מוטי שיחק כמו בימים הגדולים שלו, חטף כדורים בהגנה ושלח את חבריו להתקפות מהירות. ג'מצ'י ומגי קלעו בקצב מסחרר ואחרי ארבע דקות היה למכבי יתרון מרהיב של 20 נקודות (59–39). אבל כאשר פסק השופט קוטלבה עבירה רביעית של ג'ונסון במצב של 61–45 למכבי והענק השחור הושב על הספסל, החלו לקנן חששות בקרב קומץ הישראלים בפאלהוספורטי הגועש. בדקות אלה צברו הכדורים בזהב עבירות בסדרות וטרייסר הקטינה את הפיגור ל־48–61. אבל האוזי לאסוף הוכיח שוב איזה שחקן חשוב הוא במערך המכבי בעוד שקווין מגי היה בכושר קליעה מרהיב למרות שנדחף שוב ושוב ע"י האיטלקים המתוסכלים.

בדקה ה־30 הוביל מכבי 56–75. ליפין החליף את מוטי שהתעייף ובדקה ה־33 חזר ברקוביץ' במקום ג'מצ'י. כעבור דקה השיג מכבי את הפער הגדול ביותר במישחק 82–61. היה ברור שמכבי יתקשה להמשיך בקצב כזה עד לסיום. עתה נותרה רק שאלה אחת: האם יצליחו האיטלקים למנוע הפסד בהפרש גבוה יותר מ־18 נקודות. סדרת קליעות של מקאדו ופרמייר הבטיחו שאכן כך יהיה ומכבי "הסתפק" בניצחון בהפרש של 15 נקודות, כאשר ג'ונסון החוזר לשתי הדקות האחרונות במקום קורנליוס הלוחם.

ערב גדול שעוד יזכר בו הרבה בעתיד. אבל כבר עם ירידתם מהמגרש, מחוייכים ומיוזעים, החלו בחדריו של צבי שרף לחשוב על יום חמישי הקרוב, ועל המיפגש בהיכל הספורט התל־אביבי, נגד האלופה הצרפתית אורתז הצועדת עתה בראש טבלת בית הגמר.

מייק דאנטוני, עם הכדור, חולף על פני חן ליפין ממכבי תל אביב, אמש באולמה של טרייסר מילאנו. מכבי השיג את נצחונו הגדול ביותר באיטליה: 79–94. (צילום ראדיו של אי־פי)

הגמר עדיין לא בטוח

מה שמדאיג: כישלון הרוסים בבית לזאראר ב־18 נקודות, מכיון שמילאנו ואורתז עוד צריכות לשחק בקובנה

פרשנות

מאת מיכאל קרנון

עד כמה שהדבר ישמע מוזר, למרות הניצחון הגדול אמש במילאנו (79–94), עדיין לא הבטיח מכבי תל־אביב את מקומו במישחק הגמר שיהיה ב־2 באפריל בלוזאן.

עד אמש רווחה הגירסה שקבוצה אשר תצבור 16 נקודות, תעפיל לגמר ותתמודד בו נגד טרייסר מילאנו. אבל ההפסד של האלופה האיטלקית הופך שנה את העימות על מקום בגמר להדוק יותר, ועתה הוא יתנהל בין שלוש קבוצות. למכבי יש אמנם נקודות יתרון בטבלה על מילאנו ועל אורתז, אבל לשתיהן נותרו שלושה מישחקים ולמכבי שניים בלבד. ויתכן מאוד שכדי לשחק בגמר יהיה צורך להשיג 17 נקודות, מה שאומר לגבי מכבי שהוא יצטרך לנצח גם במחזור האחרון (12 במארס) במאדריד.

התנאי הראשון הוא לנצח ביום חמישי הקרוב את אורתז ביד־אליהו. במיקרה כזה תהיה למכבי עדיפות על הקבוצה הצרפתית, אם יסיימו שלוש הקבוצות במיספר נקודות זהה.

כרגע במשולש הזה צוברת מילאנו עם 10 נקודות זכות. למכבי 4 נקודות זכות ולאורתז 6 נקודות חובה. מה שצריך להדאיג את המכבים היא התוצאה שהושגה אתמול בקובנה שם הובסה ז'לגיריס 70–88 ע"י זאראר. יצאנו מתוך הנחה שסאבוניס וחבריו לא יפסידו בבית. אבל יתכן שעכשיו, אחרי שכבר ברור שאין להם כל סיכוי לשחק בגמר, הם מופיעים בהרכב חסר ואינם מתייחסים ברצינות למישחקים שנותרו להם. אחרת קשה להסביר כיצד נוצחו אתמול בפער כזה.

טרייסר מילאנו משחקת בשבוע הבא בקובנה ואורתז תתארח שם במחזור האחרון. אם שתיהן ינצחו בליטא, לא תהיה למכבי ברירה, אלא ללכת על ניצחון במאדריד. בכל מיקרה ההכרעה תיפול רק במחזור האחרון.

טבלת בית הגמר

1. מכבי ת"א	8	651–686	12
2. מילאנו	7	555–568	12
3. אורתז	7	554–565	12
4. זאראר	7	499–558	10
5. ז'אלגירים	8	678–642	10
6. מאדריד	7	601–598	9

אמש במילאנו: לי ג'ונסון (בלבן) מול האיטלקי הוותיק דינו מנגין שבודאי עוד לא ראה קבוצה מבית משחקת בצורה יעילה כזו. זה היה היום הלילה הגדול ביותר של המכבים באיטליה. (צילום ראדיו של אי־פי)

קאוזאן הבטיח: נזמין שופטים

שופטי כדורגל מישראל יוזמנו לשפוט בקרוב במישחקים שונים באירופה — כך הבטיח הארי קאוזאן, יו"ר ועדת השיפוט של פיפ"א. קאוזאן המשמש סגן נשיא פיפ"א מסר זאת בשיחה שקיים עם יו"ר ההתאחדות לכדורגל שאול סוירי ועם אברהם קליין יו"ר איגוד השופטים בישראל.

אנגליה

קצת גביע, קצת ליגה

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). מישחקי שמינית הגמר בגביע האנגלי ימשכו מעט את מירב העניין. שלושה מישחקים יהיו על טהרת הליגה הראשונה: שפילד וונסדיי תארח את ווסטהאם, טוטנהאם את ניוקאסל, ווימבלדון את הראשונה בטבלה אברטון (מישחק זה יהיה ביום א').

שתי נציגות נותרו לליגה השלישית והן משחקות בבית: וולסול נגד ווטפורד וויגאן אתלטיק נגד האל סיטי מהליגה השניה. עוד שלוש קבוצות מהליגה השניה עדיין בתמונה: בארנסלי שתשחק בלונדון נגד ארסנל, סטוק סיטי שתארח קובנטרי ולידס יונייטד שתשחק בביתה נגד קווינס פארק ריינג'רס.

כן יהיו חמישה מישחקים בליגה הראשונה: אסטון וילה — ליוורפול, צ'רלטון — אוכספורד, צ'לסי — מנצ'סטר יונייטד, לסטר — נוריץ', מנצ'סטר סיטי — לוטון.

● אנגליה ניצחה גם את ספרד 1–2 באליפות אירופה לנבחרות כדורגל עד גיל 21. המשחק היה בבורגוס שבצפון ספרד.

מעצור חלקי מחכה ביבנה למובילים מירושלים

מאת משה הר־געש

מסע תורה של מכבי יבנה לנסות לעצור, אפילו חלקית, את המוליך בית"ר ירושלים המתקדם במהירות לעבר תואר אליפות ראשון. רוב קבוצות הצמרת האחרות ישחקו בבית, אך עובדה זו אינה מבטיחה צמצום הפער. בבלומפילד תהיה הצגה כפולה. שני מישחקים, בנתניה ובפתח־תקוה, יהיו כבר היום. השעה הראשית למשחקים 15.00.

טבלת הליגה הלאומית

1. בית"ר ימ	17	19–39	38
2. מכבי ת"א	17	13–28	27
3. בני־יהודה	17	13–20	27
4. כפר־סבא	17	17–23	27
5. הפועל פ"ת	17	16–22	25
6. שמשון	17	10–16	25
7. הפועל לוד	17	10–17	24
8. הפועל ת"א	17	12–15	24
9. מכבי חיפה	17	13–15	24
10. מכבי פ"ת	17	14–16	22
11. מכבי נתניה	17	22–17	21
12. באר־שבע	17	11–9	20
13. בית"ר ת"א	17	25–17	17
14. מכבי יבנה	17	20–13	16
15. מכבי יפו	17	27–12	12
16. ב. נתניה	17	45–8	7

מכבי יבנה — בית"ר ירושלים
(בסיבוב הראשון: 0–0)
תנאי המגרש ביבנה עלולים להקשות על הבית"רים ולסייע למקומיים לא לסיים את המישחק בידיים ריקות. לגבור יבנה מובטח "ניצחון" עד לפני שריקת הפתיחה.
● התחזית שלי: תיקו.

מכבי חיפה — שמשון תל־אביב
(בסיבוב הראשון: 1–0)
ההפסד לבית"ר ירושלים גירש את הירוקים מהחלק העליון של הטבלה, אך ודאי גם הקל עליהם את הלחץ הפסיכולוגי, השמשונים עלולים להיווכח בכך כבר מחר.
● התחזית שלי: ניצחון לחיפה.

בני־יהודה — בית"ר תל־אביב
(בסיבוב הראשון: 2–1)
למרות המיקום הגבוה סופגת קבוצת בני־יהודה ביקורות על ריבוי תוצאות תיקו. מישחק זה יהווה הזדמנות נאותה לשיפור התדמית.
● התחזית: ניצחון לבני־יהודה.

מכבי פתח־תקוה — בית"ר נתניה
(בסיבוב הראשון: 5–1)
הפתח־תקואים ידועים אמנם בחוסר יציבות, אך עקב חולשת הנתנייתים מסופקני אם דווקא מישחק זה יהווה מכשול למומחי הטוטו. המישחק יהיה היום ב־15.00.
● התחזית שלי: ניצחון לפתח־תקוה.

הפועל פתח־תקוה — הפועל לוד
(בסיבוב הראשון: 1–0)
ההבדל בין שתי הקבוצות מתבטא בנקודה בלבד. אני מהמר על הפתח־תקואים, רק בגלל יתרון הביתיות.
● התחזית: ניצחון לפתח־תקוה.

מכבי נתניה — מכבי יפו
(בסיבוב הראשון: 1–1)
במכבי יפו עדיין מחפשים את הכיוון הנכון להימלטות מהתחתית, והנתנייתים יבקשו למנוע מאורחיהם להתחיל את ההתאוששות דווקא במגרשם הביתי. המישחק יהיה היום ב־15.00.
● התחזית שלי: ניצחון לנתניה.

מכבי תל־אביב — הפועל באר־שבע
(בסיבוב הראשון: 3–0)
במכבי תל־אביב נרגעו מעט הרוחות לאחר ניצחון החוץ 0–2 על מכבי יפו. חניכיו של שמעון שנהר ירצו ודאי לשמור על שקט תעשייתי לפחות לשבוע נוסף. בלומפילד שעה 13.00.
● התחזית: ניצחון לתל־אביב.

הפועל תל־אביב — הפועל כפר־סבא
(בסיבוב הראשון: 0–0)
הכפר־סבאים צברו אשראי רב בעונה זו וגם נקודות המאפשרות להם להשקיף מגבוה על האלות. אני מהמר על המקומיים על סמך תחושה בלבד.
● התחזית שלי: ניצחון לתל־אביב.

● בוריס בקר, אלוף ווימבלדון, לא שלט בעצביו כאשר חידש את הופעתו בתחרויות הפרס הגדול. הוא נצח באינדיאן וולס, קליפורניה, את האמריקאי טים וילקינסון 7–5, 6–4. אולם הירבה לרטון על הקווים ועל עצמו בכל מהלך המשחק. את הנצחון הקל ביותר השיג הצרפתי טיירי טילאן שהכניע את הגרמני אריק ייליין 6–2, 6–0. לשלב הבא עלו גם השוודים ארברג, ווילאנדר וכן הספרדי אמיליו סאנצ'ס.

● בוסטון סלטיקס ולוס אנג'לס לייקרס ניצחו במימכה האחרונה בליגת האנ.בי.איי בכדורסל. הלייקרס גברו על נטס ניו ג'רסי 128–122 והבוסטון גברו על מאבריקס 113–96. אינדיאנה — סיאטל 106–88.

במוקד: הפועל ירושלים מארח את המוביל מחיפה

ליגה ארצית

מאת אילן מיש
מוסר "ספורט הארץ"

במחזור ה־18 של הליגה הארצית יופנו הזרקורים למגרש ימק"א בבירה שם יארח הפועל ירושלים את המוליך הפועל חיפה. חיפה עם 31 נקודות חייבת לצבור את כל הנקודות אחרת עשוי לחול מהפך בפיסגה והיא תנושל מהפיסגה. על משחקים מסוג זה אין נוטלים סיכון בניחוש: על כן כל האפשרויות פתוחות (בסיבוב הראשון 2–4 לחיפה).

להפועל חולון, בטווח נקודה מהפיסגה, מצפה משחק־חוץ קשה ברחובות (היום) נגד הפועל מרמורק. הקור והאדום הגבוה ממרמורק בשלב זה ידרבן את השחקנים למאבק עיקש עם האורחים העדיפים. נראה שמול יתרון המצויה בתנופה לא תוכה מרמורק ביותר מנקודה אחת. בסיבוב הראשון ניצחה חולון 2–0.

השלישי בדירוג, הפועל חדרה, לא ילקק דבש במישחק החוץ שלו ברמלה, בה יודעים שהסיכוי שנותר להיחלץ מירידה לליגה א' הולך ואוזל. זאת ועוד קרוב לוודאי שלא יצליחו לנצח את סוגר הטבלה כפי שעשו זאת בסיבוב הראשון — 0–2. להפועל יהוד מישחקו הביתי נגד הפועל רמת גן מהווה קרש קפיצה לדירוג טוב יותר. יהוד תשחזר את ניצחון החוץ שהשיגה על רמת גן בסיבוב הראשון (0–3).

בשולי הצמרת מצוי הפועל עכו המחפש הזדמנות נוחה לשיפור מיקומו (6) בטבלה. קשה לאמר שההזדמנות תהיה במשחק החוץ נגד מכבי רמת עמידר הזקוק לנקודות שיחלצוהו מהאזור המסוכן. תיקו סביר במישחק הזה. עכו ניצחה 0–2 בסיבוב הראשון. מאבק עיקש יהיה בין בית"ר רמלה למכבי שעריים (היום 14.30). רמלה מצויה במקום ה־12 — המוליך למישחקי המיבחן. לשעריים (7) יאפשר הניצחון להתבסס במרכז הטבלה. 1–1 היה במישחק הראשון.

הכוח רמת גן מצוי עמוק מתחת לקו האדום (מקום 14). המישחק הביתי נגד הפועל טבריה יהיה משמעותי לגבי סיכויי ההיחלצות שלו מהתחתית. הפער לטבריה כמו בסיבוב הראשון (3–1) לא יהיה. תיקו ואפילו ניצחון להכוח מתקבל יותר על הדעת. המישחק האחרון של המחזור יפגיש בנתניה את בית"ר המקומי עם הפועל בית שאן, המדורג במקום ה־11 (המוליך למישחקי המיבחן) והוא עשוי להיות מופתע אם לא יקח בחשבון את הלהיטות של שחקני נתניה היודעים שמקום 15 מוביל לליגה א'. התיקו 0–0 שהשיגו הקבוצות במישחק הראשון ביניהם עשוי לחזור.

השעה הראשית למישחקים 15.00.

טבלת הליגה הארצית

1. הפו.חיפה	17	10–22	31
2. הפו. חולון	17	8–19	30
3. הפו. חדרה	17	18–25	28
4. הפו. יהוד	17	17–22	28
5. הפועל ימ	17	19–21	27
6. הפועל עכו	17	15–20	26
7. מ. שעריים	17	10–15	23
8. הפו. ר"ג	17	11–16	22
9. ר. עמידר	17	17–13	22
10. הפו.טבריה	17	24–23	21
11. הפ. ב. שאן	17	21–18	21
12. ב. רמלה	17	20–14	19
13. הפ. מרמ.	17	28–20	17
14. הכוח ר.גן	17	19–11	17
15. ב. נתניה	17	18–12	15
16. הפ. דימונה	17	24–12	12

מינהל מקרקעי ישראל
מעוניין ברכישת קרקע
הנמצאת במושב צפריה
גוש 6250 חלקה 72.
בעלים של הקרקע בחלקה ובגוש הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב לת.ד. 20119 תל־אביב ולציין את המחיר המבוקש.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של
אמנו, סבתנו, גיסתנו היקרה והבלתי נשכחת
רותי לבו ז"ל
לבית כצנשטיין
ההלויה תתקיים היום יום שישי 20.2.87 כ"א בשבט תשמ"ז, בשעה 10.00 לפנה"צ, בבית העלמין כפר סמיר חיפה. נפגשים ליד השער הראשי.
המשפחה המתאבלת

במלאת ארבע שנים לפטירתו של יקירנו
יצחק אולשן ז"ל
נשיא בית המשפט העליון לשעבר
נעלה אל קברו לאזכרה ביום ראשון,
כ"ג בשבט תשמ"ז, 22.2.87,
בשעה 1.30 אחה"צ בבית העלמין סנהדריה, ירושלים.
המשפחה

במלאת שלושים למותו של
ד"ר יהודה ינוקה
ז"ל
אנו עולים לקברו ומתייחדים עם זכרו
ביום ב' כ"ד בשבט 23.2.87 בשעה 16.00
נפגשים בהר תמיר חלקה ט' גבעת שאול
המשפחה

במלאת שנה לפטירת יקירתנו
צפירה עזריה ז"ל
לבית אוקריניץ
נעלה לקברה ביום ג' 24.2.87 כה' בשבט תשמ"ז בבית הקברות הישן בחדרה
ידידים ומוקירי זכרה נפגשים ליד שער בית העלמין הישן בשעה 14.30
המשפחה

כואבים את פטירתו של
ירחמיאל אלי אורן
ז"ל
ומשתתפים בצער המשפחה
אריה, עדי כהן
ועובדי המשרד

לקרינה גולדברג
משתתפים באבלך הכבד על מות
אביך ז"ל
האבלים:
צופה תל"ם
קבוץ לוטן
התנועה ליהדות מתקדמת

אבלים על מותו של חברנו לעבודה
דוד מנו ז"ל
ומשתתפים בצער המשפחה
בית שיכון ופיתוח לישראל בע"מ

לאחר מלאות שלושים לפטירת יקירתנו
ביאנקה תלמי (בלומנפלד)
נעלה לקברה לאזכרה ולגילוי מצבה ביום שלישי כ"ה בשבט תשמ"ז 24.2.87
בשעה 3.30 אחה"צ בבית העלמין בקרית שאול
נפגשים ליד השער הצבאי
בעלה: פסח תלמי
אחיה: חיים לב
וכל בני המשפחה

„בזר שטיחים" אשר
רח' דיזינגוף 184 ת"א
המרכז לשטיחים פרסיים וסיניים!!!
למכירה: שטיחים פרסיים סיניים
בוכרה בלוצ'סטן קווקז קשמיר
אפגן ושטיחים טורקיים.
שטיחים עתיקים!!
ושטיחים במחירי הזדמנות!!!
„בזר שטיחים" אשר
ת"א דיזנגוף 184 טל' 243598
190 טל' 234580

בצלאל — אקדמיה לאמנות ולעיצוב ירושלים
מודיעה על
המשך ההרשמה
לשנה"ל תשמ"ח 1987/88
במחלקות • אמנות • צורפות
• עיצוב גרפי • צילום *
• עיצוב סביבתי • עיצוב קרמי
• עיצוב תעשייתי
ההרשמה מתקיימת בחודשים ינואר־פברואר 1987
בימים א' – ה' בין השעות 09.00 – 16.00
חוברות מידע, טפסים והרשמה בקמפוס בצלאל
הר־הצופים, טלפון 02-822181, 02-822191
* לא תתקיים הרשמה לתשמ"ח

שיעי בשבי הדרוזים

איש המיליציה השיעית "אמל" (במרכז – בלבוש בהיר) שבוי בידי לוחמים דרוזים של וואליד ג'ונבלאט. לאחר מאבקים, איבדה אתמול "אמל" את מאחזה ברובע המוסלמי מאלא בביירות. לדברי המשטרה, לפחות 88 איש נהרגו, ו־315 נפצעו בחמשת ימי הקרבות על השלטון במערב ביירות. (צילום: אי.פי.)

עקב יוזמת שלום חדשה של עיראק במפרץ הפרסי:

עיראק ואיראן הפסיקו הפצצת ערים לשבועיים

בגדאד (ע"ר). חיל האוויר העיראקי הפסיק אתמול את הפצצותיו על ערי איראן, עקב הודעתה של בגדאד בדבר הפוגה על־תנאי לשבועיים, לרגל יוזמה חדשה להפסקת המלחמה במפרץ הפרסי.

בתגובה הודיעה תחילה איראן כי אין ההכרזה העיראקית אלא תכסיס. אבל לאחר מכן הודיעה כי גם היא תפסיק את התקפות התגמול על עיראק "כל זמן שהאויב יימנע מפעולות דומות".

הפסקת ההפצצות של עיראק נכנסה לתוקף ב־1100 בבוקר (לפי שעון ישראל).

הכוחות האיראניים והעיראקיים המשיכו להלום אלה בעמדות של אלה עד שעה קלה לפני מועד זה.

סוכנות החדשות האיראנית "אירנא" מסרה כי מטוסי מיג עיראקיים הפציצו 6 ערים באיראן, ובהן שיראז.

הסוכנות מסרה עוד, כי הארטילריה ארוכת־הטווח של איראן הלמה בכמה ערים ועיירות בעיראק עד 80 דקות לפני כניסת ההפוגה לתוקף. והפגזות כוונו נגד מתקנים כלכליים או צבאיים ב־9 מרכזים בעיראק.

אף־על־פי שהאיראנים הודיעו כי יפסיקו גם הם את פעולות התגמול, הגבירו את התודעה העיראקית: פעולת הטעיה, שנועדה לאפשר לכוחות העיראקיים להתארגן מחדש לקראת "חידוש פשיעתה" בעתיד.

גורבאצ'וב רמז: אתפטר אם לא תאושר תכנית הרפורמות

מוסקווה (ע"ר). מנהיג ברית"מ, מיכאיל גורבאצ'וב, אמר בשבוע שעבר למקורבים מוסמכים בבירות, כי יאלץ להתפטר אם לא תתקבל תוכנית הרפורמות שלו. כך מסר אתמול השבועון הרשמי "חדשות מוסקווה".

העורך הראשי של השבועון, יגור יקובלב, מוסר כי גורבאצ'וב אמר את הדברים ביום ו' שעבר, בפגישה שנמשכה שש שעות עם נציגים בכירים של כלי התקשורת הסובייטיים. גורבאצ'וב דיבר כשעה, ו־15 מהמשתתפים דיברו אף הם.

יקובלב מוסר כי בפגישה התברר כי מושב המליאה של הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית נדחה שלוש פעמים, עד שנפתח לבסוף ב־27 בינואר. לפי התוכנית המקורית עמד המושב להתקיים בסתיו אשתקד.

מושב המליאה יוחד להערכת הרפורמות הסוציאליות והכלכליות שעורך גורבאצ'וב, ולנושא הרגיש של מדיניות הכל המפלגה, שינויים אלה נתקלו בהתנגדות של פקידים, שמאז ומתמיד לא גילו נכונות לשנות נהלים קיימים.

"איני יכול לעבוד אחרת"

יקובלב מצטט את דבריו של גורבאצ'וב בפגישה: "אילו התנגשה המליאה, והגיעה למסקנה שתוכנית השיקום אינה מוצדקת ויש לדחות אותה, הייתי אומר: איני יכול לעבוד אחרת".

"תוכנית השיקום" היא המונח שהקרמלין משתמש בו לציון מסע הרפורמות של גורבאצ'וב. מתוך הדיווחים על מושב המליאה מתברר כי חלק מהדוברים הביעו התנגדות לרפורמות, בניגוד שהקרמלין מבקש ללכת הרבה מעבר.

במושב המליאה קרא גורבאצ'וב להרחבת הדמוקרטיה, והכלל זה רפורמות בשיטת הבחירות, כדי לחזק את תוכניותיו לבלימת הירידה הכלכלית ושיפור רמת החיים של האזרחים הסובייטיים.

תוכניתו של גורבאצ'וב להנהגת "גלסנוסט" (פתיחות), כבר החלה לפעול.

צרפת: נתחיל לייצר נשק כימי ונמשיך הניסויים הגרעיניים

ז'נווה (ע"ר). צרפת מתכוונת להתחיל בייצורו של נשק כימי, ולהמשיך בפיצוצי־ניסוי גרעיניים בדרום האוקיינוס השקט. כך הודיע אתמול שר החוץ הצרפתי, ז'אן ברנאר ריימון.

הוא אמר במסיבת עיתונאים בג'נבה, בשולי הוועידה לפירוק הזיון, כי הממשלה השמרנית, בראשות ז'אק שיראק, החליטה לרכוש כושר מוגבל של נשק כימי, למטרות הרתעה בלבד.

הוא הוסיף כי ייצור הנשק הכימי הוא חלק מתוכנית הגנה ל־5 שנים, שעליה הוכרז בסתיו שעבר. הצעה בעניין זה תוגש באביב לפרלמנט הצרפתי. התוכנית תתבסס על פרוייקטים קיימים של מוסקו בתחום הנשק הכימי.

קודם לכן אמר השר ריימון בוועידת פירוק הזיון, כי צרפת לא תסכים לכל מורטוריום בנושא הנשק הכימי.

ריימון אמר במסיבת העתונאים כי הצעה שהועלתה בוועידה בדבר השמדת מאגרי הנשק הכימי בתוך 10 שנים, עלולה להביא לידי חוסר איזון בין מדינות בעלות מאגרים גדולים לבין מדינות שמאגריהן קטנים יותר.

"המערב יוזם הקמת משרד בקפריסין למלחמה בטרור"

ביירות (ע"מ). הממשלות המערביות הציעו להקים משרד מיוחד למלחמה בטרור בקפריסין, שבו ישלו חלק מדינות נאט"ו, ארה"ב ומדינות השוק האירופי המשותף.

העיתון "אוסבוע ערבי" המוסר על כך מציין, כי ההצעה להקים משרד לנוכח איומי ופעילות הקיצונים הערביים בלבנון.

שעון קיץ בירדן — מ־3 באפריל

רבת עמון (ע"מ). משרד האנרגיה והמחצבים הירדני המליץ לפני ראש ממשלת ירדן להפעיל את שעון הקיץ בממלכה ב־3 באפריל. כך מוסר העתון "אל־דוסתור".

ועדת החוץ בסנאט פסקה: להפסיק מימון הקונטראס

וואשינגטון (ע"ר). ועדת החוץ של הסנאט האמריקאי ידתה אתמול את המנה הראשונה לשנה זו נגד המימון שהעניק הנשיא רייגן למורדי ניקרגואה, והחליטה, בהצבעה, להפסיק את כל הסיוע האמריקאי להם.

ההחלטה אושרה ברוב של 11 נגד 9. תומכי ההחלטה מביאים בחשבון כי קרוב לוודאי שהנשיא יטיל וטו על חקיקה זו. אבל הם מאמינים כי ינצחו במאבק.

ההחלטה תובא עתה למליאת הסנאט ובית הנבחרים, שבשניהם שולט רוב דמוקרטי. קרוב לוודאי ששני הבתים יאשרו את ההחלטה, ולאחר מכן תוגש לאישורו הסופי של הנשיא.

דובר הלייבור הבריטי: רייגן "מסוכן וסנילי"

לונדון (עד"ר וע"צ). הנשיא רייגן תואר ביום ד' בפי חבר פרלמנט בריטי: "נשיא מסוכן וסנילי יותר ויותר".

הערכה זו הושמעה ע"י דובר מפלגת הלייבור הבריטית, ג'רלד קאופמן, בדיונים על מדיניות החוץ בבית הנבחרים בלונדון.

בעניין מלחמת ניקרגואה שאל קאופמן, מדוע אין ממשלת בריטניה מנצלת את השפעתה על ארה"ב כדי "לשים קץ למלחמה זו, והראיות כמבצע שתכליתו לספק את שגיונותיו של נשיא, הנעשה מיום ליום מסוכן וסנילי יותר ויותר".

הוא הוסיף כי אזרחים, נשים וטף מתים מדי יום ביומו מ"טרור הממומן בידי ארה"ב".

שר המדינה הבריטי לעניני חוץ, טימותי רנטון, השיב לחבר הפרלמנט קאופמן, כי מן הראוי שישקול את הלשון שהוא משתמש בה בשאלותיו.

עתוני בלגיה: המלך בודואן התערב לסכל ביקור ולדהיים

שגרירות אוסטריה: ולדהיים לא הביע כל משאלה לבקר בבלגיה

בריסל (ע"ר). בודואן מלך בלגיה התערב אישית כדי למנוע ביקור של נשיא אוסטריה, ד"ר קורט ולדהיים, השנה בארצו. כך מסרו אתמול עתוני בלגיה.

ואולם שגרירות אוסטריה הכחישה את הידיעות הללו בכל תוקף, ודובר השגרירות אמר כי ולדהיים לא הביע כל משאלה לבקר בבלגיה, לא באורח רשמי, לא באורח בלתי־רשמי וגם לא באורח פרטי.

ארמון המלוכה ומשרד החוץ סירבו להגיב על הידיעות, שהופצו בין היתר גם בסוכנות החדשות הלאומית "בלגה".

בידיעות אלה נמסר כי ולדהיים, שבמערכת הבחירות אשתקד העמידה אותו בצל האשמות בדבר עברו הנאצי, רמז לבלגים בחשאי כי הוא מקווה להשתתף בפסטיבאל של תרבות אוסטרית שנועד להיערך בבלגיה בספטמבר השנה.

עיתון יוקרתי בלשון הצרפתית, "לה סואר", טען כי הנושא העדין של השתתפות ולדהיים בפסטיבאל העמיד את ממשלת בלגיה לפני דילמה, והיא נפתרה לאחר שארמון המלוכה התערב והביע את רצונו למנוע דחיית בקשתו של ולדהיים.

עורך את המהדורה: משה ריינפלד

שיחת שולץ־שמיר

(סוף מעמוד 1)

שבדק את עלויות המטוס. זאת למרות שסוכם בין גורמים ישראלים ואמריקאים כי נתונים אלה לא יפורסמו עד יום שני.

מהנתונים, שפורסמו בשבועון דיפנס וויק וברשת ידיפ־אייי, עולה כי עלות ייצור של הלביא תגיע למליארד דולר בשנת 1990 ול־1.4 מיליארד בשנת 2000. על פי הערכת ישראל יעלה ייצור של הלביא 14.5 מליון דולר ליחידה, ועל פי הערכות הפנטגון יגיע סכום זה ל־22.8 מליון. דו"ח המבקר מעמיד את העלויות על 17.3 מליון דולר. אך נראה כי על פי נתונים חדשים שהגיעו מישראל לאחרונה יוכל הפנטגון להוריד את הערכת העלות ל־17.8 מליון היחידה.

לשמיר הובטח עוד כי הצי הששי ירחיב את תיקוני ושיפוצי אוניותיו בישראל וכי חיילות צבא ארה"ב המוצבים באירופה יגבירו עוד יותר את רכישותיהם בישראל. השניים דנו גם בנושא בניית צוללות דיזל בישראל, ובהקצאת כספי הסיוע הצבאי למטרה זאת. ויינברגר הבהיר לשמיר כי נושא זה תלוי בהמשך פיתוח הלביא שכן איננו רואה כיצד יהיה בידי ישראל כסף לייצר את הלביא וגם את הצוללות.

אחר הצהריים נפגש שמיר לשיחה עם סגן הנשיא ג'ורג' בוש, שהוא גם הממונה על תיאום המלחמה בטרור. השניים דנו בנושא שיתוף הפעולה בין ישראל לארה"ב בתחום זה, כולל במדיניות חילופי אסירים תמורת טרוריסטים. בנושא זה הביע שמיר את דעתו כאשר הופיע בפני מועדון העיתונות הלאומי בוואשינגטון. שמיר שלל בהופעתו כל מו"מ עם מחבלים תמורת בני ערובה אך ציין כי חילופים בין אסירים פלשתינים לבין הנוח הישראלי הם עניין אחר.

בדבריו נמנע שמיר מלהתייחס לחקירת הפרשה האירנית, באומרו כי הנושא כולו נתון בחקירה ואין הוא מוצא מקום להתייחס אליה. ואילו בפרשת פולארד אמר ראש הממשלה כי ישראל שיתפה פעולה עם הממשל, וכי הוא רואה את העניין כסגור. המשך הטיפול נתון עתה בידי מערכת המשפט.

שמיר חזר שוב על התנגדותו לוועידה בינלאומית אך הזמין את המלך חוסיין למו"מ בוואשינגטון או בקמפ דייוויד.

היום יוצא שמיר ללוס אנג'לס להשתתף בכינוס של ארגונים יהודיים.

שגרירות ישראל הוזהרה

עקיבא אלדר, כתבו המדיני של "הארץ", מוסר כי הצהרותיו של שר הביטחון יצחק רבין ואחר כך של ראש הממשלה יצחק שמיר על צמצומים בבצוא הסדרי יפגעו בסיוע הצבאי של ארה"ב לישראל – כך הוזהרה שגרירות ישראל בוואשינגטון. נודע כי פרסום דבריו של רבין בנושא זה בתכנית "מוקד" גרמו למורת רוח רבה בקרב ידידי ישראל בקונגרס ובשדולה היהודית.

השגרירות דיווחה כי גורמים אלה הביעו באוזני דיפלומטים ישראלים הערכה שההתבטאות זאת, שנאשרה אחר כך בפומבי מפי שמיר, תפגע במאמצים לשמור על היקף הסיוע הצבאי לישראל ואף להגדילו. מאמצי השכנוע מתבססים בעיקר על הטענה שסוריה מגדילה בהתמדה את כוחה ומפיגה בכך את מאזן הכוחות באזור.

במערך גוברת התחושה

(סוף מעמוד 1)

האחר הוא בלימת האינפלציה – כאשר מתרבים עתה הסימנים שהיא נמצאת שוב בעליה. לדעת חוגים הבכירים במערך נובע הדבר מכך שיצחק שמיר אינו מסוגל או אינו רוצה לתת לשר האוצר את הגיבוי שבלעדיו אין הוא יכול לקיים את התוכנית הכלכלית.

ההישג השני העומד בסכנה, לדעת הבכירים במערך, הוא הצלחתו של פרס בראש הממשלה להחזיר לישראל את תדמיתה כמדינה שוחרת שלום ויוזמת מהלכים לחידוש התהליך. אותם חוגים מציינים שבביקורו של פרס בוושינגטון הוא הציג תמיד יוזמות חדשות והשיב בחיוב על יוזמות שהוצגו בפניו. יצחק שמיר, לעומתו, מחזיר את ישראל, לדעת בכירים במערך, לתקופת ה"לאווים" שהעניקה לישראל תדמית של מדינה החוששת מתהליך השלום ומפנה לו עורף.

ביקורת קשה ביותר

לסופר "הארץ" נודע כי בפגישות סגורות של אנשים משרי מפלגת העבודה שבהם השתתף גם מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס, נמתחה ביקורת קשה ביותר על שמיר בעקבות דבריו בארצות הברית נגד הוועידה הבינלאומית. המגמה שהתגבשה היתה לתת פומבי לביקורת זאת אחרי שובו של שמיר לישראל.

בלשכת מפלגת העבודה שהתכנסה אתמול אמר מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס כי הוועידה הבינלאומית מתחייבת מתהליך השלום, וכי אם ישראל תגיד לא לוועידה שכזאת, "אזי רצונו את השלום". (ציטוט זה מפי פרס על "רצה השלום" מופיע גם בפירסום רשמי של משרד החוץ מאמש).

מזכ"ל מפלגת העבודה ח"כ עוזי ברעם אמר בישיבת הלשכה, כי לא פלא שראש הממשלה בחר את בימת ארצות הברית כדי לתקוף את הודעה בנושא הוועידה. "דבריו של שמיר לא כוונו לחברי מפלגת העבודה, גם לא לציבור הרחב, אלה לציבור תנועת החרות. הוועידה הבינלאומית, בעיני מפלגת העבודה כי מכשיר להאצת תהליך השלום, וההבדל בינו לבין הליכוד הוא שתנועה זאת מבקשת למתן ולהקפיא את השלום", אמר ברעם.

ח"כ מיכה חריש שתקף גם הוא את שמיר אמר כי לממשלת ישראל אין כיום ראש, חברי מפלגתו של שמיר מעורים על סמכותו, פוגעים ופועלים נגדו, והוא אינו משתלט עליהם, אפילו לו על חבריו בועדת הכספים.

בתנועת החרות סקנו נגד הגורמים המתקיפים את שמיר והמודיעים כי התנגדותו לוועידה בינלאומית רצות את השלום, כי כוונתם האמיתית היא לרצות את ממשלת האחדות הלאומית. ח"כ אהוד אולמרט אמר אמש, כי במשך שבועיים ניסה פרס להוביל לוועידה בין־לאומית, למרות התנגדות ארצות הברית דאז. "הליכוד לא האשימו בתכסיסנות פוליטית לשמה. אחריות ממלכתית מחייבת לפחות להמתין לשובו של שמיר בטרם יותקף על עמדות שזכו בתמיכת הציבור בישראל שהוא להם", אמר אולמרט.

לשכת מפלגת העבודה עסקה אתמול גם בבעייתם של הקיבוצים והמושבים. פרס שהתייחס לנושא אמר כי לא יותר בעניין העזרה להם. "אין לנו מה להצטדק ומה להסתיר, בסך הכל אנו מבקשים כי יחזירו למושבים ולקיבוצים, חלק מהריבית שלקחו מהם" אמר פרס.

הוויכוח יוביל לבחירות

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס רמז אתמול כי הוויכוח סביב הוועידה הבינלאומית יוביל לבחירות. בכנס מטעם "עם אחד, יפה" אמר אמש כי לא יהיו אלה האמריקאים שיכריעו בוויכוח על הוועידה וכי אין זה תפקידם להתוך בין המפלגות בארץ. פרס ציין כי הוויכוח יוכרע – אם בכלל – כאשר הציבור בארץ יחליט על כך.

מקורביו של מ"מ ראש הממשלה אמרו אתמול כי הוא התבטא במספר הזדמנויות כי לא ישלים עם החלטת ממשלה נגד ועידה בינלאומית. לשכתו של פרס מקיימת באחרונה מגעים עם לשכתו של נשיא מצרים וסגני מובארק לתיאום נושאי הדיון בפגישה ביניהם שתתקיים ככל הנראה בתוך שבועיים. בראש סדר היום: נוהל הוועידה הבינלאומית ושאלת הייצוג הפלשתיני. הממשלה תתבקש לאשר בקרוב את נסיעתו של פרס לקאהיר והצפי כי באותה הזדמנות יבקשו שרים מהליכוד להגביל את פרס בדיוניו בנושא הוועידה, דבר שיביא בהכרח למשבר ממשלתי חמור.

נסים עשוי להגיש לממשלה

(סוף מעמוד 1)

עובדי מינהל ומשק בבתי החולים, ועל מנת למנוע פגיעה בחיי אדם. הממשלה תדון ביום א' במשבר במערכת הבריאות. בפני הממשלה יופיעו שרת הבריאות ושר האוצר.

עובדי המינהל והמשק בבתי החולים ובמרפאות של קופת חולים הודיעו אמש, שהם נענים לפניית נשיא המדינה לסיים את שביתתם הם חוזרים הבוקר לעבודה מלאה. הבוקר גם מסתיימת שביתת האזהרה בת יממה של הרופאים בבתי החולים הממשלתיים, אלם במקביל, מאיימים עובדי המינהל והמשק בבתי החולים הממשלתיים לחדש את שביתתם במלוא עוצמתה ביום שני בבוקר.

השביתות והמשברים החמורים במערכת הבריאות יעלו לדיון בישיבת הממשלה ביום ראשון. שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו, שביקשה מממלא מקום ראש הממשלה להעלות את הנושא על סדר היום, הודיעה שעל אף האחריות המיניסטריאלית אישית שלה למתרחש במערכת הבריאות, על הממשלה כולה לדון בעניין כיסוי שרק בידיה מצויים הפתרונות למשבר.

שביתת הרופאים היתה מלאה

שביתת הרופאים בבתי החולים הממשלתיים שנסתיימה הבוקר, היתה מלאה ובכל בתי החולים העבודה היתה כמתכונת שבת. מרפאות החוץ לא נפתחו וניתוחים שנקבעו מראש לא בוצעו. ישנם חולים שהניתוח אותם הם אומרים לעבור נדחה כבר מספר פעמים מתקופה האחרונה בשל השביתות החוזרות ונשנות של סקטורים שונים במערכת.

הרופאים שהודיעו מראש שישבתו רק יממה חוזרים הבוקר לעבודה מלאה ולגבי המשך צעדיהם הם ממתינים לראות מה תעשה הממשלה ועמדת משרד הבריאות ביחס לתביעתם לערוך שינויים מבניים בכל מערכת הבריאות בארץ, ובעיקר הקמת רשות אישפוז אחת. בימים האחרונים הרבו דוברי הרופאים בשירות המדינה, להתלונן על הפערים העצומים, לדבריהם, בין המאבקים הכספיים וכוח אדם, בין המערכת הממשלתית לבין זו של קופת חולים. ודרשו השוואת האמצעים בצורה זו או אחרת.

תפוסה של 60%

השביתה בת חמישה הימים בבתי החולים, במרפאות של קופת חולים, גרמה לסבל רב לחולים המאושפזים ולדחיית טיפולים אצל אחרים. התפוסה בבתי החולים של הקופה ירדה ל־60% וחולים רבים שוחררו לבתיהם במהלך השביתה. גם אם בחיבה מקרים לא נפתחו הטיפול בהם.

הנשיא: חוללה זכות השביתה

(ע). נשיא המדינה חיים הרצוג יצא בקריאה נגד המשתמשים בנשק השביתה כנגד החלשים בחברה.

בראיון ל"קול ישראל" אמר הנשיא, כי יש הידרדרות ביחסי העבודה. ריכוז השביתה שנועדה לתת כוח לחלש נגד אי־צדק חברתי הופכת יותר ויותר למכשיר בידיהם של חזקים, לניהול מאבקם על גבם של החלשים ועל חשבונם של החלשים". לדבריו, "קורבנות השביתה יכולים להיות חולים, נכים, קשישים, ילדים והציבור הרחב – וזהי הפקרות בלתי נסבלת".

בביירות

(סוף מעמוד 1)

מתקפות השמאל על מעוזם במגדל אל־מור, שהוא בנין אסטראטגי גבוה השולט על שכונות החלק המערבי של הבירה. לעומת זאת הצליחו אנשי השמאל להשתלט על רובעי אל־חמרה החלק המטיילה לאורך החוף, לרבות בנין המלוהיזה (עדין ז) בתולת אל־היאט.

הקרבות בביירות מתחוללים ברחובות ורעי־פסולת וקולות פיצוצים ואש רובים מהדהדים בכל רחבי הרובע המוסלמי של הבירה הלבנונית. שר החינוך הלבנוני סאלים אל חוס, המוחיש את התסכול השורר בקרב הפוליטיקאים, כאשר אמר בשיחה ברדיו בירות: "רצוני לומר בגלוי שאנו, חברי הקבינט, מתווים כישלון חרוץ. מן הראוי שכולנו נתפטר".

במקביל נמסר כי מנהיג אמל נביה ברי, הכריז אמש על גיוס כללי בקרב תנועתו במחוזים הדרומיים של העיר. הוא ציין כי 5000 לוחמים מגויסים עתה הם מוכנים להמשיך במלחמה "עד לניצחון". לעומתו קרא ראש המפלגה הסוציאליסטית השר וליד ג'נבלאט לסוריה, לפעול להפסקת הקרבות ולבצע תכנית ביטחון חדשה למערב ביירות. ג'נבלאט וראש המפלגה הקומוניסטית ג'ורג' חאווי הגיעו אמש לדמשק כדי להיוועד עם סגן נשיא סוריה חדאם וברי.

בדו"ח שפרסמה אמש משטרת ביירות נאמר כי בחמשת ימי הלחימה האחרונים הגיע מספר הנפגעים ל־400 איש, מהם כ־150 הרוגים.

שחרורו של יוסף ביגון

(סוף מעמוד 1)

בכלא צ'יסטופול מאז 1983, באשמת "פעילות אנטי־סובייטית".

לפני ימים אחדים הודיע פקיד סובייטי אחד כי הוא כבר שוחרר. אך להחזרת הכחש הדבר ומאז שרר בלבול בנוגע לגורלו. הצו שליד דיבר גראסימוב הביא גם להענקת חנינה ל־150 מתנגדי־משטר אחרים, אשר שוחררו מכלאם מאז ראשית החודש הזה.

גראסימוב אישר גם את הידיעה בדבר שחרורו של הפסיכיאטר אנטולי קוריאגין, אשר נידון ל־7 שנות מאסר ו־5 שנות גלות, לאחר שחשף מקרים של אנשים שהוחזקו בבתי חולים פסיכיאטריים מטעמים פוליטיים, אף שלא היו חולים כל עיקר.

ביגון וקוריאגין היו בין ידידי המשטר הבולטים ביותר שנותרו עדיין בכלא מאז פרסום הצהרת של הסובייטי העליון. בשלב זה לא ברור אם ביגון וקוריאגין התחייבו להפסיק את פעילותם נגד המשטר בתמורה לשחרורם מן הכלא.

בקרוב יממוש החלום

אינה ביגון, רעייתו של יוסף ביגון, אמרה אמש בשיחה טלפונית ממוסקווה ל"הארץ" כי נציג משרד הפנים הסובייטי הודיע לה, כי היום ישוחרר בעלה מכלא צ'יסטופול. הגב' ביגון אמרה בהתרגשות: "בבוקר אסע יחד עם בוריס (בנו של ביגון) לכלא צ'יסטופול כדי להקביל את פניו של יוסף". בתשובה לשאלה אם ידוע לה מתי יינתנו להם היתרי יציאה לישראל, אמרה אינה ביגון: "עדיין איננו יודעים, אבל אני מאוד מקווה שבקרוב נוכל לממש את חלומנו ולהגיע כולנו יחד לישראל. אני מצפה לרגע הזה בכליון עיניים".

במשרדי המועצה הציבורית למען יהודי בריה"מ ובוועד הציבורי למען יוסף ביגון שררה אמש תכונה רבה, בעקבות קבלת הודעה הרשמית על שחרורו מהכלא של יוסף ביגון. יו"ר המועצה הציבורית חיים צ'סלר, אמר כי עדיין לא ידוע מתי יקבלו ביגון ובני משפחתו היתר יציאה. לפיכך עדיין לא החלו בתכנון פרטי קבלת הפנים הצגיגית שתיערך לכבודו. להערכת גורמי עלייה בכירים יש לצפות שזמן קצר אחרי שחרורו של ביגון מהכלא יינתן לו היתר היציאה.

גראסימוב ב"קול ישראל"

גנאדי גראסימוב, דובר משרד החוץ הסובייטי, השיב אתמול לשאלות שהוצגו לו בשיחה טלפונית על ידי העורך הפוליטי של "קול ישראל" גדעון רמז. גראסימוב קיבל את השיחה הטלפונית הבלתי־צפויה והסכים מיד להתראיין ללא שום צורך בהתייעצות או באישור מגבוה.

בתשובה לשאלה, אם שחרור ביגון הוא ניסיון לספק את התנאים לקיום ועידה בינלאומית לשלום במזה"ת, השיב הדובר: "הרי אינכם רוצים בוועידה כזו. רק אתמול או שלשום היה בוואשינגטון דיבור על העניין הזה. אתם הלא מעדיפים גישה של שיחות ישירות". גראסימוב התבקש להתייחס להודעתו של שר החוץ שמעון פרס, כי ישראל מוכנה לוועידה, ובלבד שייפתחו שערי העלייה. על כך השיב "זה תנאי שווא, הרי השערים פתוחים. אלא שלא רבים רוצים לצאת".

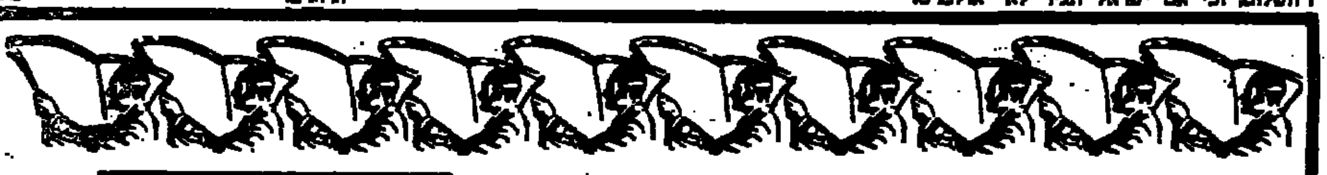

הלוח הארצי
הארץ חדשות
הארץ
קבלת מודעות:
רח' הנגב 4, ת"א
טל: 03־371261
המחיר למלה
בימי ג', ו' וערבי חג
6.13 ש"ח כולל מע"מ
חדשות | העיר | כלהעיר | צומת השרון | פאנורמה | הלוח הבטוח

SF סנפרוסט בע"מ
· מזון איכות מוקפא ·
למפעלנו באשדוד דרושים
1. סוכנים מחלקים
הכישורים:
★ השכלה תיכונית
★ רשיון - נסיון של 3 שנים לפחות
★ כושר ניהול מו"מ עם לקוחות
★ ידע במכירות ★ גיל עד ★ 35 הופעה נאה
★ יועדפו תושבי הסביבה
2. נהגי חלוקה
הכישורים:
★ השכלה תיכונית מלאה או חלקית
★ רשיון גימל - ניסיון של 3 שנים לפחות
★ הופעה נאה
★ בריאות תקינה לעבודה פיזית
★ גיל עד ★ 30 יועדפו תושבי הסביבה
3. פקח מזיקים לגידולי שדה
לעונת אביב/קיץ 1987
הכישורים:
★ ניסיון בפיקוח על מזיקים של 5 שנים לפחות
4. לבורנטית
לבצוע בדיקות מזון
★ העבודה ב־2 משמרות ★ יועדפו תושבי הסביבה
על המעוניינים, ותושבי אשדוד והסביבה, לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, לסנפרוסט בע"מ, אגף כוח אדם, ת.ד. 2223, אשדוד 77121

אוריין טכנולוגיות בע"מ
אנו עוסקים בשיווק מערכות מחשבים ותחנות עבודה לישומים מדעיים הנדסיים, מערכות גרפיות ממוחשבות ומערכות CAD/CAE
אנו מייצגים בארץ את החברות:
APOLLO COMPUTER ★ MENTOR GRAPHICS
GENISCO ★ VERSATEC ★ SPECTRAGRAPHICS
דרושים לנו
מהנדס/ת תוכנה
למטרות סיוע למכירות ותמיכה בלקוחות
★ נסיון וידע במערכות הפעלה UNIX V ו־UNIX 4.2 BSD.
★ נסיון מוכח בתכנות בשפות FORTRAN, PASCAL, C ו־LISP.
★ ידע ונסיון בשימוש בספריות גרפיות כגון GKS ו־PHIGS.
טכנאי מחשבים
למחלקת שרות
★ נסיון מוכח של 3 שנים במערכות גרפיות וציוד הקפי
פנו בכתב לפי הכתובת: אוריין טכנולוגיות בע"מ, רח' מרזוק 1 גבעתיים 53583
סודיות מובטחת

רשות שדות התעופה בישראל
רשות שדות התעופה נמל תעופה בן־גוריון
דרושים
בחורים / בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה במשמרות מגוונות לתקופה מינימלי של שנה. אפשרות העסקה גם במשרה חלקית. (לסטודנטים).
תנאי הקבלה:
★ לאחר שירות צבאי.
★ 12 שנות לימוד לפחות.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית)
★ מצב בריאותי תקין.
★ מגורים באיזור גוש דן - חובה לתקופת החזרה.
- למועמדים שימצאו מתאימים יציעו תנאי עבודה נאותים.
- למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במינהלת נמל תעופה בן גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 16.2.87 ביום ב'.
הרשמות מועמדים תתקיים משעה 06.00 עד השעה 08.00.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

למוסד ממלכתי
דרושים
קציני מילואים
ליחידה מיוחדת
העוסקת במשימות
בלתי שגרתיות
אנו מציעים:
★ עבודה מעניינת בצוות צעיר ודינמי
★ תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים
★ קביעות בעבודה
★ אפשרויות לקידום
כישורים נדרשים:
★ גילאי 21—28
★ השכלה תיכונית מושלמת (עיונית או מקצועית)
★ בריאות תקינה
★ רשיון נהיגה
● המעוניינים העונים בכל הדרישות לעיל, יפנו בכתב לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד – 61392) עבור ש.ן. ויצרפו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים, כולל כתובת ומספר טלפון.
— פניות מתאימות בלבד יענו —

לבית הספר היומי מבואות־ים
דרושים
מדריך חברתי לנוער בגיל תיכון
מגורים במקום הכרחי
שכר בדרוג הוראה
מורה לאנגלית במשרה חלקית
המעוניינים יפנו להנהלת ביה"ס מבואות־ים מכמורת 40297
טלפון 053־93242

מבקר טיב
לאכסטון המלחים
דרוש
מבקר טיב
במשרה חלקית
לפנות 03־922924
לגדעון

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א־1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה.
העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

2
هكذا من الأصل

صكنا من الامل

הלוח הארצי — הארץ חדשות

כספארם בע"מ

למשרדנו ברמת־אביב דרושה

מזכירה

למחלקת מכירות

בעלת ניסיון ביבוא

כישורים: שליטה מלאה באנגלית וגרמנית כולל הדפסה וטלקס.

תנאים טובים למתאימות

שבוע עבודה בן 5 ימים

לשם קביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 03-422031

לחברה מסחרית בירושלים

דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

כישורים נדרשים:

ניסיון של 3 שנים לפחות בחברה מסחרית,

ניסיון בהנהלת חשבונות ממוחשבת

ניסיון בניהול צוות עובדים

עדיפות לבעל סיווג מדופלם

סודיות מובטחת

נא לפנות בצירוף קורות חיים

לת"ד 11003 ירושלים

לבנק ישראל בירושלים

מתבקשים מועמדים לעבודה בתחום כלכלי

העובד יועסק עפ"י חוזה מיוחד

יועדפו עובדים בעלי תואר ראשון בכלכלה ורקע בכלכלת ישראל.

המועמדים יפנו עד ליום 27.2.87 בצרוף קיצור תולדות חיים ופרטים על הישגיהם בלימודים ליחידה לניהול כח אדם בבנק ישראל, ת.ד. 780, קרית בן־גוריון ירושלים.

שופר-סל

סניף שופרסל בכרמל חיפה ייפתח בקרוב מחדש

דרושים לנו:

★ **קופאיות**

★ **עובדי/ות מעדניה**

★ **עובדי/ות מאפית**

המעונינים מתבקשים לפנות להיפרכל צומת הצ'ק פוסט בכל יום בשעות העבודה.

דרושים מכתשים:

למפעלינו בבאר־שבע וברמת חובב

מהנדסי מכונות

מהנדסי מכונות להשתלבות במערך האחזקה של שני האתרים (באר שבע ורמת־חובב)

לתפקידי אחזקה ושיפורים במיתקנים כימיים

דרוש ניסיון בתעשיה כימית

תיתכן עבודה גם בשעות לא מקובלות

ניסיון קודם (עד שנתיים) - יתרון.

מועמדים יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים ותאור נסיון קודם, לאגף משאבי אנוש ת.ד. 60 באר־שבע, 84100 סודיות מובטחת

לחברת שיווק

דרוש

מחסנאי

צעיר, נמרץ ואחראי

תושב רמת השרון או הסביבה הקרובה

לפרטים נא לפנות החל מיום א' לטלפון:

03-788573

03-792998

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א־1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

דרושים

לחברה מסחרית ארצית

דרוש בחיפה

מחסנאי

★ ניסיון קודםבתחום חלפים

★ ניסיון קודם בעבודה עם מחשב

★ עדיפות מפ"ט יוצא צה"ל

★ ידיעת השפה האנגלית

- תנאים טובים למועמד המתאים

נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 2333 חיפה מיקוד 31022

- סודיות מובטחת -

מוסד הטכניון

למחקר ופתוח בע"מ

במרכז מחקר מיקרואלקטרוניקה דרוש

מהנדס/ת אלקטרוניקה

תיאור התפקיד:

מחקר, פיתוח ותכן של מעגלים אלקטרוניים מונוליטיים לעיבוד אותות. פיתוח והפעלה של מערכות מדידה מבוקרות מחשב בתחום האנלוגי והספרתי; אפיון התקני מוליכים למחצה ומעגלים אינטגרליים; העבודה נעשית במסגרת צוות מדעי גדול.

הכישורים הדרושים:

רצוי בוגר/ת הטכניון, הפקולטה להנדסת חשמל; בעל הישגים אקדמיים מעולים; רצוי נסיון בתכנון והפעלת מערכות מבוקרות מחשב; לאחר שירות צבאי; נכונות לעבודה בשעות נוספות מעבר למשרה הרגילה.

הערה: למועמד המתאים קיימת אפשרות של השתלמות לתואר גבוה, כפוף לתקנות ביה"ס ללימודי מוסמכים.

מכרז מס' 59/86

טכנאי/ת תחזוקה

תאור התפקיד:

התקנה ותחזוקה של מערכות מכניות ואלקטרו־מכניות מתוחכמות, המשמשות לפיתוח טכנולוגיות במיקרואלקטרוניקה (כולל מערכות טהור מים וטיפול בכימיקלים, צנרת גאזים אולטרה־טהורים, מערכות ואקום, מערכות מיזוג אויר לחדרים נקיים וכד'). העבודה נעשית במסגרת צוות מדעי טכני גדול.

הכישורים הדרושים:

הנדסאי/ת - טכנאי/ת מכונות או מכשור ובקרה.

בעל/ת ידע בחשמל ואלקטרוניקה בסיסית וניסיון של שנה לפחות בתחזוקת מערכות מכניות ואלקטרו־מכניות מורכבות ומתוחכמות.

ידיעת שרטוט טכני ואנגלית ברמה טכנית טובה. לאחר שרות צבאי.

נכונות לעבודה בשעות נוספות.

יתרון לבעלי ניסיון בתחום דומה של תעשיית הסמיקונדוקטור או הכימיה.

מכרז מס' 12/87

הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה

תאור התפקיד:

עבודה במערכות ואקום משובצות מערכות בקרה ואלקטרוניקה.

הכישורים הדרושים:

בוגר בית ספר להנדסאים/טכנאים או בוגר בית ספר מקצועי ארבע שנתי במגמת אלקטרוניקה. המועמד חייב להיות בעל השגים לימודיים טובים מאוד וידיעת אנגלית ברמה טובה. רצוי נסיון מקצועי של שנה שנתיים, אך אפשרי גם מועמדים שסיימו זה עתה לימודיהם. המועמד המתאים יקבל הכשרתו במסגרת מעבדות מרכז מחקר מיקרואלקטרוניקה.

לאחר שירות צבאי.

נכונות לעבוד בשעות נוספות מעבר למשרה המלאה.

העבודה הינה במסגרת צוות מדעי־הנדסי גדול.

מכרז מס' 82/86.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, גליון ציונים, אל מחלקת משאבי אנוש, מוסד הטכניון למו"פ בע"מ ק. הטכניון חיפה 32000, עד 1.3.87 בציון מספר המכרז.

שופר-סל

לסניפי ירושלים דרושים:

לסניף רמת־אשכול

★ **קופאיות**

★ **עובדות מעדניה**

לסניף מבשרת־ציון

★ **קופאיות**

★ **עובד מחלקת חלב**

לסניף תלפיות

פייר קניג 35, מול בי"ח הדר

★ **קופאיות**

★ **עובדות מעדניה**

★ **סדרני סחורה**

המעונינים מתבקשים לפנות למנהלי הסניפים במקום

טרומאסבסט

חברה להרכבת מבנים טרומיים בע"מ

למפעלנו בעכו

דרוש

מתכנן/ת בכיר/ה

לחדר תכנון

★ הנדסאי/ת בנין / אדריכל/ית

★ נסיון 3 שנים לפחות בתכנון

★ נכונות לעבודה מאומצת וממושכת 5 ימי עבודה בשבוע

תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה

נא לפנות בכתב לת.ד. 2038 עכו או טלפונית 04-911615/6/7 מיום ראשון

תיגבור

חברה ארצית לשרותי כח־אדם

★ **מעבדות תמלילים** עברית + נסיון

★ **מעבדות תמלילים** אנגלית + נסיון

★ **מעבדות תמלילים** אנגלית/עברית + נסיון

★ **קלדניות** מנוסות

★ **מחסנאי** + נסיון של 3 שנים לעבודה קבועה

★ **כתבניות** עברית מנוסות על מכונת I.B.M.

★ **חרט/כרסם** בעל נסיון של שנה ויותר לעבודה קבועה

★ **מסגר/רתך** בעל נסיון של שנתיים לעבודה קבועה

★ **משחיזן** ידני בעל נסון לעבודה קבועה

★ **תופרות** מנוסות לעבודה קבועה

ירושלים רח' שמאי 12 א' קומה ד' טל' 02-240438

לתנובה בחיפה

דרושים

עובדי מחסן

הכשורים הדרושים:

★ **השכלה של 10 שנות למוד**

★ **בריאות תקינה**

★ **נכונות לעבודה במאמץ פיזי**

★ **לאחר שרות צבאי מלא**

העבודה הינה במשמרות ומיועדת לתושבי חיפה וסביבתה הקרובה

תנאים טובים למתאימים

מועמדים יפנו ישירות למח' כח־אדם תנובה

רח' קבוץ גלויות - שוק סיטונאי חיפה

מחפש עניין? מבקש קריירה?

האם אתה בעל ידע קודם בתחום השיווק ו/או הפרסום בעל מוטיבציה גבוהה ומעל גיל 24?

צלצל לטלפון 03-332936 03-336702-8 שלוחה 269

ובקש את אורלי או אבי

נציבות שירות המדינה

מודיעה על פרסום מכרז פומבי מס' 584

למשרת יועץ/ת משפטי/ת

במשרד האוצר — מינהל הכנסות המדינה, ירושלים

דרגת המשרה: א'-א'1 של דירוג המשפטנים.

תיאור התפקידים: ניסוח ועריכת חוקים, תקנות צווים ועניני המיסים. מתן ייעוץ שוטף לממונה בצדדים המשפטיים של עבודתו. פיקוח על היועצים המשפטיים ביחידות המיסים, מעקב אחר עבודת בתי המשפט בשטח המיסים.

דרישות המשרה: חברות בלשכת עורכי הדין. נסיון של שמונה שנים (למעט תקופת התמחות) בעבודה מעשית. ידיעת השפה האנגלית.

בקשות (בצרוף מסמכים) יש להגיש על גבי טופס מדף 2115 (אותו אפשר להשיג בסניפי הדואר) ללשכה המחוזית ירושלים, הקריה, רח' קפלן 3, ת.ד. 776 – 91007.

מועד אחרון להגשת בקשות הוא:

ד' באדר תשמ"ז (5.3.1987)

לחברה להגנת הטבע דרושה מזכירה לחוגי סיור חרוצה, ניסיון בעבודות משרד ויכולת עבודה עם קהל. 3/4 משרה 04-664181 לבלה

לחב' אלקטרוניקה צעירה ודינמית

דרושה

איש/אשת מכירות

- אקדמאי/ת
- נסיון במכירות של ציוד אלקטרוני
- נמרץ/ת ודינמי/ת

לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 32129 ת"א 61321

נילית בע"מ

תעשיות ניילון ופוליאסטר

אחראי הדרכה

לפיתוח מערכת הדרכה פנימית במקביל לפיתוחה של החברה.

כשורים:

★ **נסיון בן 3 שנים לפחות, בהדרכה מעשית בתעשיה, או בצהל.**

★ **רקע טכני — רצוי.**

★ **ידיעת אנגלית.**

המודעה מתייחסת למועמדים ולמועמדות כאחד

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים למחלקת כח אדם ת.ד. 276 מגדל העמק 10500

סודיות מובטחת

יותר טוב מנפאואר

מלחימות מחווטות!! במנפאואר תקבלו מעל 1,000 ש"ח

ותיהנו ממלוא התנאים הסוציאליים כחוק

(ההצעה מופנית למלחימות מנוסות המעוניינות בעבודות מגוונות באיזור הרצליה)

פרטים תקבלו בטלפון 03-298877 במחלקה הטכנית

ימים א'-ה' 08:00-14:00

בר־יהודה 12, ת"א

מנפאואר MANPOWER

החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית

ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

למוסך פלאס אשדוד דרוש

מחסנאי חלקי חילוף לרכב

רצוי בעל ניסיון • תנאים טובים למתאימים

נא לפנות במקום רח' העמל 18 אשדוד 055-24558

אורט ישראל

דרוש

מנהל פרוייקט

לעמוד בראש צוות פיתוח תוכניות לימודים בנושאים:

- ההסטוריה של הטכנולוגיה והמדע בארץ ישראל
- התרומה היהודית להתפתחות הטכנולוגיה והמדע

אקדמאי, בעל נסיון בתחום החינוך, בעל כושר כתיבה ויכולת ארגון

נא לפנות בכתב בפירוט נסיון וקורות חיים אל המנה' הטכניות־פדגוגית, אורט ישראל, ת.ד. 16087 ת"א (61160) עבור "מנהל פרוייקט"

לקופ"ח מאוחדת

דרושים

1. לסניפנו ברחובות

רופא/ת שיניים —

בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות.

המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף רח' בנימין 23, רחובות טל: 08-457993

2. לסניפנו באשדוד

רופא/ת שיניים —

בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות

המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף רח' רוגוזין 41, אשדוד, טל: 055-55153

לסניפנו בכפר־סבא

כימאי/ת

עובד/ת מעבדה רפואית בעל/ת נסיון של שנתיים לפחות.

המעוניינים מתבקשים לפנות למנהלת המעבדה, רח' המייסדים 27, טל: 052-450112

מוסך פלגר שרות פיג'ו מוסמך PEUGEOT

שרות פיג'ו מוסמך

דרושים לעבודה מיידית

1. פקיד חשבונות סוג 2
2. מחסנאי
3. מכונאי רכב

מועמדים בעלי ידע ונסיון קודם, והמלצות מתבקשים לפנות בהקדם למוסך פלגר קרית המוסכים 9 אזור התעשיה תלפיות ירושלים טל' 719945 — 02-714548

דור־כימיקלים בע"מ

קבוצת דנקנר

דרוש/ה

הנדסאי / טכנאי כימיה

לעבודה אחראית במעבדת המפעל

*** עדיפות לבעלי ניסיון בתעשייה הכימית וידיעה בעבודה בגז-כרומטוגרפיה**

*** ידיעת השפה העברית והאנגלית**

על המועמדים המתאימים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים וניסיון קודם לפי הכתובת המצורפת מטה

סודיות מובטחת

ת.ד. 10036 חיפה. מיקוד 26110

דרושים/ות

סדרניות

לסידור ממתקים בסופרמרקטים בכל הארץ, עדיפות לבעלות ניסיון + רכב

נהג + רשיון ג'

לחלוקת ממתקים בכל הארץ.

טלפון: 052-20253

לחברת קוסמטיקה בין לאומית

דרושות

לאזורים כפר־סבא, רעננה והסביבה

יועצות יופי — נשות מכירה

הכשרה תינתן למתאימות

נא לפנות לנעמי 052-444717

יובל גד בע"מ

ת.ד. 12 אשקלון 78100

טל' 051-21621-2

דרוש

הנדסאי/טכנאי ייצור

ליחידה לשכר עידוד בעל ניסיון מוכח

נא לפנות בכתב או טלפונית לכתובת הנ"ל

שרות בתי הסוהר

מינהל ארגון

תן ידך לשמירת בטחון הפנים ולאיכות החיים

דרושים/דרושות

עובדים סוציאליים

לכל איזורי הארץ

הכישורים הנדרשים:

תואר אקדמאי בעבודה סוציאלית. נסיון בעבודה טיפולית. רצוי בתחומי תקון ועבריינות.

קצין חינוך

למרכז הארץ

הכישורים הנדרשים:

מורה מוסמך ו/או בוגר החוג לחינוך באוניברסיטה ו/או בוגר קורס דר"שנתי למדריכי נוער.

נסיון בעבודה חינוכית 3 שנים לפחות.

מדריכים חברתיים

לדרום וצפון הארץ

הכישורים הנדרשים:

השכלה על תיכונית בתחומי החינוך / החברה. יועדפו בעלי נסיון קודם בעבודה חינוכית חברתית.

המעוניינים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון אל מחלקת הסו"ש נציבות רמלה ת.ד. 81 רמלה.

חובשים

לכל איזורי הארץ

הכישורים הנדרשים:

בוגרי ביה"ס לרפואה צבאית

ידיעת השפה העברית על בוריה

ידיעת השפה הלועזית רפואית

שלב מקצועי 7 ומעלה בצה"ל

ותק מקצועי שנתיים לפחות

גיל עד 35

המעוניינים בתפקידי חובשים יפנו אל לשכת הגיוס הקריה תל־אביב רח' מקלף 3 טל' 03-251128, 03-266922

נציבות שירות המדינה

מודיעה על

מכרז קיבוצי מק/3/87

למשרות חוקרים באגף המכס ומע"מ

מקום העבודה

תל־אביב 10 משרות

ירושלים 2 משרות

באר־שבע 2 משרות

יהודה ושומרון 2 משרות

המשרות הן בדרגות טו"ז של הדירוג האחיד בעלי השכלה אקדמאית (תואר ראשון) ידורגו בדרגות ג'-5 מח"ר לפי הכללים. כן משולמת תוספת שכר בשיעור 30%.

תיאור עיקרי התפקידים

עורך חקירות של חשודים ועבריינים על חוקי המסים שבתחום טיפול אגף המכס ומע"מ. יוזם דרכי איסוף מידע על חשודים, מעשיהם ומקורות הכנסתם. מכין תזכירים ודיווחים על ממצאי התקירה ומגבש הצעות לדרכי הלחימה בשיטות ההברחה.

דרישות המשרה

1. השכלה תיכונית מלאה 12 שנות לימוד.
2. ידיעת שפות מהמדוברות בארץ.
3. כושר לקיים מגע ונאות עם קהל וכושר לנהל מו"מ.
4. נכונות לעבוד מעבר לשעות העבודה הרגילות והכרוכה במאמץ.
5. רצוי נסיון בחקירות.
6. רצויה ידיעה ברמה של סוג 1 בהנהלת חשבונות.
7. רצויים מועמדים יוצאי יחידות קרביות בעלי נסיון פיקודי בחמש השנים האחרונות.
8. יועדפו מועמדים מעיר המגורים שצויין.

הערות

א. המועמדים שיבחרו יועסקו עפ"י חוזה עם אפשרות העברה למעמד קבוע עפ"י הוראות התקשי"ר.

ב. מועמדים שיבחרו וישתתפו בקורס תשולם משכורתם לפי דרגה טו' אחיד.

ג. המועמדים ידרשו לעמוד בבחינות בכתב ובע"פ. אשר יחלו בתאריך 22.3.87 (הזמנות בציון המועד המדויק לבחינה תשלחנה בדואר).

ד. המועמדים שיבחרו ידרשו לעבור בהצלחה קורס חוקרים בתנאי פנימיה לתקופה של כ-2 חודשים ולאחר מכן תקופת נסיון של כ-6 חודשים.

ה. מועד משוער לפתיחת הקורס יוני 87.

ו. מועמדים שישתתפו בקורס יתחייבו לשרת באגף המכס ומע"מ בהתאם להוראות התקשי"ר.

ז. בהתאם לחוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א-1981. כל מקום במכרז זה שצויינו המילים מועמד או מועמדים הכוונה גם למועמדת או מועמדות.

ח. את פרטי המכרז המלא המחייב וכן טפסי בקשה ופירוט נוסף ניתן להשיג באחת מלשכות של נציבות שירות המדינה כדלקמן:

באיזור ת"א־יפו – הקריה רח' קלמן מגן מס' 10

באיזור ירושלים – הקריה רח' קפלן 3 ירושלים

באיזור באר־שבע – בנין לשכת הבריאות המחוזית שכונה ד' רח' שמשון הגדול ב"ש

בקשות למילוי המשרה יש להגיש בצרוף מסמכים המעידים על השכלה ונסיון כנדרש לאחת הלשכות הנ"ל.

המועד האחרון להגשת הבקשות כ"ח בשבט תשמ"ז (27.2.87)

ל"רם תעשיות אשדוד"

דרוש

הנדסאי מכונות

לעבודה במשמרות

תנאים טובים למתאימים

עדיפות לאנשי המקום

טל: 055-32435

הפנות הארצי — הארץ חדשות

למפעל בדרום הארץ
דרוש
מהנדס אבטחת איכות
(משרה 1415)
להקמת מוקד מקצועי במחלקת אבטחת איכות.
הכישורים הדרושים:
– כימאי MSc או מהנדס כימאי, עם התמחות וידע בנושא בקורת טיב, אמינות וסטטיסטיקה.
– שליטה מלאה באנגלית.
– נסיון קודם בתחום בקורת טיב בתעשיה הכימית – רצוי.
– יחסי אנוש טובים.
– עקבי.
– בעל כושר החלטה.
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון, אל ת.ד. 1071 גבעתיים 53110, ויציינו מסי משרה
המודעה לשני המינים
סודיות מובטחת
צומת לתפקידים בכירים

לבית תוכנה
מהמובילים בשוק
דרוש/ה
איש/ת מכירות
עם ניסיון
נא לפנות לחברת
מימד מערכות בע"מ
טל: 03-202925, 03-297335
לבקש את ירון

מכון הנרייטה סאלד
המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות
דרושים/ות
מרכז/ת פרוייקט
תאור התפקיד: ריכוז פרוייקט שעניינו סיכום ממצאי מחקרים בתחום החינוך.
דרישות התפקיד: תואר שני בחינוך, נסיון מוכח בעבודה מעשית בשדה החינוך, התמצאות בספרות המחקר החינוכי וידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין.
היקף המשרה: משרה מלאה.
דרגה ודירוג: בהתאם לכישורי המועמד.
פקידה־כתבנית
תאור התפקיד: עיבוד תמלילים במחשב ועבודות מזכירות שונות.
דרישות התפקיד: נסיון מוכח בעיבוד תמלילים בעברית ובאנגלית.
היקף המשרה: משרה מלאה.
דרגה ודירוג: בהתאם לכישורי המועמדת.
המעוניינים יפנו עד ליום 6.3.87 בצירוף קורות חיים בכתב וציון שם המשרה אל גב' חוה קפש, מכון הנרייטה סאלד, רח' קולומביה 9, קרית מנחם ירושלים 96583.

מייסמר
להזרקת פלסטיק
מעוניין בהצעות
טלפון: 052-81827
ת.ד. 91 כפר שמריהו

קריירה
שרותי כח אדם
דרושים/ות
★ **הנדסאי/ת אלקטרוניקה**
נסיון בתכנות של מערכות לבדיקת כרטיסים אוטומטיות. ידע במערכת FLUKE 3050 – יתרון. 5 ימים בשבוע.
★ **כרסמים וחרטים מנוסים**
בוגרי בי"ס מקצועי, שירות צבאי מלא, פרופיל גבוה. לעבודה קבועה במפעל בטחוני, שכר עפ"י הכישורים. 5 ימים בשבוע.
★ **מכונאים**
בוגרי בי"ס מקצועי 4 שנתי. רצוי יוצאי ח"א / חיל חימוש. עבודה במשמרות, 5 ימים בשבוע.
נא לפנות לקריירה
רחוב דיזנגוף 155 תל־אביב 03-240292/1

אינטל
היה שותף לפריצת הדרך!
אינטל אלקטרוניקה הינה החברה המובילה בישראל בתחום "יצור רכיבי VLSI למחשבים ולמערכות ספרתיות.
טכנאים / הנדסאים
בעלי רקע באחד מהתחומים הבאים:
מכונות, אלקטרוניקה, אלקטרומכניקה, מיכשור ובקרה.
לשפור וטיפול במכונות היצור הכול'ות: מערכות אוטומציה, ואקום גבוה, מערכות אלקטרואופטיות, מכניות ומערכות בקרה ממוחשבות בטכנולוגיה מתקדמת.
* תואר טכנאי מוסמך/הנדסאי.
* נסיון מקצועי של 3–2 שנים – יתרון.
מפתחי תכניות הדרכה
כתיבה ועריכה של מערכי הדרכה להכשרת מפעילי ציוד במגוון של טכנולוגיות מתקדמות.
* רקע בנושאים טכניים.
* השכלה תיכונית מקצועית.
* נסיון של שנתים בהדרכה ובפתוח תכניות הדרכה.
* עדיפות למדריכים מבתי ספר טכניים צבאיים
– קבלה לעבודה מותנית במגורים בירושלים, ובידיעת השפה האנגלית.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים מפורטים וציון שם המשרה. מס' תעודת זהות ומס' טלפון אל:
אינטל אלקטרוניקה בע"מ
ת.ד 3173 ירושלים 91031

"יצור מעגלים משולבים בישראל
– סודיות מובטחת –

בסניפי קו־אופ באשדוד דרושים:
א. מנהל/סגן מנהל סניף (חנות)
הכישורים הדרושים:
★ רקע בתחום השיווק ו/או הניהולי ★ השכלה תיכונית
★ כושר בריאות תקין
★ בעלי יוזמה, מרץ ורצון להצליח בתחום הניהול השיווק והסחר
★ עבר ללא דופי ★ גיל עד 40
ב. מחסנאים (בסניפים)
התפקיד כרוך באחריות כוללת על ניהול מחסן וכושר לנהל משא ומתן עם ספקים
הכישורים הדרושים:
★ השכלה 10 שנות לימוד לפחות ★ בעלי יוזמה ומרץ
★ עבר ללא דופי ★ כושר בריאות תקין ★ גיל עד 40
תנאים סוציאליים מירביים והטבות נוספות
המעונינים יפנו למשרדי הקו־אופ ברח' תפוצות ישראל 13 גבעתיים.
ניתן לקבל פרטים לצורך קביעת ראיון בטלפון: 03-7551279
קו אופ
רשת הריבוע הכחול

מכון מ.ש.פ.
שירותים פסיכולוגיים
עבור אחד מלקוחותינו – מפעל תעשייתי בענף המזון גדול וותיק ומבוסס
דרוש
מנהל/ת חשבונות
הכישורים הנדרשים:
* *ערנות לפרטים, דיוק, סדר, כושר תכנון ואירגון העבודה השוטפת*
* *יכולת לתפקד ביעילות בתנאים של לחצים תקופתיים ובעומס עבודה*
* *יכולת השתלבות בצוות, אמינות ומוסר עבודה גבוה*
* *ניסיון בהנהלת חשבונות של 3 שנים לפחות*
גיל רצוי בין 26 — 40 שנים ומקום המגורים בירושלים
המעוניינים בבטחון כלכלי וסוציאלי והרוצים להשתלב בחברה בעלת מוניטין ויציבות כלכלית מוזמנים להגיש מועמדותם בכתב־יד תוך פירוט קורות חיים וניסיון מקצועי לת"ד 13012 ירושלים 91130

דרושה
ל: ש.י.ת.ב. תוכנה בע"מ
מזכירה בכירה
לניהול משרד
★ ניסיון של שנתיים בניהול משרד
★ הדפסת עברית אנגלית
★ ניסיון במעבד תמלילים
מקום העבודה: מרכז הכרמל, חיפה
העבודה במשרה מלאה
פרטים וקורות חיים בכתב יד לשלוח לת.ד. 6074 חיפה 31060

לאירגון ציבורי
דרושים
רכזים
תאור התפקיד: ריכוז פעולות הדרכה והכשרה, אירגון השתלמויות והכנת עזרי הדרכה והוראה, תדריכים מקצועיים וחומר לימודי בתחומי החברה הדרוזה והחינוך.
כישורים:
השכלה אקדמית רלוונטית. נסיון באירגון הדרכה והכשרה והפעלתם. נסיון בהכנת והפקת חומר לימודי והדרכתי. הכרות עם מערכות החינוך הדרוזיות.
מקום העבודה: ירושלים.
תנאי העסקה — בהתאם לכישורי המועמד/ת
נא לפנות בכתב בלבד לת"ד 3489 ירושלים – 91034, עד 1.3.87 עבור רכזים – כהאדם.

TEDEA Ltd
Excellence in Load Cells
מפעלנו בהרצליה פיתוח נמצא בתנופת גידול בייצוא.
אנו מציעים לך השתלבות בקו ייצור עתיר ידע של מיכשור לשקילה אלקטרונית.
דרושים:
א. עובדי ייצור לבדיקת מכשירים מדוייקים בקו הייצור.
ב. עובדות לחיווט אלקטרוני והלחמות עדינות.
כישורים מרושים:
השכלה תיכונית או מקצועית, 11 שנות לימוד לפחות, לאחר שרות צבאי.
ג. מפעילי מכונות C.N.C. בבית מלאכה מכני בעבודת משמרות.
כישורים נדרשים:
בוגרי ביה"ס מקצועי או הכשרה מקצועית מתאימה.
* מועמדים מתאימים יקבלו הכשרה במקום.
* הסעות מאיזור השרון נתניה ורמת־גן.
* 5 ימי עבודה 07.30 — 17.00
052-557039

לעיתון "הארץ"
דרושים
מחלקי עיתונים לבתי מנויים
רצוי בעלי קטנוע
באזור ת"א, ר"ג, רמת־השרון
להתקשר 5121331-6

לחברה רפואית
דרושה
מזכירה
שעות
9.00–19.00
טל:
03-204534

דרוש
סוכן מכירות
נמרץ, לאזור הצפון
הכנסה נאה ועבודה מעניינת
בחברה מבוססת ודינמית
★ בוגר 12 שנות לימוד
★ בעל רכב פרטי
★ אחרי שירות צבאי
לפרטים: 04-645407-8
(משה נצר)

לחברת שיווק ארצית
דרוש
איש מכירות
לסניף ירושלים
תאור התפקיד:
* קשר רצוף עם גורמים מוסדיים, בתי מסחר וקבלנים
* קידום מכירות החברה והגדלת מעגל לקוחותיה
כישורים:
* השכלה תיכונית לפחות
* שפה עברית על בוריה אנגלית ורבות יתרון
למועמד המתאים מסלול קידום נאות
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות־חיים לת"ד 9197 ירושלים 91091 ולציין ע"ג המעטפה "עבור איש מכירות"

היפרכל פ"ת
דרושים/ות
* קופאים/יות
* עובדי/ות מעדניה
– העבודה במשמרות בוקר ואחה"צ לסירוגין
– הכשרה תינתן במקום
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל ההיפרכל מול בי"ח בילינסון

לחברת "הגרעין" בע"מ
דרוש
אדריכל נוף
למחלקת תיכנון גנים
לחצי משרה
לפנות למשה 03-296631 • סודיות מובטחת

לחברה לעמילות מכס
דרוש
1. מסווג ראשי
בעל ניסיון רב
2. מסווג
בעל ניסיון
סודיות מובטחת
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 14142 תל־אביב ולציין עבור "מסווג"

לרשת בתי כל־בו של
המשביר לצרכן
דרושה
פקידה
לעבודה קבועה באגף מסחרי של החברה
נדרשת ידיעה השפה האנגלית קריאה, כתיבה ודיבור
לראיון נא לפנות לאגף כח־אדם דרך שלמה 58 תל־אביב החל מיום א'

אלקטרה
■ באלקטרה מחכה לך עבודה מלאת עניין ואתגרים, בחברה גדולה, מהמובילות בישראל במוצרי צריכה ובמערכות אלקטרומכניות.
העניין שלך - הוא האתגר שלנו.
דרושים
מנהל מחלקת הנדסת ייצור
תאור התפקיד:
הפעלת מערכות ממוחשבות, בדיקת תהליכי עבודה, איזוני קווים ושיפור שיטות, שכר עידוד ונורמות.
דרישות התפקיד:
מהנדס תו"נ/מכונות
בעל נסיון של לפחות 3 שנים בעבודה דומה בתעשייה
מהנדס תו"נ/מכונות
(2 משרות)
משרה א': למחלקת תפ"י
משרה ב': למחלקת הנדסת ייצור
בעל נסיון של שנתיים בתעשייה
רצוי נסיון בהפעלת מערכות ממוחשבות
■ המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם למדור כח אדם, ת.ד. 4455 אלקטרה, תשל"צ, בציון המשרה המבוקשת.
הנוחות שלך - האתגר שלנו

ל"חדשות" עתון יומי בע"מ
דרושים
★ **מעצב** עם ניסיון בעבודה בעיתון
★ **ביצועיסט** לעבודה במוסף – 3 ימי עבודה בשבוע במשמרות ארוכות
★ **כתבניות מנוסות** לעבודה בסדר
★ **סדריות עם ידע במסופי בדפורד**
להתקשר מוטי גלילי 03-330544

בואו אלינו לרשת הריבוע הכחול
לסניפנו: בצפון תל אביב, רמת אביב, יד אליהו, ובגבעתיים דרושים
א. קצבים
ב. קופאיות (העבודה במשמרות ואפשרות למשרה חלקית)
ג. ירקנים
ד. עובדי תוצרת חלב
אם אין לך מקצוע נשמח ללמדך אצלנו תמצאו מקום עבודה בטוח ותנאים טובים
המעוניינים יפנו למשרדי הקו־אופ, אגף משאבי אנוש, רח' תפוצות ישראל 13 גבעתיים. (אזור המלאכה) בכל יום בין השעות 08.00–13.00 ניתן לקבל פרטים בטלפון 03-7551279
קו אופ
רשת הריבוע הכחול

האגודה לקידום מינהלות שכונתיות בירושלים
الجمعية لتقدم ادارات الاحياء في أورشليم القدس
Jerusalem Association for Neighborhood Self-Management
דרוש
למינהלת שכונת הר־נוף
אדריכל שכונתי בחצי־משרה
יכולים להגיש מועמדות גם בעלי תואר ונסיון בתכנון ערים ו/או הנדסה
המועמדים מתבקשים לשלוח קורות חיים למשרדי האגודה, רח' שלומציון המלכה 10, ירושלים, 94146
עד לתאריך 6.3.87

לכפר הנוער ניצנים
דרוש
טבח ראשי
קונדיטור
בהצעות נא לפנות לטלפונים:
051-22180, 051-23168

למושב באר טוביה דרוש/ה
חשב/ת שכר
דרישות:
1. ניסיון בן שנתיים לפחות במשכורות ממוחשבות.
2. אזור מגורים - קרית מלאכי / אשדוד / אשקלון.
בפרטים לפנות לוקסמן משה,
טלפונים: 055-81005, 055-86963

דגאל
לסניפנו בירושלים
דרושים
★ מרכיבים מכניים
שכר גבוה תנאים טובים
5 ימים בשבוע
★ רתך ארגון
מנוסה לעבודה במפעל בטחוני
תנאים טובים
5 ימים בשבוע
★ מעבדות תמלילים
אנגלית ו/או עברית
למשרות זמניות וקבועות
ירושלים: רח' בן יהודה 7
טל' 222177, 222176, 02-242801

הועדה לאנרגיה אטומית
דרוש
כימאי אורגני
לסינטזות חומרים למטרות רפואיות
יועדף בעל נסיון בתחום תרכובות אורגנו־מתכתיות
• • •
אנו עובדים חמישה ימים בשבוע ומקיימים מערך הסעים בכל אזור המרכז
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודות, רשימת ממליצים ומספר טלפון למחלקת כח אדם, המרכז למחקר גרעיני, נחל שורק דואר יבנה 70600
– סודיות מובטחת –

לסטודיו אפרת
דרוש/ה
סדר/ית COMPSET
מעולה
בעברית ובאנגלית
תנאים טובים למתאימים
טלפון 02-522144

נציבות
שירות המדינה
ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה
דרושים בירושלים
אקדמאים
לעבודה מקצועית בסקרי כח־אדם ובסקר הוצאות המשפחה
★ בעלי תואר אקדמאי בכלכלה או בסטטיסטיקה
★ תינתן עדיפות לבעלי ניסיון בעבודה מקצועית
★ העובדים יעסקו בתחום מיוחד
★ דרגת העובד/ת תיקבע על פי כללי התקשי"ר ובהתאם לניסיון ודירוג המשרה
המעוניינים מוזמנים לבוא לראיון אישי בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הקריה, רוממה, ירושלים—ביתן 27, חדר מס' 12 (קומת הקרקע)
הראיונות יתקיימו:
ביום ג' 24.2.87
בין השעות 13:00 עד 15:00
ביום ד' 25.2.87
בין השעות 13:00 עד 15:00

עירית ירושלים
מודיעה בזה על המשרות הפנויות הבאות:
סגן/ית יועץ ראש העיריה לעניני מזרח ירושלים
במינהל הכללי (מכרז מס' 17/87)
הדרגה: 6—9 בדרוג האקדמיים במח"ר או דרגה מקבילה בדרוג האחיד.
תנאי הכרחי: ידיעת השפה הערבית על בוריה.
בתפקיד: ייעוץ לראש העיר בכל הקשור לעניני מזרח העיר. קיום קשר עם מוסדות וגורמים בעיריה ואחרים. האחראים למתן שרותים לתושבי מזרח העיר.
רכזת ענף גביה (מזרח ירושלים)
במחלקות העיריה/מערכת השומה והגביה (מכרז מס' 3/87)
הדרגה: ס"ז—י"ט בדרוג האחיד.
פרטים נוספים אודות המשרות והכשורים הדרושים וכן טפסים להגשת מועמדות אפשר לקבל אצל רכזת המכרזים בלשכת המשנה למנהל הכללי לאמרכלות, רח' יפו 22, קומה א' חדר 213.
מועד אחרון להגשת מועמדות: יום ראשון ל' שבט התשמ"ז (1.3.87)
ירושלים, כ"א שבט התשמ"ז
20 בפברואר 1987
המנהל הכללי

לרשת בתי הכל־בו של
המשביר לצרכן
דרוש/ה
קניין לתפקיד שוק קניין באגף מסחרי של הרשת
בעל רקע באחד מהתחומים הבאים:
צעצועים / ציוד ספורט / מכשירי כתיבה
מועמדים מתאימים יפנו לאגף כ"א
טלפון: 03-899641

מועצה מקומית רמת־השרון
מכרז למשרת סגן מנהל
תיכון "אלון"
לבית הספר התיכון המקיף ע"ש יגאל אלון ברמת־השרון
דרוש לשנה"ל תשמ"ח
סגן מנהל
בעל תואר אקדמאי ותעודת הוראה. ניסיון של 5 שנים לפחות באירגון ומינהל חינוכי.
המועמדים המתאימים יגישו מועמדותם בכתב למזכיר המועצה בציון קורות חיים. פירוט הנסיון וצרוף העתקי תעודות והמלצות עד יום ד' אדר תשמ"ז (5.3.87) (פרטים נוספים ניתן לקבל אצל מנהל המחלקה לחינוך מר זאב פלג)
משה ורבין
ראש המועצה

בית־חולים פסיכיאטרי בהוד השרון
מחפש
אנשים שאיכפת להם!!!
* כוח עזר – גברים מעל גיל 40 משרה חלקית (אפשרות חלקית)
* עובדת מטבח (אפשרות משרה חלקית)
* עובדת ניקיון (אפשרות משרה חלקית)
* עובדת מחסן (אפשרות משרה חלקית)
אפשרויות לקידום וקביעות בעבודה
תנאים טובים למתאימים!!!
052-38667/8/9

למרפאת שיניים בהרצליה
דרושה
★ **סייעת לרופא שיניים**
לפרטים טלפון:
052-85777

לחברה להנדסת חשבע
קבלן מטבח מנוסה
לבניין שדה מעלה אפרים
02-941505, 02-941344
לאריה/ניצן

למפעל במפרץ חיפה
דרושה
מזכירה / פקידה
בשפות אנגלית, גרמנית ועברית
הדפסה חובה
ש"ע 07.00-16.00
5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב לת.ד. 1606 חיפה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א-1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה.
העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

هكذا من الاصل

صكنا من الامل

הלוח הארצי | הארץ חדשות

לעיתון יומי
דרושות
דיילות מכירה
– שעות גמישות
– תעריף שעה + עמלות
– 3־4 פעמים בשבוע
להתקשר 03־5121340 עירית

ויטמן
גלידת ויטמן 1979 בע"מ
למפעלנו בחולון דרוש
חשמלאי מוסמך
★ בעל ידע במערכות פיקוד־הכרחי.
★ ניסיון קודם של שנתיים לפחות בתעשייה - רצוי
לפנות לטל. 03־804166 לנאווה

לאולם תצוגה לריהוט משרדי בת"א
דרושה
בחורה דינמית ונאה
לתפקידי מכירה וניהול
רקע בעיצוב פנים / אדריכלות הכרחי
לפנות בכתב בפרוט קורות חיים ונסיון קודם
לת.ד. 39175 ת"א

למשרד פרסום וקידום עסקים
דרושים/ות:
נציגים/ות
בעלי מוטיבציה וכושר התבטאות
לעבודה עם בעלי עסקים בת"א, ירושלים וחיפה.
הכנסה גבוהה על בסיס משכורת + אחוזים.
600־500 ש"ח בשבוע.
עדיפות לבעלי ניסיון
משרד ראשי: 03־285237
ככר אתרים 410, ת"א
סניף חיפה: 04־762689

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
רח' הועד הלאומי 21 • ת"ד 16031 ירושלים
מבקש הצעות
למנהל כללי
מועמדים מתאימים בעלי רקע וניסיון במינהל וניהול כספי בעסקים,
בשירות הציבורי או במגזר האקדמי,
מתבקשים לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים מלא, אל:
לשכת הנשיא
בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים
ת"ד 16031, ירושלים

תדיראן
מפעל התאורה והחשמל
דרוש
עוזר מנהל
קו ייצור אוטומטי
בוגר בית ספר תיכון במגמה מיכנית
ניסיון של שנתיים
פרטים 02־526131, למירה

האמנות לתכנון ופיתוח שירותים למען הזקן בירושלים
מכרז למשרת מרכז
למרכז יום לקשישים
תחילת העבודה: מיד
תיאום ותפקידים: אחריות לניהול המרכז מינהלית ומקצועית
דרישות המשרה: עובד סוציאלי, אחות או מרפא בעיסוק, ניסיון מוכח בעבודה עם קשישים ומינהל
תנאי העסקה: בהתאם לכישורי המועמד, בצירוף המלצות. מועד סופי להגשת בקשות: 10.3.87
בקשות להפנות: מדור לקשיש, עיריית ירושלים יפו 212, טל' 380197

למוסד ממלכתי בירושלים
דרושה
מזכירה בכירה
הכישורים הדרושים:
מזכירה בכירה בעלת נסיון,
ידיעת השפות עברית ואנגלית
יכולת הדפסה
ידע בקצרנות רצוי
נא לפנות טל: 02־664273

טמפו
לטמפו תעשיות בירה
סניף ירושלים
דרוש
מנהל חשבונות ראשי סוג 2
★ בעל נסיון בעבודה עם קהל
★ ידע בהפעלת מחשב I.B.M. און־ליין
★ נכונות לשעות מעבר למקובל
המועמדים מתבקשים לפנות בכתב"יד
למנהל כח־אדם טמפו
אזור התעשיה חולון רח' המלאכה 9
מיקוד 58850
סודיות מובטחת

סטודנטית
עבודה קלה ומכניסה לתקופת חופשת הסמסטר. לפנות אישית לנציגות "מוצרי טבע, עין יהב בערבה" רח' עמוס 30 ת"א, ביום א' בשעות 12:00-18:00
(הכניסה מרח' סוקולוב)

להברת אלקטרוניקה
דרושים
אנשי מכירות
למערכות בקרת השקייה ממוחשבות
הכישורים הדרושים:
★ הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
★ רכב חובה
★ ניסיון מוכח במכירות
★ משכורת בסיסית + אחוזים
★ חמישה ימי עבודה בשבוע
טלפונים: 7514896, 7511587 (03)

למוסד המטפל במיכון לגינון
דרוש
מכונאי
מיומן ורציני
תנאים טובים למועמד המתאים
במקום עבודה מסודר
טלפונים בעבודה:
052־38043, 052־38040
בערב: 052־27614

למוסד רפואי פרטי
דרוש/ה
רופא כללי/משפחה
משרה חלקית
לפנות: 04־242335

לקרן קימת לישראל
דרוש/ה
מודד, ראש־חוליה 3/87
תאור התפקיד: הפעלת חולית מדידה. עריכת מדידות וסימון בשדה בנושאי הכשרת קרקע, יעור וכו'
דרישות המשרה: מודד מוסמך, בעל נסיון בעבודות מדידה בשדה. רשיון נהיגה
הדרגה: 7—5 בדירוג המקצועי
מקום העבודה: מח' מיפוי ומדידות — ירושלים והדרום
מקום מגורים: ירושלים והסביבה
המעוניינים/ות והמתמלאים אחר דרישות המשרה יגישו מועמדותם בכתב יד בצירוף תולדות חיים, השכלה ונסיון, לא יאוחר מיום 1.3.87 לאגף כח־אדם ת"ד 283 ירושלים, 91002

שופר־סל
לסניף כרמל
דרוש נהג משלוחים
להעברת משלוחים לבתי הלקוחות
★ תושב הכרמל או חיפה
★ בעל 2 כלי־רכב מסחריים
מועמדים מתבקשים לפנות למר פידלמן אהרון. בהיפרכל צומת הצ'ק פוסט בכל יום בשעות העבודה

קרן קימת לישראל
דרושים
שומרים/ות חובשים/ות
לעבודה במחנות הנוער בארץ בקיץ תשמ"ז
★ בוגרי צה"ל עד גיל 30
★ חובשים/ות בוגרי/ות קורס חובשים קרביים בצה"ל
העבודה במחזורים בני שבוע בחודשים יולי—אוגוסט ומחייבים שהייה במקום. מועמדים/ות העונים לקריטריונים הנ"ל, יפנו בכתב למח' הנוער, מדור הדרכה, רח' צבי שפירא 11 תל־אביב, ויוזמנו לראיון אישי

למשרד פרסום מתפתח
דרושים למשרה מלאה:
א. בחור דינמי עם ראש פתוח
הכישורים: כושר ניהול מו"מ, ידיעת שפות עברית/אנגלית, רצון עז ללמוד ולהתפתח
ב. מזכירה בכירה
מוכשרת לניהול משרד, שליטה מלאה בשפות עברית/אנגלית כולל הדפסה.
תנאים טובים למתאימים!
פניות מתקבלות אך ורק בכתב בצרוף תולדות חיים לת"ד 23, ירושלים 91000

בע"מ חברה לשמירה אבטחה ושרותי נקיון
דרוש
מפקח שמירה
רשיון נהיגה הכרחי
תנאים מעולים
רח' המלך ג'ורג' 30 טל' 227617, 233775

לביח"ר מירוסטה
ברח' יגאל אלון 116 ת"א
דרושים
מסגרים לטשים רתכים
על המעוניינים לפנות בימים א'-ה' בין השעות 8.00–16.00 לטלפון 03־251411 ולבקש את דני או דרור.

חנן דור
שירותי מיון, אבחון והשמת כח אדם
תל־אביב, רח' יהודה הלוי 108, טל. 295445
עבור לקוחנו - מפעל טכסטיל באיזור המרכז
דרוש
מנהל/ת חשבונות
סוג 2 ומעלה
בעל נסיון של 3 שנים בנהול מסחרי
המשרה מלאה
– תנאים טובים למועמד –
לפנות למכון דור טל. 295445, 383875

מאגרי אנוש בע"מ
שרותי כח אדם
דרושים
• **מנהלת/ת חשבונות**
ראשי/ת (ד') + ניסיון מוכח
• **אנשי אחזקה הנדסת מכונות**
+ ניסיון בתעשייה. עדיפות לתושבי רמלה ולוד
• **נגרים — בניין ותעשייה**
ידע בקריאת שרטוט
• **מחווטות מלחימות**
מעגלים מודפסים, רצוי מאזור פתח תקוה
• **צבעים**
לעבודות אחזקה בחברות
• **מחסנאים**
בכל התחומים, למשמרות.
כל המשרות קבועות 5 ימים בשבוע
תנאים טובים למתאימים
03־336079, 03־333420, 03־337578

המכללה לחינוך ע"ש א.ד. גורדון - חיפה
לשנה"ל תשמ"ח
דרושים מורים במקצועות:
1. מתמטיקה
2. תנ"ך
3. מדריכים פדגוגיים להכשרת גננות ובי"ס יסודי
דרישות:
לסעיפים 2,1 תואר שלישי
לסעיף 3 תואר שני בחינוך ונסיון קודם
בקשות בכתב יד יש להפנות לפי הכתובת:
טשרניחובסקי 73, חיפה

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
דרוש/ה
ממונה על הספריה האור־קולית
תאור התפקיד: ארגון, ניהול ופיתוח הספריה האור־קולית.
הכישורים הדרושים: בוגר/ת ב"ס לספרנות, ידיעה טובה של השפות עברית ואנגלית. כושר ארגון ויכולת ניהול. רצוי ניסיון קודם בספריה ממוחשבת. כושר לקיים מגע נאות עם קהל.
מספר המשרה: מז/65
מתכנת בכיר במדור מערכות
תאור התפקיד: טפול והתאמה שוטפים של מערכות MVS ו־VM. טפול בתקלות תוכנה, מעקב אחרי בצועי המערכת. פיתוח תוכנה במערכות MVS ו־VM.
הכישורים הדרושים: בעל השכלה פורמלית בתחום המחשבים. בעל ניסיון של שלוש שנים בתכנות מערכות VM ו־MVS. שליטה טובה ומלאה בשפות עברית ואנגלית. הכרת קונפיגורציות של מערכות גדולות. כושר לימוד ועבודה עצמית.
מספר המשרה: מז/53
מזכיר/ה לתזמורת הטכניון
הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית מלאה. בעל/ת רקע מוסיקלי. שליטה מושלמת בשפות עברית ואנגלית, כולל הדפסה. כושר ארגוני. ניסיון קודם בעבודה משרדית מגוונת.
מספר המשרה: מז/82
כלכלן/ית - תקציבן/ית
הכישורים הדרושים: בעל/ת תואר בחשבונאות ו/או בכלכלה. רצוי ניסיון בנושאים הבאים: חשובי כדאיות, הכנה ונתינת תוצרת כספים, הכנה ופיקוח על מערכת תקציב. טפול במערכות מידע ממוחשבות. ידיעת השפות עברית ואנגלית.
מספר המשרה: מז/135
כתבנית דו־לשונית
הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית מלאה. ידיעת השפה האנגלית על בוריה, רצוי שפת אם. ידיעה טובה של השפה העברית. הדפסה טובה מאוד בשתי השפות. רצ"ל ניסיון בהדפסה בעבוד תמלילים.
מספר המשרה: מז/79
אלקטרונאי
הכישורים הדרושים: בעל השכלה מקצועית ברמת ב"ס לטכנאים. ידע וניסיון בבניה ובדיקת ציוד אלקטרוני ודיגיטלי למטרות מחקר (רצוי בתחום רפואי או פיסיולוגי).
הערה: המשרה הינה זמנית. **מספר המשרה:** מז/74
מועמדים/ות מתאימים/ות העונים/ות לדרישות יפנו בכתב בציון קורות חיים, ניסיון קודם, שמות ממליצים ומספר המשרה עד יום 1.3.87 אל: אגף כח אדם, קרית הטכניון, חיפה 32000

דרושים:
אדריכלים
להוראה בקורסים ל: עיצוב פנים
בוקר — ערב (רצוי עם ניסיון בהוראה)
לפנות בין השעות 14.00־9.00
למאירה 671571 669041

תלמית סוכנות לביטוח בע"מ
מודעה זו עשויה לשנות את מהלך חייך לשפר את מעמדך הכלכלי ולהקנות לך מקצוע עם אתגר
אם הנך בעל השכלה תיכונית לפחות ולאחר שרות צבאי פנה אלינו בכתב
לת.ד. 33265 חיפה 31332
או טלפונית 04־644720
הרשקו
ימים א'־ה' 16.00־08.30
מגדל חברה לביטוח בע"מ

לסניף שקם החדש
בסנטר 1
דרושות יועצות
(רצוי אמהות צעירות)
לעבודה בבוקר או אחה"צ
לקביעת ראיון 715044

למוסד ציבורי
דרוש:
איש אחזקה
אחראי על בנין בן 5 קומות בת"א למשרה מלאה וקבועה
הכשורים הדרושים:
1. גיל עד 45 בעל רשיון נהיגה מעל שנה
2. התמצאות באינסטלציה חשמל
3. התמצאות באינסטלציה סניטרית
4. התמצאות בכל התיקונים האחרים הדרושים בבנין
נא לפנות בכתב בציון קורות חיים, הכשרה מקצועית והמלצות לת.ד. 2209 ת"א מיקוד 61021

למחלקה הטכנית של
מרכז תנובה
דרוש/ה:
הנדסאי/ת מכונות
★ לעבודת שרטוט ותיכנון
★ עם נסיון של 3 שנים לפחות
בהצעות נא לפנות לטלפון 03–430555 ולבקש את מנהל המחלקה.
– סודיות מובטחת –

לחברה מסחרית בתחום הפרסום
דרושה
מזכירה
★ אחראית
★ יוזמת
★ בעלת מוטיבציה
לפרטים: 03־993431 יעל

לעיתון העיר
דרושה
פקידה
לאחר שירות צבאי, רצוי בעלת ניסיון בקלדנות או בעבודה עם מחשב. לפרטים נא לפנות לרוני קליינפלד טל: 03־651131

לבן בן סופר־זול
דרושים
1. מנהל/ת חשבונות אחראי/ת
לפחות 5 שנים ותק. נסיון מוכח למשרה מלאה
2. עוזר/ת למנהל חשבונות
סוג 2, נסיון 3 שנים לפחות למשרה מלאה
טל' 724576, 02־722703

באשקלון אשדוד והסביבה
דרושים
מורים אקדמאים
בגילאי 30-40 בעל ניסיון מוכח בהוראה פעילה במקצועות הומניים, בחטיבות ביניים או בתיכון, במשך 5 שנים לפחות
המתאימים יזכו להורות בשעות הערב נושא מעניין ומשתלם
טל: 051־30165 מינה

דפי רפיד
מדריכי הטלפון המסווגים
דרושים:
אנשי מכירות
★ יכולת מכירה
★ נכונות לעבודה קשה
הכשרה מתאימה תינתן למתאימים
מביא לדפוס
★ הבנה בכל תהליכי הדפוס
★ יכולת ונסיון לניהול מו"מ
קלדניות/תמלילניות
גרפיקאית/ביצועיסטית
המתאימים יפנו
לטלפון 052-573011
דפי רפיד בע"מ, ארלוזורוב 1 הרצליה

דרושים
1. עובדים לצוותי גינון
2. עובדים/ות למשתלה
רק בעלי נסיון יעט, טל' 02־537548
כל יום מהשעה 16.30

לחברה ארצית לבטון מובא
דרושים
מהנדס/טכנאי בנין
לאזור מרכז ודרום הארץ
לפנות בכתב יד לת.ד. 20100 ת"א עבור "מהנדס"
- סודיות מובטחת -

לעיתון יומי
דרוש
סגן מנהל
צעיר, אחראי ודינמי
לקביעת ראיון לפנות טל' 02־224245
מיום א' לדובי

להביישקר
■ מפעל להבים למנועי סילון. ■ יצרן להבים לחיל האויר ולתעשיית המנועים בעולם. ■ קידום ותמורה על בסיס הישגים אישיים. ■ שבוע עבודה בן 5 ימים. ■
כרסם
כשורים דרושים:
★ נסיון בעבודה עם כרסומת C.N.C.
★ ידע בתכנות
קדם ייצור
כשורים דרושים:
★ בוגר בייס מקצועי
★ רצוי נסיון קודם בתפקיד דומה
מחסנאי
כשורים דרושים:
★ נסיון בעבודת מחסנים ממוחשבת
★ רשיון נהיגה על מלגזה
★ ידע בשפה האנגלית.
מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד או בטלפון למנהל כח אדם, להבי ישקר בע"מ
ת.ד 330 נהריה 22102 טל. 04־927831

חישולי כרמל בע"מ
מפעל מתכת עתיר ידע בתחום התעופה
דרושה
פקידה
לאחר שירות צבאי
בוגרת בי"ס תיכון
עדיפות לבעלת נסיון בניקוב
לעבודה משרדית
במשרד אגף הייצור
ת.ד. 30 טירת הכרמל 30200
טל. [illegible]

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א־1981
לפי חוק זה אסור למעביד לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה.
העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

מעוניין בשיווק מוצרים בלעדיי
התקשר לטל' 03־289810

אם הינך בעל כושר מעולה לקידום מכירות ובעל אמביציה גדולה מחכה לך הצעה נפלאה
למתאים הגר באזור חיפה + רכב. תנאים מצוינים 03־798854

למפעל כימי בדרום
דרוש
מנהל מעבדה (משרה 1425)
הכישורים הדרושים:
כימאי אנליטי — MSc
נסיון קודם במעבדות ייצור
נסיון באנליזות קלאסיות ומכשירות
כושר ניהול
שרות לייצור ופיתוח שיטות חדשות במפעל מתרחב.
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון, אל ת.ד. 1071 גבעתיים 53110.
ויציינו מס' משרה
המודעה לשני המינים
סודיות מובטחת
צומת לתפקידים בכירים

למרכז שיקום לעיוורים בהרצליה
דרוש
מדריך תעסוקתי לעיוורים
בעל רקע טכני, ידע מוכח במכבשים אקסצנטריים פניאומטיים ומכישור מכני מגוון. בעל רשיון נהיגה לרכב מסחרי, המוכן להשקיע גם בשעות נוספות.
לפרטים טלפונים: 052־84369, 052־86111

למפעל גדול באיזור מגדל העמק
דרושה:
מזכירה בכירה
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית כולל ניסוח
★ ידע ונסיון בהפעלת ציוד משרדי מתקדם
★ ניסיון מוכח של 3 שנים לפחות בתפקיד דומה
★ שעות העבודה 15.00־07.00
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאימה.
לפנות מנהל כח אדם ת.ד. 1278 קרית טבעון

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ
מהנדס/ת אווירונאוטיקה
תאור התפקיד:
פיתוח תכנה בנושאי אווירודינמיקה, מכניקת טיס, מחשבים מוטסים, בסיסי נתונים, גרפיקה אינטראקטיבית.
הכישורים הדרושים:
תואר ראשון בהנדסה אווירונאוטית
ניסיון בשפת פורטרן, ידע באסמבלר יתרון
לאחר שירות צבאי
הערה: קיימת אפשרות לשילוב לימודים לתואר גבוה במסגרת העבודה
מכרז מס' 16/87
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב אל מחלקת משאבי אנוש, מוסד הטכניון למו"פ בע"מ, קרית הטכניון חיפה – 32000, עד יום 1.3.87 בציון מס' המכרז

ORS
או.אר.אס שרותי כח אדם
למחלקה הטכנית
מרכיבות בעלות נסיון לעבודה לתקופה ממושכת. שכר גבוה ותנאים סוציאליים מלאים למתאימות.
מסגרים בעלי נסיון במסגרות כללית ומסגרות מבנים.
רתך CO2 בעל נסיון, שכר גבוה למתאים.
נגרים נגרים בעלי נסיון בנגרות כללית או נגרות בניין. שכר גבוה למתאימים.
כרסמים/חרטים בעלי נסיון בחריטה וכרסום אוניברסלי.
עובדת מטבח להגשה – למשרה חלקית.
מחסנאי טכני נסיון של 5 שנים – כשנתיים בתעשייה. הכרה של אביזרי־צנרת וחלקי חילוף. ידע בסיסי באנגלית טכנית. נסיון בניהול מערכת מלאי ממוחשבת. רשיון נהיגה – חובה. עד גיל 35.
מכונאי/איש אחזקה נסיון בתחום מערכות הידראוליקה ופניאומטיקה.
טכנאי אלקטרוניקה/טלוויזיה בעל נסיון בתקון מוניטורים. שכר גבוה למתאים.
מחלקה משרדית
איש מכירות מנוסה בעל רקע טכני, בעל רכב – חובה לעבודה בשטח.
מנה"ח סוג 3/מדופלם בעל נסיון של 3 שנים לפחות בהכנת משכורות במחשב ובעבודה עם קהל. עד גיל 35.
מזכירה בכירה שפת אם אנגלית חובה + הדפסה, לעבודה קבועה.
מזכירות מנוסות. הדפסה עברית/אנגלית + עבוד תמלילים, רצוי ידע בתחום יבוא ויצוא מאזור – חיפה, קריות, כרמל – למשרות קבועות.
מעבדת תמלילים עברית/אנגלית, בעלות נסיון לעבודה מיידית.
קלדניות עברית/אנגלית בעלות נסיון עדיפות מאזור הקריות.
כתבניות עברית/אנגלית בעלות נסיון לעבודה מיידית.
ב־או.אר.אס תנאים סוציאליים מלאים
מועמדים מתאימים יפנו ל־או.אר.אס רח' הרב הרצוג 2 ת.ד. 5346 חיפה טל: 04־664002, 04־663703

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרושה
אם בית
למעונות הדסה
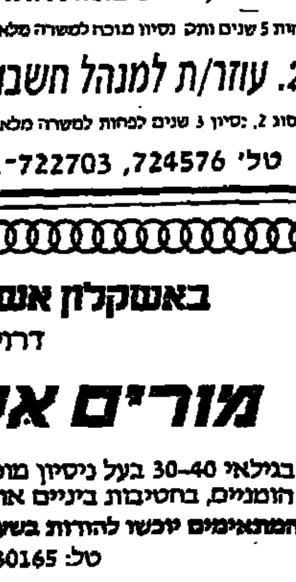
בוגרת תיכון, ידיעת עברית ואנגלית הכרחית. שפות נוספות יתרון.
רצוי נסיון קודם בתחום דומה.
חובה מגורים בדירת הדסה בעין הכרם.
(ליחיד או לזוג ללא ילדים)
מועמדים מתאימים יפנו תוך שבוע ימים בכתב בצרוף קורות חיים. לאגף כח־אדם ת.ד. 12000 קרית הדסה ירושלים. בצרוף מספר טלפון להתקשרות. או טלפונית 447131, 446226 02 בימים א־ה.

הלוח הארצי — הארץ חדשות

מדריך הארץ

יום שישי

תורנות רופאים

המגנת רופאים במקרים דחופים מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בתחנות מד"א טל' 101.
ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 052-81333
רחובות 08-451333
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00-20.00
בימי ו' 8.00-15.00
טלפונים: 03-433500, 03-433300
"שקמ" — שירות רפואי לבית
שירות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות בשעות 19—24
טל' 03-7549111 "שקמ" קוד מנוי 222
מד"א — שירות רפואי נייד
ירושלים (24 שעות ביממה) כולל רופאים שיניים
מוקד יום 02-669551, 660585
מוקד לילה, שבת וחג 226191 מנוי מס' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן
תל אביב, מוקד יום 216820, 218896
מוקד לילה 631011 מנוי 3752 ולי השאיר הודעה לרופא תורן מכבי ב"ד
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב:
בר כוכבא 49 טל: 03-284649 פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00, ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00, שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טל: 294869, 03-285822
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00-24.00, אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד
חיפה:
רח' הגפן 26, קומה ב', טל' 04-521245 שעות הקבלה כל יום 20.00—23.00
מרכז מידע לקורבנות אונס
(24 שעות ביממה):
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02-245554
חיפה טל' 04-382611
קשב לבית —
שירות סיעודי לרפואה, שיקום ושיפור בבית.
מרכז רפואי הרצליה פיתוח 052-548575
1500 אינטרית 7549111
מד"ן — עזרה ראשונה נפשית:
(24 שעות ביממה):
ירושלים 669911
חיפה 04-672222/3
תל־אביב 03-261111
ילדים ונוער 261113
חיפה 04-672222/3
נתניה 35316
באר־שבע 057-48111
מרכז רפואי באר יעקב 03-223958
מרכז מידע למבצר לחץ
מבצע "מעגלים"
א ר"ח 11.00-13.00
ב ר"ד 16.00-18.00
רח' נמאן 13 תל־אביב
תורנות רופאים ויטרינריים
ד"ר קלעבם יוסף רמז 9 קרית אונו 557715

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רוקח — (ילדים־כירורגיה)
איכילוב — (כירורגיה)
ירושלים
הדסה ע"כ — (ילדים, פנימית, עיניים)
שערי צדק — (כירורגיה)
הדסה הר"צ — (אורתופדיה)
בקור חולים — (נשים, א.א.ג)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
שד' סבבניק המלך ג'ורג' 54 280644
ויזה אצ"ל 52 שכ' התקוה 378403
ירושלים
מרפאת רוממה הכ"ג 523191
חולון
אסותא נורדמלדור 4 5058197
בת ים
מור הכיכר רייך 20 583560
רמת גן
הכנך ביאליק 30 723674
פתח תקוה
רחל רוטשילד 89 911406
נתניה
פורת פ"ת 76 40967
הקריות
ניב הקריות שד' בן גוריון 73 קרית מוצקין 737477
חדרה
קופ"ח כללית רוטשילד 35884

דלת פתוחה

מרכז מידע וייעוץ לצעירים ע"י צוות מקצועי — ייעוץ ומידע בנושא חברה, משפחה, מיניות — אבצעי מניעה.
תל־אביב: ימים ב' ג' ד' 16.00-19.00
יום ו' שעות 8.30-11.00
רמב"ם 9, טל' 5101511/2
חיפה: ימים א', ד' — 16.00-19.00
רח' הנמלים 14 טל. 81528

יום שבת

תורנות רופאים

המגנת רופאים במקרים דחופים: מ־6 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בתחנות מד"א טל' 101.
ירושלים 523133
תל־אביב 460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 052-81333
נהריה 925335
רחובות 08-451333
בת ים 585555
חולון 803135
לוד־רמלה 08-221022
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' 8.00-20.00
בימי ו' 8.00-15.00
טלפונים: 03-433500, 03-433300
מד"ן — שירות רפואי נייד 24 שעות ביממה כולל רופאי שיניים
מוקד יום 669531, 660585
מוקד לילה, שבת וחג 226191 מנוי מס' 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכבי ב"ד

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
תל־אביב, בר כוכבא 49 טל: 03-284649
פתוחה בימים א'־ה' בין 21.00 עד 23.00
ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טל: 294869, 03-285822
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00-24.00, אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד
חיפה, רח' הגפן 26, קומה ב', טל' 04-521245 שעות הקבלה כל יום 20.00-23.00
מרכז מידע לקורבנות אונס — 24 שעות ביממה:
תל־אביב טל' 234819
ירושלים — 245554
חיפה — טל' 04-82611
מד"ן — עזרה ראשונה נפשית:
(24 שעות ביממה):
ירושלים 669911
תל־אביב 261111
ילדים ונוער 261113
חיפה 04-672222/3
נתניה 35316
באר־שבע 057-48111

תורנות בתי־חולים

תל אביב
רוקח — (ילדים)
איכילוב — (פנימית, כירורגיה)
ירושלים
שערי צדק — (כירורגיה)
הדסה ע"כ — (פנימית, נשים, עיניים)
הדסה הר"צ — (אורתופדיה)
בקור חולים — (ילדים, א.א.ג)

תורנות בתי־מרקחת

תל־אביב
שחר פינקס 27 441449
דיזנגוף דיזנגוף 132 223590
מרג"ש, שחר
מרג"ש, ארלוזורוב ארלוזורוב 76 230746
ירושלים
הר הזיתים הר הזיתים 287480
מרג"ש, מרפאת רוממה הכ"ג 28 523191
חולון
ד"ר חורי סוקולב 70 842433
בת ים
בלפור בלפור 98 583448
פתח תקוה
הירקון ספטמבר 24 910946
רמת גן
אסותא ז'בוטינסקי 41 7511874
נתניה
הרצה הרצל 24 22243
הקריות
מרכז מגתם שד' ירושלים 29 קרית ים א' 759441
חדרה
קופ"ח כללית רוטשילד 35884

מרכזי מידע — אגד
02-528231-2 03-432777 04-549121

הסנה — מוגש כשירות לציבור על ידי — חברה ישראלית לביטוח בע"מ

זמן הדלקת הנרות

	ש"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.52	6.05
תל אביב	5.10	6.07
חיפה	5.01	6.05
באר־שבע	5.09	6.06

ח.ש חרושת ברזל בע"מ — חיש
דרוש/ה
תכנת תיב"ם
למכונת C.N.C
★ בעל נסיון מוכח למשרה מלאה
5 ימי עבודה + ארוחות
נא לפנות למר כ"א טל. 04-740257

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 אמיר דורון
חיפה: 04-645333-4 אריה טל 04-662571-2

פלטרף שנף הולנדאות

מלון שרתון תל אביב
מחפש
שף קונדיטור
מקצועי ובעל נסיון מוכח של עשר שנים לפחות בקונדיטוריה
נא להתקשר לקביעת ראיון למחלקת כ"א 03-286222

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ
למשרדינו בחיפה
דרושה
פקידה / כתבנית
כישורים:
• שליטה בהדפסה עברית/אנגלית
• נסיון בעבודות משרד
• רצוי ידע בעבודה עם מעבד תמלילים
נא לפנות טלפונית 04-669151 קו פנימי 266/264

גליל הנדסה
תיכנון מפעלי תעשייה
דרוש:
מהנדס בניין
(קונסטרוקציות) — מתחיל
לעבודות תיכנון ופיקוח
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים או טלפונית 06-543561, 06-547435
לת.ד. 705 מגדל־העמק 10556

מקדם מכירות בשטח הפרסום
אם יש לך:
■ כושר שכנוע.
■ כשרון לנהל משא ומתן עם לקוחות.
■ הופעה נאה.
■ חריצות ושאיפה להישגים
פנה אלינו לקביעת ראיון אישי
לטלפון 384901 בין השעות 09.00 — 12.00 ויטל בע"מ
המודעה מיועדת לנשים ולגברים כאחד

למשרד הפקות ורכש בשטח העיתונות הישראלית
דרושים
אנשי מכירות טובים
הדרישות:
★ נסיון מורחב בעבודת רכש.
★ יושר אישי.
★ הופעה נאה.
★ רצון ויכולת להרוויח כסף רב.
בפרטים לפנות החל מיום א' לארטל פירסומים הנביאים 20 חיפה

לאמקו בע"מ
דרוש:
כרסם C.N.C
עם נסיון בתכנות C.N.C יתרון
בעל ותק של שלוש שנים לפחות.
לקביעת ראיון להתקשר לטל' 04-239131 מיום א'

עצמה חבר לכוח אדם
דרושים:
• **טכנאי מכונות** עם ידע בהידראוליקה ופנאומטיקה מנוסה
• **חרט** קורא תוכניות 5 שנות נסיון לפחות.
• **מסגר צנרת** הידראוליק ופנאומטית מנוסים
• **מכונאי אחזקה** עם ידע בהידראוליקה ופנאומטיקה מנוסה
• **צנרים קוראי תוכניות** מנוסים
• **מסגרים** קוראי תוכניות מנוסים
• **מפעילים** בעלי רקע טכני מנהריה וסביבתה
הרצל 7 חיפה 04/667686

לקופת חולים "מכבי" בחיפה
דרוש/ה
פיזיוטרפיסט/ית
למשרה מלאה או חלקית
בדבר פרטים נא לפנות לאבי אדן טל: 04-665973

אורט ישראל
המערכת ללימודי מבוגרים
דרוש/ה
מורה להכנה לבחינות בגרות
בשעות הבוקר במקצועות דקדוק וחיבור עברי
נא לפנות לטל' 666182 או 664671

לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ
דרוש
פיסיקאי בעל תואר שני/שלישי
לחקר גלי ים
מועמדים בעלי נסיון בבחקר גלים יפנו בכתב יד לת.ד. 8030 חיפה, עבור פיסיקאי

סטימצקי
דרושים
לחנות סטימצקי בתנב"ג
עובדים במשרה מלאה
מגורים — לוד־רמלה והאזור הקרוב
שפות — ידיעת שפות עברית ואנגלית חובה, שפות נוספות יתרון
לפנות למנהל החנות בנתב"ג, החל מיום א' בשעה 10:00

סנו.
החברה הדרומית לשיווק בע"מ
"סנו" מפעלי ברונוס בע"מ בהוד השרון
דרושים
נהגים שכירים ו/או נהגים עם משאיות
לחלוקת סחורות באיזורים שונים בארץ
יועדפו מועמדים המתגוררים באיזור הוד השרון והסביבה. לפנות טלפונית 052-38111 למר פלד

לחטיבת הביניים שמואל־הנגיד, הרצליה
דרושה
מורה לטבע
משרה מלאה
עד סוף שנת הלימודים
טלפונים: 052-550674,
052-553000, 052-550055
שעות: 08:00-14:00

דרוש
מהנדס מכירות
למכירת שערים ומתקני הרמה
בעל נסיון, ידע והכרת השוק;
השולט בעברית, אנגלית וגרמנית.
נא לכתוב אל:
דורון גוסינסקי,
גוסינסקי — "מאדק",
חברה להנדסה וייצור בע"מ ת.ד. 10033,
מפרץ חיפה 26110

לעבודה זמנית וחלקית
תעמלן רפואי מנוסה
דרישות התפקיד:
1. עבודה בכל הארץ
2. בעל רכב
תנאים טובים!
לפנות ת.ד. 2096 הרצליה פיתוח 46120

שופר־סל
לסניף ניות דרושים/ות
★ **קופאים/ות**
★ **עובדי/ות מאפית**
המעונינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף, שד' הרצוג פינת ניות ירושלים

למחלקת עריכה
דרושים
עורכי מעגלים מודפסים
נדרש נסיון של שנתיים בעריכה ממוחשבת
לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 34076 חיפה
— סודיות מובטחת —

למפעל מתכת באיזור פ"ת
דרושים
1. מסגרים
2. צבעים
3. חשמלאים
טל: 03-9233158

מעוניין בשיווק מוצרים בלעדיים
התקשר לטל' 03-289810

סוכנות פולקסואגן־אאודי
רח' יפו 100 חיפה 04-534587/8
דרושים לעבודה:
פחח עצמאי עם תעודת הסמכה
חשמלאי רכב עם תעודת הסמכה
פקיד/ה מוסך + 3 שנות נסיון
מנהלת חשבונות סוג 2 עם נסיון בהפעלת מחשב.
מנהל מחסן חלפים
מומחה למיזוג אוויר לרכב

מזכירה למנכ"ל
* ידע בניהול משרד
* הדפסה בעברית
* שעות עבודה 0700 עד 17.00 כולל יום שישי
* יכולת עמידה בלחץ ובשעות לא מקובלות
* שכר בהתאם
לתאום ראיון 04-705169

יותר טוב מנפאואר
לסניף חיפה
מרכיבות! מלחימות!
במנפאואר תקבלו יותר
1000 ש"ח
ותהנו ממלוא התנאים הסוציאלים כחוק.
ההצעה מכוונת לעבודות מנוסות המעונינות בעבודות מגוונות בחיפה או כרמיאל.
פרטים תקבלו במנפאואר אצל ג'ודי קורן
העצמאות 104, א־ה 8:00-14:00
טל: 04-530051
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה
באר שבע • רחובות

ADACOM TECHNOLOGIES
תקשורת כחול לבן
החברה המובילה בתקשורת IBM 3270.
לחברתנו המפתחת ומייצרת, מוצרי תקשורת מתקדמים ל־IBM 3270 דרושים:
מהנדס תוכנה
● בוגר הנדסת מחשבים/מדעי המחשב
● נסיון של שנה לפחות בפיתוח בסביבת מיקרופרוססורים.
(יענו גם בוגרים מצטיינים ללא נסיון)
מהנדס אלקטרוניקה
● 3־4 שנות נסיון לפחות בפיתוח חומרה סביב מיקרופרוססורים.

המהנדסים ישתתפו בפיתוח של מוצרי תקשורת מתוחכמים בסביבת פיתוח מלאת ענין.

100 עובדי אדאקום טכנולוגיות הביאו לחברה בשנתה הראשונה מכירות של 10 מליון דולר ב־30 מדינות. אם אתה רואה עצמך נענה לאתגר הצמיחה בחברה דינמית וצעירה זו אנא פנה לאדאקום טכנולוגיות בע"מ טלפונית 04-892444 ולבקש את רינה.

דרושה
מזכירת מנכ"ל
שפת אם אנגלית
ידע בהדפסה + טלקס
עצמאית בעבודה
עדיפות עד גיל 40
מאיזור חיפה
נא לפנות בצירוף קורות חיים לת.ד. 4759 או טל. 04-668166

לחברתנו העוסקת ביבוא ושיווק ציוד למוסכים ותעשיה
דרושים
1. פקידה כללית
מפעילת מחשב .P.C., I.B.M
בעלת ידע בהנה"ח
2. איש מכירות
נדרש לתפקיד סוכן נוסע
דרישות התפקיד:
• ידע טכני — רצוי במכונאות/חשמלאות רכב.
• בעל רשיון נהיגה
נא להתקשר ל־04-520619, 04-529657
בשעות העבודה 8.00 — 17.00

דרושים
1. רופא שיניים
למשמרת לילה
לעזרה ראשונה מיוחדת
משעה 21.00 עד שעה 07.00
2. רופאי שיניים
למשמרת יום
3. טכנאי שיניים
במיוחד לתרסינה
להתקשר לרח' לבונטין 17 חיפה
טל' 04-523187

למפעל כימי במפרץ חיפה
דרושים:
אחראי על הייצור
הכישורים הדרושים:
* הנדסאי / טכנאי כימיה או מכונות.
* נסיון בניהול צוות של כ־20 עובדים
טכנאי כימיה
תיאור התפקיד:
* ביצוע בדיקות ייצור ופיתוח מוצרים חדשים
המעוניינים יפנו בכתב יד ובפירוט קורות חיים נסיון קודם וטלפון להתקשרות לת.ד. 10176 מפרץ חיפה 26111

לחברה מובילה בתחומה
דרושה
מנהל/ת חשבונות של ממש
סוג 3
ניסיון מוכח בעבודה עצמאית

דרוש
הנדסאי / טכנאי אלקטרוניקה
ידע ונסיון ב־R.S.
טל' 721327

לתחנת הייעוץ לנוער של אגודת אל־סם בחיפה
דרוש/ה
רכז/ת
לעבודות טיפול ומניעה בקרב נוער.
דרישות המשרה:
תואר בפסיכולוגיה, עבודה סוציאלית ו/או קרימינולוגיה.
* עדיפות לבעלי נסיון מוכח בטיפול בנוער.
* הדרכה מובטחת
נא לפנות בכתב עם פרטים מלאים וקורות חיים לאגודת אל־סם, ת.ד. 743 חיפה מיקוד 31007.

/ דרושה
מהנדס / הנדסאי אלקטרוניקה
■ ניסיון במעגלים דיגיטליים.
■ תכנון של מערכות פיקוד ובקרה.
■ ידע במיקרופרוססורים — יתרון
נא לפנות לת.ד. 45680 חיפה עבור 70

למשרד אדריכל נוף
דרושים
* אדריכל/ית נוף
* אדריכל/ית
טל: 03-235560

CAPRICE HAIFA TRADE & EXHIBITION CENTER LTD
כפריס מתרחבת-בואו אלינו
לסניפנו בחיפה דרושים:

מוכרות
שליטה באנגלית חובה
שפה נוספת יתרון
ניסיון במכירות.
הופעה נאה

קופאיות
שליטה באנגלית חובה,
שפה נוספת יתרון.
ניסיון בעבודת קופה,
ניסיון במט"ח,
הופעה נאה.

דיילות
שפה זרה כשפת-אם חובה
שפות נוספות יתרון
כושר ביטוי בע"פ,
ניסיון קודם יתרון.
הופעה נאה.

לפנות בכתב יד לחברת כפריס, מחלקת כ"א, שד' ההסתדרות מפרץ חיפה 31001

למפעל במפרץ חיפה
דרושים
עובד אחזקה
* לעבודת אחזקה של ציוד חשמל, קירור ושינוע
* בוגר בי"ס מקצועי עם ידע בבקרה ובמכשור רצוי בעל רשיון חשמלאי
* כשיר לעבודה פיזית
עוזר למפיץ תוצרת
* בעל רשיון ג'
* כשיר לעבודה פיזית
* ידע בארבע פעולות חשבון
מועמדים מתאימים יפנו בכתב לת.ד. 1211 חיפה

הסנה חברה ישראלית לביטוח בע"מ
דרוש/ה
מפקח/ת רכישה שכיר/ה
תאור התפקיד:
* גיוס, הכשרה והפעלת סוכנים בענפי ביטוח חיים וביטוח כללי.
* התפקיד כרוך בעבודה בשעות לא שיגרתיות.
הכישורים הדרושים:
* גיל 25־40
* השכלה תיכונית מושלמת רצויה אקדמאית
* יכולת ביטוי בעל־פה ובכתב
* כושר מנהיגות וניהול צוות
* כושר ניהול משא ומתן
* נסיון קודם — יתרון
* רשיון נהיגה הכרחי
למועמד/ת אנו מציעים:
להשתלב במערך המכירות של קבוצת הביטוח הגדולה בישראל.
משכורת קבועה ורכב צמוד.
מועמדים/ות יפנו בכתב ל"הסנה" מינהלת צפון, מחלקה הרכישה ת.ד. 353 חיפה מיקוד 31002.
סודיות מובטחת

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א־1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לע־בודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה.
המעבידים נדרשים לנהוג על־פי החוק.

2

מكذا من الأصل

صكنا من الاهل

השופט חייב את היועץ המשפטי והמדינה בהוצאות המשפט

נדחה ערעור חריש: בית–המשפט התיר הוצאת כליה ממפגר והשתלתה באביו

השופט: אין במקרה זה ניצול לרעה של המפגר, אלא רגש משפחתי עמוק

מאת איתן רבין
כתב "הארץ"

שופט בית-המשפט המחוזי בבאר שבע, אפרים לרון, דחה אתמול את הערעור שהגיש היועץ המשפטי לממשלה ואגודת אקי"ם בדבר ההחלטה שניתנה לפני שלושה וחצי חודשים לפיה התיר בית-המשפט להוציא כליה מפסול דין למען השתלתה באביו החולה בן ה-65. השופט אף חייב את היועץ המשפטי לממשלה בהוצאות המשפט.

בית-המשפט חזר ודן בסוגיה של מתן כליה על ידי בן מפגר לאביו על מנת שיוכל להמשיך ולטפל בו. השופט לרון חזר ואישר את פסק הדין, לפיו אפשר להוציא את הכליה מפסול הדין ולהשתילה באב.

השופט לרון דן בשאלה העקרונית אם מותר לאשר מתן כליה על ידי מפגר, שאינו יכול להבין את מהות הפעולה ולתת לה הסכמה.

בית-המשפט קבע כי אם תתקבל טענה זו של אגודת אקי"ם והיועץ המשפטי, אי אפשר יהיה לבצע כל פעולה רפואית במפגר, ולכן הוקם מוסד האפוטרופוס הכללי כדי שהוא יתן הסכמתו באישורו של בית-המשפט. השופט לרון קבע אתמול בהכרעת הדין הנוספת, שהיועץ המשפטי לממשלה עצמו הגיש באחרונה בקשה לאשר הפלה באישה מפגרת ולכן פעל בניגוד לטענה שטען בשמו.

כמו כן קבע בית-המשפט, שאין לתת ערך רב יותר לחיי אדם על פני רעהו וברור שאין להרשות ניצול חוסר יכולתם של המפגרים להחליט. אבל השופט קבע שעקרון זה לא חל במקרה הנדון, מפני שלא היה בו ניצול לרעה של המפגר, אלא רגש משפחתי עמוק ואמיתי ודאגתו של האב לגורל בנו. בית-המשפט דן בראיות רפואיות חדשות שהובאו בפניו והוות דעת של עובדים סוציאליים ושל פסיכיאטר. אלה חיזקו ואישרו את הטיפול של המשפחה בפסול הדין.

עוד קבע השופט לרון כי לא מדובר פה בניתוח ניסיוני או בהרפתקאה רפואית. כאמור הוא דחה את הערעור של היועץ המשפטי ושל אגודת אקי"ם שביקשו לפסול את ההחלטה. "הנזק שבפני אם יעבור פסול הדין למוסד, חמור יותר מאשר הסיכון של נטילת הכליה", קבע השופט. הוא פטר את אגודת אקי"ם מתשלום הוצאות המשפט, אך את היועץ המשפטי לממשלה והמדינה חייב בתשלום הוצאות בסך 100 ש"ח. זאת מפני שבשלב ראשון הסכימו להוצאת הכליה ולאחר מכן שינו גרסתם וכן בגלל "שטענו טענות שוליות שלא היה מן הראוי להעלותן".

בגינת היועץ המשפטי ביקשה אתמול מהשופט לדחות את הוצאת הכליה בחודש עד לשמיעת הערעור בבית-המשפט העליון.

יצוין כי האב ממתין עדיין להשתלה ומקווה כי בעוד חודש יוכל לקבל את הכליה של בנו.

מפגינים נגד הפסקת ההשתלות בתל-השומר. צילום: עוזי קרן

מושתלי כליה ובני משפחה הפגינו נגד הפסקת השתלות בתל השומר

מאת דן מגיד

אתמול בשעות הבוקר התקיימה הפגנה של מושתלי כליה ובני משפחותיהם בבית-החולים "תל השומר". המפגינים דרשו את חידוש השתלות הכליה בבית החולים שהופסקו לפני כ-8 חודשים על רקע סכסוכים חריפים בין ראש היחידה להשתלות כליה, ד"ר ברונו סיגל, לבין שאר הרופאים ומנהלי המחלקות בבית-החולים.

אל ההפגנה הובא חולה מרמת ישי הזקוק בדחיפות להשתלת כליה ובנו מוכן לתורמה, אולם הניתוח לא מתבצע בגלל הסכסוך. 15 איש מבין המפגינים כולל החולה ובני משפחתו הגיעו מבית החולים אל לשכת שרת הבריאות בירושלים ותבעו להיפגש עמה ולשכנעה לחייב את בית החולים לבצע את ההשתלה.

בשלב מסוים קיבלה שרת הבריאות את בני משפחת החולה ושידלה אותם לגשת לביצוע ההשתלה אצל ד"ר זכי שפירא במרכז הרפואי "בילינסון", שהסכים לקבל את החולה, כדי לא לסכן חיים בגלל סכסוכים ביחידת ההשתלות ב"תל השומר".

קבלן משכונת וילות ליד ת"א חשוד בהעלמת 700 אלף דולר

בנה לעצמו בית פרטי בעלות של 200 אלף דולר ורכש מכוניות מרצדס וביואיק ★ תא כתבי בית-המשפט בתל-אביב החליט לא לפרסם את שמו כדי להדגים לציבור את ההשלכות של החוק לאיסור פירסום שמות חשודים העלול להחשיד ציבור רחב של קבלנים

מאת צבי הראל
סופר "הארץ" בבית המשפט

קבלן המתגורר בשכונת וילות יוקרתית מזרחית לתל-אביב נעצר השבוע על-ידי בית-משפט השלום בתל-אביב, כחשוד בהעלמת הכנסות בהיקף 700 אלף דולר.

החשוד שוחרר בערבות, לאחר שהגיע להסכם פשרה, לפיו יוחזר כבר בימים הקרובים סכום של למעלה מ-100 אלף דולר על חשבון חובו למדינה.

הקבלן הובא ביום שלישי השבוע, בשעות הערב, לתחנת המשטרה בגבעתיים, שם נערך דיון יוצא-דופן בפני שופטת השלום, הדסה אחיטוב, שהורתה על מעצרו לארבעה ימים.

במהלך הדיון אמר התובע, כי בשנים האחרונות מסר החשוד דו"חות כוזבים לשלטונות מס-ערך מוסף. עוד סיפר, כי החשוד בנה לעצמו וילה בסכום של 200 אלף דולר, ולאחרונה רכש על חשבון החברה מכוניות מרצדס וביואיק. החשוד הוא בעל חברת בניה העוסקת, זה 20 שנה, בבניית מבני תעשיה ובתי מגורים.

תא כתבי בית-המשפט בתל-אביב החליט אתמול לפרסם את הידיעה ללא פירסום מזהים על החשוד, כדי להדגים את ההשלכות של הצעת החוק האוסרת פרסום שמות חשודים, העלול להחשיד ציבור רחב של קבלנים.

ערכה את העמודה: שרה אושרוביץ

נבדק מידע על קשר בין עבריינים לאולמות קאזינו בבתי מלון בת"א

דוברת המשטרה: הנושא עדיין נלמד מבחינת ההיבט המשפטי

מאת ראובן שפירא

המשטרה בודקת מידע, לפיו הפעלת חלק מאולמות הקאזינו עומדים גורמים פליליים מאחורי הפועלים בחודשים האחרונים בכמה מקומות, ביניהם בתי מלון, בתל-אביב. לפי אותן הידיעות קשורים לפחות לאחד מאולמות הקאזינו עבריינים מהשורה הראשונה, המשמשים כבר שנים כיעדים מודיעיניים של המשטרה.

בלשכת דוברת המשטרה במחוז תל-אביב סרבו אתמול להתייחס למידע שיש בידי המשטרה, בקשר לאולמות הקאזינו, ולשאלה אם המשטרה מתכוונת לנקוט צעדים כלשהם נגד ההימורים באולמות הקאזינו. מלשכת הדוברת נמסר רק, כי הנושא עדיין נבדק מבחינת ההיבט המשפטי.

כפי שמתברר, פועלים באיזור תל-אביב מזה כמה חודשים, לפחות ארבעה אולמות קאזינו, שבהם נערכים הימורים ומשחקי מזל כמקובל באולמות הקאזינו בעולם. אחד האולמות ממוקם במלון "פאלאס" בצפון תל-אביב.

ככל הידוע מופעלים האולמות על ידי מפעילים, ששכרו אותם לתקופה מוגבלת. ה"תפאורה", השולחנות, הציוד וכלי המשחקים הם כמקובל בעולם, וניתן לשחק משחקי רולטה, "בלאק-ג'ק" ו"בקרה". באולמות הקאזינו בתל-אביב יש מיון מסיים של האנשים שמאפשרים להם להיכנס לאולמות ההימורים. המפעילים נעזרים גם בחברת חקירות ושמירה פרטית, לשמירה על הסדר ולברור זהות הנכנסים לאולמות ההימורים.

לפי ההערכה נמנים כבר מאות אנשים על המהמרים הקבועים באולמות הקאזינו בתל-אביב.

המהמרים פורטים את כספם לאסימונים, בסכומים לא מוגבלים, וניגשים לשחק בשולחנות ההימורים. ידוע על מהמרים המשקיעים סכומים גבוהים ביותר בלילה אחד ליד שולחנות ההימורים. מי שזוכה רשאי לפרוט את האסימונים ולהמירם במכשירי חשמל ובכרטיסים לבית הניתנים לרכישה ליד אולמות ההימורים. כפי שנודע, פועלים ליד האולמות גם ספסרי כספים המוכנים לפדות את האסימונים ולשלם במקומם כסף מזומן, בערך נמוך יותר מהערך הנקוב של האסימונים.

לפי ההערכות, "מתגלגלים" מדי לילה סביב שולחנות ההימורים בכל אולם קאזינו בתל-אביב, מאות אלפי שקלים, כשהרווחים של מפעילי האולמות מסתכמים בסכומים המגיעים עד ל-100 אלף שקלים בלילה.

על פי החוק אסורים בישראל ההימורים ומשחקי מזל, שבהם ניתן לזכות בכסף בהסתמכות על גורם המזל — מלבד ההגרלות וההימורים המורשים לפי חוק.

שנת מאסר לשני בדואים על מסירת סודות לסגנו של עראפאת

איתן רבין

בית-המשפט הצבאי בלוד גזר שנת מאסר בפועל על שני בדואים תושבי הנגב, שהואשמו כי עברו לירדן ומסרו סודות לסגנו של יאסר עראפאת.

השניים, בני 19.5, חצו בדצמבר 86' את הגבול לירדן ונתפסו על-ידי הירדנים. הם אף מסרו לסגנו של עראפאת שמות של חיילים, שוטרים ונשים המשרתים בצה"ל מהמגזר הבדואי. הם נתפסו כאשר נשלחו לבצע פיגוע בארץ.

שני חולים הוטסו להשתלת לב בחו"ל

19 מושבים בחלק האחורי של המטוס הוסרו ובמקומם הותקן בית-חולים מוטס

(ע), שני ישראלים נוספים הוטסו ביום חמישי לחו"ל להשתלת לב דחופה.

השניים, יעקב חלפון בן 25 מגבעת אולגה ואריה פילשטיינר בן 48 מהוד השרון, הועלו באלונקות לחלק האחורי של מטוס בואינג 767 שטס לבריסל, שם יעברו השניים השתלות לב במרכז רפואי גדול.

את החולים מלווים 4 רופאים. 19 מושבים בחלק האחורי של המטוס הוסרו, ובמקומם הותקן במקום בית-חולים מוטס עם כל המיכשור הציוד והאביזרים המצויים במחלקה לטיפול נמרץ.

דובר "אל על" הסביר, שהתקנת מערכת כזו כרוכה במבצע הנדסי מורכב, המחייב תיכנון מדוייק הוגש לאישור מראש, לפני הטיסה, למינהל התעופה האזרחית.

בתחילת השבוע הוטס חולה אחר ללונדון, למבצע של השתלת לב וריאות, אך למרות העובדה שעבורו הותקנה מערכת דומה, היה שלטיסה של יום חמישי נדרשו פעם נוספת לאישור מיוחד.

גם ביום א' הקרוב עומד לצאת חולה בן 52 מירושלים, להשתלת לב בבריסל, וגם עבורו יצטרכו להתקין מחדש את מערכת הטיפול הנמרץ.

בהחלטת הרמטכ"ל יבוטל השנה השירותרום בגל"צ

על רקע מחלוקת בין האגודה למען החייל לבין לב"י

מאת לילי גליל
סופרת "הארץ"

בהחלטת הרמטכ"ל, משה לוי, לא יתקיים השנה ביום העצמאות השירותרום המסורתי המשותף לגלי צה"ל והאגודה למען החייל. השירותרום התקיים ברציפות מזה 10 שנים.

לסופרת "הארץ" נודע, כי ההחלטה לא לקיים את האירוע נפלה בשל מחלוקת עמוקה בין האגודה למען החייל לבין "לב"י", שאמורות היו להשתתף בו יחד השנה. לאור הכישלון להביא את הגופים לתיאום משותף, הוליט הרמטכ"ל לבטל כליל את האירוע, שמטרתו איסוף כספים לרווחת החיילים ולהנצחתם.

בשנים האחרונות נוצרה אי בהירות בתחומי הטיפול והסמכויות של שני הגופים: האגודה למען החייל, המופקדת על רווחת החייל, ולב"י, שמתמקד בנושאי חינוך לחיילים. בשל גלישת האגודה לנושאי חינוך, נוצרה התנגשות קבועה בין הגופים, שמנעה שיתוף פעולה גם ב"שירותרום".

עיקר ההתנגדות לשיתוף נבעה מצד האגודה למען החייל, שהייתה עד כה "בעלת הבית" הבלעדית על ה"שירותרום", להביא ניסיון אחר לשיתוף פעולה לפני כחמש שנים.

מפקד גל"צ, נחמן שי, אמר כי התחנה הצבאית, שהחלה כבר להתארגן לקיום ה"שירותרום", נערכת עתה לחפש דרך חלופית לביטוי הזיקה בין העם והצבא ביום העצמאות.

פולגת
רשת חנויות

פתוח במוצ"ש

בתל אביב
מציאון פולגת
בית הטכסטיל
(מול הדולפינריום)
רח' קויפמן 2.
פולגת בית-קלקא
דרך פתח-תקוה 116.

בירושלים
פולגת תלפיות
רח' יד חרוצים 14,
אזור התעשיה תלפיות.

פתוח במוצ"ש 21.2.87
בין השעות 19:00-22:00

עודפי ייצור ויצוא

לארכיטקטים, ליצרני עבודות אלומיניום ולרוכשי בנייה

עידן חדש בענף האלומיניום

קומפלט + הדרכה + מידע = הכל תחת גג אחד

1 קומפלט — קיימים במרכז - פרופילים, אביזרים, אטמים, מבלטים, קטלוגים ותצוגת דגמים בבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

2 הדרכה — קליל הקימה 4 מרכזים לייעוץ טכני והדרכה - תצוגה במקום, אפשרות לייצור דגם, חופשי - ללא תשלום. הביקור בתיאום מראש.
איזור המרכז — אתפל 03-808734 ,805320 | איזור ירושלים — אלמיר 02-854468 | איזור הדרום — רופל 057-73124 ,33124/5 | איזור הצפון — קליל 04-700424 ,710957

3 מידע — קטלוגים הכוללים שרטוטי הרכבה, פרופילים, אביזרים, אטמים ומבלטים ניתן לקבל במפעלנו, במרכזי ההדרכה, ובבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

קליל 2000 — פתרון רב תכליתי מפרופילי אלומיניום
קליל 4000 דריי קיפ — חלון ציר צד משתפע
חלון הזזה קליל 1920 — 3"2 נתיבים
חלון כיס קליל 1620 — דגם קל
דלת הזזה קליל 2160 — יציבות וחוזק עד 300 ס"מ
4 חלונות מ-6 פרופילים משותפים — קליל 4020 קיפ, קליל 4030 ציר, קליל 4040 פיווט, קליל 4050 קבוע.
חלון כיס — קליל 1660, קליל 1661-רשת, קליל 1662-משק

התלונות עמדו בבדיקות התקנה של מכון התקנים הישראלי לדרישות ת"י 1068 "חלונות אלומיניום".
כל פרופילי קליל מיוצרים בהשגחת מכון התקנים הישראלי.
סימן הזיהוי הבלעדי של פרופילי קליל ≡ 3 פסים.

קליל פרופילי אלומיניום

קליל תעשיות בע"מ ת.ד. 210 קרית מוצקין 26114 ● טל: 710957 ,700424 (04) ● טלקס: 471537 KLIL IL ● פקס: 711160 (04)

מלון "מצפה הימים"
דיאטות יופי והרזיה
התאריך הקרוב 13.3.87 — 8.3.87
תאריך נוסף 27.3.87 — 22.3.87
עדיין במחיר הישן
בפיקוח רפואי צמוד
קוסמטיקה אמבטיות צמחים, מסג', רפלקסולוגיה, ג'קוזי, סאונה, פדיקור, מניקור התעמלות, חדר כושר
פרטים: טלפון: 4—37013—069
מלון "מצפה-הימים" בכביש ראש-פינה צפת

ארבע שנים לרצח אמיל גרינצוויג

יום ה', כ"ז בשבט, 26 לפברואר

אירועים:

ירושלים 24/2/87 יום ג'
19.00 עצרת אזכרה במקום הרצח מול משרד רוה"מ.
20.00 דיון במלון "ממיל הכנסת" על האפשרויות לשלום
בהשתתפות: השר יעקב צור, הד"ר סרי נוסייבה, ח"כ יוסי שריד
דיון בהשתתפות אישים ישראלים ופלשתינאים.

תל-אביב 25/2/87 יום ד'
22.30 ערב שירה וקריאה במועדון "צוותא" — "שירים לאמיל" בהשתתפות אמנים

באר-שבע 3/3/87 יום ג'
19.00 "ידיד דמוקרטיה" בבית יציב
20.00 בית יציב: דיון — "האם יש סכנה לדמוקרטיה?" בהשתתפות השר עזר וייצמן בשיתוף עם תנועת "מענה".

שלום עכשיו

ת"ד 24268 ירושלים

מטבחים
הדרי שינה, סלונים, מזנונים, פ. אוכל
תכנון אדריכלי ועיצוב פנים
דיור 2000
עד 10 תשלומים "בריבית קבועה"
מול הופר כל התחום
מפרץ חיפה, צומת ק. אתא
טל' 04-720720

בעשרה הימים האחרונים נמכרו 8 דירות וקוטג'ים.

שבדה

• שבדה:
"מקום בצמרת" השכונה היחידה בירושלים עם חניה תת-קרקעית מוארת 24 שעות ביממה הכוללת שער חשמלי המופעל בשלט-רחוק.

• שבדה:
"מקום בצמרת" דירות וקוטג'ים יוקרתיים בליבה של ירושלים (רח' ש"י עגנון — המשך רח' הפלמ"ח).

• שבדה:
"מקום בצמרת" צופה אל נופיה המרהיבים של ירושלים.

• שבדה:
"מקום בצמרת" דירות 3, 4, 5, 6 חדרים וקוטגים צמודי קרקע בתכנון האדריכל יעקב רכטר.

• שבדה:
ב"מקום בצמרת" צלחת לקליטת שידורי טלויזיה באמצעות לוויינים.

• שבדה:
הסקה פרטית, מחסן, חדרי מגורים גדולים עם חלונות צרפתיים.

• שבדה:
"מקום בצמרת" השכונה היוקרתית המועדפת ביותר בירושלים!

מכירות:
מקום בצמרת מרכז כלל קומה 9
טל' 232687, 244623, 02-244842.

מקום בצמרות שכונת היוקרה של ירושלים

הארץ

קבלת מודעות:
רח' הנגב 4, ת"א
טל: 03-371261
המחיר למלה
ביום שישי וערבי חג
6.13 ש"ח כולל מע"מ

הלוח הארצי הארץ חדשות

חדשות העיר כלהעיר צומת השרון כאן דרום הלוח הבטוח

הלוח הארצי כלהעיר ירושלים

דירות למכירה

4 חדרים ויותר

וילות ובתים

קבלנים מציעים

דירות למכירה

3–3.5 חדרים

עמית
עם עמית
חוויה לשפץ
את הבית

לציבור הדתי
● בבית וגן דירות מרווחות 3, 4, 5 חדרים
● בהר-נוף ב' דירות 5, 6 חדרים (בסטנדרט גבוה)
● בשכונת בקעה - משכנות באר שבע ½ 4 בסטנדרט גבוה
משהב

2.5–2 חדרים

1–1.5 חדרים

דירות מרוהטות

דירות בדמ"פ

דירות להחלפה

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

מכוניות

אודי

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

אמריקאיות

ב.מ.וו.

דייהטסו

וולבו

מיני מינור

מאזדה

לנצ'יה

מסחריות

מרצדס

סובארו

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

פולקסוואגן

פורד

פיז'ו

פיאט

רנו

ביקוש רכב

הצעות עבודה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א-1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

صكنا من الامل

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ירושלים

או.אר.אס

ת.ל.ם

עוזרות ומטפלות

מנפאואר

מגרשים

משרדים

חבר

ביקוש עבודה

עסקים

תעיות

חימום והסקה

כלי נגינה

מחשבים

פסנתרים

רהיטים

מבני תעשייה

מחסנים

מציעים למכירה

לוח קיר

בעלי חיים

ביטוח

בעלי־חיים

בריאות

בריאות ים המלח

בתי־אבות

וידיאו

חוגים

מלווים

כלי־נגינה

מוצרי חשמל

מחשבים

מכונות כביסה

מערכות סטריאו

מקררים

תנורי אפיה

חוגים

עבודת פרך

שידוכים וחיבורים

כאן דרום – הלוח הארצי

אזור הדרום

דירות למכירה

דירות בשכ"ח

ביקוש דירות

מכוניות

וילות ובתים

4 חדרים ויותר

3 – 3.5 חדרים

2 – 2.5 חדרים

אאודי

אופל

טלבוט

סובארו

סוסיתא

פולקסוואגן

פורד

פיאט

פיג'ו

רנו

משאיות

הצעות עבודה

עוזרות ומטפלות

ביקוש עבודה

עסקים

מבני תעשייה

מגרשים

בריאות ים־המלח

שידוכים

הבראות

מציעים למכירה

וידאו

הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל

הפקולטה להנדסה חקלאית
דרושים
חברי סגל להוראה ומחקר בתחום המיכון החקלאי
הכישורים הדרושים:
בוגר הנדסה (חקלאית, מכונות, חשמל, תעשייה) או מדע שימושי.
בעל תואר דוקטור (רצוי פוסט־דוקטורט)
בסיס טוב במדעי יסוד
מיומנות בתחום מדעי־הנדסי כגון בקרה, שימושי מחשב, פיסיקה שימושית, חקר ביצועים
עניין לעבוד בנושאי ההנדסה החקלאית.
מועד התחלה: אוקטובר 1987, כפוף להליכי מינוי אקדמי לפי תקנות הטכניון. הדרגה ההתחלתית תקבע על פי הכישורים. מועמדים מתבקשים לפנות עד ה־31 במרס 1987
בצירוף קורות חיים, רשימת פרסומים ושמות של 3 ממליצים (בארץ ומחוץ לארץ, לפי העניין) אל: פרופ' עדו סגינר, דיקן הפקולטה להנדסה חקלאית, טכניון, מכון טכנולוגי לישראל, קריית הטכניון חיפה ISRAEL 32000
סודיות מובטחת

קומפקס
מחשבים ומערכות בקרה בע"מ
COMPUTERS END CONTROL SYSTEMS LTD

מפיצים לאזור הצפון
לציוד מכשור לתעשייה
ידע במכשור חשמלי
בעלי רכב
ההפצה על בסיס אחוזים בלבד

04־740606, 04־729055

להד הקריות
דרושים/ות:

ביצועיסטים/ות
למחלקת הגרפיקה.

העבודה בימי:
ג': 14.00־22.00
ד': 8.00־24.00
ה': 8.00־20.00
עדיפות לתושבי/ות הקריות

לתיאום פגישה נא לפנות למשרדי הד־הקריות 726982 מיום א'.

מחפש עובדים?

ב מכון דור
ב אמצעות מודעפון
ב לוח הארצי

ת ק ב ל:
מיון ראשוני חינם
• בחינה פסיכוטכנית מלאה
ראיון אישי עם פסיכולוג.
• חוות דעת פסיכולוגית ע"פ ממצאי הבחינות והראיון.
פנה ל"מכון דור"
תל־אביב רח' יהודה הלוי 108
טל. 295445
אנו נחסוך מזמנך בבחירה הנכונה

לקו־אופ' רשת הריבוע הכחול
דרושים
לעבודה במחסן המרכזי של הרשת:
א. מכיני הזמנות
דרישות התפקיד – השכלה עממית לפחות, כושר בריאות תקין, גיל עד 40.
ב. מלגזנים (בעלי רישיון)
מקום העבודה באזור התעשייה החדש ראשון לציון, תנאים סוציאליים מרביים והטבות נוספות
המעוניינים יפנו לקבלת פרטים וקביעת ראיון למר צבי דותן או אריה לרר.
טלפונים: 03־961־0373, 03־961־3061
קו אופ
רשת הריבוע הכחול

פול הרי־ראם 1986
סוכנות לביטוח חיים הגדולה בצפון

אנו מעוניינים ב־5 מועמדים מאיזור חיפה והצפון שיוכשרו כסוכני ביטוח בנושא ביטוח סוציאלי
למתאימים אנו מציעים:
— הדרכה מקצועית מושלמת
— אפשרויות הכנסה בלתי מוגבלת
— מערך תמריצים והטבות
— הכנסה בסיסית בתקופת ההכשרה.
ראיונות יתקיימו ביום ד' 25.2.87 בשעה 16.00
טל' לקביעת ראיון 04־708081, 04־710958.

לחברה בכרמיאל
דרושים
1. הנדסאי/מהנדס אלקטרוניקה־תוכנה
ניסיון בפיתוח אלקטרוניקה בתחום – לפיתוח מכשור
2. מהנדס מתח גבוה
פיזיקאי
שני שלישי
ניסיון וידע בתחום הנדסה ופיתוח + גישה שיווקית עסקית.
3. מהנדס מיקרו גלים בכיר
+ ניסיון בתחום רכיבים פסיביים ואו אקטיביים. יכולת להבנות צוות פיתוח (אוריינטציה) גישה שיווקית עסקית.
4. מחסנאי/ת אלקטרוניקה
+ ניסיון בזיהוי רכיבים + קיט + הכנסת נתונים למחשב.
לפנות לת.ד. 4759, חיפה בצירוף קורות חיים

למפעל גדול באיזור מגדל העמק
דרושים
מכונאי תעשיה
* ידע ונסיון — מנועים, משאבות.
* 5 שנים עבודה בתעשיה לפחות

חשמלאי תעשיה
* תעודת חשמלאי מוסמך
* 3 שנים עבודה בתעשיה לפחות

תנאים טובים / שכר גבוה למתאימים
לפנות מנהל כח אדם ת.ד. 1278
קריית טבעון

למפעל תעשייתי במגדל העמק
המייצר מוצרי פלסטיק
דרושים
*** קניין**
עם ידע טכני בסיסי
ביצוע מערכת קניות שונות והבאתם למפעל.
קשר תמידי בין המפעל ומשרדי המפעל בחיפה
ביצוע שרותים שונים למשרד בחיפה
*** אחראי אחזקה**
ניסיון בתעשייה
וידע בפנאומטיקה והידראוליקה
יועדף בעל ותק בענף הפלסטיקה
נא לשלוח קורות חיים
לת.ד. 81 מגדל העמק
עבור אהוד אבירם.

למפעל גדול באיזור מגדל העמק
דרושה:
מזכירה בכירה
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית כולל ניסוח
★ ידע ונסיון בהפעלת ציוד משרדי מתקדם
★ נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בתפקיד דומה
★ שעות העבודה 07.00־15.00
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאימה.
לפנות מנהל כח אדם ת.ד. 1278 קריית טבעון

SALES ENGINEER
FOR
MICROELECTRONIC PRODUCTION EQUIPMENT FROM CRYSTAL POLLING THRU DEVICES

KNOWLEDGE OF MANUFACTURING PROCEDURES MANDATORY
★ 2 YEARS SALES EXPERIENCE
★ TECHNICAL KNOWLEDGE OF EQUIPMENT
★ FLUENT ENGLISH AND HEBREW

SEND RESUME TO: P.O. BOX 4353 HAIFA, FOR NO. 2231 (31040)

לאגרותתים יועצים בע"מ
דרוש
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
לעבודות שרות ואחזקה.
התפקיד כרוך בנסיעות.
נא לפנות בכתב לת.ד. 116, קרית טבעון 36101

גולדפרוסט / באר־טוביה
דרוש
מכשירן עם ניסיון
בתעשיית המזון
ידיעת השפה האנגלית – חובה
להתקשר למפעל לקביעת פגישה עם המזכירות
טל: 055־84449/50

Tiberias Plaza
למלון פלאזה טבריה

דרושים/ות
* פקידי/ות קבלה
* קופאים/ות
* מלצרים/ות
* חדרניות
* מפקחת משק

עדיפות לבעלי ניסיון מוכח
פרטים מחלקת כח אדם טל' 06־720887, 06־792240

קליל
קליל תעשיות בע"מ
למחלקת אחזקה במפעלנו
דרושים:
*** עובד אחזקה מכנית**
*** חשמלאי תעשיה מוסמך**
הכישורים הדרושים:
* נסיון בעבודות אחזקה במפעל תעשייתי
* בוגרי בית־ספר מקצועי
* גיל: 30־40
* יוצאי צבא
תושב הקריות או עכו.
המעוניינים העונים על הדרישות הנ"ל יתקשרו למר הלל פרנקל טל. 04־711161
סודיות מובטחת

מפעלי ניר
אמריקאיים ישראליים בע"מ

דרוש/ה
עורך/ת דין
עם ניסיון של 3–4 שנים במשפט מסחרי ותברות.
לעבודה מעניינת – בחדרה
המעוניינים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם אל: היועצת המשפטית, ת.ד. 142 חדרה, 38101

למשרד גדול באחוזה, בחיפה
דרושים.
1. מזכירה ראשית
התפקיד: נהול משרד · מזכירה אישית למנהל
כישורים: · טפול בחשבונות/גבייה.
· השכלה תיכונית לפחות · נסיון בתפקיד דומה
· נכונות לעבודה בלחץ · ידע בהדפסה.
2. פקידה
התפקיד · עבודות משרד כלליות.
· הדפסה · שליחויות
מנהל/ת חשבונות
במשרה חלקית. נסיון בניהול חשבונות במשרד באופן עצמאי כולל הכנת משכורות.
הערה: קיימת אפשרות לשלוב תפקידים מספר 1 ו־3 למשרה אחת
סודיות מובטחת
נא לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים נסיון בעבודה ומספר טלפון לת.ד. 33997 חיפה

הלוח הארצי

הארץ חדשות

הלוח הארצי — העיר — צומת השרון — תל אביב גוש דן והשרון

קונים זהב

ויהלומים גדולים

יהודה הלוי 143 ת"א

ZAMLER טל. 235924

דירות למכירה

[illegible]

וילות ובתים

[illegible]

בתי כפר ומשקים

[illegible]

פנטהאוז

דירות גג

[illegible]

קבלנים מציעים

[illegible]

1—1.5 חדרים

[illegible]

2—2.5 חדרים

[illegible]

3—3.5 חדרים

[illegible]

4 חדרים ויותר

[illegible]

מאיא נכסים

7510223

7513518

● בבעשתיים בבנית השלושה, דוסטויסקי, בר־צמן, ישראלי דירות 4, 4 + גג + חדר

● ברמתגן (תה"ס) בבנית 5 דירות 4–3½ חדרים

● במרכז רמתגן (גאונים) 4, 140 מ"ר מפוארת 115.000.-

● במרכז רמתגן בהרצל 3 ק"ב מפוארת 65.000.-

● בגבעתיים (בראשית) 4, 185 מ"ר, 2 דיירים

לציבור הדתי

● בקרית־הרצוג, בני־ברק, דירות 4, 3 חדרים

דירות 5 חדרים עם גג צמוד

● בגבעתיים - דירות פאר 5 חדרים, רחוב מודיעין - ריינס

● פתח־תקוה - 4, 3 חדרים לכניסה מיידית

● בתל־אביב - ברחוב עמק־ברכה, דירות מפוארות 4 חדרים, 2 דירות בקומה

משהב

חברה לציבור

בנין ופיתוח בע"מ

03-664631

גוש דן

קרחת?

מהכלכני

הפתרון שערות העשה

אמריקאית

המכון לשיער טבעי

03-297539

מאיא נכסים

7510223

7513518

דירות גג מפוארות בטורנון. סטנדרט גבוה

דירת גג, במבואה־תיכון 4 + 1 (שלושה דיירים) בבניה

2 חדרים חדשה ברח' עמל בגבעתיים מפוארת - בבניה

2½ ברח' שקט במרכז ר"ג, פנויה מיידי. 50.000 דולר

במקום היוקרתי ביותר בגבעתיים דירות 4, 4 + גג 5 + 1–5 (בבניה)

בסבבקין 3½ מפוארת ק"ב + מעלית מיידי 115 מ"ר

בשיכון ותיקים דו־משפחתי 250 מ"ר זקוק לשיפוץ. 170,000 דולר

בז'בוטינסקי בגבעתיים, דירות 4 ר"ל גדולות ומפוארות בבניה

ברח' המתמיד 4, גדולים, ק"ב חזית + חניה

בארלוזורוב בגבעתיים, דירות 4 חדרים בבנית 6 דיירים

דירת גג 4+1 בקרך קיימת בגבעתיים

ברח' פנירהגבעה דירת גג 3 + 1 חדשה (לא מקבלן)

דירות בבניה באזורים שונים ברמת־גן ובגבעתיים

ברח' תרפ"ב 3½ 100 מ"ר, דרומית בשלבי גמר 75.000 דולר

בחרות - המגדיל ק"ב 4 חדרים בבניה 110,000.- דולר

בשכון ותיקים, לצעירים 2½ חדרים ק"ב 90 מ"ר 59,000 דולר

ברח' שאנן בר"ג וילה 5 חדרים 550 מ"ר

בביאליק (פנימי) 4 ק"ב כניסה בעוד 6 חודשים 90,000.-

בשכון ותיקים מגרש 330 מ"ר לבניית קוטג' בודד

ביחד

בית הורים "ביחד"

גולומב 10 ר"ג

ביום 03-775534 בערב 03-5518927, 03-5518254

התחלת ההרשמה

★ ריכוז שרותים לגיל השלישי המאפשר המשך החיים בכבוד

★ חמש ארוחות ליום והגשת משקאות חמים, 24 שעות ביממה.

★ צוות אחראי מאוד ואדיב של מומחים בטיפול אישי וחם.

★ השגחה רפואית ושרותי אחות.

★ לחצני חרום בכל החדרים.

★ לנרשמים הראשונים תנאים מועדפים!!

— בפיקוח משרד הרווחה —

תל אביב

קבלת מודעות

03-611389

611623

625943

625880

לבעלי כרטיסי

ישראכרט

ויזה ודיינרס

צכ'ה מן אלאצל

הלוח הארצי הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

● בנבבית 1/2 3. מטבח + ארונות קיר + פ"א ק"ע 03"474004 175153127

● בבל בבני"ס המרכז 1/2 2 ק"ב דור"ם 03"787303 לא בשבת 180934127

1—1.5 חדרים

4 חדרים ויותר

2—2.5 חדרים

3—3.5 חדרים

חולון ובת"ים

ראשל"צ

נתניה

תווך שי
ויצמן 21 נס ציונה
08"470058 ,08"462706

450 מ"ר + בית 3 חדרים, נס ציונה.
זוגי דונם + מבנה + מחסן, נס ציונה.
5 חדרים ברוטשילד, נס ציונה.
4 בנו"א קומה א', נס ציונה
4 חדרים בביאליק (דירה חדשה).
2 חדרים בהרצוג, נס ציונה

לנכה צה"ל
אבדה כלבת סטפורדשייר
בול טרייר בת חצי שנה
חומה עם פס לבן על
המצח, ביום ד' 18.2.87
בשעה 17.30 אחה"צ
בתחנה המרכזית ת"א
המוצא הישר יתקשר
לטל' 03-285237, 379379
ויבוא על שכרו

רעצן 52 כפר־סבא 052"32343 85

בכ"ס 4 חדרים מעולה, בנין 8 דיירים, ק"ב, פינוי גמיש.
מקסחה חדש בודד. כניסה 10 חודשים. אזור מעולה, בנין 9 דיירים. 052-22976
קוטג' חדש 450 מ"ר קרקע 240 בנוי. 193,000 דולר.
קוטג' 6 חדרים באזור יוקרתי. 165,000 דולר.
בביאליק בתחילת בניה 5 + מרפסת ומטבח. בנין קטן.
קוטג' קרקע 450 מ"ר בנוי 240. אזור יוקרתי. בהזדמנות 185,000 דולר.
ברעננה קוטג' חדש 6 חדרים דו־משפחתי, 280 מ"ר קרקע, אזור יוקרתי. כל הקודם זוכה. 136,000 דולר.
● באימבר 4 חדרים, בנין קטן, פינוי גמיש

תווך הדקל
ויצמן 164 כ"ס
052-444188

בכ"ס בתקומה 3 + טלפון + דו"ש 29,000 .052"444188
בכ"ס 4, 140 מ"ר קיר בלי, בשרלאורב. 57,000
בכ"ס 4 מסודרת + טלפון + מעלית + מטבח אמריקאי. 052"444188 ,58,000
בכ"ס 4 חדשה + מעלית + ת"א + ש"ב. 67,000
להשכרה בכ"ס בית פרטי במקום טוב. מיידי. 052"444188

איזור השרון

● להודים - ברעננה, ברחוב שברץ, דירות 4, 5 חדרים

● בהרצליה - בשכונת מגורים חדשה, מרכזית ושקטה - דירות גדולות ומרווחות 4, 5 חדרים, בסטנדרט גבוה

● בכפר־סבא קוטג'ים 6 חדרים, ברחובות תל־חי וקבוצה

משהב

דירות מרוהטות

ביקוש דירות

דירות בדמ"פ

דירות בשכ"ח

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

מכוניות

אאודי

חדרים מרוהטים

שותף/שותפה

שגיב הולון שנקר 47 קומה א'
בחולון, ברחובות ביאליק ולבון בשכ' נחולים, בבניה 5 דירות איכות בנות חמישה חדרים עם אפשרויות לביצוע שנוים. שש דירות בלבד בכל בנין. אפשרות למשכנתא עד 30,000 $ ל־10 שנים. 03-849713

הלוח הארצי

הארץ חדשות

פולקסוואגן

[illegible]

פורד

[illegible]

סימקה־קרייזלר

[illegible]

סיאט

[illegible]

מרצדס

[illegible]

ב.מ.וו

[illegible]

נ.ס.או.

[illegible]

סאאב

[illegible]

סובארו

[illegible]

וולוו

[illegible]

טלבוט

[illegible]

לנציה

[illegible]

מוריס

[illegible]

מיני מיינור

[illegible]

סוזוקי

[illegible]

סוסיתא

[illegible]

סיטרואן

[illegible]

המשך ת"א גוש דן והשרון

דייהטסו

[illegible]

ג'יפים

[illegible]

הונדה

[illegible]

אלפא רומאו

[illegible]

אמריקאיות

[illegible]

מומלץ בלבוטק
70%
חסכון
סטרטורים ואלטרנטורים מחודשים אמינים ובאחריות
דש
ק. אריה פ"ת
גיסין 94
03-9230773
בפיקוח משרד התחבורה ומכון התקנים

קבלת מודעות
03-611389
611623
625943
625880
לבעלי כרטיסי ישראכרט ויזה ודיינרס

חניון אוטו
"מומו"
מציעים למכירה
במבצע!
כל דגמי המכוניות יד שניה ב־80% אשראי,
ב־18 תשלומים
רח' פנחס לבון 6
03-813508 03-832012

מחירון המכוניות בעריכת מגזין אוטו

79 מחיר מומלץ	79 מחיר שוק	80 מחיר מומלץ	80 מחיר שוק	81 מחיר מומלץ	81 מחיר שוק	82 מחיר מומלץ	82 מחיר שוק	83 מחיר מומלץ	83 מחיר שוק	84 מחיר מומלץ	84 מחיר שוק	85 מחיר מומלץ	85 מחיר שוק	86 מחיר מומלץ	86 מחיר שוק	דגם
																קטנות
7	5.9	8	6.6	9	7.5	10	8.8	11	9.9	12.5	10.8	13.7	12.5	18.4	16.5	אוטוביאנקי
7.8	5.7	8.7	6.4	9.4	7.2	10.8	8.3	12	10.3	13	12.3	14.6	14.3	16.3	18.3	מיני מיימר
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	18.3	15	20.5	18	סיאט איביזה 1.2
9	8.2	10.3	10.2	11.8	12	14.7	13.6	17	15.7	18.6	17.3	20.5	20.3	23.7	22.1	פולקסוואגן פולו
8.2	7.5	9.6	8.5	11.1	9.8	12.2	10.9	14	12.3	16	14.7	18.1	15.5	20.5	18.1	פורד פיאסטה
7.3	6.4	8.7	7.6	9.7	8.5	10.8	10.1	12	11.1	13.6	12.1	15.1	13.1	–	–	פיאט 127
–	–	–	–	–	–	11	8.2	12.4	8.9	14	9.8	–	–	–	–	פיאט פנדה
–	–	–	–	–	–	–	–	15.7	13.2	17.5	14.3	19.5	16.6	21.5	19.7	פיאט אונו 55
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	18.6	15.6	20.1	18.2	22.7	20.1	פיאט אונו 70
8	6.1	9.4	7.4	10.5	8.9	12.3	10.7	13.6	11.8	15	13.7	–	–	–	–	פיז'ו 104
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	19	16.1	20.4	17.7	23.8	20.4	פיז'ו 205 1.1
6.4	6.1	7.1	6.7	8.3	7.8	9.8	8.8	11.5	9.8	13.5	10.9	15.1	13.1	–	–	רנו 4
8.3	7.4	10	8.2	11	9.5	12.3	10.9	14.5	12.1	16.3	13.1	18.1	16.1	22.7	19.1	רנו 5 1.1
																קומפקטיות
7.6	8.1	13	11.2	14.6	12.6	16.7	16.4	19.5	17.8	21.6	20.1	27.5	25.9	30	28.9	אופל קדט 1.3
10.3	6.4	13	7.9	14.6	9.4	16.2	12.1	17.8	14.1	–	–	–	–	–	–	אלפא־סוד 1.2
–	–	–	–	–	–	–	–	9.7	13.9	11.9	15.9	15.7	17.9	18.9	19.3	סיאט רונדה 1.2
6.5	3.8	8.1	6.3	9.7	7.3	11.3	9.8	12.4	11.3	14	12.4	16	14.1	18.3	16.2	סיטרואן דיאן
9.7	6.4	11.3	7.6	13.5	10.8	15.1	13.3	17.3	16.3	19.4	18.3	21.6	20.3	–	–	סיטרואן GSA
4.9	4.6	6	6.3	7.6	8.1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	סימקה 1100
8.6	10.1	9.7	11.7	10.8	13.6	12.4	15.7	14.6	17.6	17.3	20.1	19.5	22.1	–	–	פולקסוואגן חיפושית
13	11.3	14.6	13.9	16.2	16.1	17.3	18.1	20	19.4	25	21.4	28	23.4	32.4	29.1	פולקסוואגן גולף 1.3
14.6	14.1	16.2	16.2	18.4	17.3	20.5	21.1	23.8	24.9	29.5	27.4	34	31.1	39	36.1	פולקסוואגן גולף 1.6
7.6	8.2	8.7	9.2	13.5	14.6	15.7	16.6	18.4	17.6	21.6	19.6	18.4	19.1	20.5	21.3	פורד אסקורט 1.3
8.1	5.9	9.2	6.8	10.3	7.8	12	8.8	–	–	–	–	–	–	–	–	פיאט 128
8	6.7	9	7.9	10	8.9	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	פיאט 124
9	6.7	10	8.1	11.2	10.6	12.4	11.9	13.4	13.1	15.1	14.6	19	16.4	21.6	19.7	פיאט ריטמו 60
9.7	8.8	10.8	9.8	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	רנו 12 1.3
9.7	6.3	10.8	7.3	12.4	9.3	14.6	11.3	17.3	13.8	–	–	–	–	–	–	רנו 14
–	–	–	–	–	–	–	–	13	13.3	15.6	16.1	18.4	18.7	21.6	23	רנו 11 1.1
–	–	–	–	–	–	–	–	15.1	18.6	17.8	22.4	20.5	27.6	24.8	32.9	רנו 11 1.4
																משפחתיות
14	10.6	15.5	12.6	17.3	16.6	19.5	18.8	21.6	22.8	24.3	25.1	27.5	28.8	31	31.8	אודי 80 1.3
16.2	12.6	17.8	15.9	20	19.9	22.1	22.8	24.8	27.2	28	33.3	32	36.3	36.7	40.3	אודי 80 1.6
–	–	–	–	–	–	17.8	19.8	20.5	22.1	23.8	25	27	27.8	31.3	29.8	אופל אסקונה 1.3S
9.2	12.2	10.8	15.7	12	18.2	20	21.1	23.2	27.7	26.5	31.1	30.2	39.1	35.6	41.7	אופל אסקונה 1.6
17.2	15.3	20.5	17.4	23.2	21.2	27	24.8	33	34.2	35.6	38.1	39	41.1	45	42.4	ב.מ.וו 316
17.8	17.3	21	21.2	24	24.4	29	26.9	36.7	38.9	43.2	43.1	48.6	46.2	66	50.8	ב.מ.וו 318i
–	–	–	–	–	–	12	12.9	13.5	15.3	16.1	16.8	18.7	19.4	21.6	22.2	דייהטסו שארמאנט 1.3
8.1	8.3	9.7	11.3	10.8	13.2	13	14.3	15	15.3	17	17.2	21.5	21.9	24	24.6	סובארו 1.3 (1.4)
8.6	10.1	10.8	12.1	11.8	14.1	14.6	16.6	16.7	19.6	19	22.6	24	24.8	27	27.1	סובארו 1.6
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	31	30.3	34.5	33.4	סיטרואן BX16
–	–	14.6	12.4	16.2	14.8	17.3	17.1	20	19.1	24.8	21.6	28	25.2	32.5	29.2	פולקסוואגן ג'טה 1.3
15	11.3	16.7	14.8	18.4	17.1	19.8	20.4	23.2	23.4	26.5	26.9	30.8	31.6	35.5	35.7	פולקסוואגן פאסאט 1.6
9.4	9.3	10.2	12.1	11.3	14.1	12.3	16.3	–	–	–	–	–	–	–	–	פורד קורטינה
–	–	–	–	–	–	–	–	19.5	23.2	22.7	26.2	26	30.1	29.7	32.1	פורד סיירה 1.6
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	37	36.4	42	39.3	פורד סיירה 1.8
9.7	7.8	11.3	10.3	12.3	11.4	14	13.1	16.7	15.4	20.5	17.1	–	–	–	–	פיאט 131 1.3
10.8	8.6	11.8	9.9	13.5	11.3	15	13.3	17.8	15.4	21	18.6	24.3	22.2	28	25.2	פיז'ו 305 1.3
–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	27	27	31.3	29.3	35.5	32.1	פיז'ו 305 1.6
–	–	–	–	–	–	9.2	11.9	10.8	13.2	13.5	15.4	16.2	18.1	19.5	21.3	רנו 9 1.1
–	–	–	–	–	–	12.5	14.4	14	17.4	15.7	21.2	19	25.3	22.7	27.3	רנו 9 1.4
11.5	7.1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	רנו 16 TX
8.6	7.9	9.7	9.1	11.5	10.6	13.5	13.6	15	17.6	17.5	22.6	–	–	–	–	רנו 18 1.4
9.7	9.6	11.5	11.7	12.5	12.7	15.2	16.4	17.3	20.6	20.5	24.8	25	28.4	–	–	רנו 18 1.6
																סאלון
11.5	11.2	13	14.4	14.6	17.2	16.4	19.7	–	–	–	–	–	–	–	–	אודי 100 1.6
–	–	–	–	–	–	–	–	44	38.4	52	44.7	58	53.1	65	59.6	אודי 100 1.8
16.2	17.9	19	20.9	22	26.6	28	31.8	33.5	36.8	42.5	42.8	49	45.4	57	52	ב.מ.וו 518
33	29.7	42	39.5	53	45.6	66	51.1	77	63.3	93	84.4	110	93.4	130	110	ב.מ.וו 728i
15.4	18.2	17.6	20.1	21	22.7	26	26.7	28.5	30.4	32.5	35.5	38.5	41.3	44	43.3	וולבו 240 1.8
24.2	21.2	27.5	24.3	33	28.7	37.5	33.9	44	40.2	51	49.3	58	57.2	66	66.5	וולבו 240 2.0
–	–	–	–	–	–	–	–	70	67	86	80	102	100	126	118	וולבו 760
–	–	–	–	–	–	–	–	65	67	76	84	90	96	107	109	מרצדס 190E
31	32.2	35	36.7	40	41	50	53	62	66	72	84	95	96	112	114	מרצדס 200
45	58	55	70	63	85	84	107	100	117	115	130	138	140	165	153	מרצדס 280S
8.7	8.4	10.8	9.4	13	14.4	15	18.7	18.4	23	21.5	26	–	–	–	–	פיאט 132
11.8	12.2	13.2	15.7	15.5	19.1	18.5	22.4	21	25.2	25	31.6	30	36.4	36.5	39.7	פיז'ו 504 1.8
–	–	17	16.9	20	20.1	23.5	23.6	27.5	29.1	32.5	34.6	40.5	40.2	47.5	42.2	פיז'ו 505 1.8

[illegible]

هكذا من الاصل

תרבות וספרות

העץ העקום של האנושות

נגד הזרם / מסות בהיסטוריה של האידיאות
מאת ישעיהו ברלין
ערך והוסיף ביבליוגרפיה הנרי הארדי
הקדים מבוא רוג'ר האוזנר
תירגם מאנגלית אהרן אמיר
הוצאת עם עובד, סדרת אופקים, 507 עמ'

מאת יורם ברונובסקי

לפני שנים אחדות ראיתי בעמוד המציין את מה שיופיע בגליון הקרוב, בכתב-עת אמריקאי אחד, הבטחה שעתיד להתפרסם בו מאמר בשם "ישעיהו ברלין כפרה קדושה". הכותרת הזאת, שריח קטילה חזק עלה ממנה, עוררה עניין וציפייה, אך את המאמר עצמו לא מצאתי בעולם. אפשר שהופיע באחד הגליונות של כתב-העת ("סאלמאגונדי" שמו) שלא נקרו לידי, ואפשר שהעורכים ויתרו מטעם כלשהו על פירסום המאמר בעל השם — ואולי כמו גם התוכן — הבוטה מדי. היה זה בתקופה שבה ראו אור כתביו המקובצים של ישעיהו ברלין בארבעה כרכים, ששלושה מהם הופיעו בתרגום עברי, ובעקבות הפירסום המקובץ הזה נשטפה העיתונות — ביחוד האנגלית, כמדומה, אך גם האמריקאית — בזרם של שירי-הלל מרהיבים שבכמותם אין זוכים אלא גאונים חיים מעטים בלבד. והיה זה ברוח ההקדמות הידועות-מראש-כלל שבאו לקובצי המאמרים של ברלין, וביחוד ברוח ההקדמה של נואל אנאן — "גם הוא "גרן סניאר" של קהיליית-התרבות האנגלית — לקובץ "רשמים אישיים", וברוח כמה ממאמריו של ברלין עצמו באותו קובץ — מאמרים שברלין עצמו כינה אותם במושג הנשמע גרנדיוזי במיוחד בהקשר האנגלי — המושג הצרפתי ELOGES ("תהילות" או "שירי-הלל"). מושג זה תאם יפה את מה שנכתב לרוב על קבצי מאמריו של ברלין, ולא נחה דעתם של כמה מן הכותבים עד שהצהירו שישעיהו ברלין הוא "האיש הנבון ביותר החי כיום במערב" (וזה אחד הנוסחים, היו לתואר הזה גם ניסוחים אחרים). לא ייפלא שאיזה אמריקאי חסר-סבלנות התקומם על פולחן שכזה והחליט "לעלות" על ישעיהו ברלין, ואולי עוד יותר מזה על המעריצים שיצאו לו. איך הוא עשה זאת (אם עשה) זאת, הרי זה בשבילי תחום הפתוח לניחושים בלבד, וניחושים שאינם קלים כל-עיקר. הניחושים צריכים לצאת מתוך מה שהוא, בכל מקרה, עובדה ברורה: מעמדו של סר ישעיהו ברלין שאין לו אח ורע בעולם האנגלו-סאכסי — ומי שמנסה להבין מעמד זה, מעמד שכזה, רק מתוך חשיבות כתביו המקובצים עשוי למצוא את עצמו נבוך ומתקשה. יופיים ושלמותם של רבים מן המאמרים הללו היא עובדה שאין להטיל בה ספק, אך האמנם עד כדי כך? לא מעט ספקות עשויים להתעורר. הם ודאי התעוררו בלבו של איזה איקונוקלאסט אמריקאי, ולא נחה דעתו שלו עד שהכתיר את סר ישעיהו בתואר הבוטה כל כך "פרה קדושה" — תואר שאין ספק כי "יש בו משהו".

האופן שבו השיג ישעיהו ברלין את מעמדו הוא נושא לעצמו הטעון דיון נפרד, ודומה שאפשר להתחקות אחריו בסיוע ספרי-הזכרונות הרבים של בני דורו ודוגו. ודאי שלא מעט חלקם של כשרונות שאינם מתגלים דווקא במסותיו, כגון כשרון השיחה הנודע לתהילה של ברלין. קשה לא לחשוב על כשר זה שלו שיצאו לו מוניטין כאשר קוראים את דבריו שלו על אישים מסויימים שעליהם הירבה לכתוב, דוגמת אלכסנדר הרצן שעליו הוא כותב במסה הכלולה ב"נגד הזרם" (במסות אחרות העוסקות בו כלולות בכרך "הוגים רוסיים") ש"היה גם איש שיחה מבריק שאין לדמותו, הוא היטיב לדבר". ואף הוסיף בקץ שורות אחדות: "מצקות המבט של הרוחות הבאים... הביטוי מן הסתם עצמם: לא היה לו בוחל גם לא אקרמן שיעלו את שיחותיו על הנייר, הוא גם לא היה איש העשוי להרשות מקיבת-יחסים כזאת" (274). ודאי נכונים הדברים גם ביחס לברלין, וביחוד ראוי להשיא עליו את החלק המסיים את הציטטה הנ"ל: צניעותו של ברלין אף היא מן המפורסמות, ובכל זאת אין איש מבני דורו או הדור, כאמור, שלא יקדיש עמודים רבים יותר בזיכרונותיו לברלין וביחוד ברלין המדבר, המוקסם של יבינו. וכך מרבה אותו הפילוסוף איזיה, ידידו הוותיק, בזיכרונותיו המרתקים ("חלק של חיים") למסאי הפוליטי הגדול של המאה השמונה-עשרה, אדמונד ברק, הקרוב לברלין במדויות אחדות (שמו חוזר לרוב במסות הספר שלפנינו) שעליו אמר הדוקטור ג'ונסון, כי גם בעת שניתקלת בו במקרה ברחוב, בעבוד של שהיים בצ'יס אתו יותר עמו מן הדרך לאיזו פינה נידחת, ולא תוכל להחליף אלא משפטים בודדים עם הדבר היקר לצרה, תוכל להבחין כי לפניך איש גדול. ברק, הדוקטור ג'ונסון עצמו — אלה ביטויים והשוואות העולים מאליהם על הדעת בקשר לברלין. בקיצור: הוא ה-SAGE של ימינו, החכם הכולל שעניין הנבונה וקוקה לו, השמקך זמן מה, לאחר שנתגלה לה אין היא עוד בודקת בצריכותה: הוא סמל במעט יותר מאשר ממשות, ומך הכל — טוב שיש עוד סמל כזה, טוב שיש עוד נוהגת כ"SAGE" מיתולוגי שכזה. והאמריקאי הצעיר (משום מה אני בטוח שהוא צעיר) הבא לפרוך בצורך כזה, מגלה יותר על תרבותו ועל עצמו מאשר על מרצא תקופתו. האמריקאים הללו לעולם לא יבינו עד כמה חשוב הוא הצורך ב"פרות קדושות"; ועם זאת מתעוררת המחשבה: שאולי טוב שלא יבינו... כל העסק הזה הוא דיאלקטי למהדרין.

אירוניה מיוחדת מקבל המעמד הזה של ברלין לנוכח המסות הכנוסות בכרך שהונח לאחרונה לפני הקורא העברי, "נגד הזרם", והוא המהותי והחשוב בלי ספק בכל ארבעת הקבצים של ברלין: הוא כולל את עיקרו ומיטבו, אלא אם כן נאמר שכמה מן המסות על הוגים רוסיים הם מיטבו, ולטעמי יש לצרף לכך את המאמר שלו על ההיסטוריון לואיס נמייר, המצוי ב"זכרונות אישיים". כך או כך, האירוניה היא בכך שמסות הכרך הזה, בעצם כולן, לרבות אלה המעטות שאינן עוסקות באישים מסויימים, מוקדשות לדמויות בודדות בזמנן, מודחות ושוליות לגמרי בעיני בני-זמנן, שרק מקץ שנים רבות לאחר מותם התגלתה חשיבותן העקרונית, התגלה שהן היו המקור הגדול של האידיאות המנוגדות — הם ולאו דווקא האישים המהוללים בתקופתם, אלה הפרות הקדושות של זמנן. אמנם יש להעיר שתואר זה אינו הולם את הרצן, אך ברלין נוטה להבליט קווים באישיותו של הרצן המשייכים אותו לחבורה המובילה עליו של הוגים שוליים לכאורה ונידחים שבאלה — ויקו, האמאן, סורל, משה הס ועוד. גם אין זה תואר הולם את ורדי — נושא של אחת המסות היפות ביותר בכרך, המוכיחה לנו (בעקיפין כמובן) שברלין היה בתחילת דרכו מבקר מוסיקה, ובהמשכה היה לזמן מה מנהל בית-אופרה — ורדי שהיה כה נערץ ומקובל כבר בזמנו. אך ברלין מבליט גם כאן דווקא את הביקורת על ורדי ("ההתקפות על ורדי הן מן המפורסמות"). בקצרה, אין כל ספק — ביחוד מתוך מסות הכרך הזה — שאהדתו של ברלין נתונה לאישים יחידים שבאלה, עצמאיים וחלוציים, שהלכו נגד הזרם המרכזי של הגות-זמנם, ומקץ זמן רב התגלו כנביאי אמת וכחוזי-אמת.

אולי הדמות העיקרית בגלריה זו היא דמותו של ג'יאמבטיסטה ויקו, הפילוסוף הנפוליטני בן ראשית המאה השמונה-עשרה, שאיזכור דמותו ותורתו חוזר ומופיע ברוב מסות הספר, גם אלה שאינן מוקדשות לו בלבד — ושתי מסות מוקדשות להיבטים של הגות ויקו. בספר שלם שהקדיש ברלין לויקו (ולהוגה הגרמני הרדר אשר לו קודמו היה ויקו) הוא כינה את ההוגה האיטלקי "המקור הגדול הלא-מוכר ביותר של אידיאות במשך מאתיים השנים האחרונות" (לא-מוכר מלשון הכרה ב...). ברלין רואה בו, בלי ספק בצדק, את המקור הגדול, אם גם הנידח, של הרומנטיקה האירופית (בצד גרמנים אחרים), את מנהיגו הנסתר זמן רב מן העין של אותו "מרד רומנטי" שהיתה לו השפעה מכרעת על עולמנו" המוזכר בפסוק האחרון של המסה "לאומיות" החותמת את קובץ המסות הזה. ויקו, בעל הספר "המדע החדש" (1725), זכה להכרה רק במאה התשע-עשרה, רק בשעה שקרא בו מישלה, ההיסטוריון הצרפתי ש"גילה" אותו לעולם הרחב. גם כך אין שמו של ויקו מוכר דיו ועוד פחות מוכרות עבודותיו, גם בזמננו, כאשר כל ההיסטוריונים של האידיאות מתוך דיעים אליו, לא מעט בזכות מסותיו של ברלין על אודותיו. בודאי בכלל ההוגה המפורסמת אין שמו מוכר כשמם של רוסו או וולטר שויקו עולה עליהם בחשיבותו. הוכחה קטנה ושולית לכך היא שדבר מפרי עטו של ויקו לא ראה אור בעברית, ואיני יודע אם מישהו מתכנן בכלל לתרגם את "המדע החדש" לעברית. הרי זה לא פחות חמור מאשר אילו חסרו את כתבי וולטר או דידרו בעברית — ובעיני ברלין אפשר שזה ייראה אפילו הרבה יותר חמור: (אף על פי שברלין הוא גם בעל האנתולוגיה "תקופת ההשכלה" שבה מופיעים כתבי ההוגים הללו, המוכרים יותר). אל המקור הראשון של הגות ויקו, בסופו של דבר, מביא ברלין תופעות כמו "הפירוד בין מדעי-הטבע למדעי הרוח" (שם ונושא אחת המסות), את האנטי-אינטלקטואליזם (במסה "ויקו ואידיאל ההשכלה"), ובסופו של דבר — בו הוא רואה את מקורה של הגות הרעיון הלאומי, אף שבמסה על הלאומיות שבכרך זה אין הוא עוסק בויקו דווקא אלא בהוגים הרומנטיים הגרמניים, שבכתביהם מצויה המאטריצה הישירה של הרעיון הלאומי.

> ישעיהו ברלין מקדיש את רוב מסותיו לאנשים שהעזו לקרוא תיגר על אידיאל ההשכלה האחדותי, המוניסטי, שבסופו של דבר הוא מאבן, ובמושגים של ימינו — טוטאליטארי. המורדים בטוטאליטאריות זו — אלה הם גיבוריו של ברלין.

למרות הגיוון התימטי הרב של מסות הספר הזה, דומה שעובר בו רעיון אב אחד המקנה לו אחדות לא צפויה, עד שאנחה מתפתה לייחס לברלין, במסתים צנועים יותר, כמובן, את מה שטען הוא לגבי טולסטוי, כאשר דימה אותו ל"שועל" החושב שהוא "קיפוד" — כלומר: לפלורליסט החושב את עצמו למוניסט — אלא רק להיפך. כלומר ברלין, כמחבר המסות של "נגד הזרם", הוא מוניסט החושב את עצמו לפלורליסט ושוב, למרבה האירוניה. [illegible] הספר הזה, [illegible] הקבוע, בכוחו של הפלוראליזם [illegible] הגרמנית, זוכים להערצתו של ברלין על שום שיצאו חוצץ כנגד אידיאל ההשכלה הרוח של המאה הי"ח. את האידיאל הזה מגדיר ברלין חוזר-והגדר בספר, וכך למשל, בבהירות מיוחדת, באחד העמודים האחרונים של המסה "הלאומיות": "האידיאל של מערכת עולמית אחת-די הירה, מאורגנת מדעית, שהתבונה מכוונת אותה — זה היה לב תבניתה של ההשכלה" (עמ' 462). ברלין מקדיש את רוב מסותיו לאישים שהעזו לקרוא תיגר על אידיאל ההשכלה הזה — אידיאל אחדותי, מוניסטי, לכאורה רציונלי בתכלית, ובסופו של דבר מאבן ואפילו מכחיד, והמושג אופנתי: טוטאליטארי. המורדים על הטוטאליטאריות הזאת — אפילו קודם היות המושג — הם גיבוריו של ברלין.

וכך מסת-הפתיחה של הקובץ קרויה "ההשכלה שכנגד" ומתוארים בה אותם הוגים, שעוד בזמן ואף קודם להוגי ההשכלה הגדולים (וולטר, קאנט), טענו בזכות הפלוראליזם, הרבגוניות, ייחודו של כל עם והמזג השונה של כל תרבות, טענו בזכות האינדיבידואלי והחד-פעמי. אלה היו, מלבד ויקו, זה האב הגדול של האנתרופולוגיה, והוגים גרמניים בעיקר שהתקוממו על ההומוגניות הצרפתית השכלתנית בתחום הרוח במאה הי"ח. היו אלה אישים כהרדר, ואף קיצוניים מהרדר: האמאן, "המאגוס הצפוני", ידיד-נעוריו של קאנט, שהיה הראשון כנראה שהטיח — אמנם במשתמע בלבד — בפילוסוף מקניגסברג את אשמת הטוטאליטריות (כיום אופנתי הוא להטיח בו אשם כזה, ויש התולים בו אף את האחריות הרעיונית לפשעי הנאציזם) עוד קודם היות המושג. היו עוד הוגים שברלין מזכיר ומתאר: ביניהם גם צרפתים, מאנשי השוללים המרדנים של התקופה, דוגמת דה מסטר ובונאל. אלה אבות הרעיון הלאומי הקיצוני, שברלין אינו נמנע מלמנות את שגיונותיהם, אך גם כך ברור שהוא רוחש להם הערצה מסויימת, על העוזם ומרדנותם באידיאל ההשכלה האחדותי, המוניסטי, המאבן. ודוגמה מיוחדת במינה, ופאראדוכסלית לגמרי למראית-עין, של מרדן שכזה באידיאל-ההשכלה רואה ברלין ב...מונטסקייה, לו מוקדשת אחת המסות הארוכות בקובץ. הרי הכל יודעים שמונטסקייה הוא אחד מאבות ההשכלה, אחד מראשיה אלא שברלין מדגיש דווקא את השוניות המסויימת שנמצאה בין ראשי ההשכלה, דוגמת וולטר ורוסו, ובין הגותו של מונטסקייה שאותו מתארת מסתו כאמפיריקן זהיר, הוגה המתנגד לפתרונות אוניברסליים ומוחלטים, בקיצור — ניגודם של כל אותם "פשטנים נוראים" הבונים את כל-סיותב תמיד על צוק אחד, על רעיון אחדותי גדול אחד, קיפודי שכזה. "אין מונטסקייה הוגה דעות הדבק באיזה עיקרון אחד-יחיד... לא מוניסט הוא אלא פלוראליסט" (עמ' 238). הצב במקום שמו של מונטסקייה כל שם המופיע בקובץ, והוא שם של אחד מגיבוריו האינטלקטואליים של ברלין, ותקבל את נוסחת-היסוד של כל המסות הללו ועם כל הרבגוניות של הביוגרפיות הקריירות שלהם, שברלין מיטיב לתארן, ההוגים השונים הללו — ויקו, מונטסקייה, האמאן, הרצן, ז'ורז' סורל לבסוף — מתורמים משהו זה לזה, מקבלים פרצוף אחד כביכול: קיפוד, שועל, פרה קדושה?

ושוב, מעניינת ביותר היא האפולוגיה שנושא ברלין על השנוי-במחלוקת שבין כל ההוגים הפוליטיים, הוא בעל "הנסיך", ניקולו מקיאוולי. גם אותו מוצא ברלין לשבח על דבקותו ב"פנטסיה", ב"הבנתה בדרכת המיתוס" (עמ' 180), בנטייתו לפלורליזם ההתגברותו המוכלעת (או אף הלא-מוכלעת) למתיים. האפולוגיה הזאת על מקיאוולי היא מן הבעייתיות שבמסותיו של ברלין, ומבוזנת הסקפטיקה שלה גם אחת המהירות שבהן. את מסקנותיה, עם זאת, ראוי לקבל עם "קורט של מלח".

לאמנם אפשר להביא, בסופו של דבר, את כל מסותיו בעלי התמטיקה המגוונת כל כך של ברלין לכלל העיקרון שהתפרסם בזכות המשל הזואולוגי שלו שנדרש לו במסתו על טולסטוי, "הקיפוד והשועל" זהו בוודאי המשפט הנכוד ביותר של ברלין, המשפט השאול מיצירת משורר יווני קדום, האומר ש"השועל יודע הרבה דברים, אך הקיפוד יודע דבר אחד גדול". ברלין הוא מהלל של השועלים הפלורליסטיים — והוא מזהיר מפני הקיפודים — אלה הדבקים בפתרון אחד לכל הבעיות, הדבקים באידיאל אחדותי אחד, באוטופיה של האחדות והאחוה השלמה של כל המין האנושי. אלא שעד כדי כך חוזרת ונשנית, עד לתחושה, אידיאה זו של חשיבות הפלוראליזם ודלות המוניזם, עד שהיא עצמה נהפכת ל"אידיאה פיקס", וברלין עצמו מתגלה כפלוראליסט מוניסטי כביכול, קיפוד שועלי — הוה דיאלקטית כמעט מעבר לגבולות ה"פנטסיה".

ואולם, יש להדגיש, אחדות זו היא ברקע, מאחורי הגיוון הרב של המסות הללו, העוסקות בעולמות רבים ובאישים שונים ורחוקים זה מזה. כשר עריכת האנאלוגיות הוא מכשריו הבולטים של ברלין, ואפשר שבשום מקום אין הוא בולט יותר מאשר במסה "בנימין דיזראלי, קארל מארקס וחיפוש הזהות". ועוד בהמשך ל"שיר הלל" הכרוזי שכזה לברלין צריך לציין שהוא אמן הציטטה. ואולי הטובה בציטטות שלו, שלא בכדי היא חוזרת ומופיעה בכמה מסות, היא דווקא מקאנט — אחד מבעליה הגדולים של תוכנת-ההשכלה הבורה, תוכנת המוניזם. קאנט הוא דווקא זה שאמר, וברלין מרגיש זאת לזכותו, ש"מן העץ העקום של האנושות לעולם לא ייתכן לעשות דבר ישר". הרי את קאנט "ספק אם אפשר להאשים בנטיות לאי-רציונליות", כדי-סתו האופייני של ברלין — שהוא כמובן גם אמן ה"אנדר-סטייטמנט". גם לקאנט יש כמה צדדים חיוביים, כמו לכל אדם.

הספר "נגד הזרם" תורגם, בדומה לספר הקודם במבחר כתבי ברלין, בידי אהרן אמיר. התרגום, כצפוי, תקני ונוח לקריאה. בכל זאת יש בספר העברי בעייה אחת: הטעויות הרבות במעתק של שמות לועזיים שהספר הזה גדוש בהם במיוחד. שמו של ההוגה הריאקציוני המוזר ז'וזף דה מסטר, המופיע עשרות פעמים לאורך הספר כולו, מועתק לעברית כ"דה מסטר" — לכאורה הקרי המקובל של המלה הצרפתית, אלא שאין להכליל במקרה מיוחד זה את ה"אס" של המקור. ועוד: שם המתרגם האנגלי של "הרהורים על האלימות" מאת ז'ורז' סורל ניתן בשגיאה הן במעתק העברי והן בלועזית המובאת במקרה זה (חשבתי שנפלה טעות דפוס במקור, בבקורת — ולא היא: השם הוא ת.א. יולם (ולא "הולם" בעברית, וצריך להיות HULME בלועזית, אם כבר מביאים אותו. גם את שמו של האציל הדני ניקר מישהו (המתרגם או העורך) וניקד בטעות: פתח צריך תחת הדלת" ולא סגול; במקרה זה אין הקרי והכתיב שוים, כאשר יקרה לעיתים במלים ואף בשמות אנגליים. אלו הן דוגמאות בודדות העולות ברגע זה בזכרוני לתופעה רווחת בספר שאותה יש להוקיע, בהיותה בבחינת מכשול בפני עורים. הרי כה רבים ובתוכם גם שדרני רדיו וטלוויזיה, טועים אצלנו בהיגוי שמות לועזיים. ספר דוגמת "נגד הזרם" צריך לעזור בעקירת הרעה הזאת ולא בהעמקתה.

אביבה אורי, דיוקן עצמי, (1955/6)

מן האדם אל הנוף

★ אנה טיכו. טכסט: אלישבע כהן
★ אביבה אורי. טכסט: דורית לוויטה
הוצ' כתר, הקיבוץ המאוחד והמועצה לתרבות ולאמנות, 1986

מאת נסים מבורך

הפורטפוליוס הקטנים של שני פירסומים חדשים אלה, המהווים חלק מסידרה, מדגישים, מצד אחד, את האופי המופגן של אותו חלק מן העבודות המודפסות, שאמנם מצויירות באופי כזה, אך מצד שני הם פוגמים, לגבי העבודות האחרות, בהתרשמות הנכונה, כמו באותם ספקי-רישומים-ספקי-תמונות של אנה טיכו, אשר פורשים יריעות-נוף רחבות עולם בפני הצופה, ומיזעורן הקיצוני חוטא להן.

עם זאת מעניקים שני הסיפרונים האלה למעיין בהם מידע חשוב באשר להתפתחותן של האמניות, אשר להן הם מוקדשים.

הפירסום המוקדש לאנה טיכו מיטיב להבליט את נטישתה ההדרגתית את דמות-האדם לטובת הנוף הדומם. נטישה זו העלתה אותה ממישור של ציור קרי-אקטי, מתפעם מעט יותר מן המידה הרצויה, אל פסגות גבוהות מאוד של הביטוי האמנותי.

גם אצל אביבה אורי בולט המעבר מציורן של דמויות-אדם, מעודנות ביותר, לתחום אחר. ברם, לא לנופים, כאנה טיכו, היא עברה, אלא למערכות מופשטות של סמלים וסימנים, שרטוט מעמידה אותה בשורה הראשונה של אמני-ישראל.

הטכסטים הנילווים לפירסומים אלה שונים זה מזה באופיים. זה של אלישבע כהן הוא בעל אופי תיאורי ונאמן לתכליתו, בעוד שזה של דורית לוויטה מתאמץ להיות מדעי, ובמידה מסויימת הוא מותיר רושם כי עבודתה של אביבה אורי משרתת את הכותבת לא פחות מאשר המצב ההפוך, המוצדק.

יצויין, לסיכום, כי חרף ממדיהם המוגבלים משקפים שני סיפרונים אלה, בצורה טובה למדי, שתי מסכתות יצירתיות יחודיות.

צילומים קפואים

מאת אהוד בן עזר

לילה על העיר
מאת ראובן מירון
ספריית תרמיל, בעריכת ישראל הר
משרד הבטחון, הוצאה לאור ת"א 134 עמ'

"לילה על העיר", ספרו החדש של ראובן מירון, הוא רומאן "רזה" בשני מובנים, בכמותו, 134 עמודים מודפסים בריווח ורובם שורות קצרות, וכן בסגנונו, המזכיר במעט את סגנון כתיבתו של בן-מושבתו, כפר-סבא, המבוגר ממנו בשנים אחדות, ישעיהו קורן, בספרו "לוויה בצהריים"; ואולי לתחושת הדימיון בסגנון מוסיפה העובדה שחלק מן הנופים, האווירה והמתוארים בספרו של מירון, מוכרים לנו מספרו של קורן; ואולם לדמיון הזה יש אולי סיבה נוספת, והיא השפעה של המינגווי על כתיבתם. מירון מגדיר זאת, במבואה על העטיפה מאותה: "הריאליזם — מכיוון שמילה זו קיימת — הוא האמנות הפשוטה לסיפור, החסכנית באמצעים, האלגנטיות הגבוהה ביותר." דבריו אלה של מירון טובים לכל מעשה אמנות, כפי שהגדירה זאת בשעתה פפיטה האחרת, בספרה "על הפעילות המתבוננת" — "אלגנטיות של הפיתרון", באמצעים החסכניים ביותר, ללא גודש מיותר. בנקודה זו משיקה האסתטיקה למדעים המדוייקים.

לנוכח הגודש הסגנוני, המנופח, השולט עד היום בחלקות רחבות של הספרות העברית העכשווית, כאילו תקופת ההשכלה עודנה נמשכת: כאשר הקוראים המסכנים שמחים לא פעם לשבח יופיים של דפים ובלבד שלא יצא עליהם לומר שהיצירה כולה שיעממה אותם (קוראינו תמיד בטוחים שהאשמה בהם, לא בסופר) — יש ודאי חידוש מרענן בהתעקשות האסכולה ה"כפר-סבאית" שלנו לכתוב סיפורים רזים, כאילו בלי אפקטים ספרותיים, תוך נאמנות לזוטות ההתרחשות, ובצורה כמעט מודולארית; היינו, שהקורא, המקבל פרטים-פרטים של התרחשויות ונופים, בצורה מרומזת ותשבצית לעיתים, ישתף עצמו בהרכבת העלילה, תוך פיענוחה, ויפעיל את התאים האפורים שלו בהשלמת כוונותיו של המספר, אשר מתוך חומרה נזירית לא פנה להסברת המניעים הנפשיים ולמיתוסים אחרים של סיבה-ומסובב, אלא הסתפק בתיאור נטו, כאילו אין המספר יכול להביא בספרו יותר ממה שהוא רואה לנגד עיניו.

ואולם, בפשטות הנזירית, הקיצונית, טמונה סכנה של הגזמה, לא פחות מאשר בסגנון הרשן, המנופח, של העברית הספרותית. היעדר הגיגיות עדיין אינו מבטיח ענג אמיתי לקורא. מידה מסויימת של פיקאנטריה, של דשנות, של הפתעה, של פנימיות אמינה, מרתקת — הם הכרח בל יגונה לסיפור טוב, ובהיעדרם — חוגג היובש, אחיה הצנום של המליצה.

במרכז סיפורו של מירון עומדים שניים-שלושה גיבורים, בישראל שלאחרי 1956, שכל-כולה עומדת עדיין בסימן ישראל שלאחר מלחמת 48'. הנגבי, לוחם ותיק, מ"שועלי שמשון" בנגב, אשר חשבון לא גמור לו עם המציאות הישראלית וביחוד עם אחד מחבריו, צירקין, שעשה ממנהיגי המדינה. כספי ופוגל, צעירים ממנו בכעשרים שנה, הם בתחילת שנות העשרים לחייהם, מושפעים זה מזה ושניהם ממנו, ומגיעים להקמתו של מעין תא מחתרתי, שפעילותו מסתיימת בנסיון התנקשות של פוגל בצירקין. ההיגיון האסתטי של הסיפור מושך אותו לכמה קצוות נוספים, הנראים מבטיחים, מסקרנים, מעוררי מתח וציפייה, אך מתברר שאינם אלא חלק מן הסגנון האובסרוואטיבי, הראייתי, של המספר. בתחילה זה מעורר עניין, כמו בסיפור בלשי, ואכן יש יסודות בלשיים לסיפור, אך בהמשך זה מתגלגל למאניריזם. משום שכוונתו של מירון לא היתה לכתוב סיפור-מתח "רגיל" אלא ספרות יפה, "גבוהה" יותר. וכך, למרות צנימותו של הרומאן, יש בו לא מעט קטעים הנראים מיותרים בקריאה ראשונה, ונותרים כאלה גם בקריאה שנייה, לאחר שנפתרה, כביכול, "תעלומת" הסיפור, ואתה שופט אותם על פי ההיגיון האסתטי של הסיפור השלם.

קשה לדבר על חזרות התיאור האופייני ברומאן "רזה" כל-כך, ואולם פאראדוכס זה קיים לאורך כל הסיפור, והוא חלק מעקביותו. מצד אחד המספר כאילו בז לתיאורים הרגילים, הפסיכולוגיסטיים והאמורים, ומבטיח לעסוק רק בחשוב-באמת, בעיניו; ומצד שני, מתוך תפיסה מעוטת-מעט של מה "החשוב באמת" בסיפורת — הוא נוסף אחר תיאורים, קצרים אמנם, של פעילויות, שיחות, מצבים, חפצים, נופים, כאילו "בעין המצלמה", וככה זה נראה. קר. לא מדבר ללב. לא סרט זה. אלא סידרת צילומים קפואים.

נוסף לכך, מתברר, בסוף הסיפור, כי אכן ישנה "סיבה" [illegible] הנושנה, הכפייתית, שחש הנגבי כלפי צירקין, ודווקא "הסבר" זה, [illegible], על רקע חילוץ פצועים מקרב בנגב, בתש"ח, משמיט את היומרה לפשטות שבשמה כתוב הסיפור בחסכנות, ברמזים וביובש, כאילו הסיפור אכן חותר אל עבר משמעות הרבה יותר נעלמה, מורכבת ומרתקת.

סגולותיו של מירון כמספר רבות הן, נקיונו מבטיחו מפני זיוף כלפי-מעלה, לספרות ה"גבוהה". אילו היה משתחרר מעט מן האובססיה של הפשטות-היתירה, ומניח לגיבוריו לחיות, להשתולל — מעבר לעין המצלמה הקרה והחסכנית שלו, היה מגיע להישגים ראויים יותר, [illegible].

ענן של אבק ואגדה

(ניסיון לקריאה אחרת בספרו של יהושע קנז "התגנבות יחידים")

מאת נילי מירסקי

נדמה לי שזה שנים לא הופיע אצלנו ספר, שהביקורת המקצועית גילתה כלפיו קוצר-יד מצער כל-כך כמו ספרו של יהושע קנז "התגנבות יחידים". אין כוונתי לציונים שחלקה הביקורת לספר — לא לשבחים (המפקפקים ברובם) שזכה בהם ולא לביקורת החריפה למדי שנמתחה עליו. כוונתי לכישלון התבונה שנכשלו המבקרים בעצם "הבנת הנקרא". כל הביקורות שנזדמן לי לקרוא טיפלו בטפל שעל-פני השטח — טיפוסים בצבא, "ניפוץ המיתוס הצה"לי", תיאורי "חברה בהתגבשותה", "מדינה בראשית דרכה", "מתחים עדתיים" ועוד כיוצא באלה עניינים — והתעלמו מן העיקר, מן המרקם הפנימי העדין והסמוך של היצירה. הייתי רוצה להצביע כאן, בקיצור הדרך, רישרוף בלבד, על המרקם הזה, אשר אותם תכנים חברתיים שהעסיקו כל-כך את הביקורת אינם משמשים לו אלא כמין חומים לאריגתו. ואולי כדאי לומר כבר כאן, שהתבנית הפנימית של "התגנבות יחידים" מעוגנת כולה, כך נראה לי, באיזו תחושת-עולם דתית (לאו דווקא יהודית), ובחלק מן המושגים והתמונות שקנז נדרש להם אף ניכרת, כמדומה, השפעה נוצרית, המפקיעה את האירועים ואת ההתרחשויות מממשיותם היום-יומית הגולמית, ומשווה להם איזה מימד נוסף, שאקרא לו כאן, לשם הקיצור, "מטאפיסי".

רוב חומרי-המציאות של "התגנבות יחידים" מאורגנים סביב שני מוקדים מקוטבים, שמהותם ביניהם הוא [illegible] של היצירה: קללה וטומאה מזה, חסד וטהרה מזה. קבוצת הטירונים גיבורי הספר מתוארת שוב ושוב במונחים של חולי, נגע, טומאה, כיעור, בזיון, עליבות, השפלה, חרפה וכו', והקללה הרובצת עליהם היא כפולה: גם מעצם היותם במעמד של טירונים (כמו, למשל, בעמ' 173, שם מתוארת קבוצה חדשה של טירונים "כאילו...היה בהוייתם איזה איום חדש, איזו השפלה שכמוה עוד לא ידענו. הם אסורים במגע ובקירבה, כת של טמאים שבאה לגעת אותנו במה שזה ימים כה רבים ובייסורים כה גדולים אנו מתאמצים להיטהר ממנו"), וגם מפאת היותם, בנוסף לזה, בעלי כושר גופני לקוי ("משהו חולה אבן נגף מוללו של הצריף, כמו אח רע, מאלה, של גופים פגומים, פסולים", עמ' 47), כלומר נחותים אפילו מיתר עמיתיהם הטירונים, מה שמובלט יפה בתיאור המסדר הטראגי במגרש המיסדרים: "נתפסנו באיזו קללה מבועתת, חולה, וקלוננו נתגלה בתוך כל היופי המרגש המלכד הזה" (עמ' 71).

מול ההוויה הבעורה והנגועה הזאת עומד איזה עולם של טוהר, של ברכה ושל חסד, שנפש ה"מקוללים" יוצאת אליו, והוא גם מתגלה אליהם לפרקים בצורות שונות, מרומזות ומוצפנות, "כמו בשידור סודי" (עמ' 128), מתוך איזה "קשר מקרי עם עולם הסימנים" (עמ' 79). ה"סימנים" האלה, שבאמצעותם כמו פורצת הוויית-החסד, אל תוך העולם הגשמי המיוסר, קשורים על-פי רוב בחוויית היופי — אם אלה יופיים של צלילי המוסיקה, כמו בשעה שמנגינתו של יוסי רסלר המנגן בגיטרה עולה אותו "עיגול אור סמוי ומיותר" האופף את החבורה כ"חומה של חסד", ו"על רקע האקורדים מלאי הרוך והעצבות שורשו כתבנותה לאין-סוף" מתמלא המספר "תחושת היופי, וזה, לארמיוחלת, כברכה שאינני ראוי לה" (עמ' 92). ואם זו הופעתה של עפרה המד"סית, המתגלה שוב ושוב לעיני הטירונים אפופה יופי שלא מן העולם הזה, פעם כ"אלת ציד קדמונית" (78) ופעם "כמו ברות של אור פנימי, צנון, האור האמיתי של החלומות... פושטת את זרועותיה אל-על, כמו בתודה אל איזה אלוהות נסתרת, מתמכרת לגעגועיה הנפלאה, הצחה, הטהורה, המוכתמת מכל מגע" (עמ' 269).

ועם זאת, אחד הדברים הנפלאים ב"התגנבות יחידים" היא רגישותו של המחבר לדו-המשמעות הכרוכה

קנז: תחושת-עולם דתית

בהכרח ב"התפרצויות" אלה של המימד ה"מטאפיסי" לתוך הוויית הקיום הגשמי: אותם זהרים ונגוהות של יופי לעולם אינם מופיעים בספר בטהרתם, אלא הם מעורבבים תמיד, בכוונת-מכוון, בכל מיני חומרים "נחותים". כך, למשל, דווקא אותו יוסי רסלר, המפיק את צלילי המוסיקה המפעימים את לב המספר "כמין התגלות" (עמ' 136), דווקא הוא נמנה עם הטיפוסים היותר דוחים בספר, ביהירותו ובהתנשאותו המתרברבת; וכך דווקא אותה מד"סית חלומית, עפרה, כשהיא פותחת סוף-סוף את פיה לקראת סוף היצירה, מתגלה כבעלת קול "זולל וצורם" כמו של "תגרנית זקנה ועקשנית" (עמ' 551).

הדוגמאות שהבאתי כאן הן מקריות למדי, ולא נועדו אלא להתוות בקווים כלליים את התבנית היסודית שהספר מושתת עליה, לדעתי. לאמיתו של דבר מתלכדים סביב שני הקטבים הנ"ל, בהרבה וריאציות שונות ומגוונות מאוד, כמעט כל חומרי-המציאות הכלולים ב"התגנבות יחידים", הן בפרקים שעלילתם מתרחשת בתחומי בה"ד 4, והן בפרקים המתארים את הטירונים בעת חופשתם, איש-איש בסביבתו הטבעית — פרקים שנראו לרוב המבקרים כחורגים באורח לא-מובן ממסגרתה ה"טבעית" של היצירה, אך הם מיטיבים להתלכד, כך נראה לי, במסגרת תבנית-היסוד הזאת. ושוב, כדוגמה אחת מיני רבות, אזכיר כאן רק את שיטוטו הלילי של אבנר ברחובות ירושלים, שיטוט שכולו טלטול קוטבי בין קוטב ה"טומאה" — המיוצג פה על-ידי הזונה העלובה, המסורפת, ש"יש לה בטח כל מיני מחלות מגעילות" (עמ' 336) — לבין קוטב ה"טהרה", כשנמלט אבנר מפני אותה הזונה ונעמד להקשיב, כמתוך "תקוות היטהרות" (עמ' 338), לזמרתן הזכה של הנזירות, שכולה "משפטים ארוכים, תרגוניים, עדינים, מסתוריים" (עמ' 339).

הנזירות אינן מקריות כאן, כשם שלא במקרה מופיע בספר דימוי מוזר למראית-עין כמו "מבכה את הגיטרה המנופצת המוטלת על ברכיו, כמו גוויית הבן על ברכי הבתולה" (עמ' 524) — דימוי הנראה במבט ראשון, לפחות, זר מאוד לעולמם של טירוני בה"ד 4. מצד שני, גם הנזירות וגם הבן על ברכי הבתולה נקל לזהותם כמוטיבים נוצריים מובהקים, מה שאין כן קטעים שלמים בספר, שפיענוחם תלוי, כך נדמה לי, בזיהויים הנכון של מלים ומושגים, הנשארים חתומים בפני מי שאיננו מכיר את הלשון — הנוצרית — שבה נכתבו, ושבלעדיהם גם אין להבין נכונה את מושגי ה"קללה" וה"חסד" כפי שהם מתפקדים ב"התגנבות יחידים". הנה קטע כזה, לדוגמה, המתאר את הטירונים הדחוקים ומיטלטלים בקרון רכבת נוסעת (ההדגשות שלי, נ.מ.):

"הכל התגודדו כשיכורים ונפלו איש על חברו, מחפשים משענת... וכרגע פנתה הרכבת בעיקול כלשהו, שאף-על-פי שהיה מתון, היה בו כדי לדחוף את העומדים בתוך אל הקיר שמנגד, ובחזרה, אל המקום שאין בו משענת. החלוקה צודקת, אמרתי בלבי, כוח שמחוצה לנו משלים פה את הסדר. כל אחד קיבל את המקום הנכון באחד ממדוריה של התופת הזאת... והמקומות נקבעו מראש" (עמ' 459).

והמשך מעיד על כך המספר, מלבס, לחברו אבנר: "העולם מחולק ככה. יש כאלה שנולדו למצוא את הדרך ולהגיע אל המטרה בלי שום מאמץ... ויש כאלה שלא יוכלו לעולם להתמצא, תמיד ילכו לאיבוד, תמיד בדרך הלא-נכונה, כמו שיש כאלה שיגיעו תמיד אל הקיר של הקרון למצוא שם משענת, והאחרים יישארו באמצע בלי אחיזה, ליפול אחד על השני" (עמ' 483).

כל מי שהתמצא מעט בעולם המושגים הנוצרי, יכיר כאן מיד את התורה בדבר שרירותו של החסד האלוהי — חסד שניתן לנבחרים לא בזכות, לא על-פי מה ש"מגיע" להם, אלא סתם כך, בשרירות רצונו של האל — מין אקט אלוהי מסתורי, סמוי ונעלם, שפשרו ודרכו נסתרים מעיני בני תמותה. המוטיב הזה חוזר ב"התגנבות יחידים" בעשרות וריאציות שונות מאוד זו מזו, החל באהבתה של הגברת גבאי הזקנה לבנה ה"נבחר", אבנר ("אהבתה אותו לא הוציאה אותו זכאי אלא ניתנה כחסד שאין לו שום נגיעה בסיבה האמיתי ובמעשיו... תהום פעורה ביניהם, ורק חוט החסד הזה, השרירותי, המסתורי, מתוח על פיה", (עמ' 260), וכלה ברוך הכישרון המוסיקאלי, שהמספר מעיד עליו, כי "יש שהחסד הזה פוקד את הפחות ראויים לו, ואף בכך אין רע" (136).

החסד פוקד את הפחות ראויים לו, ואינו פוקד את הראויים לו. הפרדוקס הזה הוא מעמודי-התווך של "התגנבות יחידים". וכמה שלא יישמע הדבר מוזר, נדמה לי שגם הטרגדיה המרכזית בספר (במידה שאפשר בכלל לדבר כאן על טרגדיה "מרכזית", שהרי גיבור מרכזי אין כאן) — הטרגדיה של אלון, הקיבוצניק האידיאליסט, מלח הארץ, השואף להצטרף ליחידה צבאית נבחרת ושולח יד בנפשו כשנודע לו שנשלח לשרת במשטרה הצבאית — גם הטרגדיה הזאת, יותר משהיא מתפרשת במושגים סוציולוגיים או פסיכולוגיים כלשהם, (כפי שנטתה הביקורת לפרשה), היא מתפרשת במושגי הקיטוב הפרדוכסאלי הזה שבין קללה לבין חסד.

אלון, היחיד בחבורת הטירונים הדבק בכל מאודו באידיאלים כמו טובת הכלל, גבורה, התגברות, מסירות נפש ועוד כיוצא באלה ערכים נעלים, הוא לכאורה הגיבור היותר ראוי וזכאי לחסד — והוא הדוגמה המובהקת לכך, שאין החסד פוקד את הראויים לו. דווקא הוא, המסרב מלכתחילה להימנות עם הנגועים והמקוללים שאל חברתם נקלע, ורואה עצמו, בניגוד לכל היתר, ראוי לשרת ביחידה נבחרת — דווקא הוא נמצא מקולל יותר מכולם. וככל שהוא משתדל וטורח יותר להצטיין, כן מתרבים כישלונותיו, הדוחפים אותו בסופו של דבר להתאבדות. אך יותר משחשובה לעניין זה עצם השתלשלות המאורעות המביאים לטרגדיה של אלון, משמעותית כאן הדרך שבחר לו קנז לספר עליהם. הנה כך, למשל, מתאר אלון בינו לבינו בסיפורו של הגיבור הנערץ עליו, מאיר הר-ציון:

"לאחר שנודע להר-ציון כי יחידת הקומנדו מתכוננת להעביר אותו אליה, הוא התחיל להתרגל בבסיס הנח"ל במכנסיים קצרים ובסנדלים... סירב לפקודות, זילזל בכל כללי המשמעת. הוא ידע שהוא הולך לשם, שהוא כבר לא עם אלה... הוא הולך אל המקום שלו. מישהו שם חושב עליו, קורא לו לבוא... ובאמת, אחרי זמן קצר מופיע בבסיס שלהם קומנדקר ואריק בתוכו. כל המפקדים בבסיס מתחילים לרעוד, להתרגש, מכרכרים סביב אריק. אריק בקושי עונה לשאלות שלהם... הוא לוקח את הר-ציון, והקומנדקר שלהם יוצא משם בדהירה עצומה, משאיר אחריו ענן של אבק ואגדה. האם הכל הוא רק שאלה של אמונה וביטחון עצמי?" (עמ' 439).

השימוש בביטויים כמו "הוא ידע שהוא הולך לשם, שהוא כבר לא עם אלה", "מישהו שם חושב עליו, קורא לו לבוא" או "...משאיר אחריו ענן של אבק ואגדה", הוא המשווה לסיפור הקטן והפשוט הזה איזה מימד מרומז של מסתורין, כאילו פורץ איזה כוח עליון אל תוך בסיס הנח"ל הנבזי, ותוך התעלמות משאר הנוכחים ("כל המפקדים מתחילים לרעוד...אריק בקושי עונה לשאלות שלהם") הוא בוחר לאסוף אליו רק את מי שנמצא ראוי בעיניו לברכתו ולחסדו. את הרושם ה"מטאפיסי" הזה עוד מעצימה השאלה שבסוף הקטע, "האם הכל הוא רק שאלה של אמונה וביטחון עצמי?" — הלוא היא שאלתם הנצחית של המאמינים בגזירה הקדומה (פרה-דסטינאציה, הנרמזת גם בקטע שצוטט לעיל: "יש כאלה שנולדו למצוא את הדרך..." "המקומות נקבעו מראש"), המתייסרים כל ימיהם בשאלה, האם זכו להימנות עם הנבחרים שאור החסד נגה

(המשך בעמוד ב 7)

העורך: אברהם רמון

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

חדרים/מסגרים

חשמל / אלקטרוניקה

מכירות

נהגים

ספרים/ות

עובדי מתכת

בתי אבות

שרטטים ונרפיקאים

עוזרות ומטפלות

סוכנים/ות

מכונאים / הנדסאים

יהלומים

מוכרים/ות

מתכנאים

"שירות עזרות ומטפלות"
מטפלות לתינוקות
ולילדים
עם / בלי לינה
עוזרות וטבחיות בית
לפנות לדינה
052-452244

עסקים

חבר (חבר המתרגמים)

נפן

משאבי אנוש

שליחים/ות

מקדמי מכירות

פקידים/ות

פועלים/ות

תיגבור

שמירה ואבטחה

ביקוש עבודה

עם
"לבציעה"
אתם הגדולים

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

חנויות

הקלאות

מבני תעשיה

משרדים

מגרשים

מהפכה גדולה בהודעה הקטנה
רק בלוח העיר
לא מכרת
לא שילמת

כל מודעה מתפרסמת ללא תוספת מחיר אפילו חודש. אם אחרי חודש עדיין לא מכרת יוחזר לך כספך בחזרה. המבצע חל לגבי פרסום בלוח העיר בלבד ולגבי נכס באזור ת"א, גוש דן והשרון. במקום החזר כספי ניתן לפרסם את המודעה חודש נוסף. בקשות לביטול מודעה, החזר כספי או הארכה לחודש נוסף במקום החזר כספי, יתקבלו במשרדי הלוח בימים א'-ד' בין השעות 8:00-15:00 עד שבועיים מתום 4 שבועות פרסום.

לוח העיר רח' הנגב 4 ת"א טל' 03-371261

דחפון
שרות מודעות טלפוני של דחף
לבעלי כרטיס אשראי
03-611001

2

هكذا من الاصل

הלוח הארצי הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

מכרזים

הלוואות

מקור ההלוואות
★ הלוואות
לשכירים קבועים
לרכב חדש ומשומש
נכויות צ'קים
תשלומי משכנתאות
טל. 03-650527/8

ניקוי ופוליש

חיפוי והדברה

נפט וקיום

"מצלמת העיר"
כיכר נמיר (אתרים)
טלפונים: 03-280532
03-296318

הלבשה והנעלה

שיפוצים

תכשיטים וכלי כסף

אותיות דביקות

כרטיסי ביקור

מוצרי חשמל

מקרר

ריפוי והדרה

פיזיותרפיה

ציוד ואחזקה

ניקיון

בריאות

בריאות ויופי ותזונה

צילום

רהיטים

מערכת סטריאו

כלי נגינה

מחשב

חיות בית

רוצים לקנות

מזגני אוויר

וידאו

ציפוי אמבטיות

חימום והסקה

ריפוד

עיסוי

אמנות

מבצע

מכירת חיסול של מלאי
הרהיטים שבתצוגה
במיוחד תוצרת יוגוסלביה
פתוח מ-8:00-17:00 רצוף
וביום ו' מ-8:00-13:00
אורן גרשון "לב און" – רח' גונן 10 פ"ת
קומה ג' טל' 03-9230259
(הכניסה ליד המרצפים של מרסו טופרסי בבית
זבוטינסקי – פינה ראשונה ימינה)

מכירות ושירותים

קבלת הודעות
לא מכרת
לא שילמת
מ-8.00 עד 20.00

הלוח הארצי
הארץ חדשות
לוח העיר

מבצע מודמים
פרסום-פון
03-738707
03-739297
לבעלי כרטיסי אשראי

הלוח הארצי

הארץ חדשות

המשך ת"א גוש דן והשרון

מטבעות זהב

קופות ומשקלים

אסטרולוגיה

גרפולוגיה

מכונות כביסה

בזוק

תנורי אפיה

מכונות תפירה

מכונות כתיבה

מלונות

מייבשי כלים

סירות

הכרויות

בתזוג

הכרויות בלי סוף

5500 פנויים/ות מכל רחבי הארץ כבר הצטרפו — וזה... משהו!!!

1175 פנויים/ות מצטרפים מדי חודש בעלוני "קשר" — וזה... משהו!!!

צוות מקצועי ומיומן, 10 שנות נסיון (שני משרדים) — זה... משהו!!!

עלוני "קשר" עושים את החיים קלים וזה משהו... משהו... גדול!!!

עלוני קשר — עלון הפנויים/יות מס' 1 בישראל

לקבלתם: חייג/י עכשיו!!! 04-446023, 03-733996

9:00 — 21:00 (+ שבת)

העלונים נשלחים במעטפות סגורות ללא תו זיהוי השולח.

קבלת מודעות לוח העיר 854773 885579

שידוכים

חוגים

הלוח הארצי — הלוח הבטוח — חיפה והצפון

דירות למכירה

5 חדרים ויותר

3—3.5 חדרים

2—2.5 חדרים

1—1.5 חדרים

בניה קולקטיבית

ביקוש דירות

רמ"פ

4—4.5 חדרים

וילות ובתים

קריות

וילות ובתים

מגרשים

משרדים

דירות בשכ"ח

נצרת

דירות בשכירה

דירות למכירה

נגיל

עסקים

חנויות ועסקים

הצעות עבודה

מכוניות

עזרות-ומטפלות

אאודי

אוטוביאנקי

אופל

אלפא רומאו

אמריקאיות

ב.מ.וו.

דייהטסו

וולוו

לנציה

סובארו

סוזוקי

סיאט

סיטרואן

סימקה קרייזלר

פולקסווגן

נותר עוד קוטג' גדול של 4 מפלסים בן 220 מ"ר + גינה ברחוב ישעיהו 19 בכרמל הצרפתית חיפה

מתאים במיוחד לבעלי מקצועות חופשיים או לשימוש מפוצל למשפחה גדולה

לפרטים: 04-337087, 04-331057

לאחר שעות העבודה 04-253497

השבת: פתוח באתר משעה 10.00 עד 14.00

זקוק דחוף למודעה?

מודפון

לשרותך 24 שעות ביממה

03-38 38 38

לבעלי כרטיסי אשראי בלבד

2

هكذا من الأصل

صكتا من الوحل

הלוח הארצי / הארץ חדשות

המשך חיפה

[illegible — dense car classified listings (Haifa), columns: פיאט, רנו, מסחריות, משאיות, פורד, מנועים, פיז'ו]

מסחריות

משאיות

רנו

פיאט

פורד

מנודים

פיז'ו

דרוש **בוגר/ת תיכון**
לעבודה במעבדה
של מפעל מזון
(גם ממתינה לגיוס)
התכשרה תינתן במקום
נא להתקשר טלפונית 055-84449/50
למעבדה לניסים או שמעון

למוסד לביטוח לאומי באשקלון דרושה
עובדת שיקום (בוגרת ב"ס לעבודה סוציאלית)
לטיפול בנכים ואלמנות
נא לפנות 08-457681 מזכירות שיקום - 08-492254

דרוש
גזרן
בעל ניסיון וידע
בגזירות אריגים + סריקי
לפנות לדוד טכסטיל
בבוקר 04-667445
בערב 04-258012

כור פרופילים בע"מ — רמי
למפעלנו בנכר
טכנאי כימיה דרוש
בשטח הקרמיקה בוגר צבא
המעוניינים יפנו בכתב לכה אדם ולציין
קורות חיים ומספר טלפון
ת.ד. 2413, עכו מקוד: 24103

לברזל קור בע"מ דרושים
1. טכנאי-מיזוג אויר
עם ניסיון קודם
2. פקידה
בוגרת צבא — 12 שנות לימוד
להתקשר לטל' 703217

לחברה גדולה בענף המזון
דרוש
לסניף ירושלים מחלק
★ ניסיון מעשי מוכח בחלוקת מזון
★ רשיון נהיגה ג'
★ הכרת אזור ירושלים והסביבה
★ ערבות בנקאית הכרחית
להתקשר מיום א' 02-721078

דרושה/ה
קלדן/ית
לבית דפוס
לסדר צילום בעברית ובאנגלית
רצוי נסיון קודם
02-526774

לבית אבות על הכרמל
דרושה
אם בית
ידיעת השפה הגרמנית הכרחית
המשרה כרוכה במגורים במקום
נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים
לת.ד. 7606 חיפה 31076

לחברה גדול בענף המזון דרוש
לסניף חיפה והצפון
מחלק
★ ניסיון מעשי מוכח בחלוקת מזון
★ רשיון נהיגה ג'
★ הכרת אזור חיפה והצפון
★ תושב חיפה והקריות
★ ערבות בנקאית הכרחית
להתקשר טלפון: 03-218282 מיום א'

לחברתנו העוסקת ביבוא ושיווק ציוד למוסכים ותעשייה
דרוש
איש מכירות נמרץ
לתפקיד סוכן נוסע
דרישות התפקיד:
★ ידע טכני — רצוי במכונאות/חשמלאות רכב.
★ בעל רשיון נהיגה
נא להתקשר 04-529657, 520619
בשעות העבודה: 8.00 — 17.00

לבית אבות על הכרמל
דרושה/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
דובר/ת גרמנית למשרה מלאה.
נא לפנות בכתב בציון קורות חיים
לת.ד. 7711 חיפה 31076

לשבועון גדול
דרושים
מפיצים
בעלי רכב מסחרי
לאזור השרון הדרומי
לפרטים נא לפנות לאבי אלון
בטלפון: 052-911110

לחברה בתל-אביב
דרושה
פקידה
הכישורים הדרושים
1. שפת אם אנגלית – הכרחי
2. ניסיון בהדפסה במעבד תמלילים באנגלית ובעברית
נא להתקשר טל' 03-373071-2 לפנות לדני

עיריית תל-אביב-יפו
אגף לרפואה ציבורית מודיעה בזאת על 6 משרות
לאחיות מוסמכות עדיפות קורס בריאות הציבור
לעבודה בתחנות לבריאות המשפחה ומוסדות חינוך
לפנות לדבור פיאלקין. טל 295411, 291206

לחברה רצינית ברמת-גן
דרושות
* מזכירה
* נציגות מכירה (עם רכב)
לפנות לטל 03-793121

דרושים
רוכשי מודעות
אנשי מכירות בכירים
יש לכם הזדמנות להוכיח את עצמכם ולהרוויח בהתאם
להתקשר החל מיום א'
טל. 03-660840, 03-5102715
שכנעו אותנו!

דרושה
פקידה
לחצי יום
עם ידע בהנהלת חשבונות
באזור אשדוד
055-21107
055-33255

DELTA
גליל תעשיות בע"מ
למפעלנו בכרמיאל דרוש
הנדסאי יצור מתחיל
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 137 כרמיאל
מקוד 20101 (עבור בקרה)

לחברה כלכלית ממשלתית דרוש/ה
מתכנת/ת
בעל/ת נסיון של שנתיים לפחות
עדיפות לידע בשפת הממ"ס
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון
02-383333, לשלמה

המפעל להכשרת ילדי ישראל דרושים/ות
כפר הילדים כרמיאל
אימהות בית מחליפות 3/4 משרה
רווקות, נסיון בחינוך, מגורים במקום
מדריך ½ משרה רווק, נסיון בחינוך
לפרטים נא לפנות טלפונית
04-987935/6 לשמעון

לחקר ימים ואגמים לישראל בע"מ
דרוש
הנדסאי מכונות
עם כישורים בעבודות אחזקה (שרברבות, נגרות וכו')
המעוניינים יפנו בכתב בציון קורות חיים וניסיון קודם
לת.ד. 8030 חיפה

דרושים
חיילים משוחררים
לעבודה ביצור,
הכשרה מקצועית תינתן במקום
מפעל דפוס כתר 02-521201

דרושה:
מנהלת חשבונות סוג 2,3
בעלת נסיון ברישום, תיקוב, פקודות יומן
בתשלומים לספקים והתאמות שונות.
הזרזת, בעלת יוזמה למשרה מלאה.
המתעניינות יפנו
לטל' 04-705169 לריקי

מילרבלום ושות'
תכנון סביבתי בע"מ
דרושים
● שרטט/ת ארכיטקטורה
למשרה מלאה
● קלדנית חשבשבת
למשרה חלקית
בעלי נסיון יפנו לטלפון: 04-334485

דרושים
קונדיטורים
בעלי ניסיון לעבודה קבועה
טל' 03-282853

דניש
לסניפנו בחיפה
דרושה/ה
מתכננ/ת ומוכר/ת מטבחים
* נסיון במכירת מטבחים
* ארכיטקט/ית ומעצב/ת פנים — יתרון
* משרה מלאה יום עבודה מפוצל.
לפנות לטל' 04-330792 עמוס

מעוניין
בשיווק
מוצרים
בלעדיים
התקשר לטל' 03-289810

למשרד אדריכלים בהרצליה דרוש/ה
הנדסאי/ת
או שרטט/ת
רצוי עם ניסיון לחצי משרה. 052-86864

ArtDirectOR
מעולה!
נסיון במשרד פרסום הכרחי
לקביעת ראיון צלצל: 03-201396
קול המפרסם

לחברה באיזור נהריה
1. הנדסאי כימיה מזון / מהנדס מזון
5 שנות נסיון נהולי. לנהול מחלקה של 100 איש.
רצוי עד גיל 40.
2. טכנאי / הנדסאי מכונות
שנתיים נסיון בתעשייה.
תחומי פעילות עבודה עם קבלנים.
בצוע פרויקטים, תחזוקת מבנים.
לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 4759, חיפה.

לחברה גדולה בענף העתונות
דרושה
מרכזת הפקה
של עבודות דפוס ופרסום
★ בעלת רקע בגרפיקה
★ נסיון וידע בתהליכי הפקה
★ יכולת מיזוג לתיאום בין גורמי ההפקה השונים.
בפרוט קורות חיים ונסיון,
נא לפנות לת.ד. 45408 חיפה
(מיקוד 31043) עבור "הפקה"

ביטחון אזרחי
CITIZENS SECURITY SERVICES

דרושים **בחורים/בחורות**
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן-גוריון
תנאי קבלה:
★ בוגרי שרות צבאי ★ 12 שנות לימוד.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה. (הראיון ייערך באנגלית) יתרון לשפה נוספת
★ מצב בריאותי תקין ★ עד גיל 26
★ מגורים באזור המרכז — חובה.
ועדת קבלה ביום ה' 26.2.87 בשעה 09.00
בנתב"ג. נפגשים בשער מס' 4
נא להצטייד בת.זהות, פ.מילואים ו–2 תמונות.
אין העבודה מוצעת למי שאינו יכול להתחייב למשרה מלאה למשך חצי שנה לפחות. בתום חצי שנה ניתן להתאים משרה חלקית (לסטודנטים)
תנאים טובים למתאימים
כולל אפשרות לעבודה בחו"ל
★ אבטחה ★ שמירה ★ שירותים מיוחדים
סניף נתב"ג — 03-9721286

דרושים
סוכנים מנוסים
למוצרי פרסום
בלעדיים!
לרציניים בלבד
טל' 02-231118
02-226739

דרושה
פקידה לחצי משרה
כישורים:
* בוגרת תיכון
* ידע בהדפסה – חובה
לפנות לטלפון [illegible]
[illegible]

[illegible]

למפעל מזון
דרושים סוכנים
בכל רחבי הארץ
★ בעלי רכב
★ נסיון מוכח בשיווק
ת.ד. 9305 ירושלים
91090, עבור סוכן

בסרכז אשדוד
פרוש
משרד בשכירות
רצוי ברח' רוגוזין
לתקופה ארוכה
בדבר פרטים נא לפנות:
טל. 055-33202 ליודיק

מ.ג.מ. מפעלי גומי מאוחדים בע"מ
דרושים
1. מכשירן
הכישורים הנדרשים:
★ בוגר ב"ס מקצועי
★ ידע במערכות קיטור והידראוליקה
★ ניסיון 3 שנים בתעשייה.
2. מסגרים מכניים
הכישורים הנדרשים:
★ בוגרי ב"ס מקצועי
★ ניסיון שנתיים בתעשייה
נא לפנות בצרוף קורות חיים וניסיון
לת.ד. 75 כ"ס 44100 עבור מחלקת כ"א.
תנאים טובים למתאימים.
- סודיות מובטחת -

לחברת בטוח
בחיפה
דרוש/ה
נער/ה
לשליחויות
ולעבודות
משרדיות
5 פעמים בשבוע
לפנות בכתב יד
לת.ד. 44880 חיפה

חברה תעשייתית בדרום הארץ
מחפשת
מנהל מעבדה אנליטית
(משרה 1420)
לניהול מעבדת ביקורת טיב אנליטית המתפקדת בשלוש משמרות. המעבדה חדישה ומצוידת היטב.
העבודה 5 ימים בשבוע.
הכישורים הדרושים:
— כימאי אנליטי — Phd. או BSc, MSc
— נסיון קודם בתעשיה כימית — רצוי.
— שליטה באנגלית
— כושר ליצור תקשורת טובה עם בעלי תפקידים במפעל
— יכולת לנהל צוות של 25 עובדים
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון, אל ת.ד. 1071
גבעתיים 53110, ויציינו מסי משרה
המודעה לשני המינים
סודיות מובטחת
צומת לתפקידים בכירים

הדפסה רשותית
עופרה בע"מ
דרוש
גרפיקאי יצירתי
לעבודה מעניינת
במפעל להדפסי משי
5 ימים בשבוע
תנאים טובים
02-976445
02-976288

דרושה
קלדנית
למפעל במפרץ
עם ידע ב"חשבשבת"
ת.ד. 261 חיפה 31002

לחברת יבוא
דרוש/ה **מנה"ח**
(רצוי ידע בהפעלת מחשב)
למשרה חלקית – 5 פעמים בשבוע
חצי יום בכרמל הצרפתי
נא לפנות בכתב לת.ד. 6096 חיפה 31060

לקולי
דרושה:
פקידה לניהול משרד
* ידע בהדפסה והנה"ח
* שש שעות עבודה ביום, התחלה מידית
* עדיפות לתושבות נהריה ולבעלות ידע במחשב
טלפון 928154 לחמוי הגיטאות 2 נהריה
שש שעות עבודה ביום, התחלה מיידית

ליחידת מחשב של
חברה מסחרית גדולה
בתל-אביב
דרושה
מזכירה
עדיפות לבעלות ניסיון
קודם בתחום המחשבים
לפנות לענת
טל. 03-5121147

לחברה תעשייתית בהרצליה פיתוח
דרושה דחוף
פקידה/כתבנית למעבד תמלילים
אנגלית ברמת שפת-אם, גרמנית יתרון
5 ימים בשבוע
ת.ד. 2144 הרצליה 46120 טל. 052-557443/4

משרד החינוך והתרבות
אגף הנוער
מחוז הצפון
דרושים מנהלים/ות ורכזים/ות לעבודה חינוכית עם נוער במחוז הצפון
בערים ובישובים במחוז הצפון דרושים מנהלים, רכזים ורכזי פעילים מדצ"ים לעבודה חינוכית עם נוער.
להלן פירוט המקומות:
מנחמיה, מגדל (ליד טבריה), קצרין, שלומי, עכו, טבריה, חצור הגלילית, בית שאן, צפת וכפר הורדים.
מדריכי נוער מוסמכים ו/או מורים מוסמכים בעלי ניסיון בהדרכה וניהול במוסדות חינוך בלתי פורמלי חוץ-בית-ספרי, יפנו לאגף הנוער במשרד החינוך והתרבות במחוז הצפון ת.ד. 530 נצרת עילית 105-17 טל: 065-55760, 065-72960 עד ליום 8.3.87
המועמדים שיבחרו לתפקידים השונים יועסקו ע"י הרשות המקומית ו/או המתנ"ס המקומי.

למפעל "אדרת" שומרון
מול קרני שומרון
דרוש **טפטר**
בעל ניסיון
(הכנת שטיחים בעבודת יד)
7:00–15:00
לפנות במקום
או טלפון 052-39540

י. הורוביץ ושות'
מכון לאיבחון מידע בע"מ
עבור מפעל תעשייתי באיזור חיפה
דרוש
מנהל מחלקת רכש
תאור התפקיד:
★ טיפול בהזמנות רכש, ניהול מו"מ עם ספקים
★ תאום צוות מקצועי בפעילות הרכש וההובלה.
הכישורים הדרושים:
★ יוצא צבא
★ מעל גיל 25
★ רצוי בעל הכשרה אקדמית במנהל עסקים/כלכלה
★ יכולת ללמוד נושאים טכנולוגיים חדשים
★ ידע בשפות אירופאיות
★ עדיפות לבעל ניסיון בתפקיד דומה
★ תושב איזור חיפה והסביבה
סודיות מובטחת
נא לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים, השכלה ונסיון
לת.ד. 1500 תל-אביב 61014

אביק בתנופה - בוא תצטרף!
בתוך מפעל ותיק צומחת כימיה חדשה. עכשיו גם אתה מוזמן ליצור, להתפתח ולהיות שותף בתנופת הצמיחה הגדולה של חברת אביק, יצרנית תרופות לישראל אירופה וארה"ב.
אנו זקוקים ל:

תעמלן רפואי
בעל השכלה אקדמית במקצועות פארא-רפואיים לעבודה באזור הצפון (חיפה והקריות). על המועמד המתאים לגור באזור הצפון, להיות בעל שליטה טובה בשפה האנגלית ובעל רישיון נהיגה.

עובד מעבדה אנליטית
בוגר תואר ראשון בכימיה או בביוכימיה לעבודה בשתי משמרות במפעלנו בנתניה.
ניסיון בכימיה אינסטרומנטלית - רצוי.
מקום מגורים באזור השרון - עדיף.

אם אתה מתאים לנו ונראה לך שאנחנו מתאימים לך העלה עוד היום את קורות חייך על הכתב ושלח לאביק בע"מ, ת.ד. 2077 ר"ג 52120 עבור רחל נעם.
אביק בע"מ
הכדור בידיים שלך

זהב שווק ניהול ופירסום בע"מ
ל"דפי זהב"
מדריך העסקים המרכזי
דרושים נציגי/ות מכירות
המעונינים להצטרף לצוותי המכירות שלנו באזורים תל אביב גוש דן * חיפה * ירושלים
* עדיפות
לרוצים לעבוד בחברה צעירה ויוצרת ובמסגרת מגובשת מעונינים להרויח הרבה בתמורה למאמץ * רכב חובה
* מעל גיל 25 (רצוי נשואים)
* יוזמה וחריצות
העבודה במשכורת+בונוסים+הוצ' רכב
המעונינים יפנו החל מיום א' לקביעת מועד לראיון אישי
תל-אביב 03-7522214-5-6-7-8
חיפה 04-382384,384354
ירושלים 02-536320
סודיות מובטחת

הארץ

יום ו', כ"א בשבט, תשמ"ז
20 בפברואר 1987

המערכת, ההנהלה, מחלקת המודעות, ההפצה והמנויים: תל־אביב, רחוב זלמן שוקן 21, טל' 5121212 ת"ד 233 מיקוד 61001 פקס' 810012 — טלקס 33748

ירושלים: רחוב הצפירה 2 טל' 224245־6, ת"ד 273 מיקוד 91002
חיפה: רחוב נורדאו 20 טל' 661166־8, ת"ד 5259 מיקוד 31052

הוצ"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, תל־אביב
העורך: גרשום שוקן   עורך המשנה: מתי גולן
סגני עורך: משה הדרי, גדעון לוי

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי־יד

HA'ARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel – P.O.B 233, Tel. 5121212

כל הנורות האדומות דולקות

לאחר כשבע שנים של אינפלציה דוהרת וקיפאון מאזן התשלומים במידה שסיכנה את יציבותה של החברה והמדינה, הצליחה הממשלה, במחיר מאמץ כלכלי גדול של המשק ובעזרת סיוע נדיב מבחוץ, לבלום את ההידרדרות וליצור תנאים בסיסיים לנורמאליזציה בכלכלה. עתה נראה, שמוראות העבר נשכחו, והציבור — וחלק מראשיו — מתחיל לקבל את היציבות היחסית כדבר מובטח ומובן מאליו. זו טעות חמורה. רק כפסע בינינו לבין חידוש מוראות 1979—1985.

מומחים שבחנו באופן יסודי את התקציב (שאושר שלשום בכנסת בקריאה ראשונה), הגיעו למסקנה שהוא טומן בחובו גורמי נסיגה מסוכנים. כללית, זהו תקציב מרחיב, במקום שיהיה תקציב מצמצם. הגרעון בתקציב זה מהווה כ־3.5 אחוזים מן התל"ג (בעוד שבתקציב 1986 היה עודף). הביקוש הממשלתי הגלום בו גדל, ונראה שגם תרומתו לנכסיו הפיננסיים של הציבור חיובית ניכרת. הנתונים הללו מבשרים, בהסתברות גבוהה, גידול בסך הביקושים המקומיים, עלייה בגרעון במאזן התשלומים, חיזוק הלחצים האינפלציוניים ופיחותים תכופים יותר של השקל כלפי מטבעות חוץ.

השפעת התקציב עלולה איפוא להיות שלילית גם אם תתגשם תקוות מגישיו והוא יבוצע ככתבו וכלשונו. אך ספק אם התקווה תתגשם. לסעיפים רבים מדי, בהכנסות ובהוצאות, צמודים סימני שאלה: ההערכה בדבר עלותה האמיתית של הרפורמה המקוצצת (ללא ביטול הפטורים) במסים — מפוקפקת; הגדלת הכנסות וקיצוץ הוצאות בסעיפי הרווחה, לרבות אגרת החינוך השנויה במחלוקת — מוטלים בספק; הקיצוץ בכוח אדם רחוק מלהיות מובטח והרזרבה דלה; המדאיג מכל — הנחת מתכנני התקציב בדבר יציבות השכר ב־1987 נראית מציאותית פחות מיום ליום.

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי כבר בישר שהנחה זו עלולה להתבדות כחלום באספמיה. הודעתו המתואמת של אגף זה — ללא ספק על דעת מזכיר ההסתדרות — והידיעה כי תיתום בקרוב את פתיחת המו"מ על הסכמי השכר החדשים (קודם לכן היתה מגמה להמתין עד שיתברר אם קצב האינפלציה יתייצב וירד אחרי אפריל 1987), וברקע משתוללות קבוצות עובדים גדולות במגזר הבריאות בשביתות פראיות, שיצאו מכלל שליטת האיגוד המקצועי, כדי לקדם תביעות שכר מרחיקות לכת.

אמנם השביתות והעיצומים מרוכזים כרגע בעיקר במגזר שירותי הבריאות, אך ברור שזו רק הקדמה למה שיתרחש בכל השירות הציבורי, אם ייכנעו המעסיקים לדרישות. כשם שהוויתורים לאחיות לא שמו קץ לתסיסה אלא סימנו את הדרך להתחבזות, כך הוויתורים לעובדי המינהל והמשק לא יביאו לרגיעה, אלא יפתחו מאבקי־שכר של מאות אלפי עובדים במגזרים נוספים.

על הפרק מונח הרבה יותר מאשר הסכם שכר זה או אחר, או תקציב משרד הבריאות. להכרעה עומדת השאלה אם תתגשם המדיניות הכלכלית החותרת לשמירת היציבות ("חידוש הצמיחה" נדחה לעתיד רחוק ומעורפל), או אם נחזור לתוהו ובוהו של העבר הקרוב. ההיחלצות ממנו תהיה קשה לאין ערוך מאשר ב־1985. כל הנורות האדומות דולקות: התקציב, מדיניות השכר, הביקושים ומדדי המחירים הצפויים בחודשים הקרובים. השאלה היא אם יש מישהו התופס בתחושה בהגה ומסוגל להפעיל בעוד מועד את הבלמים.

משפט דמיאניוק ובשורתו

מאת פולס

שב אנו עומדים, כמו מאתמול, מול חיזיון השואה — הפעם, בקנה מידה מוקטן אבל בשל כך דווקא "בהיר" יותר לתפיסה, בצורה והבנית, כפי שהתרחשה בטרבלינקה: משפטו של ג'ון דמיאניוק ישמש לנו שיעור לימודים וגם תזכורת "פן תשכחו". שב גם אנו נתקלים באמבעותו בחוסר התאמה בין עוצמתו הנוראה של מנגנון ההשמדה, שיצירתו הביאה הגרמני איפשרו לשלטון הנאצי להקים על אדמת פולין הכבושה, לבין מערכת השיפוט של עם בעל תרבות, אשר גורסת כי כל פושע ראוי לעונש בהתאם לאשמתו — אבל אשמתו האישית חייבת להיות מוכחת מעל לכל ספק.

מחוסר התאמה זה, ומהדילמה הנובעת ממנו, אין להיחלץ בשום דרך. בימים ובחודשים הראשונים אחרי מפלת גרמניה הנאצית כי מלחמת העולם השנייה, אפשר היה לערוך מבצעי נקמה, ומי שהיה חשוד בפשעי מלחמה ובהתעללות ביהודים, חיילים שבויי מלחמה ועובדי כפייה — הוצא כאשם והומת, בלי אומר ודברים. אבל לאחר מכן היה מן הנמנע לפעול נגד פושעי מלחמה, אלא בדרכים של חוק ומשפט. ופירוש הדבר כי עומס ההוכחה רובץ על התובע במשפט, והשופטים חייבים לפסוק על פי חוקים שנוסחו בעידן שלא ידע על הפשע של השמדת מיליוני בני אדם, אשר בוצע בשיטה תעשייתית ועל פי הוראות השלטון אשר לכאורה, היה שלטון "חוקי".

* * *

מאחר והחוק המטריאלי לא שונה, התקשו בתי המשפט בגרמניה המערבית לדון את אלה מבין הפושעים הנאצים אשר נתגלה שהיו "רוצחים ליד שולחן הכתיבה". כאשר מים אחרים שלא היה ספק במשפטם, טענו, רובם ככולם, כי פעלו בהתאם לפקודות של הממונים עליהם; ורבים מהם טענו, נוסף על כך, כי התובע ועדי התביעה מערבבים אותם מתוך טעות או אף בזדון, עם אחרים.

השופטים הגרמניים שללו בדרך כלל את התיזה של "מצוקת הפקודה", אבל יש מקום לחשוד כי למעשה התחשבו בה ולכן מיתנו בעונשים. לעיתים קרובות גם תפסה התחבולה בדבר "טעות בזיהוי" מקום רחב במשפטים שם וגרמה עוגמת נפש לעדי תביעה רבים.

משפט אייכמן בירושלים מילא שליחות חשובה ביותר בהקשר של "רוצחי שולחן כתיבה"; משפט דמיאניוק צפוי להתמקד בנושא זה. הנאשם טוען בכל הערכאות בארצות הברית שאינו "איוואן האיום" אבל טענתו לא נתקבלה, ולכן הוסגר לישראל. אין לו דרך אחרת להתגונן, אלא דרך התעקשות על טענתו המקורית; וכיון שכרגע הדין אם לאו — על התביעה לשכנע את השופטים כי הנאשם משקר ואין ספק כי הוא, לאמיתו של דבר, אותו האיש אשר עדי התביעה יעידו כי הפעיל את מתקן ההרעלה והתעלל ביהודים שהובאו למחנה טרבלינקה כדי להירצח בתאי הגז.

* * *

האם היה הכרח שנעמיס על עצמנו את עומס ההוכחה הזאת, שהיה צפוי מראש כי יהיה כרוך בבקשת הסגרה מארה"ב ובעריכת משפט מסובך? מה נשיג אם דמיאניוק זה יימצא אשם ויידון לפי חומרת הדין?

על שאלה זו יש להשיב כי אין להתייחס אל משפט כאל מעשה הנועד "להישג" כלשהו. המשפט חייב היה להיערך משום שהמצפון אינו סובל כי פושע מלחמה — אם היה כזה — יוכל להימלט מענשו. משקל החשדות שהתעוררו נגד דמיאניוק בערכאות האמריקאיות היה כה מבוסס שמדינת ישראל לא היתה יכולה לסלוח לעצמה, לולא תבעה את הסגרתו וערכה משפט נגדו.

אחד הסניגורים טען כי מדינת ישראל מקיימת משפט ראווה, נוסח המשפטים הידועים במוסקווה. אבל בית הדין נזף בעורך הדין בשל משל זה; אבל אי אפשר שלא להודות כי ההחלטה לערוך את המשפט מתוך מגמה להציב סכר נגד השיכחה וההתרחקות שהתחילו להציף את דעת הקהל בעולם לגבי השמדתו של שליש מהעם היהודי.

יש האומרים לנו כי השואה "שלנו" אינה יחידה במינה. תסתכלו נא על מה שאידי אמין עשה באוגנדה, על מה שאירע בביאפרה וניגריה, על מה שחולל פול פוט בקמבודיה; אמת כי העולם הנאור רשם את כל הזוועות האלה לפניו, אבל העדיף שלא להגיב עליהן בשום צורה מוחשית.

השמדתם של רוב יהודי יבשת אירופה כפי שתוכננה ובוצעה על ידי הנאצים, משבשת את יכולת התפיסה, גם היום, על ידי עצם היקפה. לא נדבר כאן על אלה אשר מבקשים להדחיק את השואה מתודעתם משום שהם מודעים במידה זו או אחרת, לאשמתם, ולכן מאמינים לאלה המספרים להם כי הדבר לא היה ולא נברא. גם אחרים אשר אינם רוצים ליפול טרף לשקרים ואינם מחפשים "הסברים" על פי תיאוריות שאין להן בסיס במציאות היסטורית, מתקשים לתפוס את משמעות השואה, משום שאינם יכולים לתרגם את המספרים של רבבות, מאות אלפים ומיליונים, לשפה שהם רגילים לה מנסיונם היום־יומי. תהליך השואה, פשוטו כמשמעו, אינו מובן להם.

* * *

כאן יכול משפט דמיאניוק למלא תפקיד חשוב. הוא יכול להראות באופן מוחשי כיצד אפשר היה, טכנית, לנהל השמדה המונית; תיאורו של תהליך הביצוע, במקום אחד כמו טרבלינקה, יכול להדגים את השואה בקנה מידה מקומי שממנו ניתן להסיק על התופעה כולה.

לקח זה — האם ילמדו אותו הבריות? אין לדעת; אפשר כי העולם של סוף שנות השמונים במאה העשרים, המוצף מידע וגירוי בשיעור שאין לו תקדים בימים עברו, לא יתרשם אפילו ממשפט דמיאניוק כפי שאנו מקווים ולא יקלוט את הבשורה שגלומה בו. אולם עלינו לעשות את החובה המוטלת עלינו, ולא רק כדי להזכיר למי שאינם יהודים, מה גרמניה הנאצית ובני בריתה עוללו לעם ישראל.

שואת יהודי אירופה חייבת להוכיח לאיזו דרגה של שפלות עלולה להביא בכל מקום, תורה גזענית אשר מצדיקה בעיני השלטון אפליה ודיכוי כלפי מגזרי חברה, המתוארים כעויינים או כנחותי ערך מבטן ומלידה.

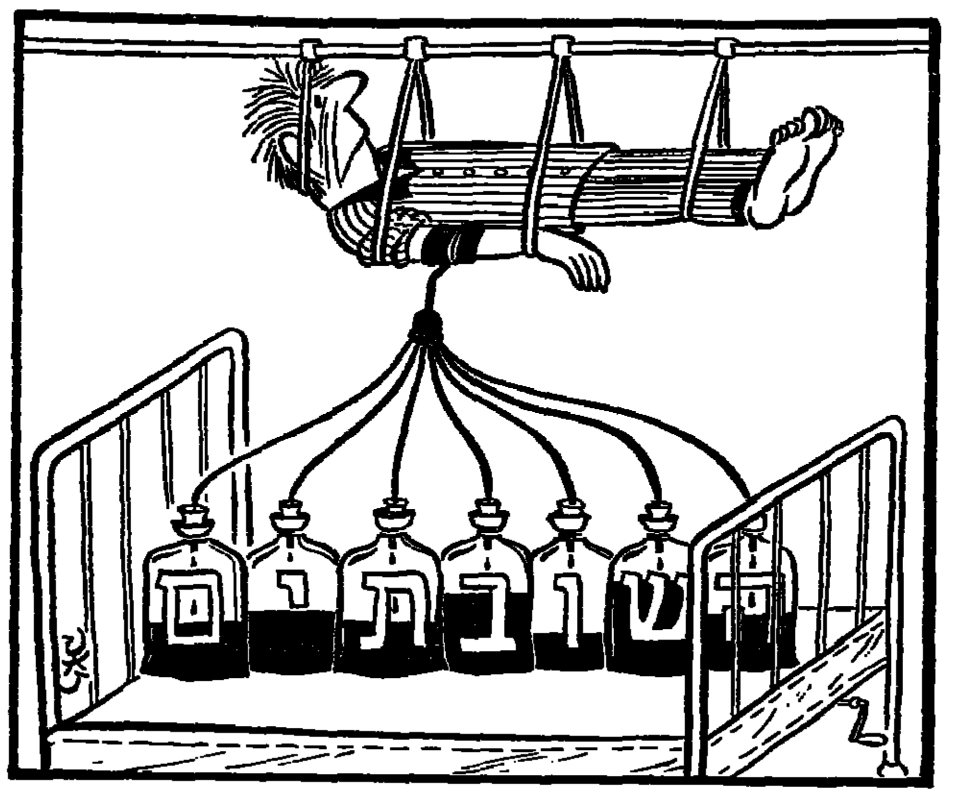

ברית המועצות איננה עמלק

אין מה לחשוש מפני הידברות עם הסובייטים

מאת א. שווייצר

יש משהו דוחה ברעיון שעלה במוחותיהם של אחדים משליטינו, לתבוע מארה"ב ביטול מעמד של פליטים פוליטיים מיהודי ברית המועצות שהותר להם להגר מארצם. תהיה אשר תהיה הכוונה המביאה את רמי המעלה הישראלים, אין להעלות על הדעת שמדינת היהודים תרע במזיד עם יהודים או תצר את חופש בחירתם. גם זו ציונות באזיקים, אשר גורמת להבאתם לישראל של יהודים ע"י סגירת שערים בארצות שאליהן הם רוצים להגיע. מי שהגיע הנה בכפייה, מלבד מה שיוכל לצאת כל אימת שירצה, עלול להיות אזרח בכפייה — ומי יכול לרצות באזרחים כאלה?

נכון, האתוס היהודי המהולל נותן לגיטימציה לקיום מצווה באונס: "מתוך שלא לשמה, בא לשמה", או "כופין אותו עד שיאמר, רוצה אני". מיטיבים לנשא את הרשאה לכך. ואולם, ציונות מעשית, שפירושה עלייה והשתתפות מרצון בחוויה של התחיה הלאומית, איננה מתיישבת עם השגת תוספת אוכלוסין בעזרת קנוניה בין שתי ממשלות, שאף אחת מהן לא זכתה להרשאה מן הנוגעים בדבר להכריע בגורלם. אין דימיון שבמהות בין ההעלאה מן הסוג הנידון של יהודי ברית המועצות, וזו של תימן, עיראק ומארוקו: על יהודי ברית המועצות לא מאיימת קטסטרופה, כפי שאיימה על העולים מן הארצות הערביות.

אפשר שקשה לנו לעכל את המחשבה, כי הנפש היהודית בברית המועצות לא כבהרה הומיה בציפיה להגיע לארץ האבות. אך חובה היא להשלים עם עובדות מוכחות. רבים מן המהגרים היהודים מברית המועצות מבכרים את מאבקם בגבורה של אנשי הסירוב: יהודים אלה רוצים מלכתחילה להגיע לאירופה ו־לארה"ב, לקנדה ולאוסטרליה (ויש בתוכם כאלה — ולא מעטים — שדווקא גרמניה המערבית קוסמת להם); ואולם זו המציאות, שישראל הרשמית עד כה סירבה להכיר בה. ואף על פי שפה ושם הולו מתגלים סימני נכונות לראות דברים כהוייתם ולנהוג בהתאם לכך, עדיין תקפה העמדה, (היא באה לביטוי, למשל, בדברי חנן בראון ממשרד החוץ ברב־שיח טלוויזיוני) כי אנו תובעים מברית המועצות רשות הגירה כללית עבור כל יהודי ברית המועצות.

בזכות מה ועל פי איזה היגיון מעלה ישראל תביעה זו? ישראל, כידוע, ערבים זה לזה. הסולידריות המוגדרת באימרת חז"ל זו היא דו־סיטרית: מדינת ישראל חייבת לסייע ליהודי המסייע לה — לצורך הגירה, להשתקע בתוכנו, וליטול על עצמו את חלקו באחריות הלאומית. מי שאיננו רוצה, ולא נשקפת סכנה לחייו, מוטב שיחפש בעצמו פתרונים לעצמו ולבני ביתו, בארה"ב או בכל ארץ אחרת: בעולמנו, כפי שהוא כיום, שהתוטאליטריות משתוללת בו, אין זו משימה בלתי אפשרית.

יש טעמים מתקבלים על הדעת שישראל לא תתבע להיות מולדת ללא אבחנה: כלליות ההילוך פוגעת בשניים. היא פוגעת במדינת ישראל, ארץ ריבונית שלה אינטרסים משלה כבין שלומם ורווחתם של אזרחיה היא, והיא פוגעת באותם יהודים סובייטים, יהיה אשר יהיה מספרם, שבאמת הנתונים רוצים לעלות ולחיות כאן. ישראל מקלקלת במו ידיה את הסיכויים להגיע לנורמליזציה יחסים עם ברית המועצות, בשל תובענותה הבלתי מאוזנת, וכי תוצאה מנקיטת אמצעים ראוותניים או חגיגיים שנועדו לקדם את ההגירה החופשית של אזרחים סובייטיים אל המערב. אך לא זו בלבד: רב יותר הסיכוי להשיג זכות הגירה למעטים יחסית המעמדים כאמת לעלייה לישראל. לגבי אלה נשכח הכלל הידוע: עניי עירך קודמים.

יש עתה שעת כושר לעיון מחודש ביחסינו עם ברית המועצות: הממשל הסובייטי בראשותו של מיכאיל גורבצ'וב מרבה לשלוח איתותים, המעידים על נכונות לכך מצדו. באופן טבעי למדי כחברה המבוססת על ריבוי דעות, יש המזהירים אותנו מפני מילכוד: כך אנטולי שצ'רנסקי (שעליו אמר מלומד העוסק בסובייטולוגיה, גם הוא יוצא ברית המועצות, כי גבורה לא בהכרח הולכת שלובת זרוע עם תבונה), חבר כנסת עוזי לנדאו, ועוד. אך במה עלולה ישראל להילכד? לכך יש שתי תשובות, העולות מן הקשר. האחת היא, שתמורת עלייה למי שבאמת רוצה לעלות, תידרש ישראל לוותר על התעמולה הרעשנית, ועל השתדלויות דיפלומטיות, למען הגירה חופשית של כל היהודים המבקשים להגר. נאמר כבר, כי זה אינו ויתור, אלא השתחררות מחובה מדומה. מילכוד כזה ראוי שנברך עליו.

המילכוד האחר נוגע להסכמתה של ישראל לשובה של ברית המועצות למעורבות ונוכחות במזרח התיכון, ובמיוחד להשתתפותה בוועידה בינלאומית אשר צריכה להקנות אפוטרופסות למשא ומתן בין הצדדים לסכסוך האזורי. הערכה זו מציאותית יותר, בסייג אחד, הסוב למדי. מקורה בפי שאינם רוצים בתהליך מדיני, שבו יידון מעמדן ועתידן של יהודה שומרון וחבל עזה. ואולם החשש בפני העיון מחדש במעמדם של חבלי ארץ אלה אינו מייסר באופן שווה את כל אזרחי ישראל. רבים — צריך לקוות שמספרם יילך ויגדל — רואים בעין פקוחה את הסכנות לקיומה של מדינה יהודית מן הריבוי הטבעי של ערביי ארץ ישראל, והיווצרות המצב של מלחמת אזרחים פרמננטית בארץ המסוכסכת בין שני עמים בעלי לאומיות מיליטנטית. כבר חינתם של אלה, הניסיון להגיע לפתרונה של בעיה זו, שזה כמעט כל סיכוי, לרבות השתתפות סובייטית בין שושביני הוועידה הבינלאומית.

ברית המועצות איננה עמלק. אם השלמנו עם גרמניה, נוכל להבדיל גם עם הסובייטים (עד כמה שמדובר בנושא מוזרת הראייה של מוסר ציבורי). עמדתה המוצהרת של ברית המועצות לגבי הסכסוך הישראלי־ערבי אינה שונה בהרבה מן הכלול בהחלטת ונציה של ארצות השוק המשותף, והשאיפות לידידות. היא נוטה, ללא צל של ספק, לצד הערבי, אך נטייה זו אינה מוציאה מכלל האפשר השגת הבנה עמה לגבי הגירת היהודים, כמו גם לגבי גידולו כלשהו של יחסים דו־צדדיים. האזהרות מפני חידוש הקשרים עמה אינן במקומן. ברוגז איננה שיטה ישימה לניהול מדיניות חוץ בין ארצות; במקרה הנידון, ובהתחשב בסדרי הגודל והעוצמה היחסיים, ישראל תינזק יותר מן הנתק, משיינזקו הסובייטים.

בעקבות החיה המיתולוגית

הוועידה הבינלאומית היא מיתוס אמריקאי שראש הממשלה כמעט קרא לו בשמו, בעוד וואשינגטון מקווה להפיק ממנו סיפוק חלקי

מאת גדעון סאמט
שליח "הארץ"
למסע ראש הממשלה

ברגע של גילוי לב, כינה פקיד אמריקאי השבוע את רעיון הוועידה הבינלאומית "חיה מיתולוגית". הגישה המילולית הרעננה הזאת היתה דרושה כדי לאזן במשהו את המלל הריק, המבלבל לעתים, סביב הנושא הזה וביקור ראש הממשלה בכלל.

ממנו לא היה עניין בין שתי הממשלות — תוספת, נגרשו, שתוך השם, בעניינים רבים ומגוונים — שבהם איפיין את הקשרים ביניהן לאחר היה, עם זאת, נותן במידה כה רבה של אי הבנה.

הוא אופייני, קודם כל, כיוון שנועד כאן השבוע הנציגים של שתי ממשלות שאינן בשיעורים דומים את כשרון להוליכו, מן הצד שלנו, צר להודות, הכושר הזה בלי הם המקצועי נבכם להסגיר יותר עם מנחם בגין וקפא שם להלוסין עם ממשלת האחדות.

בצד האמריקאי התופעה לובשת מדים קשים, בעלי השלכות גלובליות מרחיקות לכת. ארה"ב, המונהגת על ידי אדם זקן ומבולבל, נכשלת עתה במציאת תשובה הולמת לרוב האתגרים המדיניים שלה. הדבר בולט בעיקר כלפי יוזמה דרמטית, היסטורית, אפשר לומר, מצד מנהיג צעיר־יחסית החדש במוסקווה, המנסה לדבר אל אמריקה בשפה אחרת. המימשל חלוק ברעתו השתמש במומן להגיב על צעדיו של מיכאיל גורבאצ'וב, האם אלה מהלכים מטעים של יחסי ציבור, או הזדמנות חשובה לשינוי פני היחסים בין מערב ומזרח.

* * *

במדיניותה המזרח תיכונית נקלעה ארה"ב לערפול מחשבתי מדומה. בהעדר יכולת למחשבה יצירתית ולפעולה דיפלומטית מקורית, כמו בשנות ה־70 של ניקסון וקיסינג'ר, מפיקה וואשינגטון — כמו כל מוח נרדם בדרגה כזאת או אחרת של סקלרוזה — תחליפים גרועים.

המימשל עצמו התנגד עוד בשנה שעברה לוועידה בינלאומית. שר החוץ שולץ, שטרח להסביר לאורחו השבוע את מעלותיו המופלגות של הרעיון, היה בעבר מפטריה העיקריים. הוא ועמיתיו השתמשו אז בנימוקים דומים לאלה שהשמיע לפניהם יצחק שמיר: הסכנה שבחדירת ברית המועצות לתהליך המדיני במזרח התיכון. השפעתם הצפויה של גורמים קיצוניים כגון אש"ף והד... בפני הסתום הבלתי־נמנע שאליו ייקלעו הנגעים על מסלולה הרעוע של הוועידה.

מדוע התהפכו היוצרות? האמת המגאלפת היא, כי הם לא התהפכו. אצלנו התחלף ראש הממשלה: על כסאו יושב פוליטיקאי שאינו רוצה בעצם משא ומתן להסדר, שכן הסכם — איך שלא תסתכל עליו — פירושו בהכרח ויתורים על אדמותיה הכבושות של ארץ ישראל השלמה. ואילו כאן פועל משטר שאינו יודע מה הוא רוצה.

ההסדר בין ישראל ושכנותיה אינו סעיף חשוב על סדר היום הבין לאומי של המימשל האמריקאי. אבל הוא מרגיש תמיד חובה לעשות משהו בעניין זה, שמא — אם לא ימשיך לבצע עבודת־רגליים, אפילו קפיצות במקום — ייגוק מעמדו במזרח התיכון. ועידה בינלאומית היא "גימיק" — חיה מיתולוגית, אמר האיש בבזוק — שבא להשביע את רצונו של המלך חוסיין ושל מדינות ערביות מתונות אחרות באזור.

מי שהקשיב היטב לדבריהם של ריגן, שולץ ומבחר של פקידים בכירים — ריצ'ארד מרפי ביניהם — שדיברו כאן השבוע על משא זה, יכול להתרשם בנקל שליבו של המימשל אינו שלם כלל ועיקר עם מתכונת הוועידה המועדפת סובייטית. המימשל אומר שברצונו לבדוק את סוגיית הוועידה בדרך למימוש המטרה הסופית, שהיא שיחות ישירות בין ישראל, ירדן והפלשתינאים. אבל מה שהוא רוצה לאמיתו של דבר, אינו אלא הבנת מהותה כלפי חוסיין והמנהיגים ערביים אחרים. לאחר בדיקה כזאת, שתיכשל ללא ספק, תוכל וואשינגטון לומר שהרי עשתה כמיטב יכולתה.

להשקיע מאמץ בניסיון חסר סיכוי הוא מעשה אופייני למימשל העוסק בטפלים ובניסיונות מפאת אי־יכולתו להגות ולדחוף יוזמה מדינית של ממש. לכן, כל הדיבורים השבוע על חילוקי דעות בין ישראל לארה"ב סביב שאלת הוועידה, הם דברים בטלים, חלק ממיתולוגיה דיפלומטית הארת־שוב.

בשיחות אחד־על־אחד עם שולץ וריגן, התרשם שמיר שאין — ולא יכולה להיות — מחלוקת אמיתית על עניין שגם האמריקאים, כאשר הם מתבוננים לך הישר בעיניים, אינם מאמינים בו.

ארה"ב אינה משתוקקת לוועידה בינלאומית. כל שהיא רוצה הוא להרוויח זמן ובעניין זה מנהיגיה פגשו השבוע מומחה ותיק ומנוסה. ההבדל הוא רק בכך שלארה"ב נוח להרוויח זמן על ידי פירעם בחצי לבושה של הרעיון היהודי שיש להם בביג, ואילו שמיר מרוויח את הזמן שלו על ידי היצמדות עיקשת לסיסמאות שהיו עד לא מכבר מקובלים על האמריקאים עצמם.

לכן, לא מחלוקת היתה שם אלא דווקא הבנה מעמיקה, שהפסק הזה של רוחיפת הסוד באמצעות ועידה ב־1987 — בחלון הצר שמיסכו כשנה לפני ראשית עונת הבחירות האמריקאית הבאה בוודאי אפשרית בארץ — הוא אנאכרוניזם: שמיר כמעט קרא לפעילות הזו בשמה, בעוד וואשינגטון מקווה לשאוב ממנה סיפוק חלקי כל עוד היא יכולה להימשך.

* * *

מי שרוצה לזלזל בכישוריו הביצועיים הפוליטיים של יצחק שמיר — שיבושם לה. הרושם שלי התחזק כאן השבוע, שהאיש הנמוך והמצוק הזה, חסר הדמיון העיקש, הבין היטב את מצבה של אמריקה. הוא יודע, כפי שצריך להבחין כל משקיף עירני, כי רוב שאר הנושאים שעל סדר היום המשותף הם כאלה שארה"ב מעוניינת להבליע לא פחות מישראל: פרשת פולארד המכוערת, טמטום קולוסאלי בסיפור האיראני. שאר הנושאים מייצגים אינטרסים זהים פחות או יותר: שיתוף אסטרטגי, המצב בצפון, בין אם זה לבנון או סוריה, סכנת ההידרדרות המחודשת של הכלכלה הישראלית, יהודי בריה"מ.

נלמד מנסיונו, אמר שמיר לשולץ על הסימנים המדאיגים של סטיות במשק. מוטב שתלמדו מנסיונם של אחרים, השיב לו בקפדנות הפוליטיקאי־הכלכלן. הקשיבו לנו, מומחים לתקציב מנופח, וקצצו עוד את שלכם. צמצמו את ההצמדה למדד, הורידו את הממשלה מהגב של המשק הלאומי, עשו רפורמה רצינית במיסים, התחילו בצמיחה.

אנחנו רוצים יותר שיתוף אסטרטגי, אמר שמיר למארחיו. מבקשים לאחסן ציוד צבאי שלכם בכמויות גדולות, למכור סחורות ושירותים לצבא האמריקאי באיזור. ופה — הרי קיבלנו מכם מעמד חדש של בעל ברית. יהיה בסדר, אמרו ויינברגר ושולץ, אבל אל תלחצו כי לא נוח לנו להגזים — גם כלפי הערבים וגם כלפי מדינות נאט"ו המעוניינות לספק את צרכינו באירופה.

יש סימנים מדאיגים בסוריה אמר שמיר, האם אנו רוצים יותר מהמידע שאתם מלקטים במערכות הביון המשוכללות שלכם ביבשה, בים ובאוויר. תקבלו, אמרו האמריקאים. אבל זיכרו שכלכלה איתנה אינה פחות חשובה מביטחון.

* * *

כן, לאמיתו של דבר, התנהל הדיון בין הצדדים, בעיקר בשיחות הארבע־עיניים. הוועידה הבינלאומית היתה סיפור טפל לעיקר, מיתוס מטושטש שסיפק קצת דלק לדיווחים העיתונאיים.

שמיר לא נבהל מהרטוריקה האמריקאית, ובצדק. הוא תבע את ידו אל התפר הגס המפריד בין הגישות השונות בתוך המימשל עצמו ביחס לנושא הוועידה והתעקש על מה שנראה לו העיקר: ניצול של בלבול היוצרות האמריקאי, בעזרת דימויים במשל, כדי להשיג העמקה של היתרונות האסטרטגיים מהשיתוף עם ידידה נאמנה, נבונה, אך נוטה בעיקבות מנהיגה לסכלות מדינית.

כאשר יחזור ארצה ויספר שהביקור היה טוב, מותר במידה רבה להאמין לו. זה היה אמנם ביקור מיותר, בזמן גרוע, אבל, כמו בעסקים, אתה יוצא תמיד לא רע מפגישה עם שותף שדעתו מפוזרת.

שושנת הבריאות בין החוחים

מדוע אין כל סיכוי שהמשבר הכרוני במערכת הבריאות ייפתר בתקופת כהונתה

מאת אברהם טל

מהפגישה עם שר האוצר ביום שלישי יצאה שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו "בכעס רב, במרירות ועל סף דמעות", נכתב בעיתונים. "מה אתם רוצים ממני?" קראה, "עם מה אני אבוא ואדגיע את העובדים? בידיים ריקות?" קודם לכן השמיעה דברים קשים בראיון רדיו, על מצוקת החולים, חוסר בתקציבים, קיצוצים בתקנים והתמוטטות מערכת הבריאות. מנימת הקול הוכח, שארבלי־אלמוזלינו קרובה לייאוש.

קשה מצבה של שרת הבריאות. היא נלחצת בלחץ כבד מכל עבר: כמעט כל עובדי מערכת הבריאות שובתים, שבתו או מתכוננים לשבות; התקציב מתוח; הקהל כועס; שר האוצר עיקש. כשושנה בין החוחים, כן ארבלי־אלמוזלינו בין האינטרסים המתנגשים. מה תעשה שרת הבריאות, שאין לה "כלים בסיסיים", סמכויות ותקציב לתת פתרון הולם? אין פלא שהיתה קרובה לדמעות.

כדי להבין לליבה צריך להביא בחשבון את השקפת עולמה הבסיסית, בניהול עסקי ציבור. כאשר עלה הליכוד לשלטון דבקה בה סטיגמה, שהשתלשלה מתוך משפט אומלל של מנחם בגין: "להיטיב עם העם". בגין הסכים, כמה פעמים ידוד עליו בגלל פליטת הפה הזאת ומה לא עשו לליכוד בעטייה. אך נגרום עוול גדול למפלגות אחרות, אם נעורר את הרושם כאילו רק בליכוד מצויים מיטיבים. גם במפלגות אחרות, יש, וארבלי־אלמוזלינו היא קרוב לוודאי ראש המיטיבים במפלגת העבודה.

אי אפשר לסקור במאמר את כל עלילות ארבלי־אלמוזלינו לטובת העם. לא מוגזם לומר, שבתקופת חברותה בכנסת (ובמיוחד כיו"ר ועדת העבודה והרווחה) יזמה מאות הצעות, איך להיטיב עם העם על ידי מענקים, תגמולים, פיצויים, זיכויים, הנחות, הלוואות, קרנות ומה־לא. מישהו הסב פעם את תשומת ליבי לכך, שבאותו מועד היו על סדר היום 16 הצעות חוק שהמשותף לכולן להיטיב עם העם. הגב' ארבלי־אלמוזלינו היתה חתומה על כולן.

יוזמות כאלה עולות כסף רב, אבל ארבלי־אלמוזלינו מעולם לא סברה שמתפקידה לעסוק בנולצ'פס. כסף? מימון? לשם כך קיים תקציב.

יש חלוקת תפקידים בעולם: האוצר משיג כסף, ארבלי־אלמוזלינו יוזמת פרויקטים להוציא אותו. לא נגזים אם נאמר, שעיקר פעילותה הממלכתית בתקופת כהונתה בכנסת, התמצתה בתנועת משיכה נמרצת אך חד־כיוונית: מקופת האוצר — אל הציבור.

בכך מתמצה חוכמת המימשל של ארבלי־אלמוזלינו גם כשרת הבריאות: עוד תקציבים.

איך אפשר לעשות משהו לטובת מערכת הבריאות בלי תקציבים נוספים? צריך להוסיף סכומי עבודה? הבו תקציבים. נחוץ לספק ציוד מודרני לבתי חולים? תנו תקציבים. תרופות חדישות? תקציבים. תקציבים. קופת חולים בצרות? תקציבים. וכן הלאה. תורת המימשל המינהל של ארבלי־אלמוזלינו על רגל אחת היא — תקציבים.

המומחים אומרים, שאפשר הצריך לשפר הרבה גם בלי תקציבים נוספים. אפשר להוסיף סכומי עתק על ידי ארגון מחדש של מערכת האישפוז: באמצעות רשות אישפוז מרכזית (הסדר מרכזי) או רפורמה בשיטת התיקצוב של בתי החולים (הסדר מועדף). אפשר להוסיף עוד באמצעות ריכוז טיפולים יקרים בבתי חולים מתמחים, ביטול כפילויות משוגעות וניצול טוב יותר של ציוד יקר ויוקרתי המפוזר בבתי חולים רבים ומופעל רק חלקית.

אפשר להוסיף עשרות מיליונים אם יבוטל בית ספר אחד לרפואה מתוך ארבעה (המכשירים כ־300 רופאים חדשים בשנה, שחלקם ירדו כי לא תימצא להם עבודה בארץ). על כל זה דובר ונכתב עשרות פעמים. שרת הבריאות לבטח שמעה וקראה על כך.

אלא שהצעות כאלה דורשות לגע, אינן בקו של שרת הבריאות. נהפוך הוא. יהיה זה לא אנושי לדרוש מנפש טובה ומיטיבה, שכל כולה אומרת נתינה, לפעול בכיוון ההפוך: בקיצוצים, בתקיפות ובגיזומים המעוררים תרעומות, התרגשויות וכל מיני צרות, מפני שהם מחייבים גם לקיחה.

אם האוצר מתעקש לא לתת תקציבים, יש לכאורה עצה להגדיל את הגבייה מהמבוטחים. המס האחיד עודנו רגרסיבי בתחומי הכנסות מסויימים, ומוגבל בתיקרה; אפשר להגדיל את ההכנסות ממס אחיד בעשרות מיליוני שקלים — מאלה שיכולים לשלם. אפשר גם להגדיל את ההכנסות ולהקטין את הביקוש המופרז לשירותים בגביית אגרות צנועות (רק מאלה שיכולים לשלם). אפשר להוסיף עשרות מיליונים אם יבוטל מנגנון לשכת המס והגביית המס האחיד יימסר למוסד לביטוח לאומי (יחד עם המס המקביל). הנה שפע תקציבים נוספים. ארבלי־אלמוזלינו "זה לא", אומרת הגברת. "זה לא תקציבים. זה מחוברי הסתדרות. תקציבים — זה רק מה אוצר."

וכך נקלעת ארבלי־אלמוזלינו למצוקה נוראה, — בין הרצון להיטיב ולהשביע רצון, לבין היד הקמוצה של האוצר, בין לחץ העובדים לבין התמרמרות הקהל. אין פלא, שהיא קרובה לדמעות. שושנת הבריאות.

מראה יסודיה צריך לעודד את השאלה, כיצד בכלל קרה, שארבלי־אלמוזלינו הופקדה על תחום כה קשה ומסובך? הלא צריך היה להיות ברור לכל בר־בי־רב (ובוודאי לראשי מפלגת העבודה) כי התפקיד יגרום לה עוגמת נפש ותסכול. אדרבה, הכל החל בתרגיל מזויף שקוף מאד — הצבתה כמספר 2 ברשימת המועמדים לכנסת, מטעמים ידועים. משנבחרה לכנסת כמספר 2 — אי אפשר היה להתעלם ממנה בעת חלוקת התיקים, מטעמים ידועים, וכך היתה לשרת הבריאות. כשהפכה לשרת הבריאות, אי אפשר היה להעלות על הדעת, גם כן מטעמים ידועים, שלא למנותה. טעות גוררת טעות, והעקרון הפיטר פועל.

למען ההגינות נציין, שאיש אינו רשאי לצפות שהגב' ארבלי־אלמוזלינו (או — בנסיבות הנוכחיות — כל שר בריאות אחר), תפתור בכוחות־היא את המשבר האקוטי במערכת הבריאות. אבל כל הסיכויים הם שגם המשבר הכרוני לא יבוא על תיקונו. והסיבה פשוטה: הדרך היחידה שבה יודעת הגב' ארבלי לפתור בעיות, היא על ידי תקציבים. ואם יש דבר אחד שלבטח לא יהיה בעתיד הנראה לעין — הרי זה תקציבים.

קופת חולים

ההסתדרות הכללית של
העובדים בארץ ישראל

לציבור החברים והעובדים של קופת חולים הכללית

1. אנו רואים מחובתנו להביע התנצלות בפני צבור החברים על הקשיים שנגרמו במוסדותינו במרוצת השבוע החולף, עקב הצעדים שננקטו ע"י עובדי המינהל והמשק.

2. הערכתנו המיוחדת ותודתנו נתונות לכל צבור עובדי הרפואה במוסדות קופת חולים, על מקצועותיהם השונים, שהשקיעו את מירב המאמצים על מנת לשרת כמיטב יכולתם את צבור המאושפזים והפונים למרפאות, למרות השיבושים והקשיים שבמצב מיוחד זה.

3. אנו שמחים להודיע לצבור החברים כי המרפאות ובתי החולים של קופת חולים בכל הארץ חוזרים לעבודה סדירה ומלאה.

ההנהלה המרכזית של קופת חולים

2

صورة عن الأصل

מקורות מדיניים / עקיבא אלדר

שבוע אחד של אחדות

של מי הפנטזיה

"עוד סיפור ביזיוני של הליכוד" הגדיר שמעון פרס את הידיעות העקשניות שהופצו בשבוע שעבר אודות מסר שהעביר למוסקבה. לא עוד ביזיונים של העיתונות. עתה יש כתובת ברורה לכל השמצה. את המהומות סביב הוועידה הבינלאומית מנהלים בלי כפפות. מימין מרכבים להישבע שפרס הציע לרוסים — לא פחות ולא יותר — ועידה בינלאומית עם אש"ף בתמורה להזמנה לביקור רשמי בקרמלין. אחר כך אכחד כנודע להם במקורות מהימנים ביותר כי פרס אינו מתכוון לעצור במוסקבה, וכי הוא פועל בפרץ ולכם כך ישלם כל מחיר, על מנת להגיע לעמאן.

בשמאל מעידים כי מצרים וירדן הודיעו לאמריקאים שהם מודאגים מאוד מהצהרותיו של ראש הממשלה בעניין ההתנהלויות והוועידה הבינלאומית. לדברי מקורות שאין לזלזל בהם, הדחיק הבבנים לכת ההדרו שהפסקה המבנים לבינון ועידה בינלאומית תפגע ביחסים הבילטרליים עם ישראל.

עד לאן הגיעו ממדי האבסורד של הממשלה הדו־ראשית ילמד ההד־טורין שיריין בפרשיבלים מיום ה־18 בפברואר 1987. בשוליים הוא יוצא את דברי שמיר לשולץ: "הוועידה הבינלאומית אינה מקובלת עלי ועל הציבור בישראל", ואת דבריו של מנכ"ל משרד החוץ אברהם תמיר בתדרוך מאותו יום: "המשא ומתן חייב להיות במסגרת של ועידה בינלאומית, אחרת הוא לא ייפתח לעולם".

היעד המדיני הבא ואפשר שגם המשבר הממשלתי הבא מצוי בקהיר. שמיר אמר שפרס ימשיך את שיחתו עם הנשיא מובארק במקום שבה הפסיקו אותה באלכסנדריה, ימים ספורים לפני הרוטציה. או קיבל שמיר דיווח מפורט מפרס (ומהד"ר דן מרידור) על השיחות שני סבב, בלערית כמעט, על קידום עניין הוועידה והמונח "קונפדרציה". אלי־מלא התעקש אוסמה אל באז על התוספת "במסגרת ההסכם בין חוסיין לערפאת". ספק אם שמיר היה חוזר אל לשכת ראש הממשלה.

שמיר יחזור את הוועידה הבינלאומית מארה"ב כארון מתים. פרס יצא למצרים להפיח בה רוח חיים. שביום לא ישרשו ללכת אל העם על מנת לשאול את פיו אם לדבר או לשתוק עם הערבים. על פי דיווח מצרפת, נוטים הערבים לצידו של שמיר. הוסיף אבד באחרונה כי אש"ף ועידת האיסלאמיות בכווית הוא מבין כי נכשל בנסיונו ליצור מנהיגות פלשתינית חלופית. הוא כינס מחדש את הוועדה המשותפת עם אש"ף, בעיקר על מנת לפתוח את כיסיה של סעודיה, אך גם את עיפאות אין המלך רוצה לראות בארמונו. אפילו תמיר, הממוקם שמאלה מפרס בזירה הזו, מסכים שבלי אש"ף במנהיגות כזו או אחרת אין בעצם עם מי לדבר.

הברית החדשה־ישנה

ערב יציאתו של ראש הממשלה יצחק שמיר לארצות הברית פרסמה לשכתו הודעה לעיתונות, ובה גודש של פרטים על הנושאים שעל סדר יומו. אי שם, בין כלכלה לשלום, הסתתרה בשורה לעם ישראל: הממשל האמריקאי החליט לקבל את פני ראש הממשלה בהודעה על צירופה של ישראל למועדון היוקרתי של "בנות ברית עיקריות שאינן חברות בנאט"ו".

מתברר כי היו אלה יועציו של שמיר שבמגעים ממושכים שקיימו עם שגריר ארה"ב בישראל תומס פיקרינג הומינו את המתנה. שני הצדדים היו מוכנים לכך שבשורות גדולות בתחום המדיני לא ייצאו מהביקור הזה, ועמלו כדי למצוא כותרת או שתיים שלא יעסקו בוועידה בינלאומית, באירנגייט, בפולארד או ביחסים עם דרום אפריקה. המעמד המיוחד הכבוד מילא לישראל זה מכבר, והרעיון לחגוש סרטפ על ביקור שמיר נראה לכל הצדדים סביר ביותר. המנכ"ל, יוסי בן אהרן, אף מיהר לזמן אליו את ראשי מערכת הביטחון, וקיבל מהם רשימת פרוייקטים תתתים שייצקו תוכן בהכרזה האמריקאית.

שר הביטחון, יצחק רבין, לא שמח עבור שמיר על המתנה שזכה בה. מה שנה הוא טרח לזכות בתואר בעל ברית, ואף תיכנן לשם כך ביקור בוושינגטון באביב הקרוב. ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס יצא אף הוא מקופח. בחודש ינואר אשתקד העמיד פרס את נושא בעלת הברית במרכז ביקורו של סגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש בארץ, ואמנם בוש הבטיח לו לממש את הרעיון. הרוטציה הקדימה את הממשל, ועתה יכול שמיר להבריז כי המעמד המיוחס הוא גולת הכותרת של הסכם שיתוף הפעולה האסטרטגי עם ארה"ב — יוזמה שהוא מרבה להזכיר כפיסגת הצלחתו בתקופת כהונתו הראשונה בראש הממשלה.

מכאן ניתן להסיק כי מצרים, אשר זכתה יחד עם ישראל במעמד של בעלת ברית עיקרית, תהיה חייבת את היחוס דווקא לביקורו של יצחק שמיר בארה"ב. אגב, האמריקאים חששו עד הרגע האחרון שמצרים תדחה את כרטיס החבר במועדון המשמ, מה גם שקשה להעריך את כושרה להפיק תועלת מאפשרויות לקבלת תקציבים שנפתחו בפניה בתחום המחקר והפיתוח. בעולם הערבי שאליו משתוקק הנשיא מובארק לשוב אין "בעל ברית" של ארה"ב זוכה תמיד גם בתואר של כבוד.

משה היכה בצור

השבוע הוכח מחדש כי מנוחת לחוות הבלנכלמן של הפרופסור משה ארנס מסתתר פוליטיקאי נוקשה. במשך שנתיים של חוסר מעש בלשכה קטנה ומבודדת במרחבי־ירושלים המתין ארנס בסבלנות לרוטציה. שמיר העביר אליו את הערבים, אך לא היה בכך די למי שידע ימים צפופים במשרד הביטחון. היעד הבא היה יהודי ברית המועצות. שר הקליטה יעקב צור בייס את מנהיגו שמעון פרס, שאילץ את שמיר להשאיר בידי בעל בריתו את הטיפול בעניין הרגיש הזה בלי האחריות.

מאחורי הוויכוח שהתעורר השבוע בכנסת בין צור לארנס סביב הצעה לסדר בעניין הנשירה, מסתתר מאבק מתמשך שהגיע אל היחידה המיוחדת לטיפול בעלייה מבריה"מ הכפופה לראש הממשלה. לשכת ראש הממשלה ניסתה להחדיר ליחידה (שמנהלה חייב את מינויו לפרס) איש מבאביה. בתוקף היותו מיופה כוח של ראש הממשלה, מזמן ארנס ללשכתו פקידים מהיחידה ומחלק להם הוראות.

וכך מגדיר זאת השר צור: "התנהגות של מתסף בלילה. נוהגים בביזיון, הוא מכשיל ומבלבל את הטיפול ביהודי בריה"מ ומנסה להפוך נושא לאומי לספק של צרכים מפלגתיים ביחסים בינו לבין שמיר ובין שניהם לבין מרכז המפלגה".

עד כה שרדה יחסי קירבה בין ארנס ליוסף מנדלביץ, העומד בראש המרכז למידע על יהודי בריה"מ. השניים אימצו את הקו הנוקשה כלפי מוסקווה ועשו יד אחת במאבק נגד פרס ושמיר ערב מפגש הלסינקי. ארנס מתקשה עתה להתיישר עם מנדלביץ וחבריו בוויכוח סביב הנשירה. פעילי העלייה שוללים את מדיניות הממשלה, הפעם בהסכמה רחבה, התובעת מארה"ב לבטל את מעמד הפליט ליהודים היוצאים מבריה"מ בעזרת אשרה ישראלית. מה יכול ארנס לומר כאשר המשפט "פליט הוא אך ורק אדם שאיש אינו רוצה בו" יוצא מפיו של יצחק שמיר?

שריר נגד הממשלה

שר התיירות אברהם שריר לא טרח אפילו להצניע את פגישתו עם השגריר הדרום־אפריקאי. הוא אף פילו תרם את משפט המפתח של השיחה על התיירות כגשר לקידום היחסים בין ישראל לדרום־אפריקה. לליברל שריר ולמנכ"לו רפי פרבר חולשה מיוחדת לדרום אפריקה. הם אירחו כאן סוכני תיירות מדרום אפריקה השבוע, ואף תודנו משרד החוץ, איחה פרבר את עמיתו הלבן מפרטוריה.

הפעם אין זה כבר השיגעון הפרטי של יוסי ביילין. במסמך שאושר בקבינט כעמדה מוסכמת על הממשלה לקראת ביקור ראש הממשלה בארה"ב, סוכם שכל משרדי הממשלה יצמצמו את היחסים עם דרום אפריקה, בראש הרשימה, על פי הרגם ואירוח, העמוד קשרי הביטחון. ההסבר נאמר שאין לכך חשיבות כלכלית מיוחדת, ולעומת זאת יש בקשרים אלה אלמנט מובהק של התגרות במערב.

סיבוב בעולם

בלגיה

ממשלת בריסל הודתה להעמים תרופות בשווי של חמישה מיליוני פרנקים בלגיים על בכוזה של נשיא לבנון אמין ג'מייל בתום ביקור בבלגיה. הבארחים הנצלו שאינם שוליחים במהים להתקנת ציוד חיוני. הם הכבירו שקשה לשבוע בימים אלה אדם מן היישוב לבילות רוזקא בביירות.

הבלגים ביטכו את ג'מייל, שאמר משהו כמו "עד כמה שזה יישמע מוזר, לבנון יכולה לשמש דוגמה לחדקים". הביננה לנשיא היה אפילו הסבה "המסלכים חובבים שהקשר עם הנוצרים בפרה" ומעשיר וגם לנוצרים דעה דומה". בעניין אם הבלגים היבשים הצליחו להסתיר חיוך. ג'מייל השתבח שם בעובדה שהיה ראש המדינה הנוצרי הראשון שהשתתף בוועידה איסלאמית.

סורינאם

לאחר עיכובים שנמשכו יותר משנה נתנה ממשלתה השמאלנית של המדינה הקטנה בצפונה של אמריקה הדרומית את הסכמתה למינויו של שגריר ישראל בקולומביה, יעקב גוטל, לשגריר לא תושב בסורינאם. התושבה להשפעה לובית גוברת. בסורינאם יש 60 משפחות יהודיות. בית הכנסת היחיד נבנה לפני שנים ולקהילה אין אמצעים לשקמו. כדאי להזכיר שהממשלה על המשמעות בנציבות שירות המדינה עדיין מבחינה לתשובותיו של השגריר בקולומביה, ומעתה גם בסורינאם, בפרשת סחר מכונית היגואר שלו.

אלג'יר

השבוע נפתח באלג'יר קונגרס איחוד הסופרים והעיתונאים הפלשתינאים עם 126 משתתפים המייצגים את כל הפלגים, להוציא שלושה פלגי חזית ההצלה (חזית ג'יבריל, צעאקה ומוריים). יו"ר האיחוד מחמוד דרויש הצביע על כך כ"צעד קדימה" לקראת איחוד אש"ף. היו שם גם 60 משלחות ערביות וזרות. מנהיג אש"ף יאסר ערפאת ... לבנון אם לא תבוצע התוכנית לסיום מלחמת המחנות, כפי שאושרה על ידי ועדת השרים הערבית מטעם הליגה.

מקסיקו

משרד החוץ המקסיקאי אישר השבוע כי הוסכם ביטול האשרות שסוכם עם ישראל נכנס לתוקפו. עניין האשרות נדון במשך תקופה ארוכה בין שתי המדינות, ובירושלים אומרים כי האישור הסופי הוא אות לכוונתה של מקסיקו להדק את היחסים.

שיחת השבוע / לילי גלילי

עם: אלי אמינוב, איש מצפן
על: סגירת "המשרד לאינפורמציה אחרת" וחייו של מצפניסט ותיק

אני עוד מאמין שאשנה את העולם

פרסום הידיעה על סגירת המשרד ל"אינפורמציה אלטרנטיבית", שראשיו מזוהים עם מצפן, עורר תגובה אוהדה כמעט של הפתעה: "מה, מצפן עוד קיימים בכלל?" אפילו המתנגדים הפוליטיים הגדולים ביותר הגיבו על כך בחיוך של נוסטלגיה, שלא היה מחמיא למי שהפכו את הפעילות במצפן לדרך־חיים, וכה הם ממשיכים עד עצם היום הזה.

למחרת הסגירה, מצאנו את אלי אמינוב (בן 48) בתוך קבוצה של כעשרים חברי מצפן, שבאו להפגין מול בית המעצר בקריאה לשחרור חבריהם. הערתי באוזניו, כי לאחר עשרים שנות פעילות, דומים היום אנשי מצפן לאותם חיילים יפאנים, המסתתרים עדיין ביערות העד ואינם יודעים כי המלחמה הסתיימה. אמינוב אמר כי הוא מבין את התחושה, אך עובדה: התנועה מעולם לא חדלה להתקיים.

אמינוב עצמו הצטרף למצפן בשנת 1967, ולא נטש את התנועה אלא לכמה שנים קצרות של חיפוש אישי, בהן החליף עבודה, שינה מקצוע. היום הוא עובד כפועל דפוס, אך האידיאולוגיה והפעילות הכרוכה בה היא הקריירה האמיתית של חייו. כמו במקרה של מיכאל ורשבסקי, ("מיקדו"), הנשוי לעו"ד לאה צמל, גם חברתו לחיים של אמינוב היא שותפה מלאה לדרך הפוליטית. כל ציוני אחר היה מרחוסם בלתי־אפשרי. לשיחה הארוכה בינינו מתגנבת נימה של עייפות, אך גם לאחר עשרים שנה, אין בה בשום פנים ויתור או התפשרות כלשהי. אמינוב, טרוצקיסט מאמין, תוקף ברצינות תהומית את בית־המועצות, את איראן, עיראק, את הציונות ואפילו את התנועה הפלשתינית. האבסורד שבמצב מעלה לעתים חיוך נבוך על פניו. הנוכן המינורי הדרמטיות האנושיות העמוקות אינם מקהים את חריפותן של הדיעות, המובאות פה ושם למי שאינו שותף להן.

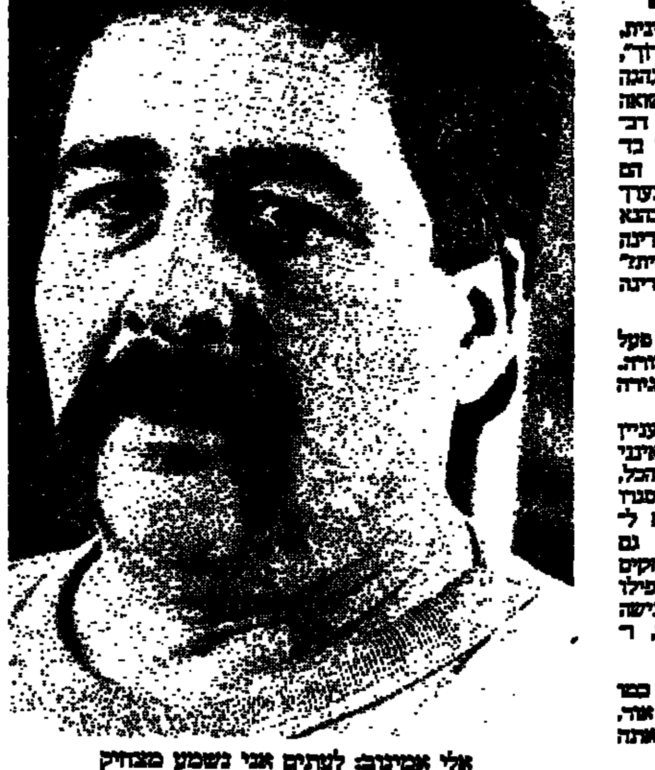
אלי אמינוב: לעתים אני נשמע מגוחך

פרסומו המחודש של מצפן הביה בימים האחרונים. הוא במעם כ"פיאנס ספירימוראלסמר". והנה, אנו לומדים כי התנועה חיה וקיימת, ואפילו מוציאה עיתון קבוע, שהחתים עתה בפריצה למשרד ל"אינפורמציה אלטרנטיבית". מה היה כתוב בעיתון הזה?

היה מאמר על הסיפוח בלב־ים, כשישראל שולחת את חיל הפיראטים שלה לחטוף אנשים מלב ים ולשים אותם בכלא. היה מאמר של סרי נוסייבה על הפתרון שלו לבעיה הפלשתינית, והתשובה שלי. היה דיווח על ההפגנה שעשינו למען זכויות אסיר לאומנו, והעצומה שהוחתמנו בדרישה למשפט פתוח. חתמו עליה כ־200 איש, שחלקם גם דרשו את שחרורו, בטענה שעשה מעשה אמיץ וזיבי. אמרו שמגיע לו פרס.

שמו של המשרד "אינפורמציה אלטרנטיבית". "אלטרנטיווית" למה?

למנגנון התעמולה הרשמי ולתהליך הצנזורה העצמית של העיתונאים, שנמאס להם לטפל כל יום בדברים שקורים בשטחים, הם מפנימים את הערכים של המנגנונים הפועלים שם. חוץ מזה, המשרד פשוט מספק שירותי הדפסה, ופתר לנו בעיה טכנית. לשמאל לא היה מקום שיוכל לקבל בו שירותי דפוס. לרוב, בתי־הדפוס מתנגדים לתוכן ומסרבים לטפל בחומר, או שהם תובעים מחיר כפול כדי לדחות אותנו. אנו מספקים שירותי דפוס לכל דורש, חוץ מאשר לכהנא. אבל השירות העיקרי של המשרד, הוא "חדשות מבפנים" באנגלית, המופץ בארץ, בשטחים ובחו"ל, ומספק מידע בעיקר לעיתונאי חו"ל. באחרונה התחילו להגיע למשרד גם קבוצות תיור, שהמשרד מספק להם מודריך.

אני משערת שאירגנבו הולכים למקומות הקדושים דווקא.

גם לא ליערות הקרן־הקיימת. המארגנים של התיור הם לרוב חברים שלנו, היושבים באנגליה ומפנים למשרד את המעוניינים ב"תיירות אלטרנטיבית". משם יוצאים לסייר בפלשתין הישנה, במחנות הפליטים.

משם, מספרים העיתונים, יוצאים גם הפרסומים של ג'ורג' חבש.

גם אנחנו יודעים אנשי חומר על חבש. אחרת, איך יידע מה הוא עושה? יש לנו חומר על כל ארגון, כרקע או כחומר לוויכוח עם אנשים מהתנועה הפלשתינית. בעיתון הבא, עמדנו לפרסם את העמדה של אבו מוסה וג'ורג' חבש, ואת התשובה שלנו. הרי אנחנו חלק מהוויכוח בתנועה הפלשתינית.

מי זה "אנחנו" לצורך העניין הזה? מה שלא יהיה, ה"אנחנו" הזה קטן מאוד. וספק אם יש לו משקל כלשהו בתנועה הפלשתינית.

"אנחנו" זה מצפן, והאמת אנחנו קטנים מאוד. בסך הכל כמה עשרות אנשים. אבל תובענו להביע דיעה. אני מאמין שאני תורם יותר בתנועה הפלשתינית, מאשר בישראל. כי הם ב"ברוך", במצב ללא מוצא, וההנהגה שלהם מובילה אותם משואה לשואה. עמדתנו העקרונית דבקה בסיסמה שהעלה אש"ף בזמנו: "מדינה דמוקרטית". הם נסוגו ממנה, אבל זו בערך נשארה עמדתנו. דווקא כהנא הוא שחידד את השאלה: "מדינה יהודית, או מדינה דמוקרטית?" אנחנו היחידים שבוחרו: מדינה דמוקרטית.

אתם אומרים שהמשרד פעל ברישיון והחומר עבר צנזורה. יש לך הסבר כלשהו לסגירה הפתאומית?

אומרים שפעילותנו בעניין האונו הרגיזה רבים. אבל אינני יודע אם זאת הסיבה. בסך הכל, אני גם לא מתפלא. אחרי שסגרו את המשרדים הפלשתיניים לאינפורמציה, בוודאי הגיע גם זמננו להיסגר. הרי המרחקים הולכים ומתקצרים. אולי אפילו האגודה לזכויות האזרח מרגישה שהם מתקרבים גם אליה, ד הדרורה להגיב בעצמה.

הצריך לדרוך במצפן, כמו הפרופ' מתרבר ועקיבא אור, נואשו ועזבו את הארץ. אתה נשארת כאן.

הם עזבו מסיבות אישיות ומעייפות פוליטית. אני מאמין שעוד אפשר לשנות, להעביר מסר ליהודים ומסוגלים להוביל המונים. אני מאמין בעולם טוב יותר, מאמין שבני־אדם יכולים לשנות את ההיסטוריה שלהם. כן, אני עוד מאמין שאשנה את העולם.

איך מרגיש לפעמים כמו איזו מוטאציה בחברה שלכם? לא חשבת אף פעם להשוות למחות איזו מסגרת מפלגתית שבעזרתה תוכל להשפיע יותר?

אני מודה שלעתים אני נשמע מגוחך, אבל אני לא מרגיש פאתטי. חברים שלי שהרגישו כך, התפשרו עם המציאות, פנו למפלגות ולא קרה להם שום דבר טוב. אם הייתה איזו מפלגה אנטי־ציונית גדולה, אולי הייתי מצטרף אליה.

אפילו לא "בלתי־ציונית", אלא משהו "אנטי־ציונית". קשה לשמוע את זה.

בפירוש "אנטי ציונית". גם הציונות הראשונית, כפתרון לבעיית היהודים, אינה מקובלת עלינו. זו אמירה בכלל לא בעייתית בשבילי. שאלת היהודים היא שאלה בינלאומית, והניסיון להביא יהודים לפלשתין ולהקים רפובליקת תפוסים על חשבון עם אחר, נראה לנו תמיד ריאקציוני. הציונות היא בעיני מלכודת־מוות ליהודים. אני מבין את אי־הנוחות שלך מההגדרה "אנטי־ציוני". זה יוצר מחסום פסיכולוגי קשה, והרבה זמן לחצו עלינו לעשות פשרה בעניין הזה. לא עשינו אותה.

הכבל זאת, הלכת לצבא. לא מתוך צבא, אלא צבאים במיקודו של רפול. המשבת לשרת במילואים. איך זה מתיישב?

רפול היה באמת המג"ד שלי, אבל אני לא מתגאה בשום דבר מהתקופה ההיא. השירות עצמו, לא נראה לי בעייתי. אתה לא מנתק את עצמך מהעם שלך, וגם אם אני לא אוהב את המדינה הזאת, אני משלם מסים. הצבא הוא סוג של מס. גם בתוך הצבא, יש לנו תפקיד: להשפיע על אנשים, להיות קוטב נגדי לכל המנגנון. במלחמת אוקטובר הייתי בצפון. הייתי ידוע ביחידה כמצפניסט, מפיץ חומר. החיילים היו באים אלי לשאול מה קורה. תבינו, זה לא צבא של שכירים. יש פה גיוס חובה, זה צבא של העם כולו. אם אני רוצה לשנות משהו, אני לא יכול להיות מחוץ לסיפור הזה, אני לוקח אחריות.

אני לא מכירה ישראלים רבים המכנים את מלחמת יום הכיפורים בשם "מלחמת אוקטובר", שהוא מונח של העולם הערבי. וכך הגענו לנושא אחד. כמו שהי בשני העולמות. מה יחסך לטרור הפלשתיני?

הטרור שאנו עושים לא קטן מהטרור שלהם. בין מדכאים ומדוכאים, יש יותר זכות לטרור של המדוכאים. אי־אפשר להציג את הטרור כשאלה נפרדת מהכיבוש. אני תומך תמיכה מלאה במאבק לשחרור. אם כי במקומם, הייתי עושה טרור יותר סלקטיבי. טרור בלתי־מובחן, לא־סלקטיווי, רק גורם פה יותר לליכוד לאומי, וזה אספקט שלילי שלו.

עלי ג'דה, עובד המשרד לאינפורמציה, שנעצר, הוא ממשוחררי ג'יבריל, והיה מלוא על חלקו בפיגוע בכיכר ציון. מה הרגשתך כלפיו?

בזמר נחמד, אני מכבד אותו. תראי, אני לא יכול להגיד להם איך להילחם, אבל זו לא סיבה שאגנה אותם.

במשך 20 שנות הפעילות במצפן, חווית כבר מגורי ועד התעלמות. ועדיין אתם מצפירים בתמיכה אנשים העומדים בפינת רחוב, ממתינים למהפכה שתבוא.

אני מחכה לרגע שהמונים ייצאו לרחוב לחפש פתרון, ואז אנו נהיה שם. אבל אני לא יושב ומחכה למהפיכה, כי כל הזמן יש דברים לעשות. אם היא תבוא מוקדם מדי, כבר מזה, באמת לא נצליח במצבנו לעשות שום דבר. אבל בכל מקרה, גם אם לא אשנה את העולם, לפחות אלך [illegible] היא החשובה.

והיה אם ייפתחו השערים

האם יש לישראל תוכניות־מגירה מתאימות לקליטת מאה אלף יהודים סובייטיים ● דגשים שונים על הבעיות הדחופות ומסגרות הקליטה, במשרד הקליטה ובמחלקת העלייה של הסוכנות

מאת אוד גונדר

חיים אהרון: צוואר בקבוק בדיור

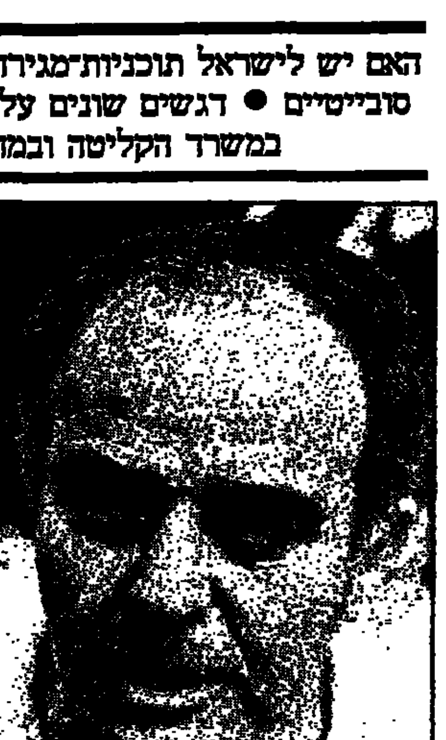
יעקב צור: הבעיה היא בתעסוקה

רבים אומרים שזה לא יבוא. ששאלות על אודות דיור, תעסוקה, בעיות קליטה על כל פניהן, הן בבחינת רתימת העגלה לפני הסוסים. ואף על פי כן, מה תעשה מדינת ישראל אם ייפתחו השערים וגל עלייה מאסיבי מברית־המועצות ישטוף אותה? האומנם קיימות תוכניות־מגירה במגירות הנכונות, או אולי יהיה מי שיצטדק בתואנה "אי אפשר היה לצפות לכך"?

לפיגור בהכנת תוכניות קליטה יש תקדים, והיסטוריה ארוכה. קשה כמובן לבוא ולהלין על מה שאירע בשנות החמישים, עם גל העלייה הגדול שלאחר קום המדינה. אבל את תוכנית־האב לקליטת עולי אתיופיה התחילו להכין רק לאחר ש־16,000 מיהודי הארץ הזאת היו כבר במדינת ישראל. דו"ח מבקר המדינה העיד אשתקד, כי אף לא במשרד ממשלתי אחד הייתה מוכנה תוכנית של ממש לקליטת העלייה הזאת.

הנחות היסוד שלנו הן שתיים: גל עלייה מאסיבי מברית־המועצות, בסדרי גודל של עשרות רבות של עולים בתקופת זמן קצרה, שנה למשל — והתעלמות מוחלטת מבעיית הנשירה. לצורך העניין נניח כי העולים מגיעים בטיסות ישירות ללוד, ושוב אין הם עומדים בווינה בפני הבחירה של המשך הדרך לישראל בסיוע הסוכנות, או לארה"ב, בסיוע הארגונים היהודיים שם.

הנייר המקיף ביותר בסוגייה של קליטת עלייה מברית־המועצות נכתב במשרד הקליטה. במיטב המסורת של היריבות המסורתית בין המשרד הזה ובין הסוכנות, שמכנה מחלקת העלייה של הסוכנות קיתונות של צוננים על התוכנית הזאת. אלא שגם מחלקת הקליטה משתמשת בשלד הפרקים שהתווה משרד הקליטה לבניין תוכניתו — ולפיכך נקבלו גם אנחנו.

שר הקליטה, יעקב צור, גורס כי הנקודה הבעייתית ביותר בסוגיית היערכות לקליטת גל עלייה מאסיבי היא זו של התעסוקה. מי שבא מברית־המועצות, מביא עמו רמת ציפיות גבוהה לגבי אחריות המדינה בתחום הזה. צור צופה, כי צריך יהיה כלשונו "לקנות מקומות עבודה" בעבור העולים. לסבסד מעסיקים שבעבורם יעבדו. לדעתו, מסוגל המשק הישראלי לספק כיום לא פחות ידיים עבודות נוספות, ובוודאי שאלה פני הדברים בכל הנוגע לעובדי תעשייה וייצור. בשירות התעסוקה מזכירים בהקשר הזה את עבודות הדחק שבהן נקלטו עולי שנות החמישים. שם אפשר לשמוע ויכוחים על תעשיית הטקסטיל — וציפייה למהפך בענף האלקטרוניקה. ניצה בן צבי, הממונה על תעסוקת עולים בשירות התעסוקה, אומרת כי המערכת עברה תרגול ולימוד מעולים במהלך קליטתם של עולי אתיופיה. אחדים מן הכלים ישמשו אותה גם בקליטת עלייה מברית־המועצות — עם כל השוני שבאוכלוסיה. היא צופה כי יהיה צורך במערכת מסועפת של הכשרה והסבה מקצועית, למען בעלי מומחיות שאינה נדרשת בארץ, דוגמת מהנדסי יערות, או בעלי מקצועות שגם בוגריהם הישראלים מתקשים במציאת תעסוקה, דוגמת אנשי מדעי הרוח.

בן צבי תולה תקוות רבות במנגנוני מתנדבים, שיסייעו וילוו את הטיפול בעולים. עולי ברית־המועצות מביאים עמם מידה לא קטנה של חשדנות בכל הנוגע למגעיהם עם הממסד, ולכן צבי ניסיון ארוך־שנים של היעזרות במתנדבים, דוברי שפתו של העולה, שאינם מזוהים עליו עם הממסד.

לעומת הדגש התעסוקתי שעליו מצביע השר צור, מטיל יו"ר מחלקת העלייה בסוכנות, חיים אהרון, את עיקר משקל הקליטה על מערכת השיכון. הוא קובע, כי צוואר־הבקבוק של תהליך הקליטה הוא דיור הקבע. מרכזי הקליטה, שבאחריות מחלקתו, ערוכים לדבריו לקליטת כל מספר עולים שיידרש לה, אלא שכבר כיום סתומים רבים מן המרכזים בעולים השוהים שם שנה ויותר, הרבה מעבר לתקופה המתוכננת על־ידי מערך הקליטה. משום שאינם מסוגלים לעמוד במימון משכנתאות לרכישת דירות. שר הקליטה, לעומתו, מתגאה בהורשים האלה בהצלחתה של תוכנית משכנתאות מגודלות, אשר פתרה לדבריו חלק גדול מן המקרים האלה.

חיים אהרון קובע נחרצות, כי המבנה הארגוני הנוכחי אינו מסוגל ואינו ערוך לטפל בעלייה גדולה. את המבנע המושיעה הוא מפנה לעבר משרד הקליטה, שהוא לדבריו "מתנוך, לצערי לא מכובד, בין הגרפים השונים". הוא מציע פרויקט לאומי כולל לקליטת העלייה, שבראשו יוצב מתאם — שר בכיר בממשלה או אדם מבחוץ. באותה נשימה הוא מזכיר את שמו של המנכ"ל הפורש, רב אלוף משה לוי, כאישיות מתאימה לתפקיד זה. אהרון אינו נרתע מפני הצלחתו של פרויקט תיאום ממשלתי בכיר קודם — זה של יגאל ידין ותחום הרווחה.

גם יעקב צור מדבר על תיאום. מציע לחתום על מסמך משותף לממשלה ולסוכנות בנושא הזה בתוך חודש. אלא שהוא מעדיף להתרכז בדרג הביצועי, ומציע למנות לתפקיד את מנכ"ל משרד הקליטה. השירותים, על־פי גישתו, יוסיפו להינתן על־ידי המערכות הקיימות. השר צור עשוי למצוא תמיכה בטיעוניו דווקא מתוך ביתו של חיים אהרון: אורי גורדון, ראש מחלקת עליית הנוער בסוכנות, קובע כי שר הקליטה הוא שצריך להנהיג את הרשות החדשה. השר צור רואה בקליטתם של עולי ברית־המועצות "שדה נוסף למלחמת יהודים", עומד על סיום חלוקה של הסוכנות בתהליך הקליטה סמוך להגעת העולה לארץ. העובדה שהעם היהודי משתתף במימון הקליטה — אומר צור — אינה מצדיקה קיומן של שתי ביורוקרטיות.

הבדלי הדגשים — תעסוקה מול דיור — אינם רק עניין קונצפטואלי. כל אחד מן הצדדים ערוך למעשה לקרב מאסף על רמת הארגון שהוא מופקד עליו. המנגנון, קבע כבר פרקינסון, משרת קודם כל את עצמו, ותוכניות־אב הן אריזה מכובדת ונשק טוב במלחמה הזאת.

אברהם אשורי, מנהל אגף האכלוס במשרד השיכון, תולה את הבדלי הגישות בין הסוכנות למשרד הקליטה בהבדלים בנקודת המפגש של אנשי שני הגופים האלה עם העולים. לדעתו, אי הוודאות בסוגיית שיכון מטרידה יותר את העולה שעה שהוא נמצא עדיין בחו"ל, נתון לטיפול הסוכנות. בארץ, בעת מגעיו עם מנגנון משרד הקליטה, הוא דואג יותר בנושא התעסוקה.

שעה שבארגון הקבלנים אומרים, כי ענף הבנייה אינו ערוך לעלייה המונית, ודורשים מן הממשלה להיערך ולפתוח בתוכנית שיכון מאסיווית, טוען אשורי, כי מצב גרוע לדירה בתחום השיכון הוא זה שבו עומדות 5,000 דירות ריקות, בלתי מאוכלסות. זהו, הוא קובע, בזבוז משווע של הון ומשאבים לאומיים. כך נוצר דימוי שלילי של יישובים, שכונות ואזורים שבהם נמצאות הדירות. והביצע הגדול גורר נפילת מחירים, והתמוטטות בשוק. במשרד השיכון מאמינים, כי מה שדרוש הוא היערכות להתמודדות עם גל העלייה, ברמת התכנון והזמינות של אמצעי הייצור: קרקע, עובדים, מתכננים, יזמים וציוד. קרקע זמינה אינה משבצת בנייה בלבד — כי אם משבצת באזור שמוכשרת בו תעסוקה למשתכנים. בעיית זמינות הקרקע קיימת בעיקר במרכז הארץ. כאן מעכבות החלטות בעלים — פרטיים או מינהל מקרקעי ישראל — את התוכנות הבנייה. באזורים אחרים קיימת בעיית הפשרתן של קרקעות חקלאיות. והדרכות עקלקלות ומסובכות של הליכי תכנון ורישוי לבנייה.

אשורי צופה, כי אם נעמוד בפני גל עלייה המוני, יקוצרו ההליכים התכנוניים והמינהליים, שהם הם צוואר־הבקבוק. הוא מציע הקמתם לאלתר של צוותי עבודה משותפים למשרדים הנוגעים בדבר, כדי שיגבשו נהלים מתאימים לקיצור התהליך המינהלי. קשה, הוא קובע, לבצע תכנון מפורט כבר עכשיו, אם מדובר בדיור באזורים שיש בהם תעסוקה זמינה — אי אפשר לחזות היכן צריך יהיה בסופו של דבר להקים את הבתים. לפיכך, גורסים במשרד השיכון, אין גם מקום לתוכניות־מגירה מפורטות. לדבריו, יש כיום פתרונות דיור ל־20 אלף עולים, שפירושן כ־5,000 דירות באזורים היותר מועדפים של הארץ. הוא אינו מונה בכלל זה מאות רבות של דירות ביישובים דוגמת מצפה רמון או נצרת־עילית, קריית־אתא ושאר אתרים בעייתיים בתחום התעסוקה. אם אכן יגיע גל עלייה גדול מזה שניתן לקלוט בתשתית הדיור הקיימת — אפשר יהיה לספק פתרונות בטווח של שמונה עשר חודשים, שיענו על צרכי הדיור של 100 אלף עולים.

* * *

כיצד תקבל החברה הישראלית את פניה של עלייה המונית מבריה"מ? יש מי שמספרים כבר את בדיחות הוולכ"ד־ירלה הישנה בתוספת העודכנת לזמן הזה. עכשיו, אומרים, יידרשו העולים והוולכ"ד־ירלה. השר יעקב צור אומר, כי תמיד נעמד באתגר מול כאלה שבאו לישראל רק על מנת לברוח את החיים בה, משום שזו הייתה הדרך היחידה שהייתה פתוחה בפניהם לעזוב את ברית־המועצות. חיים אהרון אומר, כי הדרשה הסבירה נכונה בישראל הוותיקה, להכנת תשתית לקליטה אמיתית. אורי גורדון, ראש מחלקת עליית הנוער בסוכנות, קובע כי אילו היינו עומדים כיום בפני הכרעה ציבורית בנושא הגולן או מאות אלפי עולים מברית־המועצות, היה חלק מהציבור מוותר על העלייה, משום שחשיבות הנושא אינה ברורה לו כראוי.

הוא חושש, כי יהיה מי שיגיד כי העלייה פוגעת בתעסוקה, בכלכלה, כי המדינה אינה ערוכה לה. הוא דורש כי המנהיגות תיצור התלהבות ציבורית, שתחלץ אולי את החברה הישראלית מן המשבר הציוני שהיא נתונה בו. אלא שלמנהיגות, קובע גורדון, יש בעיה ומצוקה של אמינות. גורדון אינו בטוח כי המדינה ערוכה כיום לקלוט 100 אלף עולים. אלא שהוא צופה כי עלייה בהיקף כזה תחולל זעזוע כה עמוק במערכת הפנימית ותעורר סולידאריות ותמיכה בהיקף חסר תקדים של יהדות העולם, כך שגם מה שייראה בחזון כטראגדיה, ייתפס היסטורית, בפרספקטיווה של 20 שנה לאחר מכן, כאחת השעות היפות של המדינה.

(כתבה ראשונה)

ALPINE

מערכות הסטריאו לרכב הטובות ביותר בעולם!

עכשיו בהישג ידך!

ישירות מהיבואן

דגמי E מותאמים במיוחד לתנאי הקליטה בארץ

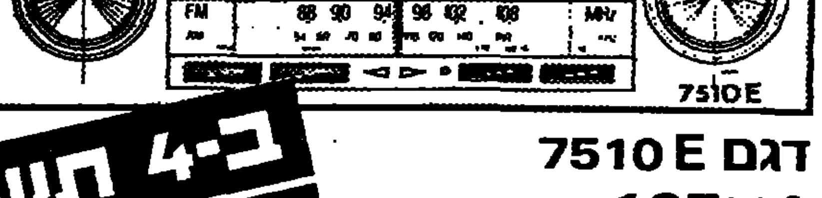

שנתיים אחריות

דגם 7510 E

4×165 ש"ח

ב־4 תשלומים

התקנה חינם!

כמו כן ניתן להשיג גם את כל סוגי מערכות הסטריאו והאזעקות

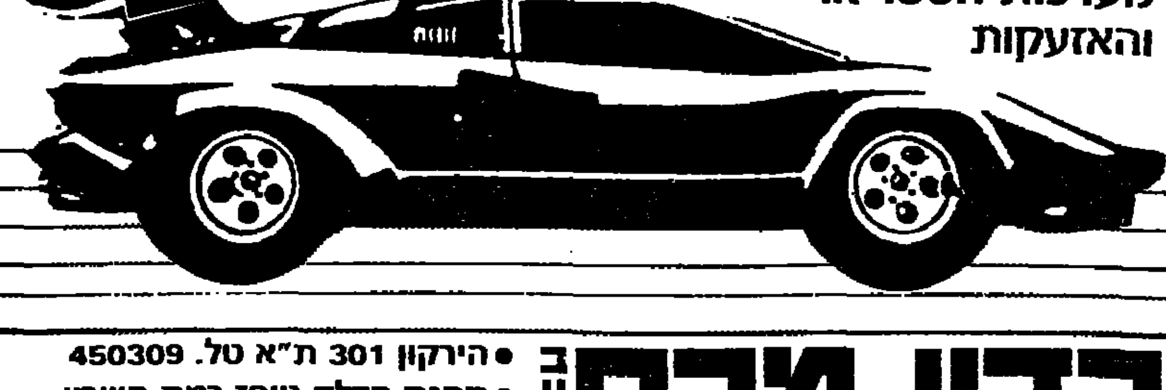

רדיו מרס בע"מ

● הירקון 301 ת"א טל. 450309

● תחנת הדלק טופז רמת השרון דרך הרצליה טל. 490800

● אבן גבירול 191 ת"א טל. 451765

עבדים במערכת כושלת

משרד הבריאות שקע בכיבוי שריפות ואינו ממלא את תפקידו כגורם הקובע מדיניות. קופת החולים הכללית דבקה באידיאולוגיה שאינה מאפשרת שינוי בסיסי. עם המציאות הזאת נצטרך לחיות עד שמשבר חמור יושיב את בעלי העניין לדיון ממצה סביב שולחן משותף

מאת רומן פריסטר

לפני שבועיים שבתו עובדי המינהל והמשק בבתי החולים הממשלתיים. טענתם: משכורתם של העובדים בתפקידים מקבילים במוסדות קופת החולים ההסתדרותית גבוהה יותר. השבוע פתחו בשביתה עובדי מינהל ומשק בקופת החולים. הם טוענים, בין שאר התביעות, כי משכורתם של המועסקים בתפקידים מקבילים במערכת הבריאות הממשלתית גבוהה יותר.

זו תמונת מצב אופיינית לשירותי הרפואה הציבורית בישראל, שבה אין יד שמאל יודעת מה עושה יד ימין. היעדר תיאום בכל הרמות, אי נכונות להידבר ולשתף פעולה, שמירת סודות מפני בית חולים "מתחרה", וקנאות רופאים ועסקנים, משבשים מראש כל ניסיון לשפר ולייעל את המערכת על שתי חלקיה: הממשלתי וההסתדרותי.

את מחירה של צרות-האופקים הזאת משלם האזרח. לפעמים אין הוא יכול לקבל את תיק הבדיקות שנעשו בבית חולים או במרפאה, כדי להציגו לרופא בבית חולים או במרפאה אחרת, והלית בדיקה עד שים הכל מחדש. הזמן והטרחה של המבוטח והכספו של הציבור מתבזבזים לריק.

לפני כעשר שנים הגה הפרופ' מרדכי שני את הרעיון להקים רשות אשפוז מרכזית שתתווה את תנועת החולים, תפקח על רכישת ציוד יקר ותדאג לניצול מרבי של כל מיטה וכל פרוטה. אהרן טוקטלי, היום איש משרד התקשורת, הדואג להפעלת העורץ השני בטלוויזיה, חיבר מסמך דומה, מפורט וכולל הבחיות מבצעיות. אבל שני הלך לעולמו ואיש לא רצה לשמוע על תוכניתו של טוקטלי. קופת חולים רואה כל התערבות בניהול ממלכתה. אך גם הממשלה לא מיהרה לאמץ את תוכנית ההבראה.

ראשונים שאמרו "לא בא בחשבון" היו האנשים שהבינו בחשבון: פקידי האוצר. עם כל הביקורת המושמעת כלפי מוסדות קופת החולים הכללית אין חולקים על הדעה שהם מתנהלים בצורה יעילה ומסודרת בהרבה מבתי החולים והמרפאות של משרד הבריאות. כדי להשוות את התנאים במסגרת רשות אשפוז מרכזית צריך היה תחילה להזרים מיליונים לנהריה ולפוריה, לאשקלון ולאסף הרופא, וכנראה גם למרכזים יוקרתיים כמו רמב"ם בחיפה ושיבא בתל-השומר. הכוונה הן למבנים ולציוד והן להוצאות לטיפול שוטף. הדגים זאת בצורה פשוטה, בין היתר, הפרופ' דוד ברילי מחיפה.

"במרכז הרפואי רמב"ם אנחנו משתילים לחולי-הלב שלנו קוצב שמחירו כאלף דולר. בבית החולים כרמל של קופת החולים משתילים קוצבים שמחירם 2,500 דולר. הקוצבים שלהם ניתנים לתכנות מבחוץ. אבל אם יש תקלה בקוצב שלנו, אין מנוס מלהחזיר את החולה אל שולחן הניתוחים. סיפרתי על כך לישראל קיסר ושאלתיו: איפה כאן עיקרון השוויוניות? אך מעבר לכך, בחשבון הכלל האנושי וגם בחשבון הכספי הסופי, צודקת כמובן, קופת חולים".

מאוחר יותר הגתה קבוצת רופאים ומנהלני-רפואה רעיון להקים רשות אשפוז מרכזית בבתי החולים של הממשלה בלבד. תנאי ראשוני ליישומו היה מיחשוב המערכת. היום אין למשרד הבריאות דיווח שוטף על המתרחש בתחום אחריותו. יתר על כן: אפילו מנהלי בתי החולים אינם יודעים, למשל, מהו מלאי התרופות העומד לרשותם. התרופות היקרות מאוחסנות במחסן, אך גם פזורות במחלקות שונות, וקורה שמחלקה אחת משוועת לתרופה המונחת כאבן שאין לה הופכין במחלקה אחרת, לפעמים באותה קומה של אותו בניין. עכשיו מקווה שרת הבריאות, שושנה ארבלי-אלמוזלינו, לגייס 22 מיליוני דולרים לצורכי מיחשוב: "אנחנו מחפשים ספק גדול שיעשה את העבודה באשראי ויפרוס את החוב לשנים רבות, בתנאי ריבית נוחים", היא אומרת. אלא שזה חזון רחוק וביצ תיים גם התוכנית של מרכז או רשות אשפוז לא יצאה מן הכוח אל הפועל.

כישלון הפיקוח

"בכל מדינה מתוקנת מתפקד המשרד הממשלתי בקביעת מדיניות בתחום סמכותו ומפקח על המתרחש בשטח", טוען הפרופ' אלכסנדר אבירם, לשעבר מנהל-בפועל של המרכז הרפואי איכילוב בתל-אביב. "אצלנו הוא שקוע כל כך בצרות יום-יומיות ובכיבוי שריפות, עד שאין לו זמן להשקיע במחשבה ובתכנון. לפני עשר שנים הצעתי כי משרד הבריאות ימסור את מוסדות האשפוז שלו לניהולה של קופת החולים. כולם היו מרוויחים מעצם ההצעה. אני זוכר שהעליתי אותה אחרי שישבתי שעה ארוכה בלשכתו של מנכ"ל המשרד, וראיתי שבאותו יום בזבז את רוב זמנו בשיחות בעניין מעלית מקולקלת בבית החולים פוריה. זה היה ממש סירוק".

לא רק בהפעלת בתי החולים שלו אלא גם בתחום הפיקוח, אין משרד הבריאות יכול להתגאות בהישגים של ממש. הרווח העשויה לתרום לפיקוח יעיל, המחלקה לתלונות הציבור, מעולם לא זכתה לכלים נאותים. להיפך. פקידים בכירים רבים רואים בה מטרד. חלק ניכר של התלונות אינן מועברות לכלל מנהלות בתי החולים ומן 16 הלשכות המחוזיות למשרד בירושלים. תלונות הנשלחות ישירות למשרד מפוזרות באגפיו השונים. ובאין ריכוז אי אפשר לסכמן, להסיק מסקנות ולצייר תמונה של המצב בשטח. טיפול בתלונה על מחדל רפואי נמשך לעתים שלוש או חמש שנים. רופאים שהשתתפו בוועדות בירור סיפרו כי בגלל תיעוד לקוי של ניתוחים וטיפולים אחרים הם התקשו להגיע לחקר האמת.

כמו ברוב המקרים שבהם אין סיכוי להביא כוחות פוליטיים לידי הסכמה, מחפשים פשרות. הפעם התבטאה הפשרה בחתימת הסכם על אשפוז אזורי. עם פרסומו, בשנת 1981, הוצג ההסכם כהישג לטובת המבוטחים. הרקע האמיתי נעלם בקשר השתיקה.

לא דאגה לרווחת החולים אלא הרצון לאזן את התקציב שימש בסיס להסכם: עד לחתימתו נהגה קופת החולים להפנות את מבוטחיה לבתי החולים שבבעלותה, בעוד בתי החולים הממשלתיים עמדו ריקים למחצה. תפוסתם לא עלתה בדרך כלל על 65 אחוזים. עכשיו, חייב מבוטח המתגורר בגליל, למשל, להתאשפז בבית החולים בנהריה או בטבריה, אף על פי שבמקרים מסובכים הוא יכול לקבל את הטיפול הרפואי הנאות רק ברמב"ם או בכרמל בחיפה.

השיטה האזורית מונעת גם התחרות רצויה בין המוסדות הרפואיים. המבוטחים היו לעבדי המערכת, וכפי שביטא זאת באופן קולע מנהל קופת החולים מכבי, רפי רוטר: "הביקוש מובטח על-ידי חלוקה ביורוקרטית ולא על ידי טיב השירות. אם אתה תושב רמת-גן אך אינך מרוצה מהטיפול בתל-השומר, אינך יכול להצביע ברגליים וללכת למקום אחר".

אך בתוך העבדות הזאת למדו הבריות לעקוף את חוקי האשפוז האזורי הכפוי, ועם קצת קשרים נכונים (ולעתים בעזרת תשלום מתחת לשולחן לרופא המוכן לקבלו) הם מגיעים למרכז רפואי יוקרתי שמחוץ לאזור שקבעה להם הביורוקרטיה. מנכ"לו הנוכחי של משרד הבריאות, הפרופ' דב גולן, שניהל עד כה את בית החולים רוטשילד בחיפה קובע בפשטות: "השיטה האזורית פשוט אינה עובדת. הסיבה נעוצה בעובדה שהנהגת השיטה היתה רק צעד ראשון בדרך ארוכה מאוד. אולם אחרי הצעד הראשון הזה הכל נעצר".

לקח השביתה הגדולה

מומחים רבים טענו, כי שביתת הרופאים הגדולה ב-1983 שברה סופית את הערכים של החברה הישראלית. מצד אחד טעמו גם הרופאים הצעירים את טעמה של ההכנסה הישירה (כאמור, גבוהה או תשלום במזומן) בבתי החולים, ומצד שני חדל טובתו של החולה לשמש נר לרגליהם. הד"ר אבי אלנציג מבית הספר לבריאות הציבור בירושלים חושף במחקרו פרטים מדהימים שלא קיבלו עדיין פרסום ברבים: "בדקתי את נתוני התמותה בעשר מחלקות שיש בהן משמעות מכרעת לטיב השירות על פני חמש שנים, עד 1985. מצאתי שבשנת השביתה שנמשכה 118 ימים היתה התמותה במחלקות הפנים, בנוירוכירורגיה ובטיפול נמרץ גבוהה בהרבה מאשר בשנים לפניה ואחריה. הרופאים השובתים טענו בעיקשות שלא גרמו כל נזק לציבור. הממצאים שלי מוכיחים את ההיפך. טיב השירות ירד, וכשיורד טיב השירות עולה מספר הנפגעים".

אלא שכל העניינים הגדולים הקשורים ישירות ברווחת החולים אינם מגיעים לדיון ממצה, שכן הצדדים אינם מסוגלים להידבר ביניהם מעשית ולהסכים על כללי משחק חדשים. במקרה הטוב מזמין שר האוצר את שרת הבריאות ואת מנכ"ל ההסתדרות (כפי שהיה ביום ג' השבוע) לשיחה עקרה על הצורך לקצץ בתקציבים ולשמור על הקפאת השכר במערכת הבריאות. "בינתיים תלויים באוויר הרבה רעיונות טובים שאינם מוצאים אוזן קשבת, לרוב בגלל נימוקים אידיאולוגיים שאין להם ולא כלום עם טובת הציבור", מאשימים הפרופסורים דוד ברזילי ואלכסנדר אבירם, ופקידים בכירים במשרד הבריאות אומרים אמן.

"ההתעסקות המתמדת במצוקת האשפוז מונעת מאתנו מלטפל בשורש הבעיה", גורס ברזילי. "צריך להחזיר לרפואה הראשונית את מקומה ברפואה ציבורית ואת כבודה האבוד. אני רואה זאת כהתפתחות לא נמנעת. בעתיד יפעלו מרפאות גדולות ומצוידות במיטב כוח-האדם והמיכשור לאבחון מחלות ואילו מרכזי-העל הרפואיים, הבולעים תקציבי ענק, יצטמקו מאוד וייהפכו לבתי חולים מתוחכמים מאוד, שיתמחו כל אחד בטיפול ייחודי, סבוך, הדורש רמה מקצועית גבוהה ביותר".

גם הפרופ' יוסף רוזנפלד, מבכירי הפתולוגים בארץ ומנהל המכון ליתר לחץ דם בבילינסון, סבור שאין סיכוי להבראת הרפואה הציבורית אם לא תימצא הדרך ליצור קשר הדוק בין המרפאה לבין בית החולים. כוונתו ליצור רצף בטיפול רפואי, שייטיב עם החולה אך גם יתן לרופאי המרפאות כרטיס כניסה למחלקות במרכזים רפואיים גדולים ויעלה בכך את יוקרתם ואת כישוריהם המקצועיים.

פתרון חלקי, לפחות כלפי חולים קשישים וחולי סרטן, אפשר למצוא בעבודת המחלקה של הד"ר גבריאל מור בבית החולים איכילוב: 28 רופאים ומספר דומה של אחיות עושים שני ביקורי-בית בשבוע אצל פציינטים ששוחררו אחרי תקופת אישפוז קצרה. "קופת החולים משלמת את ההוצאה", אומר מור. "הצוות שלי משלים את הכנסתו באופן משמעותי, אף על פי שמשכורתו אינה מוספה לפרויקט אגודה שתוקה. אנחנו פועלים כמשק סגור הנושא את עצמו. נותן הרגשה טובה לחולים ומשחרר מיטות רבות במרכזים רפואיים". מור מדגיש כי שני בתי חולים נוספים העתיקו כבר את הדוגמה.

ההצעה הקיצונית היא כמובן זו של הד"ר אלנציג: ביטוח בריאות שיזינו אך מוגבל לכל דכפין. מי שירצה טיפול מיוחד, תנאים נוחים יותר או דעה נוספת של מומחה בעל מוניטין, יוכל להבטיח את זכותו זו על ידי רכישת חבילות ביטוח מיוחדות שישווקו קופות החולים הקיימות. "הודות להכנסה הנוספת יוכלו קופות החולים להפעיל את הציוד המושבת, לנתח במשמרת שנייה ובחשבון הסופי גם להעלות את רמתו של השירות הבסיסי", סבור בעל ההצעה.

אך נראה שכל ההצעות הללו, ועוד עשרות נוספות, לא ייצאו מן הכוח אל הפועל כל עוד לא יפקוד את הרפואה הציבורית משבר חמור מכל קודמיו, יזעזע את דעת הקהל ויכריח את האחראים לתת את הדין בפני הציבור. לפי התחזיות שאספנו יבוא יום הדין הזה בעתיד הנראה לעין.

(כתבה אחרונה בסדרה)

קיבוץ במשבר (ג)

איך "השתוללו" במשמר הנגב

מאת רן כסלו

הקיבוץ הוותיק שקם בנגב במסגרת "11 הנקודות", לפני כארבעים שנה, הסתבך בחובות עצומים בגלל השקעות סבירות שהשקיע ברווחה, בתקופה מאוחרת מדי

"קצת משבר כלכלי לא מזיק לקיבוץ", אומר יצחק (איציק) בנים, מזכיר משמר הנגב, ואין בהכרתו זו אף שמץ של בדיחות-הדעת. איציק בנים, בנו של שמואל בנים, ממייסדי הקיבוץ (קרוב משפחה של הבימאי שמואל בונים), דוגל עדיין בחלוציות לא רק כאידיאולוגיה, אלא גם כאורח-חיים. לדעתו, רוח ההתייהרות אינה תואמת את דפוסי החיים של הקיבוץ ואף עלולה להרוס אותם מבפנים. "אם לחבר קיבוץ יש דירה מרווחת, טלוויזיה צבעונית ומערכת סטריאו, למה יבוא בערב למועדון?", הוא שואל.

אף שמשמר הנגב מדורג באותה "קבוצת מצוקה" עם משגב עם (ראה הכתבה הראשונה בסדרה), ההבדל בין השניים מורגש בכל. לא רק המרחק הגיאוגרפי מסמל את ההבדלים (בין הנגב והרכס הצפוני של הרי הגליל), אלא גם המרחק במיקומם באותה קבוצה א': משגב עם נמנה עם המשקים המתקשים ביותר בקבוצה; משמר הנגב הוא בעצם מקרה גבולי — בין קבוצה א' וקבוצה ב', שמצבה טוב יותר.

כך, למשל, החוב שצבר הקיבוץ. במספרים מוחלטים עולה חובו של משמר הנגב על החוב של משגב עם, אך אין זה המדד האמיתי. החשוב הוא היחס בין החוב לתפוקת המשק. במשגב עם החוב עולה ביותר מכפליים על התפוקה. במשמר הנגב היחס הוא 1.7 — נמוך אף מהממוצע לכל קיבוצי קבוצה א'. במשמר הנגב, העודף הפנוי של הקיבוץ (עודף תפעולי אחרי הורדת דמי המחיה) אינו עומד בשום פרופורציה לגובה הריבית השנתית שהקיבוץ נדרש לשלם על חובותיו, שלא לדבר על החזר ההלוואות לזמן קצר. משמר הנגב הצליח עד כה לכסות את הוצאות המימון מתקציבו.

ההבדל מורגש גם במבנה המשקי של שני הקיבוצים. במשגב עם 75 אחוז מההכנסה באים מהחקלאות. 25 האחוזים הנוספים הם ממפעל קטן, העומד על הגבול בין רווח והפסד ואף נוטה לצד ההפסד. במשמר הנגב החלוקה בין החקלאות לתעשייה היא חצי-חצי. את החצי התעשייתי מייצג בעיקר מפעל "פוליביר" המייצר מוצרים מפוליסטירן מוקצף ("קלקר" בלשון פשוטה): לוחות לבנייה, אריזה, מגשיות וכוסות לשימוש חד-פעמי. במפעל 50 עובדים, כמעט כולם (חוץ משני שכירים — מסגרים בתחזוקה) חברי המשק, והוא הצלחה משקית לכל הדיעות.

מפעל שני — "סאמאר", למוצרי אלקטרוניקה — קיים בעיקרו כדי להבטיח תעסוקה לחברים מבוגרים, שאינם מסוגלים לעבודה קשה. אך גם הוא נותן את חלקו בהכנסה הכללית: 20 מועסקים ו-700 אלף דולר הכנסה בשנה שעברה. (המפעל הוקם לפני שמונה שנים במבנה של חדר-האוכל הישן שהתפנה, וכל ההשקעה לא עלתה יותר מ-300 אלף דולר).

אך ההבדל העיקרי בין שני הקיבוצים הוא בחוסן החברתי של משמר הנגב. הקיבוץ הוקם בשנה לאחר משגב עם, במוצאי יום כיפור 1946, במבצע "11 הנקודות". אך שלא כמשגב עם, היום חיים במשמר הנגב רוב הדור של דור המייסדים — קבוצת הנוער הבורוכובי, שישבה בכפר סבא מ-1940, נקראה "מצודת בורוכוב" והצטרפה ב-1946 לקיבוץ המאוחד.

מאז ועד השנה שעברה, לא הפסיק הקיבוץ לגדול — אפילו בתקופת המשבר של הנגב, אחרי הכרזת המדינה, קלט משמר הנגב עולים, שהשתגנו אליו דרך קורי הארץ. גם עזיבת הבנים היתה קטנה-יחסית בהשוואה לקיבוצים אחרים: 40 אחוז מחברי המשק הם הדור השני במשמר הנגב.

בני הדור הזה שולטים היום בקיבוץ. איציק בנים, כבן 40, בעל בלורית חקן אדמונית ופנים של אינטליגנט רוסי מתקופת המהפיכה, הוא נציגו של הדור הזה. ידי דגן, חברו לכיתה מתקופת הלימודים, הוא מרכז המשק. גם רוב מרכזי הענפים במשק שייכים לאותו דור הבנים, שנולדו וגדלו במשמר הנגב. המעבר טבעי בין המייסדים לבניהם.

כך הגיע הקיבוץ למספר תושבים: 370 חברים, מחולקים בצורה פרופורציונלית להפליא בין כל הגילים: 90 מתוכם בני 50 ומעלה; 40 בני 40–50; 120 בני 30–40; ועוד 120 מתחת לגיל 30 — עדות מוחצת להתפתחות נכונה של הקיבוץ. יחד עם ילדי הקיבוץ, ילדי חוץ, הורים מבוגרים, תושבים זמניים, תלמידי אולפן ומתנדבים, חיים היום במשמר הנגב יותר מ-700 איש. מ-1980 גדל מספר החברים ב-70 ומספר התושבים גדל ב-100.

למרות הגידול ולמרות חילופי המשמרות, משמר הנגב שומר בקפדנות על כללי החברה השיתופית. הרוטציה בתפקידי ניהול היא מוחלטת. אסיפת החברים היא עדיין המוסד המתפקד, כמו בימי בראשית. אין מוצאי שבת בלי אסיפת חברים בחדר-האוכל, ואין אסיפת חברים שלא ישתתפו בה לפחות 100 איש.

* * *

ובכל זאת, למרות ההצלחות האלה, למרות חוסנו החברתי ואף הכלכלי, נכלל משמר הנגב בקבוצת הקיבוצים במצוקה, ואף בקבוצת המצוקה א'. הרכב אוכלוסיה המבוסס על המייסדים ובניהם; מפעל תעשייתי חזק ("פוליביר" הוקם לפני כעשרים שנה); אף המשק החקלאי המצליח-יחסית — כל אלה אינם עומדים בפני החוב שהסתבך בו הקיבוץ: כ-24 מיליון ש"ח.

גרעין הבעיה טמון בהצלחתו של משמר הנגב: הגידול המואץ של אוכלוסייתו בשנים האחרונות. "קלטנו חברים חדשים, בלי לתת את דעתנו על אמצעי הייצור", אומר איציק בנים, המזכיר. הם אף הסיקו מסקנות מיידיות: משהתבררה להם מידת ההסתבכות, מסוף 1985, הפסיקו לחלוטין קליטת חברים חדשים מבחוץ. האולפן צומצם מ-75 ל-40 איש. שנת 1986 היתה השנה הראשונה, מאז הקמת הקיבוץ, שאוכלוסייתו לא גדלה אפילו באיש אחד.

הגורם השני של הבעיה טמון בבדור החקלאי של המשק. החקלאות של משמר הנגב נחשבת לחקלאות מוצלחת: רפת ולול מן החדישים ביותר, 250 חולבות ברפת, עם מכון חליבה מן החדישים ביותר ולול פטימים מבוקר, שאינו מצריך כמעט כוח אדם, והוא בנוי על אספקה שנתית של 600 טונה בשר; כ-20 אלף דונם קרקע לגידולים חקלאיים, כשמשמת אלפי דונם בהשקיה, גידולי כותנה ותפוחי אדמה, מן הגדולים בארץ. אלא שדווקא בשנים הקריטיות — 1985 ו-1986 — נפגע החלק החקלאי של המשק פגיעה רצינית: בגלל צמצומים במכסות הייצור, וקיצוצים במכסות המים, ירדה התוצרת החקלאית של הקיבוץ ב-20 עד 30 אחוז. מתוך 20 אלף דונם קרקע מעבדים 15 אלף בלבד. השנה מגדלים כותנה על 1600 דונם במקום 2000. ייצור הלול ירד ב-30 אחוז. בלי אגורה של השקעה נוספת, ואף ללא כוח עבודה נוסף, הרפת יכולה לייצר חלב בעשרה אחוזים יותר מן המותר לה.

אלא שגם שתי הסיבות האלו, המשותפות למגזר חקלאי כולו — גידול האוכלוסיה מצד אחד והגבלת אמצעי הייצור מצד שני — עדיין אינן מסבירות את עומק הבעיה ואת גודל החוב. איציק המזכיר וידי מרכז המשק אף אינם מנסים להסביר או לתרץ את הכישלון ב"סיבות אובייקטיביות" מעין אלה. בנים מגדיר בפשטות את הסיבה האמיתית: "השתוללנו", הוא אומר, "התחלנו להשתולל מאוחר מדי".

מה שמגדיר מזכיר הקיבוץ כ"השתוללות", היתה השקעה ברווחה. הם התחילו "להשתולל" כאחרונים, כי נכנסו להשקעות ברווחה רק ב-1982, בסמוך מאוד לסוף התנופה הכללית. "בשנים הראשונות, כאשר כל העם נהנה מהכלכלה הנכונה של אידיור, אנחנו המשכנו עדיין לחשוב בדפוסים הישנים שלנו: אנחנו עניים ועלינו להתנהג בצנעה. רק ב-1981 התחלנו להסתכל מסביב, ראינו מה קורה אצל אחרים, וגם אנחנו רצינו לחיות כמו אחרים", מסביר בנים.

במשמר הנגב אין מותרות מופרזים. לא קנו מכוניות. לא בנו וילות, כמו במושבים. אבל בנו מכבסה. בנו עוד בית-ילדים. קנו טלוויזיות לחברים. הכניסו "תקשורת" — כלומר, טלפונים בחדרי חברים. המכה הגדולה: עיבדו ב-1982 תכנית לחמש שנים, למעבר ללינה משפחתית. משמעות השינוי: יש להגדיל את שטח הדיור של המשפחה. הדירות שהיו 35–40 מ"ר אין מקום ללינת שלושה או ארבעה ילדי המשפחה. זו היתה ה"השתוללות": הוחלט לבנות טוב, עד 70 מ"ר במקום 60–65, כבו בקיבוצים אחרים.

כאמור, זו היתה תכנית לחמש שנים, אבל גם בתכנית זו שמרו במשמר הנגב על הצדק הסוציאלי. אם בונים בתים חדשים או מרחיבים את הישנים, ראשונים בתור — הוותיקים ביותר. אלה הקימו את הקיבוץ, עבדו את העבודות הקשות ביותר, והם ראויים להיות ראשונים ליהנות מהרווחה. הצעירים, ועמם הלינה המשפחתית, יזכו עד לסיום שלב א' — שלב הבנייה לוותיקים. אלא שעד לשלב זה, פרץ המשבר והבנייה הופסקה. עכשיו מחכים הצעירים וילדיהם לזמנים טובים יותר.

וכך, במשך שלוש שנים, צבר הקיבוץ חוב של שישה מיליוני דולר. את היתר עשתה התבנית הכלכלית החדשה והריבית הכבדה רפת של 1985, שהכפילה את החוב. גם הגבלות בייצור החקלאי עשו את שלהן. משמר הנגב, שעד 1982 נחשב לקיבוץ צנוע אך מצליח בכל בחינה משקית או חקלאית, נכנס ל"קבוצת המצוקה א'".

* * *

כשנתברר גודל ההסתבכות — ובמשמר הנגב הכירו את המצב עוד ב-1985 — הפעילו בלמים אכזריים כמעט. לא הפסיקו רק קליטת חברים חדשים ובנייה להרחבת הדיור. לא עוד השקעה צרכנית בקיבוץ בכלל. בצד ההשקעות היצרניות, הותירו רק את התחזוקה והחלפת הציוד ההכרחית. הוצאות הקיום צומצמו בשליש. בוטלה כל תכנית הנסיעות לחו"ל. בוטל תקציב הריהוט. מספר הלומדים מחוץ לקיבוץ ירד מ-20 ל-14. חסכו אפילו באוכל.

בסופו של דבר, הגיעו כמעט לאיזון. לניהול סדיר של המשק חסרים להם עכשיו מיליון וחצי שקלים בשנה, לתחזוקה ולחידוש הציוד. את הסכומים האלה הם מקווים להעביר מהוצאות המימון, כשיתקבל הסיוע לפריסת החובות. ואם לא יבוא הסיוע? "אז אנחנו נהיה בצרה אמיתית", אומר ידי דגן, מרכז המשק, המוסר לי את הנתונים הכלכליים.

איך כל זה משפיע על מצב-הרוח בקיבוץ. "יש לנו בעיה", אומר איציק. "זה היה כמו ניתוץ חלומות. לכל אחד מאתנו יש החלום הקטן שלו. בעוד שנה או שתיים יגיע תורו לנסוע לחו"ל. בעוד שנה ייצא ללימודים, שהוא מחכה להם כבר שנים. שיחליף סוף-סוף רהיטים, שייצא לנופש. רבים התעוררו פתאום מהחלומות האלה, מוכרחים להסתגל למציאות הקשה".

התגובה: אסיפות החברים נעשו סוערות יותר, הצעירים מתלהטים מכל שטות. "האנשים נעשו עצבניים יותר, הסובלנות פחתה ופחות סובלנים כלפי הזולת", אומר איציק. גם יש עזיבות: בשנה שעברה עזבו את הקיבוץ שש משפחות ו-15 בודדים. אבל בסופו של דבר, מאמין איציק שהקיבוץ ייצא מהמשבר, ואף ייצא מחוזק. "המשבר הזה הוא טוב. הוא מחנך אותנו מחדש לחיות בקיבוץ", הוא אומר.

יום בעזה

מאת אורי ניר

קשה לדעת אם לצחוק או לבכות: שני עיתונאים, אחד יהודי ואחד ערבי תושב השטחים, נוסעים במכונית ונופלים קורבן ליידויי אבנים. שניהם מנסים לאותת למשליכי האבנים שיפסיקו לרגום אותם. היהודי נשלח לביתו, הערבי נאשם בהסתה

שלושת הפיתולים העקלקלים בין קוביות הבטון של מחסום "ארז", בכניסה לרצועת עזה, מעבירים אותך באחת אל לבה של מציאות אחרת, זרה ומאיימת. דרך מחסום "ארז" מתנקזת כל התנועה אל הרצועה וממנה. רק עברת את צוואר הבקבוק הצר ואתה חש בקיום המבצע בתוכם.

נכנסנו לעיר עזה ביום ראשון השבוע בשתי מכוניות. עמי במכונית היה עיתונאי פלשתינאי תושב הגדה המערבית מירושלים. במכונית שמאחורינו — צוות טלוויזיה זר מאירופה. התנועות ברחוב הראשי של עזה, רחוב עומר אל-מוכתאר, היו נעולות. על הכביש אבנים ושברי זכוכית. בכיכר פלשתין, שבקצה הרחוב, חנו כמה ג'יפים צבאיים.

הגענו שעה קלה לאחר סיומה של תקרית. תלמידים אירגנו תהלוכה, הניפו את דגל פלשתין והשליכו אבנים. החיילים פיזרו אותם ביריות. מתח כבד עדיין עמד באוויר. צעיר ערבי, שתעודת הזהות שלו נלקחה ממנו כנראה בידי החיילים, החל צועק צעקות רמות: "אני רוצה למות. תירו בי. תהרגו אותי. נמאס לי כבר. השתגעתי מכם". חייל דוחף את נשקו בתנועה מאיימת. הצעירים מסביב מגיבים בקריאות "אללה אכבר, אללה אכבר". לא עוברות שניות אחדות, וחיילי הסיור יורים באוויר צרורות קצרים. קול היריות מהמם. האוזניים צוללות. תנועת כלי הרכב קופאת במקומה, ורק מכוניות צבאיות דוהרות אנה ואנה, קני רובים מזדקרים מחלונותיהן. לצד האבנים הפזורות על הכביש מתגוללים עתה גם תרמילי רובה. החיילים יורים. צלם הטלוויזיה מצלם, ומפקד הכוח דורש שנסתלק מהמקום.

שמשה מרוסקת

הסתלקנו. המשכנו לאורך הכביש המוביל מערבה, חולפים על פני ארבעה מבנים גדולים: בניין המושל הצבאי, המינהל האזרחי, מטה כוחות צה"ל בעזה, והמרכז העירוני לנוער וספורט שהוקימה מנהלת אישאמה. בקצה הכביש, על חוף הים, שוכן מחנה הפליטים אלשאטי (מחנה החוף). מספרם הרב של הצעירים ההולכים בטל בחוצות המחנה בשעת בוקר כזאת מושך את תשומת-לבם של העיתונאים הזרים. "אין עבודה בשבילנו", מתלוננים-מסבירים שלושה סטודנטים, בוגרי אוניברסיטאות בקהיר. "ניסינו בכל מקום, אבל מי צריך בעלי תואר ב"א בפילוסופיה, ספרות ערבית או מדעי דת מוסלמית? גם דייגים כבר יש כאן הרבה יותר מדי. מה נשאר? לחפש עבודה כפועלים בישראל: עשרה, חמישה עשר שקל ליום. בשביל זה יצאנו ללמוד ארבע שנים במצרים?"

עורכים לנו סיור בין בתי המחנה. גרוטאות פח, יריעות ניילון, קרשי פלסטיק, לוחות אזבסט וסיבי זכוכית, רשתות דיג קרועות ואפילו בקבוקים ריקים משמשים כאן כחומרי בניין. בתים וצריפים צפופים, מעובבים.

ילדים טובלים ידיים בתעלות הביוב הפתוחות, המלאות גושי רפש וצואה. ריח הביוב וריח הדגים הנפרשים על החוף משרים אווירה כבדה, מלנכולית. מרחוק מאוד נשמעים הדי יריות. יש בעיות באוניברסיטה האיסלאמית, מסבירים לנו הנערים המלווים אותנו. אנשי הטלוויזיה מחפשים "ניח איי טם", ומחליטים לנסוע לקמפוס. חמש דקות נסיעה. ככל שמתקרבים, גוברים קולות היריות. עשן הצמיגים הבוערים מיתמר למרחוק, כמסמן את מקום ההתרחשות.

הערכה בלתי מדויקת של מוקד ההפגנה עולה לנו ביוקר רב. אבן בגודל של אשכולית נוחתת בעוצמה על השמשה הקדמית של המכונית, מול העיניים, ניתזות לצד הכביש. רעש הנפץ נורא. השמשה מרוסקת פתאום לעשרות משבצות-זכוכית קטנות. מבעדן אפשר לראות מבול של חפצים שונים ומשונים מתעופפים מעל חומת הקמפוס, ונופלים במרחק סנטימטרים מהמכונית. עמיתי ואני בודקים אם לא נפגענו, ואני דוהר בכל הכוח על רוורס אחורה, נמלט כל עוד נפשי בי. פוה.

עצרנו במרחק חמישים מטר משער הקמפוס. יצאנו מהמכונית, ניערנו את רסיסי הזכוכית מהבגדים, ושלפנו שניים שלושה נתזי זכוכית קטנים שנתקעו באצבעות. כעבור דקה אנו מתאוששים מעט, ומנסים להתקדם כמה צעדים, כדי לבדוק מה עלה בגורל צוות הטלוויזיה שנסע מאחורינו. אלא שאז מתחדש מטר האבנים לעברנו. בניסיון לאותת לתלמידים שיפסיקו, אנחנו צועקים: "עיתונאים, בלי אבנים". עמיתי, שבינתיים הספיק לצלם כמה תמונות, תולה את המצלמה על צווארו, מניף כאפייה שחורה לבנה מול עיניהם של המפגינים, וצועק "עיתונאי ערבי. תפסיקו". אני מוציא מהמכונית שלט "עיתונות" כתוב בערבית ומנופף בו, אך ללא הועיל. עוד ועוד אבנים נוחתות ליד רגלינו. גם החיילים שמעבר לפינה, במרחק כמה עשרות מטרים מאתנו, סופגים מנת אבנים. "אללה אכבר, ברוח ובדם נפדה את פלשתין", זועקים מיידי האבנים מבעד לעשן השחור של הצמיג הבוער.

בלי ויכוחים

אנו נסוגים, וממתינים במורד הכביש. כעבור חמש דקות מגיע ג'יפ צבאי ובו קצין צה"ל ושלושה חיילים. "תראו לי תעודות בבקשה", אומר הסרן.

אנו מציגים בפניו תעודות זהות ותעודות עיתונאי, ואחד החיילים רושם את שמותינו. הקצין מבקש מעמיתי את סרט המצלמה שלו, ומקבל אותו לאחר שהסרט נחשף לאור היום. צוות הטלוויזיה, שניצל בינתיים ללא פגע, יוצא בחזרה לתל-אביב, ואנחנו נדרשים לגשת למפקדה הצבאית בחברת החיילים.

— "באיזה עניין?", אני שואל.

— "אתך אין לי עניין", משיב הקצין. "אבל אני צריך את החבר שלך".

— "למה דווקא אותו הרי שנינו ביחד, ולא עשינו שום עבירה".

— "תראה, הוא תושב השטחים, וזה עושה לי בעיה. אתה יכול ללכת מצדי, אבל הוא יצטרך לבוא אתי".

אחרי שעה ארוכה של דין ודברים, והדרישות לדעת איזו עבירה מייחסים לעמיתי, בא הקצין לומר לי שאחד החיילים ראה אותו מנופף באצבעותיו סימן "וי" כלפי המפגינים. על כך מבקשים לחקור אותו, בחשד שהוא ניסה להסית. הכחשתי בתוקף, הסברתי ששנינו ניסינו לאותת לתלמידים שיפסיקו ליידות עלינו אבנים, אחרי שמכוניתי כבר נפגעה מאבן. אך הקצין לא השתכנע. "בלי ויכוחים, שיבוא אתנו".

בלי ויכוחים, אנו נוסעים אחרי הג'יפ למפקדה הצבאית. נכנסים לבניין וממתינים. כעבור זמן מודיעים לנו שנואלץ להיפרד. עמיתי "יישאר לחקירה ואני אצא אל מחוץ לבניין. בלי הסברים, בלי הנמקות. אני מתרעם ומתווכח, והקצין האחראי מורה להוציא אותי בכוח. שני חיילים משלבים זרועותיהם בזרועותי ומובילים אותי החוצה.

"הייתי קוצר את כל השורה"

כאן אני מצטרף לממתינים בשער. בתוך בניין המפקדה הצבאית — כך מסתבר — עצורים עשרות נערים החשודים בהפרת הסדר הציבורי. ההורים מצטופפים ליד השער, מביטים פנימה מדי פעם בתקווה לראות את פני בניהם. מהצד השני של השער שלושה חיילי מילואים. אחד מהם חוזר עכשיו מסיור בעיר: "שוב זרקו אבנים, הפאורות האלה. הפעם אמרתי לעצמי — אני נותן גז, דורס את כולם". — "למה לא ירית?", שואל חברו. — "רק חסר לי להרוג מישהו", הוא משיב. "תאמין לי, אם לא היו ההוראות האלה, הייתי עכשיו קוצר את כל השורה הזאת". הוא מצביע בקנה הרובה על קבוצת נערים, חלקם בני פחות מ-15 שנה, היושבים צפופים על ספסל מאורך ליד השער. שני חיילי המילואים האחרים מניעים קלות בראשם לאות הסכמה.

עוברת שעה, עוברות שעתיים. יושבים וממתינים מחוץ לשער. מרחוק עדיין נשמעים הדי היריות של החיילים הנאבקים לפזר מפגינים באוניברסיטה. הורי העצורים מורחקים משער המחנה ומתיישבים במרחק מטרים. אני עמם.

פתחתי בשיחה עם מנהל בית ספר הפועל מטעם אונר"א במחנה שאטי. בנו נעצר. "חזר מבית-הספר עם עוד כמה חברים", הוא מסביר, "בדרך, כרגיל, הילד עובר ליד האוניברסיטה המוסלמית. לא עשה כלום. אני מכיר אותו. תפסו אותו והעלו אותו על הג'יפ. הילד הכי חרוץ בכיתה. אף פעם אינו יוצא מהבית. אסור לו אפילו לשחק בכדורגל. מבית-הספר הביתה, עד למחרת בבוקר. שלא יסתבך. אם תוקפא אותו עוצרים לי.

"אתה יודע", הוא ממשיך, "כשאני רואה אותם כאן, בבית-הספר, אנחנו יושבים יחד, אוכלים ומדברים. אף פעם הוא לא אמר לי משהו רע על הישראלים. תאר לעצמך מה הוא יחשוב עליכם עכשיו. גם אני מכיר הרבה ישראלים. יש לי חברים בתל-אביב. אנשים נהדרים, בני אדם. אבל החיילים האלה פה, רק לובשים מדים במילואים ומתנהגים כמו פראים". אני מנסה להסביר לו שאולי הם פשוט פוחדים. "זאב", הוא אומר, "אבנים לא מפחידים".

בהתאם להוראות

עוברת עוד שעה, עוד שעתיים. כבר ארבע שעות מאז עצרו את עמיתי. פעם אחת ראיתי אותו יוצא אל השוקת שמחוץ לבניין, מנקה מידיו שאריות של דיו לאחר שנלקחו ממנו טביעות אצבעות. אחד החיילים בשער מבשר לי שהוא ייעצר ל-48 שעות ועוד מעט יועבר לטיפול המשטרה, שם תימשך חקירתו. אני משאיר לו את המציה ונוסע לתחנת המשטרה.

שוב המתנה. השוטרים מציעים לי להגיש תלונה על נסיבות התנפצותה של שמשת המכונית. אחרת לא אקבל החזר מהביטוח, הם מסבירים. אני מתלונן, ומיד אחר כך נותן עדות על נסיבות מעצרו של עמיתי. בינתיים נודע לי שהוא חשוד בהסתת המפגינים להשליך אבנים, וייעצר ליומיים. קשה לדעת אם לצחוק או לבכות: שני עיתונאים נסעו במכונית ונפלו קורבן ליידוי אבנים. אחד יהודי, ואחד ערבי תושב השטחים. שניהם ניסו לאותת למשליכי האבנים שיפסיקו לרגום אותם. היהודי נשלח לביתו, והערבי נהפך בתוך שעות לנאשם בהסתה ובשלהוב הרוחות...

סיומו של סיפור: אני מוסר עדות לאחד החוקרים ומתכונן לקום וללכת. קצין המשטרה שחקר את עמיתי מביא אותו לחדר, ואומר לי: "אתה עכשיו הולך מכאן ולוקח אותו אתך. קודם תחתום על שחרור בערבות של 1,000 שקל בשבילו, ואתם תוזמנו למשפט בקרוב". חתמנו והלכנו.

כאן המקום לציין כי ביקשנו מדובר צה"ל את גירסת הצבא על האירוע. נאמר לנו כי עמיתי סימן "וי" באצבעותיו והניף כאפייה שהיתה ברשותו מול המפגינים, וכי הקצין פירש את התנהגותו כניסיון להסית ולהגביר את שלהוב הרוחות. הדובר גרס שהקצין פעל בהתאם להוראות.

יצאנו את מחסום "ארז" בשעת דמדומים באנחת רווחה. שיירה של מכוניות, המחזירות פועלים עזתיים מישראל לבתיהם, השתרכה לאורך יותר מקילומטר בנתיב הנגדי. מאות מכוניות, ממתינות לעבור בחזרה את צוואר-הבקבוק, ולהיכנס בשעריה של הרצועה אל אותה מציאות אחרת, זרה ומאיימת.

ראש עיר בלי תיק

פרקליטות המדינה החליטה על סגירת תיק החקירה נגד ראש עיריית אשדוד, אריה אזולאי, אף על פי שהיה מעורב בשורה של אי סדרים. חוות הדעת של פרקליטות המחוז, הרואה עתה אור, מדברת על "אבק של שוחד". החוק על איסור פרסום שמות חשודים המוצע עתה, ימנע את פרסומם של מעשים מסוג זה

אריה אזולאי (משמאל) בעת הדיון בהארכת מעצרו

מאת צבי הראל

השמחה במלון "מיאמי" באשדוד היתה בעיצומה. המסיבה נערכה לכבודו של ראש עיריית אשדוד אריה אזולאי, בעקבות הודעתה של הפרקליטות כי תיק החקירה נגדו נסגר ולא יוגש נגדו כתב אישום. היה זה בחודש אוקטובר האחרון. החלטת פרקליט מחוז הדרום עו"ד יעקב קורסקר לא הצטרפה להמלצת המשטרה להעמיד לדין את אזולאי בחשד לביצוע עבירות אחדות ובהן עבירת שוחד. המוזמנים, עסקנים מקומיים וחברי כנסת אחדים ממפלגת העבודה, הרעיפו על אזולאי חיבוקים. לאחר שנעצר לעשרה ימים הטיחו במשטרה האשמות על שעצרה איש ציבור נקי מכל רבב.

חוות-הדעת שהכינה הפרקליטות, ובה ההחלטה שלא להעמיד לדין את אזולאי, אינה מציגה את ראש עיריית אשדוד כאיש ציבור נקי כפיים. חוות-הדעת הוכנה על-ידי התובעת עו"ד רות אבידע. הממונה הישיר עליה הוא פרקליט מחוז הדרום (בינתיים מונתה לשופטת שלום בבאר-שבע). התובעת קובעת בחוות-הדעת, שהגיעה עתה לידינו, כי ראש העיר שלח את ידיו במעשים, שאחד מהם יש בו "אבק של שוחד", כהגדרתה. על מעשה אחר נאמר, כי הוא ראוי לקבל הערות בדו"ח מבקר המדינה. במקרה נוסף קובעת התובעת כי אזולאי הטעה את שר הפנים במידע שקרי שמסר לו.

השורה האחרונה

אבידע מודעת לכל המעשים הללו של ראש העיר, אולם ב"שורה האחרונה" של חוות-הדעת היא סבורה שאין מקום להגיש כתב אישום נגד אזולאי. כל זה אף על פי שהיא כותבת במפורש כי המשטרה לא השלימה לחקור נושאים מסוימים שעלו בחקירה.

על חקירה זו אמרו בעבר גורמים שונים, ובהם שר המשטרה חיים בר לב, כי ישתדלו לסיימה במהירות כדי לא לגרום עינוי-דין לראש העיר. התוצאה במקרה זה היתה שחוות-הדעת של הפרקליטות נכתבה בלי שכל חומר הראיות האפשרי היה מונח לנגד עיניה. למשטרה נודע, אגב, בראשונה על סגירת התיק דרך אמצעי התקשורת.

במשטרה היו חילוקי דעות אם לבקש מהפרקליטות להגיש ערר על ההחלטה לסגור את התיק, ולבחון מחדש תוך כדי כך את חומר הראיות. לדעה זו היו שותפים ראש צוות החקירה רפ"ק אשר שמיר, הממונה הישיר עליו, סגן-ניצב עו"ד שמואל גרינבאום, וראש היחידה, תנ"צ יורם גונן. עמדה זו נתקלה בסירוב בדרגים שמעליהם. המתלונן בפרשה, שזהותו לא פורסמה, אומר כי הוא עומד להגיש ערר על ההחלטה, על פי הזכות המוקנית לו בחוק.

אחת הפרשיות שעלו בחקירה קשורה בנסיעתו של אזולאי לארצות-הברית על חשבון קהילת חסידי בעלז. באשדוד שתי קהילות חסידים — גור ובעלז. חסידי גור רבים יותר מחסידי בעלז. ביולי 1984 החליטה הנהלת העירייה להקצות מגרש לחסידי בעלז, על אף שאנשי גור ביקשו להקים עליו גני ילדים. בדצמבר 1984 שלחו אנשי בעלז את אזולאי לניו-יורק להשתתף בכנס שלהם, והוא נסע על חשבונם לשבוע. בהודעתו במשטרה סיפר אזולאי, כי השתתף בוועידה הארצית של חסידי בעלז, ופעם נוספת השתתף במפגש עם חסידים אמריקאים. ביתר הזמן עסק, לדבריו, בעניינים הקשורים לעיר אשדוד.

כששב אזולאי לארץ נפגע בתאונת-דרכים, אך המשיך לנהל את ענייני העירייה מביתו. הוא דאג שעניין המגרש לטובת ישיבת בעלז יוכרע בהקדם — אף שלא השתתף בישיבה, ונסע לעיר כדי להחליט. מנהל קריית בעלז באשדוד, ארנפלד (37), החשוד במתן שוחד לאזולאי, הוחזק במעצר, ושוחרר לאחר שהובא בפני שופט. יש בידי המשטרה ראיות בצורת שיחות טלפון, שעולה מהן שארנפלד הציע לאזולאי לנסוע גם לברזיל.

בקביעה ראשונית אומרת אבידע, כי היא אינה רוחשת אמון לגרסתו של אזולאי. היא מחליטה לסגור את הפרשה הזו, בזהירות בגלל הנימוקים הבאים:

א. ההחלטה הראשונה להקצאת המגרש לבעלזים נעשתה בהנהלת העיר עוד ביולי 1984, בטרם נסע אזולאי על חשבון ישיבת בעלז.

ב. הנסיעה לארצות-הברית לא היתה סוד והחסידים אף ביקשו שראש העיר לא יושפע מכך.

ג. החלטת המועצה לא היתה של אזולאי בלבד (לאחר נסיעתו לארה"ב על חשבון קהילת בעלז) ואילו ההחלטה על כך בהנהלת העיר נפלה לפני נסיעתו לשם) ובכן שיש לו השפעה אך הוא אינו יחיד.

ד. סגנו של אזולאי טוען, כי אזולאי הציע לחברים בהנהלת העירייה לנסוע במקומו, אך הם הפצירו בו לנסוע. איש פרט לסגן ראש העיר לא נחקר בעניין זה.

אזולאי טען כי מי שותף בעניין הקצאת מגרש לבעלזים היה אחד מחברי הנהלת העיר שכלל לא נחקר.

"לא היה מאה אחוז"

בסוף חוות-דעתה קובעת אבידע, כי "קשה לומר שאזולאי היה בעניין זה מאה אחוז ויש מקום שיקבל הערות בדו"ח מבקר המדינה — אם לא ניתן להגיש נגדו אישום פלילי".

מי שהתריע על חלק ממעשיו של אזולאי היה שמעון פז, "ירוק" למרבית הפוליטיקאים באשדוד, המשמש כחבר מועצת העיר מטעם הליכוד.

אחת הפרשיות שחשף פז היתה משיכת כספים מקופת העירייה בשביל תביעה על לשון הרע שהוגשה נגד אזולאי. תביעת הדיבה לא נגעה לתפקידו כראש עיר, אלא עולה בתקרית שהיתה לו במזכיר מפלגת העבודה בעיר עם יריב פוליטי. אזולאי פנה לעורך-דין פרטי לייצג אותו במשפט הדיבה. ב-6.3.86 פנה אזולאי לסגן הממונה על המחוז מטעם משרד הפנים, אליהו שפירא, ושאל אותו אם ראוי שהעירייה תממן את הוצאות המשפט. שפירא השיב לאזולאי כי סוגיה זו מתבררת אצל היועץ המשפטי לממשלה, וכי עד שתוכרע הוא מתיר לו להוציא 2600 שקלים על יסוד שתי ההנחות הבאות:

א. שהסכום מעוגן בתקציב העירייה ובאישור למטרה זו.

ב. אם תפורסמנה ההנחיות והתשלום לא יהיה תואם את אמות-המידה שייקבעו על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, יחזיר ראש העיר את הכספים.

אלא שראש העיר הורה לגזבר העירייה לשלם את שכר-הטרחה עוד ב-23.1.86, כלומר שבועות מספר לפני ששאל את סגן הממונה על המחוז במשרד הפנים.

על פרשה זו קובעת עו"ד אבידע כי "הבעיה שבקשת אזולאי לא היו על טהרות היושר אולם לא נראה לי כי אפשר להגיש אישום".

פרשה נוספת היא הטעיית שר הפנים. לחגיגות המימונה של שנת 1985 הקצתה עיריית אשדוד 7 מיליוני שקלים ישנים ומינתה את עובד העירייה, דוד מויאל, להיות האחראי לארגון החגיגות. מויאל פנה לפייטן מרוקאי שיכין שיר בשפה המרוקאית בשביל החגיגות. השיר, שהוקלט על קלטות, כולל את השם, את תושבי אשדוד ואת ארבעה גבוריה והם ראש העיר. 1.4 מיליון שקלים, חמישית מתקציב החגיגות, הוצאו על הפקת הקלטות.

במאי 1985 התפרסם בעיתון המקומי "כאן דרום" ביקורת חריפה על כך שכספי ציבור מוצאים על הפצת קסטות לשירי הלל על פרנסי אשדוד. 12 יום לאחר מכן הוגשה שאילתה לשר הפנים על-ידי ח"כ דב שילנסקי (חירות). כששה שבועות לאחר מכן פנתה מזכירה ממשרדו של הממונה על המחוז במשרד הפנים למזכירות ראש העיר כדי לקבל תגובה לשאילתא. כעבור שעות מספר התקשרה מזכירות ראש העיר והשיבה למשרד הממונה על המחוז, כי הקלטות מומנו על-ידי התאחדות עולי מרוקו. במשטרה הודה אזולאי שמסר לממונה על המחוז דברים על דעת עצמו והדברים רחוקים מהאמת. אזולאי הרחיק לכת באי-אמירת אמת פעם נוספת, כאשר ניסה לייפות את האמת בכתבו אל הממונה, כי כשעה שתמתיים מכירות הקלטות תכוסה ההוצאה מקופת העירייה.

אבידע כותבת כי החמור ביותר בעיניה הוא הטעיית השר כתוצאה ממידע שיקרי שמסר לו אזולאי. לדעתה, החקירה בפרשת הקלטות לא נחקרה כראוי והיא ממליצה לשלוח מכתב למבקר המדינה בתקווה שיוציא הנחיות. בהערה מציינת אבידע, כי גם בפרשת הקלטות הודעתו של אזולאי במשטרה אינה ברורה, ומשום כך השכוה הכה אצלו כל חלקה טובה.

פרשה נוספת נוגעת לחשד לניסיון לקבל שוחד מקבלן הניקיון אלי עוזיאל. הקבלן זכה במכרז לניקיון בעיר, אולם היועץ המשפטי של העירייה, עו"ד נחמיה בן-דור, טען כי הקבלן לא עמד בתנאי ההסכם עם העירייה. המשטרה שמה את ידה על שני מכתבים שכתב בן-דור לאזולאי בעניין המכרז, ומכתב שכתב ראש העיר לבן-דור. במכתבו מבקש אזולאי שעוזיאל יקבל את המכרז למרות הכל.

כל ההתכתבות הזאת היתה בתקופת המפקד שערכה מפלגת העבודה בעיר. הקבלן מסר בהודעתו במשטרה, כי אזולאי ביקש ממנו שיתמוך בו בבחירות ו"ישחד" בינו לבין מזכיר מועצת הפועלים המקומית יהודה בן-דוד. לדברי עוזיאל התנה אזולאי טיפול בעניין המכרז בתמורה לסיוע לו לגייס את מזכיר מועצת הפועלים לטובתו. בסוף חוות-דעתה מציינת אבידע, כי אילו היה מוגש כתב אישום נגד אזולאי היה אפשר לשקול פרשה זו. אך על פרשה זו בלבד אי אפשר להגיש כתב אישום.

בעניין נוסף שבו הועלה החשד לעבירת שוחד טיפלה המשטרה את הנוגע בדבר לקבל מעמד של עד מדינה. שרף היה בעל איטליז, שהתקשה לקבל רשיון למשחטה. לטענתו, הופיע אצלו אברהם ואהה, פעיל של מפלגת העבודה בעיר. ואהה טען כי נשלח על-ידי אזולאי לקבל תרומה למפלגת העבודה, ובתמורה יסדר לו את עניין הרישיון למשחטה. שרף, הבוחר בליכוד, נענה לדרישה ונתן לו 500 שקלים. שרף סיפר כי נכנס ללשכתו של אזולאי עם ואהה, שוחח עם ראש העיר בעניין המשחטה, ולאחר מכן סודר לו הרישיון. הוא טען כי לא דיבר עם אזולאי בעניין הכסף אלא רק בעניין הרישיון.

ואהה אמר בהודעתו במשטרה, כי אכן נשלח על-ידי אזולאי לבעל המשחטה והתרימו ב-500 שקלים. אבל מיד לאחר מכן כתב ואהה מכתב למפכ"ל המשטרה וטען כי ההודעה נלקחה ממנו בכפייה. המשטרה לא לקחה מואהה הודעה נוספת. בפרשה זו המליצה אבידע להעמיד לדין את ואהה בלבד באשמת תיווך לשוחד. לדעתה, יש נגדו ראיות של שרף, וכן הודעתו שלו, שבה אמר כי אכן שלח אותו ראש העיר להתרים את שרף.

אזולאי הכחיש במשטרה את עניין השוחד. הוא אמר שלא ידע על עניין התרומה למפלגת העבודה. בעניין זה כתבה אבידע, שגרסתו של אזולאי אינה מקובלת עליה. אך קובעת כי חוץ מעדותו של ואהה נגד אזולאי אין דבר נוסף הקושר אותו לפרשה. דבר הבוצעה אינו מספיק. מספר, כי לקראת הבחירות להסתדרות המקומיות שלח אותו אזולאי להתרים קבלני אשפה אך הוא סירב. אבידע קובעת כי בפרשה זו יש אינדיקציה לרבות הכושר של אזולאי.

אילו החוק איסור פירסום שמות חשודים, המוצע עתה, היה כיום בתוקף, לא היה אפשר לפרסם את הפרשה הזו בהקשר הנוכחי. מפני שנגד אזולאי לא הוגש כתב אישום או לחילופין הוא לא היה עצור במשך 30 יום.

2.

هكذا من الأصل

صكنا من الامل

בריה"מ: הבטחות וחלומות שווא

המשוררת הרוסיה הגולה אירינה ראטושינסקאיה: על המערב לסייע לגורבאצ'וב לעבור ממלים למעשים

מאת ברברה רוזן
Newsweek
מיוחד ל"הארץ"

אירינה ראטושינסקאיה: להאמין במציאות

המשוררת אירינה ראטושינסקאיה, בת 32, נעצרה בספטמבר 1982. האשמה בהתססה ובתעמולה אנטי־סובייטית ונידונה לשבע שנות במחנה עבודה ולחמש שנות גלות פנימית. באוקטובר האחרון שוחררה במפתיע וקיבלה אשרת יציאה לבריטניה לצורך טיפול רפואי. להלן קטעים מראיון עמה.

שאלה: האם האמנת שישחררו אותך?

תשובה: לא. הייתי משוכנעת לחלוטין שלא ישחררו אותי לעולם. ידעתי יפה מאוד שהק.ג.ב משחרר בדרך כלל אסיר רק לאחר שהוא כותב כי הוא חוזר בו מכל מה שאמר ועשה ומצהיר כי בכוונתו להימנע מכל סכסוך נוסף עם המשטר.

ש: איך הצלחת לכתוב במחנה ולהבריח את שירייך?

ת: כל המכתבים עוברים צנזורה וכל מכתב שלי שהיה מכיל שירים היה מוחרם. נהגתי לכתוב את השירים שלי, ללמוד אותם בעל פה במהירות הרבה ביותר, ואז לשרוף את פיסות הנייר האלה. כשאתה בצינוק לא מרשים לך להחזיק עיפרון ונייר. כך שאז הייתי בעצם צריכה לחבר את השירים בראשי. כתבתי למעלה מ־150 שירים במחנה. נהגתי להשתמש בשורה הראשונה של כל שיר ולחבר יחד ג'ינגלים קטנים מטופשים או חרוזים, כדי שאוכל לזכור שהשירים האלה קיימים בראשי. אני לא יכולה לומר לך באילו דרכים העברתי את השירים ומדוע אחר לבעלי, מהסיבה הפשוטה שאלה הן דרכים ששאסירים פוליטיים אחרים עדיין מיתמשים בהן כיום. הצלחנו להבריח כוגי מדע שונים.

ש: האם את כותבת עכשיו?

ת: אני ממשיכה לכתוב שירה, וכיוון שאני כעת מוגנת מחיפושי בית של הק.ג.ב, אני מתחילה לכתוב פרוזה. אני מתכוונת לכתוב ספר על מחנות נשים בברית־המועצות. ואני רוצה לכתוב אגדה לילדים, שאיפה שאני מטפחת זה זמן רב.

ש: האם את מתכוונת לחזור לברית־המועצות?

ת: הייתי רוצה לחזור. לרוע המזל, ההזדמנות לכך אינה קיימת. לו חזרנו עתה בעלי ואני, היינו מוצאים את עצמנו במחנות. כאשר עדיין יושבים כ־4000 אסירים פוליטיים במחנות העבודה של ברית־המועצות, מדוע לחזור ולהעלות מספר כולל זה בשניים נוספים? אנחנו נוכל לחזור רק כאשר יקיימו באמת ובתמים את זכויות האדם בברית־המועצות. על כך נאבקנו שם ועל כך נמשיך להילחם פה.

ש: מדוע את חושבת שמיכאיל גורבצ'וב הירשה לך לעזוב, מדוע הירשה לאנדריי סאחרוב לחזור למוסקווה?

ת: מיכאיל גורבצ'וב מחזר כרגע אחרי המערב. הוא לא שיחרר את הקיצונים ביותר, החלשים ביותר, החולים ביותר, את אלה שנעצרו על האשמות־השווא הבדויות בצורה הבוטה ביותר. הוא שיחרר את מי ששמותיהם ידועים יותר.

ש: בשבוע שעבר שיחרר הקרמלין 140 אסירים פוליטיים נוספים ומסר שתיקיהם של אסירים אחרים נמצאים בבדיקה חוזרת.

ת: אם זה באמת נכון, זה צעד חשוב מאוד. האסירים האלה אינם אנשים הידועים היטב במערב, וזה מספר גדול. צעד זה חשוב בהרבה מאשר הצעדים הקוסמטיים הקודמים, במה שנוגע לסאחרוב, במה שנוגע אלי. אבל אנחנו חייבים לזכור שאלה ששוחררו כעת הם רק כמה מהאסירים הפוליטיים שלנו. השלטונות אצלנו היו חייבים לנקוט צעד זה אם רצו שיתנו בהם אמון בעתיד.

ש: האם את חושבת ששחרורך מצביע על משמעות ה"גלאזנוסט" (פתיחות) בעבור משוררים ואמנים אחרים?

ת: לשחרורי אין שום קשר למה שהשלטונות הסובייטיים מכנים גלאזנוסט. גלאזנוסט פירושו שמנהיגות המפלגה בברית־המועצות השתנים יכולה לדבר בצורה קצת יותר גלויה על המצב האמיתי במדינה. שלעיתונאים מסוימים יש זכות לכתוב קצת יותר על מצבים אמיתיים. אין פירוש הדבר שלאזרח סובייטי מן השורה יש אותה זכות. כאשר שיחררו אותי יעצו לי ידידים לאסוף כמה משירי ולשלוח אותם ל"ליטרטורנאיה גאזטה", כדי לראות אם גם מקצתם יתפרסמו. העיתון דחה את השירים.

ש: הסימנים המגיעים למערב נראים רפורמיסטיים יותר ויותר. היש לראותם כסימנים מעודדים או כתעמולה?

ת: 32 שנים בברית־המועצות לימדו אותי לא להאמין לשום הבטחות, אלא להאמין למציאות. משחררים קומץ אסירים פוליטיים. אך יש עדיין אלפי אסירים פוליטיים. גבולות המדינה עדיין סגורים. אנשים הרוצים לנסוע הלוך וחזור נתקלים בקשיים שלא ייאמנו. החיפושים בבתים נמשכים. יצירות ספרות מוחרמות. אי אפשר בכלל לדבר על חילופי דעות ומידע חופשיים. עד ששינויים כאלה לא יגיעו, אין לדבר על דמוקרטיזציה אמיתית במדינה. אנחנו יכולים רק לומר, שאולי גורבצ'וב ותומכיו ינסו לעשות זאת. אך כרגע הכל עדיין נמצא במידה רבה בעולם של הבטחות וחלומות כאספמיה.

ש: שר החוץ המערב־גרמני, הנס דיטריך גנשר, אמר באחרונה שהמערב חייב להתייחס ברצינות לדבריו של גורבצ'וב ולא לפטור את יוזמותיו כתעמולה. מה דעתך?

ת: אני לא רגילה להתייחס ברצינות לדבריהם של קומוניסטים. המערב שומע שקרים וכזבים רבים מאוד מנציגי השלטון הסובייטי. אני מקווה שבעזרת לחץ מהמערב אכן ייאלצו השלטונות לוותר כמה ויתורים בתחום זכויות האדם. המערב חייב לעזור לגורבצ'וב לעבור ממלים למעשים. שכן ללא לחץ ותמיכה כאלה, הוא לא יהיה מסוגל לעשות זאת. אני מקווה לשינויים חיוביים במבנה החברה הסובייטית; אך הם לעולם לא יתחוללו מעצמם.

הליברלים יימחצו

ההקצנה בדרום־אפריקה, בקרב לבנים ושחורים, דוחקת את הליברלים אל מחוץ לזירה, סבורה הלן סוזמן. חברת הפרלמנט האופוזיציונית בת ה־69 מטעם המפלגה הפרוגרסיווית־פדרלית (פי־אף־פי), אינה אופטימית

שרות
DER SPIEGEL
מיוחד ל"הארץ"

הלן סוזמן

שאלה: גברת סוזמן, את יושבת זה 33 שנים בפרלמנט הדרום־אפריקאי. האם את עדיין מאמינה לדיבור הפוליטי הנשיא בותה, כאשר הוא מבטיח רפורמות יסודיות?

תשובה: בותה עצמו אינו איש רפורמות. הוא שכנע לעשות רפורמות על־ידי אנשים אינטליגנטים יותר ובעלי ראייה מעמיקה יותר ממנו. כיום הוא אפילו מתחרט על שעלה על דרך הרפורמות, מכיוון שאינו יודע עוד לאן היא מובילה.

ש: האם אפשר בכלל לתקן את האפרטהייד, האם לא צריך פשוט לחסלו?

ת: זו אכן אמונתה של מפלגתי. ראשית יש לפרק את יסודות האפרטהייד, רק או אפשר יהיה לכונן במדינה דמוקרטיה שלא תעמוד על דירוג גזעי.

ש: מה דעתה של ליברלית כמוך על השינוי היחסי בשנים האחרונות בדרום־אפריקה?

ת: העולם הרעיוני של האפרטהייד השתנה: עקרונית, אין רואים עוד את השחורים כ"פועלים זרים" באזורים לבנים. הם אינם חייבים עוד לשאת רשיונות־תנועה והם יכולים בפחות הגבלות מבעבר לרכוש בתים וקרקע באזורים שעד כה נחשבו נחלתה של דרום־אפריקה הלבנה.

ש: בוטלו גם האיסור על "עירוב גזעים" וחוקי הנישואים כפי שהם מכונים (שאסרו על יחסי מין בין לבנים ובין שחורים או בני תערובת).

ת: הביטול הזה נוגע במישרין רק באנשים מעטים.

ש: אבל אלה היו חוקים פוגעים במיוחד.

ת: כן, אני זוכרת איך בסוף שנות ה־50 דרשתי את ביטול החוקים האלה בפרלמנט, ואף חבר פרלמנט אחר לא תמך בי. אז הייתי הנציגה היחידה של הפרוגרסיווים. והעקו נגדי שאינני מבינה דבר במוסר של דרום־אפריקה. בשנה האחרונה אכן השתנה המוסר הזה בבירור.

ש: מה כוונתו של בותה כאשר הוא טוען שרפורמות יוכלו להימשך "בצורה מסודרת"?

ת: הוא מתכוון לרפורמה שלא תרחיק לכת מכפי שהוא מוכן לו. יסודות האפרטהייד טרם שונו — לא החוק המדבר על סיווג גזעי, לא ההפרדה בין אזורי מגורים לבנים ושחורים, לא האיסור על מיזוג בבתי־ספר ממלכתיים. אדם הרוצה כמו בותה לנהל פוליטיקה המבוססת על חלוקת בני־אדם לקבוצות גזעיות, אכן נושא את דגל האפרטהייד ברמה. אבל כפי שמראים כל משאלי דעת־הקהל, המצביעים הדרום־אפריקאים מקדימים בהרבה את בותה.

הקיצונים יזיקו

ש: את עצמך רוצה לשים קץ לאפרטהייד אך מתנגדת להטלת עיצומים כלכליים על מדינת האפרטהייד. מדוע?

ת: אילו האמנתי שהעיצומים יביאו להפלה מהירה של הממשלה ולחיסול האפרטהייד, הייתי מסכימה מיד. אבל עיצומים הם אמצעי־סרק. אני משוכנעת שהן יביאו רק להצטמקות הכלכלה. שחורים רבים יאבדו את מקומות העבודה שלהם. וזאת במדינה שאין בה כלל או כמעט שלא, ביטוח סוציאלי. לעומת זאת אם הכלכלה תצמח, יהיה ביקוש לעובדים שחורים רבים יותר. שאז יוכלו לגבש את כוחם באמצעות האיגודים המקצועיים שלהם. השפעת האיגודים המקצועיים רק תקטן עקב עיצומים.

ש: וחברי האיגודים השחורים שחלקם דורשים עיצומים, אינם תופסים זאת?

ת: אני מבטיחה לך שבמקרה של עיצומים נרחבים נגד דרום־אפריקה תנקוט הממשלה יד קשה עוד יותר מכפי שהיא עושה עכשיו. היא לא תרד על ברכיה מהיום למחר, או בשנה הבאה. אדרבה, היא תסתגר במנטליות־המצור־המבוצר שלה והרפורמות ייסוגו לרקע. אז נתנבה בעיצומים שיימשך שנים. הממשלה תשקיע את כל אמצעיה בצבא ובמשטרה. התנועה העממית אמנם נתמכת בידי המונים אך אין לה עוצמה צבאית, ומשום כך צפוי שתילחם בשיטות נוסח איי־אר־איי. זו תהיה עוצמה מאוד.

ש: אם אינך מסכימה לעיצומים, מה בכל זאת יכולה הקהילייה הבינלאומית לעשות? הרי בותה דורש שהעולם מבחוץ לא יתערב בכלל!

תשובה: זה אבסורד לדרוש מדמוקרטיות מערביות, בעיקר ארצות־הברית, לעמוד מנגד באפס מעשה. העולם חייב לתת ביטוי מתמיד לזעמו. אפשר, למשל, לסרב להעניק אשרות לחברי הממשלה הדרום־אפריקאית, אבל אין לשבש את כלכלת המדינה, שכן בסופו של דבר זה יפגע בכולם.

אפשרויות העולם מוגבלות

ש: האם הזעם ושלילת אשרות יכולים עוד בכלל להשפיע על המצב?

ת: אם לדבר בכנות גמורה, אני מאמינה שהאפשרויות של העולם מבחוץ מוגבלות מאוד. האמריקאים היו יכולים לשגר את ספינות הנחתים שלהם לשחרור דרום־אפריקה, אבל אני לא יכולה להמליץ ברצינות על אפשרות זו, וגם אינני מאמינה שהממשל האמריקאי היה שוקל אותה.

ש: חברות גדולות, בעיקר האמריקאיות, עזבו בשנה האחרונה את דרום־אפריקה, עד כדי כך נראה להם המצב חסר סיכוי.

ת: החברות חייבות לחשוב על רווחיהן. אם אין להם די רווחים, אז אם עסקיהן בדרום־אפריקה הם רק חלק זעיר מפעילותן העסקית הכוללת, וכאשר נוסף על כך מאיים עליהם הרס צרכנים בשוק הביתי — כל אלה הם גורמים שאני עצמי אינני חייבת להביאם בחשבון. גם אינני חייבת לחשוב ולהחליט איך להגיב על גורם המידה שכבר, כמו למקל כאשר בעלי מניות מגיבים באסיפה הכללית של בעלי המניות המתקיימת מדי שנה.

ש: האם עזיבתם של מפעלים אמריקאיים נובעת איפוא מסיבות עסקיות יותר מאשר מסיבות מוסריות?

ת: יש כאן שילוב של שני הגורמים. יש זעם מוסרי כן, וישנם עדיין נימוקים עסקיים. לכדאיות וליכולת היישום יש צדדים רבים, בחיי עסקים כמו גם בפוליטיקה. אינני מאמינה שכל חברי הקונגרס שהעבירו ב־1986 את חוק העיצומים בניגוד לרצון הנשיא, בוכים מרות על השחורים האומללים של דרום־אפריקה. הרבה יותר מעניינים את נציגי העם האלה המצביעים השחורים אצלם. האפרטהייד שימש נימוק־פתיחה מוסרי טוב.

ש: האם אפשר לבלום את יציאת החברות הזרות מדרום־אפריקה, או שמא בעקבות המפעלים האמריקאיים יופעל לחץ גם על חברות אירופיות לסגור את סניפיהן במדינה?

ת: אין ספק שתיווצר אז השפעה של כדור שלג. פחם, למשל, הוא מוצר יצוא חשוב של דרום־אפריקה לאירופה וליפאן. זה הענף הבא שייפגע. התוצאה: אובדן מקומות עבודה רבים, בעיקר של פועלים ממוזאמביק.

ש: האם את רואה עדיין סיכוי להעברת השלטון בדרכי שלום מהמיעוט הלבן לממשלת רוב שחור?

ת: כפי שהדברים מתנהלים כעת, הסיכויים אינם מעודדים. אבל המדיניות של מפלגתי אינה גורסת רק העברת שלטון ממיעוט לבן לרוב שחור. אנחנו רוצים ממשלה דמוקרטית לא־גזענית.

ש: דהיינו, גם את אינך רוצה ממשלת רוב שחורה? האין זו אשליה להאמין כי השחורים יכולים להסתפק בפחות?

ת: אף שהקיטוב בין שחורים ללבנים גדל במהירות מדאיגה, יש עדיין מאגר גדול של רצון טוב. יש עדיין שחורים רבים שאוכל להגדירם מתונים, וביניהם אני גם כוללת את נלסון מנדלה היושב בכלא.

ש: איך את מעריכה באופן כללי את תנועת ההתנגדות "הקונגרס האפריקאי הלאומי" (אי־אן־סי)?

ת: המנהיג בפועל של הקונגרס, אוליבר טאמבו, גם הוא ככל הנראה אחד מאלה המוכן להסכים לחלוקת שלטון לא על בסיס גזעי. באשר לשאר חברי הארגון, אינני בטוחה בליבך. חברים צעירים יותר, רדיקאלים יותר, רוצים העברת שלטון מלאה מהלבנים לשחורים.

ביטחון־שווא בניצחון

ש: מפקד המשטרה יוהאן קוטסי הודיע שבמסגרת מצב החירום כלואים 205 ילדים בגילי 11־15. הארכיבישוף דזמונד טוטו דרש את שחרורם. האם את מאמינה שהממשלה תוותר?

ת: אי אפשר לומר זאת בביטחון. אבל נתנו לי להבין שילדים רבים ישוחררו, אם לא יוגשו נגדם כתבי אישום.

ש: כתבי אישום נגד ילדים בני 11?

ת: לא צריך להאמין שכל הילדים האלה חפים מפשע. כמה מהם השתתפו בפעולות אלימות מאוד. השליכו אבנים, ביצעו הצתות, פגעו בבתים ובאוטובוסים. מובן שמצד אחר ישנה האלימות הממוסדת של המשטרה. אבל מצד השני נחושים בדעתם מהפכנים שחורים להביא למצב שבו ערי השחורים לא יהיו ניתנות לשליטה.

ש: כלומר, המצב חסר סיכוי?

ת: אינני רואה שום שיפור בטווח הקרוב. איך יכול המצב להשתפר? האבטלה בקרב השחורים תגדל ועמה מורת־הרוח, ובערי השחורים תימשך תחושת הביטחון בניצחון הקרוב. זו עומדת על ההנמקה הבאה: אם רק נמשיך בלחץ על הממשלה מבפנים והעולם ימשיך בלחץ מבחוץ: מדינת האפרטהייד הבזויה תתפרק.

ש: ואת אינך מאמינה בכך?

ת: בהחלט לא. לדעתי, זה סרטי שהאנשים בערי השחורים חושבים כך.

ש: במשך שנים רבות נחשבת חברת ומליצת־יושר של הגזעים הלא־לבנים בדרום־אפריקה. האם אינך מרגישה כמטיפה במדבר?

ת: בעיני השחורים הצעירים בוודאי אינני תופסת את העמדה שהיתה לי בקרב שחורים לפני 30 או 25 שנה. כיום לבנים המדברים למען שחורים אינם רצויים.

ש: האם בדרום־אפריקה יש בכלל עוד מקום ללבנה ליברלית כמוך, כאשר שחורים קיצוניים ולבנים קיצוניים מכים זה בזה?

ת: אנחנו נימחץ באמצע. הליברלים ירוקנו ממשמעות.

ש: אלפי דרום־אפריקאים מהגרים כעת לאוסטרליה, לקנדה, לארצות־הברית, לבריטניה ולישראל. רובם צעירים, משכילים, ליברלים, אמידים ובוחרים של מפלגתך. אבל את נשארת?

ת: ראשית, אני זקנה מכדי להגר. ושנית, אני מחוברת מדי למדינה הזאת. יש בדרום־אפריקה דברים רבים לאין שיעור שאני שונאת, אך יש גם דברים רבים שאני אוהבת.

קשיי נסיך האירו־סוציאליזם

הפגנות סטודנטים שמאליים ותועמלנים ימניים בספרד משקפות מורת־רוח נמשכת מהאבטלה הרחבה, מתוכניות הצנע ומפוליטיקת־הקונסנזוס של פליפה גונזאלס

שרות
Newsweek
מיוחד ל"הארץ"

נסיך האירו־סוציאליזם אוהב לבלות את שעות אחר־הצהריים בחלקת הכרוב הפרטית שלו בגנות הפינות של גני ארמון מונקלואה. זוהי תמונה משרה רוגע וביטחון, שפליפה גונזאלס מספק אותה כדי למשוך קולות לא פחות מאשר כדי להבטיח אספקה של ירקות טריים לארוחות בחוג המשפחה. כעת, חצי שנה לאחר תחילת הקדנציה שלו כראש ממשלת ספרד, צומחות בעיות פוליטיות במהירות כזאת, עד כי דומה הדבר שגונזאלס מיטיב לטפל בכרוב שלו מאשר בענייני המדינה. מעטות מהבעיות הן חדשות. הן משתרעות מתסיסה בקרב סטודנטים ופועלים ועד מאבקים פנימיים עקשניים. אך כמה מהן נחתו על הממשלה בהפתעה ומצאו אותה נבוכה, ללא פתרונות.

זה יותר מחודשיים יוצאים סטודנטים שמאליים ותועמלנים ימניים לרחובות, מנפצים חלונות ראווה ומשליכים בקבוקי מולוטוב בקרבות ימרים עם המשטרה. בשבוע שעבר ספרד, ב־13 בפברואר, כאשר 10,000 סטודנטים להפגנה מאסה במדריד, שהקצדרה כאשר הושלכו אבנים ובקבוקי מולוטוב על המשטרה שהוצבה ליד מיניסטריון החינוך. בקרבות רחוב שנמשכו שעות אחדות נפצעו 18 איש ו־28 נעצרו. נראה שהתסיסה נובעת יותר ממורת־רוח אמורפית כללית מהתמורה מאשר מדרישות סטודנטיאליות ייחודיות — כמו למשל ביטול בחינות הכניסה לאוניברסיטאות. דובר ממשלתי אחד תיאר את תנועת הסטודנטים כ"הלך רוח, דבר־מה שקשה לשאת ולתת אתו".

דור מתוסכל

חואן איגנאציו ראמוס, סטודנט להיסטוריה באוניברסיטת מדריד וחבר בקבוצה סוציאליסטית הקרויה "נוער למען סוציאליזם", מנמק את הצטרפותו בכך שממשלת גונזאלס "סירבה להנהיג סוציאליזם אמיתי ותיסכלה דור שלם, המחוסר עבודה או עתיד". הסטטיסטיקה תומכת בו: 45% מהספרדים בגילים 16־24 הם ללא עבודה או מקום לימוד. כמה חברי איגודים מקצועיים הזועמים על תוכניות הצנע הנמשכות והעייפים מ"פוליטיקת הקונסנזוס" המהוללת של גונזאלס, הצטרפו לסטודנטים.

מרסלינו קמאצ'ו, מנהיג "ועדות הפועלים", האיגוד המקצועי החזק שבשליטת המפלגה הקומוניסטית, צעד לצד חואן ראמוס בהפגנה שנערכה לא מכבר במדריד. קמאצ'ו, שמאחוריו שנות פעילות רבות באיגודים מקצועיים ושהיה חבוש 20 שנים בכלא בתקופת הדיקטטורה של פראנקו, קרא להוציא פחות על הוצאות ביטחון, להטיל יותר מסים על העשירים ולהקציב כספים רבים יותר למקומות עבודה ולבתי־ספר. איגודו דוחה את תקרת תוספת השכר בת חמשת האחוזים של הממשלה ודורש תוספת של 7%. כאשר שר האוצר קרלוס סולצ'אגה תקף את הדרישות, שאותן כינה "אינפלציוניות", איים דובר "ועדות הפועלים" ליבאי אנטוניו גוטיארז בשביתה כללית, שמצפים כעת כי תפרוץ בחופשת הפסחא באמצע אפריל. "זו השנה המכריעת לשינוי חשיבתה הכלכלית של הממשלה", אמר.

בשדה המוקשים הפוליטי בארץ הבאסקים, שבה אין ממשלה אחידה זה עשרה שבועות, נושאת ונותנת המפלגה הסוציאליסטית בעיקר עם "המפלגה הלאומית הבאסקית" על הקמת קואליציה, אך התוצאה לפי שעה היא האשמות הדדיות מרות. אם לא יושג הסכם, צפויות בחירות נוספות ואפשרות של קיטוב בין באסקים מתונים יותר לקיצוניים יותר. הרחק מארץ הבאסקים נערך עימות שונה לחלוטין במאליליה, עיר על חופה הצפוני של מרוקו הנמצאת בשליטת ספרד קרוב ל־500 שנים. בתחילת החודש נאבקו מאות מוסלמים במשך לילה תמים כמעט עם שוטרים ספרדיים. תשעה ממנהיגיהם נעצרו לאחר המהומות והואשמו בהתנגדות. רובם תומכים בתביעתו של מלך מרוקו על המובלעת, אולם ראשי הצבא הספרדי — מאז ומתמיד שמרנים מובהקים וגורם כוח שהממשלה חייבת להתחשב בו — רואים את מאליליה כחלק בלתי נפרד מספרד.

יריב חדש

מצפים שגונזאלס יעלה מחדש וביתר תובענות את דרישתה של ספרד על גיברלטר. חרף נדרה של מרגרט תאצ'ר להתייצב לצד תושבי הצוק הרוצים להישאר בריטים. גישה זו, הזהיר שר החוץ הספרדי פראנסיסקו פרננדז אורדונייאז, "מטילה צל על היחסים בין שתי מדינות חברות בקהילייה האירופית ובעלות ברית בנאט"ו".

אין זה הצל היחיד. המשא ומתן בין ספרד וארצות־הברית על חידוש הסכם ההגנה הדו־צדדי עלה על שרטון בגלל דרישתו של פרננדז אורדונייאז כי ואשינגטון תוציא לאלתר את חיליה מבסיס חיל האוויר טוריחון ליד מדריד.

גונזאלס מעדיף לראות כל זאת כסימנים של כוח חיות, לא משבר. "מה שיש לנו כאן זו חברה בתנועה", אומר אחד מעוזריו. "אנשים רוצים התקדמות ושינוי. וממשלה זו נבחרה כדי להביא אותם". ובמה שנוגע להתנצחויות עם אמריקאים ובריטים, כאן יכול גונזאלס להפיק יתרונות פוליטיים מהמשחק. אך אפשר שיהיה עליו להעלות את המוטיב של "הזרים הרעים", שכן לפני שבועיים בחרה מפלגת האופוזיציה העיקרית, "אליאנצה פופולר" הימנית, מנהיג חדש ובעל כוח משיכה, אנטוניו הרננדז מאנצ'ה, במקום איש הימין הוותיק מנואל פראגה. הרננדז נשא נאום פופוליסטי שהוצג קודם מעמדיים ושהזכיר למאזינים את סגנונו של גונזאלס לפני עשר שנים. זוהי שאלה פתוחה אם הוא יתגלה כמי שירכב על גל העתיד בספרד.

על אף כל צרותיו הנוכחיות של גונזאלס, הוא עדיין יכול להצביע על הישגיה הנרשמים של השנה שעברה. האינפלציה ירדה. מאגרי מטבע החוץ וההשקעות הזרות עלו לשיא וספרד הצטרפה לשוק המשותף. עם רקורד כזה מאחוריו, רבים סיכוייו של גונזאלס לעבור בשלום את הסערות הנוכחיות.

פול סיימון בזימבאבואה

שרות
Newsweek
מיוחד ל"הארץ"

20 אלף איש, שחורים ולבנים, התנועעו, רקעו ברגליהם, מחאו כף באיצטדיון הכדורגל של הארארה ורקדו לצלילי המוסיקה שבקעה מהבימה המאולתרת. נשיא זימבאבואה כנען בנאנה היה שם, וגם אשתו של ראש הממשלה רוברט מוגאבה. אלפי דרום־אפריקאים היו שם. רבים מהם עשו את הדרך צפונה לבירת זימבאבואה באוטובוסים שכורים או במכוניות־שכר. הם באו לשמוע את פול סיימון בקונצרט. האלבום האחרון שלו "גרייסלנד" (ארץ החסד), בהשראת המוסיקה של ערי השחורים בדרום־אפריקה, שבהקלטתו השתתפו מוסיקאים דרום־אפריקאים עשוי להירשם כאחד הלהיטים הגדולים ביותר שהיו אי־פעם במדינה זו. אבל במסגרת חרם תרבותי של האו"ם על דרום־אפריקה, לא יכול סיימון להמשיך בדרכו דרומה. "זו שיבה הביתה", אמר ל"ניוזוויק" בבירת זימבאבואה בחודש שעבר. "הגענו קרוב ככל שהרשו לנו לבוא".

לסיימון כבר היו בעיות עם החרם שהטיל האו"ם בגלל עצם הפקת תקליט "גרייסלנד". לאחר ששמע קלטת של אמבאקואנגה, מוסיקת הרחוב של סואטו, הוא נסע ליוהנסבורג כדי להקליט עם כמה מוסיקאים דרום־אפריקאים שחורים. (איגוד המוסיקאים השחורים הבלתי רשמי ערך הצבעה בשאלה אם לאפשר לו לעשות זאת.) הוא שילם להקלטתו שכר גבוה פי שלושה משכרם של מוסיקאים חברי האיגוד בארצות־הברית. הוא הכיר בהם כבעלי השירים — ופירוש הדבר תמלוגים, והביא כמה מהם לארצות־הברית להקלטות.

ארבעה מיליוני תקליטי "גרייסלנד" כבר נמכרו ברחבי העולם והתקליט מועמד לארבעה פרסי "גראמי". אין ספק שהוא הביא את המוסיקה האפריקאית השחורה לקהל רחב לאין שיעור מאשר קודם. הקונצרט בהאררה ישודר בטלוויזיה־כבלים בארצות־הברית.

אפרטהייד כפול

הוועדה המיוחדת של האו"ם נגד האפרטהייד הציעה לכלול את שמו של סיימון ברשימה שחורה של כוכבים שהפרו את החרם התרבותי. רוב האמנים הכלולים ברשימה הוכנסו אליה מכיוון שהופיעו בסאן סיטי, עיר השעשועים ב"אזור המולדת" בופוטסואנה, דבר שסיימון סירב תמיד לעשות. כמה מבקרים האשימו כי סיימון ניצל את המוסיקאים השחורים, מבחינה תרבותית אם לא כלכלית. אחרים אמרו כי הוא שיחק לידיה של פרטוריה, מכיוון שסיפק לפקידי ממשלתה דוגמה ל"הרמוניה" הבין־גזעית שלטענתם שוררת במדינה.

המחלוקת אילצה את סיימון לחזור ולהדגיש את התנגדותו לאפרטהייד. גם דרום־אפריקאים שחורים הגנו עליו. האיסור על עבודה עם אמנים דרום־אפריקאים, אמר, פירושו "אפרטהייד כפול". בסופו של דבר הבטיח סיימון כי לא יופיע בדרום־אפריקה כל עוד האפרטהייד קיים. ועדת האו"ם חזרה בה מאיומה לכלול אותו ברשימה השחורה. "למדתי הרבה על העולם הגדול הרע", אמר על המחלוקת. "זה סיפק לי הזדמנות לחשוב על האמן בסביבה הפוליטית".

בעוד מרבית השירים שכתב סיימון אינם פוליטיים במיוחד, עצם נוכחותם של כמה מחברי תקליט היתה כזאת. הזמרת מרים מאקבה והחצוצרן יו מאסקלה מוחרמים שניהם בדרום־אפריקה. וביום שבו יורשו להופיע בסואטו, נדר סיימון, "אני אלך אתם".

בסוף הקונצרט שנמשך שלוש שעות, שרו סיימון והמוסיקאים שלו "אנקוסי סיקלֵלה אי אפריקה" (אלוהים ברך את אפריקה), ההמנון הבלתי רשמי של השחורים בדרום־אפריקה. "אני מקווה ושואפת שיום יבוא ונוכל להזמין את פול סיימון ליוהנסבורג בדרום־אפריקה חופשית", אמרה מאקבה לקהל. דרום־אפריקה חופשית. זו, מסכימים מתנגדי האפרטהייד, תהיה באמת ארץ של חסד.

מכון גיתה תל־אביב
מרכז התרבות הגרמני
הקורסים לגרמנית מתחילים ב־1.3.87
במכון גיתה רח' ויצמן 4, בית אסיה, תל־אביב.
ההרשמה מ־22.2 עד 26.2 בין השעות 15.00־18.00, פרטים טל' 03־217265
קורסים בשיתוף עם מכון גיתה:
חיפה: ההרשמה ב־22־24.2 בין השעות 19.30־21.30 במועדון הכרמל, שדי הנשיא 103, פרטים: 04־257349, 04־245346.
כפר־סבא: בית התרבות ע"ש רייזל, רח' גאולה 12, פרטים: טל' 052־915649

מכון גיתה ירושלים
החל מ־1.3.87
קורסים לגרמנית למתחילים
בביה"ס לפעלים ע"ש מיטשל רח' סוקולוב 15
ההרשמה ב־22.2 וב־23.2 ב־9.00־18.00
פרטים: טל. 02־637505

האוניברסיטה העממית
עיריית תל־אביב־יפו מינהל החינוך והתרבות
רח' אנטוקולסקי 4 (כניסה מרח' אבן גבירול 108) ת"א, טל. 247896, 03־242460
לימוד לשם הנאה
לימודי בוקר וערב
הכוללים שעור שבועי בן שעתיים או שלוש שעות
בסמסטר ב' עומדים לבחירתך מבחר קורסים עיוניים ויצירתיים.
קורסים במדעי ההתנהגות:
• סדנא לביטוי יצירתי • יחסי אנוש • מודעות עצמית • פסיכולוגיה של המאה ה־20 • פסיכודרמה • גרפולוגיה • יחסים בין אישיים בקבוצה
קורסים עיוניים:
• סדנא ללימוד מקורות ישראל • הכנה לבחינות מיון באנגלית באוניברסיטאות • סדנא לאנגלית מדוברת (פעמיים בשבוע).
קורסים בנושאי אומנות:
• ציור • רישום • גרפיקה שימושית • תחרה אומנותית • קרמיקה • אמייל אומנותי • צורפות־תכשיטנות • הדפס רשת • סידור פרחים • אדריכלות/עיצוב פנים
פעילות גופנית:
• חינוך גופני • יוגה • ריקודי עם.
קורסים שונים במגוון נושאים:
• אמנות התאטרון • אמנות הקולנוע • מיומנויות ניהול • הצצה לעולם המסתורי של הדוד • מחשבים.
ידיעון מפורט ניתן להשיג במזכירות האוניברסיטה העממית.
ההרשמה נמשכת בימים א'־ה' מ־9:00־12:00, 17:00־19:00.
הלימודים מתחילים ביום ראשון 1.3.87
(האוניברסיטה העממית אינה מוסד להשכלה גבוהה ואינה מעניקה תארים).
תושבי ת"א בעלי תעודת תושב זכאים ל־20% הנחה.
כן ניתנות הנחות לאנשי כוחות הביטחון, מילואים, נכי צה"ל, סטודנטים ומורים.

מדינת ישראל
משרד המשפטים
היועץ המשפטי לממשלה מינה ועדה בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הגב' י. קרפ.
לבדיקת מדיניות חקירה ותביעה בעבירות אלימות במשפחה.
מי שסבור שיש בידו לתרום לדיוני הועדה בנושא האלימות במשפחה, מתבקש, להעלות את הצעותיו ורעיונותיו על הכתב, ולהפנותם עד ה־30.4.87 למרכזת הועדה הגב' לבנת משיח, משרד המשפטים, רחוב צלאח א־דין 29 ירושלים.

הבימה התיאטרון הלאומי
הארץ עיתון לאנשים חושבים

עיריית תל־אביב יפו
מקיימים בשבת 28.2.87 ב־11.00
מוספשבת
בהשתתפות:
■ ח"כ מרדכי וירשובסקי
■ סנאה חסאן עיתונאית מצרית עם צאת ספרה "אויב בארץ מובטחת"
■ רבקה מיכאלי
■ הראלה בר
■ תלמידי בית־ספר למשחק "בית־צבי" עם קטעים מהמחזמר "משחקי הפיג'מה"
■ הכנרת הצעירה דרורית פלק.
■ ואורחים נוספים.
מנחה: מיכאל הנדלזלץ
כרטיסים בקופת "הבימה" בימים א'־ו'.
אין מכירת כרטיסים במקום בשבת.
דמי כניסה: 8 ש"ח.
הנחה 50%
למנויי "הארץ" ו"הבימה" ולבעלי תעודת תושב או תעודת קשיש של ת"א.
הארוע באדיבות
כתר
בית היוצר לספר הטוב
חנות הספרים בהבימה
פתוחה מ־11 בבוקר עד 11 בלילה

הודעה חשובה לבעלי הוידאו:
עוד לא ראיתם כלום!
אוהב סרטים? יש לך מנוי ברשת אחרת? אם כן, עדיין לא ראית כלום. למשל את גולדי הון בסרט "נערת הפרוטוקול". לא ראית אותה, ולא ראית עוד אלפי סרטים מסרטי סיפריות רב־סרט. כעת הבט בטבלה ותגיד: באיזה ספריה עדיף להחליף?

יתרונות	רשת אחרת	רב סרט
מספר סרטים כולל	עד 800	מעל 3,000
סרטים חדשים בחודש	כ־15	מעל 90
סרטים למבוגרים בלבד	אין	כ־300
שדרת אישור של בעלי הספריה	אין	יש

בוא לספריית "רב־סרט" הקרובה לביתך:
גבעתיים: וידאו גבעתיים, כצנלסון 61, טל' 735176, 03־727811
חולון: וידאו סרט, רח' שנקר 44, 03־841537
חדרה: N V C מסון דן כרמל, טל' 04־381980
חיפה: וידאו כל, הנביאים 30, טל' 04־665991
ירושלים: וידאו קו, רמת אשכול, מרכז מסחרי, טל' 02־819977; בית הכרם, מרכז מסחרי, טל' 02־520975
ירושלים: וידאון, הרצוג 61, טל' 02־639851
כפר סבא: פסקול, ויצמן 60, טל' 052־454250
נצרת: סטודיו קסם, טל' 065־55525
פתח תקוה: וידאו דן, ההסתדרות 5, טל' 905705, 03־917266
קריאון: וידאו קריאון, מרכז מסחרי, טל' 03־712952
רחובות: וידאו צמיר אלקטרוניק, הרצל 180, טל' 08־458589
רעננה: מוסטי וידאו, יסה, הנגב 3
רמת־גן: וידאו גדי, ביאליק 43, טל' 03־720319
תל־אביב: וידאו אלפקה, טל' 03־474803
כפר סבא: ירושלים 6, 052־29025
חולון: וידאו קן, 03־589593
בת־ים: וידאו קן, טל' 03־871038
נתניה: וידאו קן, טל' 053־37276
חדרה: וידאו קן, טל' 063־23454

רב־סרט
ארגון ספריות הוידאו בישראל.

אל פריחות אירוס הארגמן

מאת אלי אלעד

הריכוז הגדול בשרון של אחד הבולטים במיני האירוסים המיוחדים לארצנו — אירוס הארגמן, שימים אלה, מאמצע פברואר ועד אמצע מרס, הם ימי שיא פריחתו — שרד בדרומה של נתניה. כאן השכילו לפני שנים אחדות פרנסיה של נתניה לחלץ משיני המפלצת העירוני את השריד האחרון ממה שנחשב עד לפני כעשר שנים לאוכלוסיה היפה והעשירה בארץ של פרח זה, שבעבר כיסה שטחים ניכרים של מישור החוף.

שמורת אירוס הארגמן הנתנייתית — להבדיל משמורת אירוס הארגמן הרשמית השוכנת ליד המושבים בית־חנן וגן־שורק וידועה גם כשמורת פלמ"חים — היא שמורה עירונית. בלחץ קהל חובבי הטבע ושומרי הטבע, שהעלו את המקום לתודעת הציבור, הכריזה עיריית נתניה לפני כשנתיים על המקום — המקיף 72 דונמים — כעל פארק עירוני. לשם כך היא ביצעה חילופי קרקעות, ומנעה את הרס בית־הגידול המרשים האחרון מתחת לבטונדות של קריית־נורדאו הסמוכה. ראש עיריית נתניה יואל אלרואי ראוי לתשואות על צעדו זה והוא זוכה להן מפיה של מנהלת מרכז לימודי שדה פולג, אביה סאפט, המציינת את פתיחותו ורגישותו לנושא. ביטוי לכך יש גם בהנחיה שיצאה לכל מחלקות העירייה לבקר בפארק העירוני, ובשורה של שיפורים לקהל הרחב שבוצעו השנה במקום. עתה מתבקש מר אלרואי להמשיך ולגלות אותה רגישות ולהיענות לתביעתם של אנשי מרכז פולג של החברה להגנת הטבע, להרחיק גם חלק מהבנייה המאסיווית המתוכננת בין נאות־שקד לקריית־נורדאו. אם תתבצע, היא תחסל את עוד־הטבע המרכזי השני ששרד בדרום נתניה: שלולית החורף המרשימה המפארת את המקום.

מרכז פולג הוא למעשה בית ספר שדה בדרך, שהחל לפעול בנתניה לפני כשנתיים, לאחר שקודם לכן היה חלק מבית ספר שדה ירקון. כיום מונה צוות מרכז פולג, שעיקר עיסוקו בהדרכת בתי־ספר מכל אזור השרון, שני מדריכים שאליהם הצטרפו בימים אלה ארבע מורות־חיילות.

אירוס הארגמן

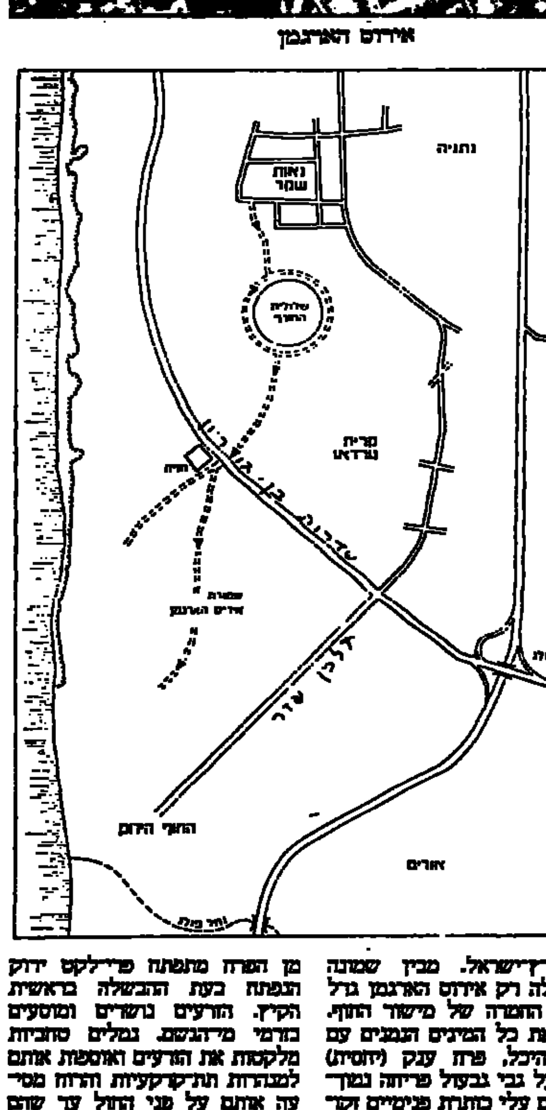

קשת בענן

אל שמורת אירוס הארגמן הנתנייתית מגיעים ללא קושי מכביש החוף, במחלף פולג (הכניסה הדרומית לנתניה) יורדים מערבה ונוסעים בשדרות בן־גוריון. חוצים את רחוב שז"ר, שמימין לו בתי קריית־נורדאו, ומגיעים לשלטים מתנוססים של עיריית נתניה: "שמורת אירוסים לפניך". כל הכבוד. בסמוך, בשמאל הכביש, השלימה עיריית נתניה באחרונה את הרחבתו של מגרש חניה "פרטי" לשמורה, לקליטת כ־500 כלי רכב. ממגרש החניה מתמשך שביל מסומן בינות עץ חובלים, ובהמשך שלטי־עץ מעוצבים שהוצבו השנה ליד הצמחים הבולטים של המקום עם שמותיהם בעברית ובלטינית.

השם אירוס פירושו ביוונית קשת בענן. ואכן, הוא מופיע בקשת גוונים. בסוג אירוס כ־200 מינים, המוכרים. אירוס הארגמן, המפאר את המקום, נמנה עם קבוצה מיוחדת של מינים בתוך משפחת האירוסים ושמו בא לו מצבעו: ארגמן עד הופיע גם בגוני צהוב ארגמני. הקבוצה שאליה משתייך אירוס הארגמן נקראת אונקוציקלוס ויש המציעים לקרוא לה בעברית אירוסי־ההיכל, בגלל יופיים המרהיב של פרחיה.

אירוס הארגמן, כמו עוד שמונה מינים אחרים של קבוצת אירוסי־ההיכל המצויים בארץ — מכלל 54 מינים המוכרים בעולם — הם מינים אנדמיים לארץ, קרי ייחודיים רק לארץ־ישראל. מבין שמונה מינים אלה רק אירוס הארגמן גדל באדמות החמרה של מישור החוף. מאפיין את כל המינים הנמנים עם אירוסי־ההיכל, פרח ענק (יחסית) הנישא על גבי גבעול פריחה נמוך יחסית עם עלי כותרת פנימיים זקופים וגדולים.

החברה להגנת הטבע בחרה באירוס האונקוציקלוס כסמלה, משום שכל תשעת המינים של קבוצה זו הם ייחודיים לארץ־ישראל ועצם השתמרותם בשדותינו עד היום מסמלת את הצלחת המאבק להצלת פרחי־הבר בארץ.

מקיים לפריחה

נראה כי המאביקים העיקריים של אירוסי־ההיכל הם דבורים מסוגים מסוימים וחיפושיות־פרחים שעירות הנושאות את האבקה על גופן. נקבות הדבורים בונות מנהרות הטלה באדמה, סמוך לקנה השורש. הזכרים חיים בתוך הפרחים ועושים בהם את שעות הקרירות של הלילה, שכן שם חם יותר. פעילותם העיקרית היא בשעות הבוקר הראשונות לאחר הזריחה ובשעות הערב.

מן הפרח מתפתח פרי־הלקט, הנפתח בעת ההבשלה בראשית הקיץ. הזרעים נושרים ונסחפים בחומר מי־הגשם. נמלים סוחבות מלקטות את הזרעים ואוספות אותם למנהרות תת־קרקעיות והרוח מסיעה אותם על פני החול עד שהם נלכדים בסבך הצמחייה. נביטתם קשה, רק 40% מהזרעים נובטים. הצמח גדל באטיות ורק אחרי 6־4 שנים יפרח בפעם הראשונה.

אירוס הארגמן הוא המקדים לפרוח מבין קבוצת האונקוציקלוס. תחל בראשית פברואר והוא מבכר באזור השרון, מבנימינה בצפון ועד אשדוד בדרום. הוא צומח באדמות חול, חמרה וכורכר תחוח, המנוקזות היטב. בשמורה הנתנייתית צומחים לצדו רותם המדבר וחילף החולות וכן צמחים רב־שנתיים אופייניים לשרון כמו אלמוות הכסף, המופיע כאן עתה במרבדי פריחה לבנים ורודים־פלסטיק, קחוון מצוי הניכר בגוני הלבן־צהוב שלו, הרבה פרחי אלקנת הצבעים הניכרים בפריחת הכחול העז. לידם עדיין פורחות כלניות שפקעותיהן הועברו לכאן על־ידי תלמידים מאתר סמוך שעליו נבנה מבנה לבית־ספר.

רותם המדבר, המופיע כאן ליד אירוס הארגמן, נזכר בתנ"ך בסיפור בריחתו של אליהו מפני איזבל לאזור באר שבע "... וישכב תחת רותם אחד" (מלכים א', יט' 4).

מעבר השני של שדרות בן־גוריון, סמוך לשלולית החורף, מתחילים לפרוח בפברואר־מרס ריבודים קטנים של פרח נדיר נוסף: צבעוני השרון.

דיירי שלולית החורף

כדאי לשלב בביקור בשמורה הנתנייתית גם את עברו השני של הכביש — ובמרכזו שלולית החורף שאותה מסמנים קבוצה של עצי אקליפטוס נישאים הגדלים על שפת המים. הערבים קראו לשלולית — שהיא למעשה בריכת חורף — "באס אל הינדי", ובשם זה היא מצוינת גם במפות הקרן הבריטית לחקירת ארץ־ישראל. בחורף גשום דוגמת זה הנוכחי מגיעים למקום עופות מים כמו אגמיות, שחפים וסבלנים.

הבריכה שוכנת בתוך שקע טבעי המהווה חלק מן האבוס המערבי של השרון. באבוס זה נפוצה בעיקר תופעת שלוליות החורף, שפיארה בעבר את מישור החוף התיכון והדרומי. כיום הולך ונעלם נוף זה, עקב הפיתוח המואץ של מישור החוף. נותרו שלוליות מעטות בלבד, ליד קיבוץ געש, ביער חדרה, ובריכת גרור ליד גבעת־אולגה. בגלל חוסר הבנה של המערכת האקולוגית המיוחדת של שלולית החורף, נהגו בעבר לטפל בהן כאילו היו "ביצות ממאירות", המפיצות מחלות והדגרת יתושים. השלוליות יובשו לעתים תכופות ברעלים לשם השמדת זחלי היתושים. למעשה, זחלי היתושים כלל אינם מתרבים בשלולית חורף, הודות לבעלי־החיים המתקיימים בה שחלקם אף ניזונים מהזחלים.

שלולית החורף היא מקווה מים רדוד שנוצר במקום הנמוך ביותר שאליו מתנקזים מי הגשמים. תשתיתה היא אדמה כבדה שגרגריה העדינים סופחים מים, תופחים, ואינם מאפשרים למי הגשם לחלחל. גודלה של השלולית ומשך קיומה תלויים בכמות הגשמים בכל שנה. בעונת הקיץ מתייבשת השלולית, ולעובדה זו השפעה חשובה על אופי בעלי־החיים המאכלסים בית־גידול זה.

אפשר לחלק את דיירי השלולית לכמה קבוצות: סרטנים זעירים המבלים את כל חייהם במים, חרקים אשר השלולית היא מקום־חיות זמני בשבילם בתקופת הגלגול, דו־חיים המטילים את ביציהם בשלולית, ובעלי־חיים מזדמנים דוגמת עופות מים בעונת הנדידה. שלולית החורף מהווה בית־גידול לצמחים רבים. בעונת האביב ובתחילת הקיץ פורח כאן הבוציץ הכוכבני בגוני ורוד עדין. צמחי מים נוספים הם אגמון ימי, כף צפרדע איזמלני, גומא הפרקים ואגמון האגם, היוצר בשלולית זו גושים סבוכים וגבוהים.

יש לתבוע מעיריית נתניה, ובעיקר מהעומד בראשה, לשמור גם על צד זה של שדרות בן־גוריון, לרבות השלולית. יש למצוא דרך להרחיק את הבנייה מגדותיה של הבריכה, כך שייוותר רצף גדול ומרשים של חלקה שלמה יחסית, בשני צדי הכביש.

לבד מהשמורה הנתנייתית פורחים בימים אלה ריכוזים של אירוס הארגמן בשורה של שמורות ואתרים נוספים לאורך רצועת החוף: שמורת הפולג; השמורה הקטנה הלארכטורית של תל־יצחק ששימרה צומח אופייני של השרון ושאליה הועברו מרמת פולג אירוסי ארגמן, שנקלטו כאן היטב (מאחורי בריכת השחייה של תל־יצחק, לכיוון הדרום); שמורת קיסריה, שבה נשתמרה בתוך יער נטע האורן חלקה של אירוס הארגמן; השדות הסמוכים לקיבוץ יקום.

חריקות / זאב יפת

סוף דרכו של מנסה לתקן

"אסור לנו להגיב באופן שהחשיבה, האיכפתיות, היוזמה והאחריות הם תמיד נחלתו של מישהו אחר" (הרמטכ"ל באיגרת לאנשי הקבע, נובמבר 1984).

"יעשה כל אחד מאתנו את מלאכתו נאמנה ואז כל העשייה תהיה השורשה לי־בחנו" (הרמטכ"ל באיגרת לאנשי הקבע, ראש השנה 1984).

"אבקשך להפסיק לשגר אלי מכתבים במגמה זו, איני מאמין למחבריהם" (שמעון קוגן, מהנדס, עובד צה"ל, לרמטכ"ל, ינואר 1987).

שמעון קוגן, לשעבר רב־סרן ושייט בחיל האוויר הרוסי, מוצרים השמאל בכיר, עובד מאז עלה לארץ כאזרח בצה"ל. בעבודתו נהג קוגן בדיוק כפי שהרמטכ"ל יעץ לאנשי הקבע לנהוג. הוא מאמין באמונה שלמה שכל אדם חייב להיות מעורב, לתרום בתחומו, לתת דוגמה אישית, לא להסתפק בהתלונות ולא להטיל את האשמה על כשלונות באחרים.

אך דיבורים רמים של הרמטכ"ל לחוד, ומעשים לחוד. בחודש שעבר, לאחר שצה"ל ומשרד הביטחון הצליחו לשתוק אותו, שלח קוגן מכתב לרמטכ"ל, והודיע כי הוא מסיים מאבק בן ארבע שנים שבמהלכו ניסה לתקן, ללא הצלחה, שורה ארוכה של מחדלים במרכז הבינוי בצה"ל ובענף בינוי ונכסים של משרד הביטחון, הצמוד לצה"ל. הוא נתקל באדישות, בהתחמקות או בטיוח, גם מצד גורמים בכירים ביותר, וחש כי הוא נלחם בטחנות רוח. במאבקו לא ביקש קוגן מדליות, קידום מקצועי או טפיחה על הכתף. הוא נמנה עם סוג האנשים המאמינים שאסור להשלים עם תיפקוד לקוי של גופים ביורוקרטיים.

מכתבו של קוגן לרמטכ"ל, שהעתקים ממנו נשלחו לחמישה גורמים נוספים בממשלה, מפרט, על פני חמישה עמודים, את עשרות פניותיו, במשך ארבע שנים, תחילה לדרגים הממונים ולאחר מכן לגורמים הבכירים ביותר בצה"ל, עד לרמטכ"ל עצמו. תלונותיו נוגעות לממדים על גופים העוסקים בתכנון, בנייה ואחזקה של בסיסים ומערכות חיוניות בצבא. כל פניותיו נותרו ללא מענה רציני.

בשנים 1982/3 התריע קוגן בביקורת פרויקט מרכזי של צה"ל המוקם במרכז הארץ, בהוצאה כספית ענקית. קוגן, שהיה קשור ישירות לעבודה, טען כי הפרויקט לא ישרת ביעילות את המטרה שלשמה הוא מוקם, ויגרום בזבוז כספי גדול. הוא העלה שורה של טענות מקצועיות שלא היה להן שומע.

מקץ שנה וחצי של מאבקים ומכתבים ללא מענה לראש אג"א אז, חיים ארז, הצליח קוגן להתקבל לראיון אצל מאיר זורע, כי שהיה מבקר משרד הביטחון. זורע היה היחיד במערכת שהחליט להתייחס ברצינות להשגותיו של קוגן. ביוזמתו הוזמנה בדיקה וחוות דעת מקצועית בידי טיב תכנון הפרויקט אצל הפרופ' יהודה נאות מהטכניון. ביוני 1984 פרסם נאות את חוות דעתו, ובה הצדיק את השגותיו של קוגן.

בינתיים פרש זורע מתפקידו וסגנו וממלא מקומו יעקב חי כתב לסגן הרמטכ"ל, לראש אג"א ולמנכ"ל משרד הביטחון כי "מחוות הדעת הנ"ל ניתן ללמוד כי השגותיו וטיעוניו של קוגן היו מבוססות. אנו סבורים שיש לאמץ המלצותיו של פרופ' נאות ולנקוט את הצעדים המתאימים כדי ליישמן בדחיפות".

הפרויקט עוכב לשנה, אך לאחר מכן חודש במלוא הקצב על כל השגיאות שנעשו בו בעבר. דבר לא נלמד, דבר לא שונה. קוגן המשיך להיאבק, אך לכל מכתביו השיבו כי "העניין בבדיקה".

באפריל אשתקד, לאחר שנות מאבק ללא הועיל, פנה קוגן ל"הארץ". מדור זה הוקדש לתיאור מאבקו ("צה"ל — שערוריית התכנון והאחזקה"). המערכת המשיכה להתעלם מטיעוניו, אך הורדה להעמידו לדין על שפנה לעיתונות.

לרגע נדמה היה לו כי ראה אור בקצה המנהרה. הוא הצליח להתקבל לראיון אצל סגן הרמטכ"ל אז, דן שומרון. שומרון התרשם מהטיעונים, וקבע שהדברים חייבים בדיקה רצינית ויסודית. המערכת התנגדה לבדיקה אך שומרון החליט לכפות עליה את דעתו. אך כעבור זמן קצר סיים שומרון את תפקידו, עבר לתפקיד אחר וקוגן שב ומצא עצמו בנקודת ההתחלה.

בינתיים התחלף ראש אג"א. בנובמבר האחרון נפגש קוגן עם ראש אג"א החדש, האלוף מנחם עינן. עינן החליט להקים ועדה ובה נציגים מחוץ למערכת הצבאית. אך החלטת ראש אג"א לא הגיעה לידי מימוש בגלל התנגדות המערכת. בסופו של דבר הועבר העניין לוועדה פנים־מערכתית וקוגן הבין שהמשחק מכור מראש.

את מכתבו לרמטכ"ל מסיים קוגן כך: "אני מודה לכל אלה שעשו הכל כדי לגרום לסוף כזה. הם הצליחו, אני מוותר על המשך המאבק. מעתה אנהג כאזרח שאינו רואה מעבר לאפו, מתעניין אך ורק בהטבות כספיות המגיעות לו".

קוגן יפסיק מעתה להתריע על בזבוזי עתק במערכת, על החלטות שאסור היה לקבלן. לא נותרה אלא התקווה כי לאחר שדן שומרון ימונה לרמטכ"ל, אכן תוקם הוועדה שתבדוק בכובד ראש את תלונותיו המקצועיות של קוגן.

אלי עמר: נסיון רביעי

אלי עמר — ההתעללות נמשכת

שלוש פעמים ניסתה הנהלת מינהל מקרקעי ישראל לפטר את אלי עמר, עובד המינהל. מבקר המדינה מנע את פיטוריו, לאחר שצוות ממשרדו בדק ומצא כי הרקע לפיטורין היה מעשי שחיתות במינהל שעליהם התריע עמר.

בינתיים פרצה סערה ציבורית. כלי התקשורת הביאו בהרחבה את סיפורו של עמר ונדמה היה כי מנהל המינהל, עו"ד משה ליפקה, למד לקח, וכי יחדל מניסיונות ההתנכלות לעובד המסור. מסתבר שהנהלת המינהל ממשיכה בשלה.

ביום רביעי, ה־28 בינואר, היה בכנסת דיון בפרשת אלי עמר. ח"כ יצחק פרץ (מערך) גולל בהרחבה את פרשת ההתנכלות לעובד המינהל. שר החקלאות השיב, שבעקבות החלטת מבקר המדינה, הוציא הוראה מפורשת שלא להוסיף לנסות לפטר את עמר: "לא נפגע בעמר וזכויותיו לא ייפגעו", הצהיר מעל בימת הכנסת.

באותו יום, בשעות אחר הצהריים, נסע השר לגרמניה. יומיים לאחר מכן, ביום שישי, קיבל עמר, במסירה אישית, הודעה (בפעם הרביעית) על פיטוריו. בהודעה נכתב כי פיטוריו יהיו בתוקף החל מהאחד באפריל 1987.

הודעת המינהל שמה ללעג את החלטות מבקר המדינה ושר החקלאות, שמינהל מקרקעי ישראל כפוף לו. כשנודע הדבר לשר, עם שובו לארץ, נזף בראש המינהל והורה לו לבטל את הודעתו. המינהל התקשר עם משרד פרטי ליחסי ציבור, שפירסם הודעה לעיתונות כי היתה אי הבנה, וכי הודעת הפיטורין היתה אמורה לקבל תוקף רק לאחר אישור השר. בהיעדר האישור ממילא אין היא תקפה.

ניסיון רביעי זה לפטר את עמר בא לאחר חודשים רבים, שבהם טענה הנהלת המינהל שעמר אינו אלא משמיץ וכי טענותיו על מעשי שחיתות של כמה עובדים חסרות שחר. "אם בעקבות חקירת המשטרה יוגש אפילו גיליון אישום אחד, נפרוש לו שטיח אדום", הודיעה ההנהלה.

ואכן הוגש כתב אישום ראשון נגד עובד בכיר במינהל, על קבלת שוחד, שיבוש הליכי חקירה והוצאת כספים במרמה. עו"ד לילי בורושנסקי, פרקליטת מחוז חיפה, הודיעה שכמה כתבי אישום נוספים נמצאים בשלבי הכנה סופיים. הנהלת המינהל אכן פרשה לעמר שטיח, אבל מסוג אחר.

בבית המשפט תלויה ועומדת בקשת אלי עמר, שבית המשפט יורה לקבוצת עובדים בכירים במחוז המרכז להסיר חרם שהטילו עליו, מפני שהתריע על מעשי שחיתות. בשבוע שעבר באתי לבית המשפט כדי לשמוע את הדיון בבקשה ולא האמנתי למשמע אוזני.

בעוד פרקליטות מחוז חיפה וחוקרי המשטרה אומרים, שהם סומכים את ידם על המידע שסיפק להם עמר, וכי הם נשענים עליו בהגשת כתבי האישום, נהגה פרקליטות מחוז תל אביב בדרך הפוכה בדיון בבקשתו של עמר. את העובדים מייצגת בבית המשפט רחל זכאי מפרקליטות מחוז תל אביב. במקום להעלות על נס את תרומתם של אנשים כעמר, הממלא חובה אזרחית ואגב כך גם עוזר לפרקליטות מחוז חיפה, הוליכה הגברת זכאי לסייע לעובדים המחרימים. בטענה שהחרם דומה לשביתה המותרת על פי חוק, במסגרת יחסי עבודה, אמרה, חובה על המעביד לשלם את שכר העובד, אך לא מוטלת חובה על המעסיק לספק לעובד תעסוקה. ומכיוון שהוטל חרם, יכול עמר להישאר במשרדו ללא תעסוקה ובלבד שיקבל את שכרו.

השופט המחוזי שאול אלוני מתח ביקורת חריפה על דבריה של נציגת פרקליטות המדינה. הוא אמר כי "בושה שכך המדינה טוענת, חבל שלפעמים המדינה שוכחת שהיא מדינה". העניין שעובדים יקבלו את שכרם בלי לעבוד, אמר השופט, נהפך לדבר מקובל במדינה, ומצער שנציגת הפרקליטות העלתה הצעה ברוח זו. השופט ציין גם כי זהו "טיעון שאין לי שם בשבילו, אבל יהיה שם כשאתן החלטה".

ליועץ המשפטי יש זמן

היועץ המשפטי הקודם, הפרופ' יצחק זמיר, פנה לוועדת הכנסת בבקשה להסיר את חסינותו של ח"כ שלמה עמר. זמיר ביקש זאת, כדי שיהיה אפשר להעמידו לדין עם שלושה חשודים נוספים, כולם בעלי תפקידים בכירים באגד, בעניין שהוגדר בשעתו כ"פרשת האזנות הסתר".

ועדת הכנסת התנגדה לבקשת הסרת החסינות. ברוב קולות החליטו המתנגדים בוועדה, כי אין בידי המשטרה די חומר ראיות המצדיק הסרת חסינות. בדיון הציע יו"ר הוועדה, ח"כ מיכה רייסר, על הפרדת תיקים: המשטרה תעמיד לדין את שלושת החשודים הנוספים. אם יימצאו זכאים בדין, יש להניח שהיועץ המשפטי לא יחזור ויבקש את הסרת חסינותו של עמר. אם השלושה יורשעו, "הרי איש בוועדה לא יעיז להתנגד לבקשת הסרת החסינות".

בחודש שעבר הסתיים משפטו של עזרא גיל, ראש אגף באגד, והאשם השלישי בחבורה. גם הוא כשני קודמיו הורשע בדין. טיעוניו של גיל במשפטו היו זהים לטיעונים שהשמיע עמר לכלי התקשורת: "לא ידעתי שההקלטה נעשתה בדרכים לא חוקיות. לא אני יזמתי את הקלטת הסתר".

שופטת השלום מרים ברנשטיין קבעה בפסק דינה כי גרסתו של גיל מגוחכת, חסרת יסוד וכי היא בבחינת דברי הבל גמורים.

השבוע פניתי לרייסר. שוחר האישר כי עתה, לאחר ששלושה הורשעו בדין, איש מחברי ועדת הכנסת לא יתנגד לבקשה להסרת חסינותו של עמר. רייסר הוסיף עם זאת, כי הוועדה אינה מוסמכת ליזום או לבקש הסרת חסינות. את הבקשה חייב להגיש היועץ המשפטי לממשלה. רייסר אמר שאינו מבין מדוע עד היום לא מיהר היועץ המשפטי להגישה.

פניתי ללשכתו של חריש. נאמר לי שבקרוב יתנהל דיון בעניין.

בית שאן — המילגה שנעלמה

בשנת 1977 חגג הד"ר אוסקר טלר, מומחה לאמנות ופעיל מרכזי ב"בני ברית" בארה"ב, את חתונת הזהב שלו. לכבוד האירוע שלח למועצה המקומית בית שאן שי צנוע. היה זה שיק על סך 18 אלף לירות, כ־2200 דולר, לשם הקמת קרן מלגות. בהסכם שנחתם עם המועצה נכתב כי מדי שנה תוענק מלגה מפירות הקרן של אותה השנה לתלמיד מבית שאן, שילמד באוניברסיטה מקצוע בתחום עבודה סוציאלית, סיעוד רפואי או מוסיקה. על ההסכם חתם יצחק קינן, אז ראש המועצה המקומית.

כעבור שנים מספר עלו בני הזוג טלר לארץ, התגוררו בבית אבות ולא מכבר הלכו לעולמם. חתנם, פרקליט ידוע בפרקליטות המדינה, מצא בין ניירות העיזבון את המסמכים הקשורים בקרן המלגות. בירור שערך, העלה כי המועצה המנתה את התורמים, השתמשה בכסף לצרכיה השוטפים, ולא העמידה את הכסף לזכות תלמידי בית שאן. התמאה נמשכה גם לאחר ששלמה בן לולו החליף את יצחק קינן בראש המועצה.

החתן פנה לאקטואר מוסמך, שחישב כי מדובר כיום בסכום העולה על ארבעה אלפים דולר. את הסכום הזה נדרש ראש המועצה להחזיר כדי שיהיה אפשר להעבירו למוסד ציבורי רציני יותר, שלא יתבייש להסכם ותום ולא ישתמש בכספי מלגה לצרכיו השוטפים.

"מה אתה משתולל", השיב ראש המועצה בשיחה טלפונית לפרקליט. מיד כינס את כל חברי המועצה, והעביר החלטה שלפיה תקצה המועצה סכום של 2200 דולר (כסכום התרומה המקורית), תחולק לארבעה סטודנטים מקומיים ובכך תחוסל הקרן. החתן של מייסד הקרן מתנגד: "בהחלטה זו מתכוונת המועצה להפוך את התורמים למעין מלווים שהלוו למועצה כספים, במשך עשר שנים, ללא ריבית. את מי המועצה רוצה לגזול, את תלמידי בית שאן שהיו אמורים ליהנות מפירות הקרן? זו היתה כוונת התורמים?"

התשובה המוזרה של שר הביטחון

הווטרינר הראשי של משרד החקלאות התאילנדי הגיע לארץ עם אשתו כאורח משרד החקלאות הישראלי. הד"ר תומי שדה, מנהל השירות הווטרינרי בירושלים, סייר עם האורח באתרים מעניינים בעיר הבירה.

שדה הוביל את האורחים לרחבת הכותל, שבה נערכו באותה שעה הכנות של יחידת צה"ל לטקס השבעה. לפתע קרעו את האוירה השלווה צעקות פרועות של אחד החיילים, שסילק בגסות נער צעיר שהחייל חשד בו כי הוא ערבי. היה זה צעיר ערבי משפרעם שהגיע לירושלים במסגרת תוכנית היכרות בין נוער יהודי לערבי.

שדה חש שלא בנוח ואילו אורחו התאילנדי היה מזועזע. "כך מתנהגים יהודים?" שאל. "האם רחבת הכותל סגורה ללא יהודים?". הוא דרש ממארחו הסבר למה שראה. שדה ניסה לברר מי המפקד במקום אך נתקל באטימות מצד החיילים שברחבה. החייל שהתנהג בגסות היה מוכן למסור אינפורמציה נוספת: אם הדבר היה תלוי בו, לא היה מסתפק בגירוש של הנער אלא היה "שובר לו את העצמות".

שדה כתב לשר הביטחון יצחק רבין, ציין את פרטי המקרה וסיים כי לדעתו חייב צה"ל למצות את הדין במקרה זה של גזענות מובהקת במדי צה"ל.

כעבור ארבעה חודשים קיבל המתלונן תשובה משר הביטחון. נאמר בה שגורמי צה"ל ניסו לבדוק את התלונה, אך ללא הפרטים האישיים אי אפשר לאתר את החייל שגרם את התקרית.

שדה השיב לשר הביטחון כי "הרי ברור וגם כתבתי בתלונתי שהחייל, חבריו ליחידה והמפקד, סירבו להזדהות. האם פירוש תשובתך הוא שאם חייל מסרב להזדהות, אין אפשרות לאתרו ולמצות עמו את הדין?" שדה הדגיש שיש צורך לזהות רק את היחידה הצבאית. את החייל עצמו הוא מוכן לזהות.

רק באחרונה, כעבור כמה חודשים, נענה שדה בתשובה כי נערכה בדיקה נוספת אך גם הפעם הרשות המוסמכת לא הצליחה לאתר את החייל, "זאת מחוסר פרטים כלשהם אודותיו".

"מדאיגה אותי העובדה", אמר שדה, "שכאשר אורח פונה לשר הביטחון בעניין נוגעות בוטה במסגרת צה"ל, מתברר שצה"ל אינו מעוניין כלל לאתר את היחידה שמדובר בה. ברור לי לחלוטין שצה"ל יאתר במהירות ובדיוק וביעילות יחידה שמי מחייליה יערער מסכמה דתית בלשוני ברחבת הכותל ותלונה על כך תישלח לצה"ל ממשרד הדתות".

האומנם אין צה"ל מסוגל לאתר את היחידה ואת חייליה כפי שטוען שר הביטחון במכתביו למתלונן? פניתי בעניין זה לרשויות הנוגעות בדבר. הוסבר לי כי באג"א, מחלקת הפרט, יש ענף טקס, "משטר ומשמעת", החייב לרשום מראש ולאשר טקסי השבעה של חיילים. הענף מנהל רישומים מדויקים על הטקסים השונים. יתר־על־כן, הודגש כי בכל הקשור לרחבת הכותל, יש אחריות נוספת של מפקדת הג"א מחוז ירושלים. גם היא מנהלת רישומים, שכן עליה לתאם את הפעילות עם המשטרה ועם גורמים שונים בצה"ל. "הפרוצדורה ברורה ומסודרת, הכל מתנהל ברישום מדויק", אמרו לי.

(מ.)
בית מרקחת דיזינגוף

בתחילת חודש פברואר התחלפו הבעלים במזל טוב בבית מרקחת דיזינגוף.
כיום עובד ביעילות רבה צוות צעיר ודינאמי אשר ישמח לשרת את כל האוכלוסיה בכל עת. הנהלת בית מרקחת דיזינגוף וצוות העובדים מברך את הספקים ומודה להם על ברכתם.

בית מרקחת דיזינגוף
עלו והצליחו
מאחלת חב' נאאו

איתן ספקים לבתי מרקחת
מברכים את
בית מרקחת דיזינגוף
לרגל הפתיחה
לה גרדיה 21 ת"א
טל' 335083

לבית מרקחת דיזינגוף
קבלו זר ברכות
בית אניס
מרמורק 26
תל־אביב
טל: 227131

לבית מרקחת דיזינגוף לעוזיה ולגרשון
מזל טוב לפתיחת
בית מרקחת דיזינגוף
מאחלים פרמגל בע"מ
(עדנה וגדעון) טל. 870173
בת־ים

לבית מרקחת דיזינגוף
שאו ברכה חמה
איחולינו להמשך פעולה פורה
בריאות בע"מ

לבית מרקחת דיזינגוף לעוזיה
מזל טוב לפתיחת
בית מרקחת דיזינגוף
פרמאביק

לעוזיה ולבית מרקחת דיזינגוף
שפע ברכות עלו והצליחו
חברת כמיפל בע"מ
בנין מרכזים איזור תעשיה הרצליה
טל: 052-559235

לבית מרקחת דיזינגוף
עלו והצליחו
טלפארם
השומר 72 בני ברק
טל' 775136

האוניברסיטה הפתוחה

בית־הספר לשפות
נפתחה ההרשמה בתל־אביב
ליחידות להוראת עברית ערבית צרפתית
הקורסים המוצעים

עברית
★ שיפור התקשורת בעל פה: דיבור והאזנה
★ שיפור התקשורת בכתב: הבנת הנקרא והבעה בכתב
★ עברית למתקדמים
דגש על פרקי ספרות עבריים מקוריים
הלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע
3 שעות בכל פעם במשך
12 שבועות

ערבית
★ ערבית מדוברת למתחילים ולמתקדמים
★ ערבית של אמצעי התקשורת למתחילים ולמתקדמים
הקורס יכשיר להאזנה לרדיו ולטלוויזיה ולקריאת עתון ערבי
הלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע
2 שעות בכל פעם במשך
12 שבועות

צרפתית
★ צרפתית מדוברת רמת מתחילים
★ צרפתית מדוברת רמת ביניים
★ צרפתית מדוברת רמת מתקדמים
הלימודים יתקיימו פעמיים בשבוע
2 שעות בכל פעם במשך
12 שבועות

התלמידים יסווגו לפי רמות על פי מבחן מיון. מבחני המיון וההרשמה בכל השפות יתקיימו: בימים א'־ה' (22 בפברואר־26 בפברואר) בין השעות 09.00־12.00
ובימים ב' 23.2, ג' 24.2, ה' 26.2 גם בין השעות 15.00־17.00
בתל־אביב: האוניברסיטה הפתוחה, רח' קלאוזנר 16, רמת אביב.
הלימודים בכל הקורסים ובכל השפות יחלו ב־22 במרץ 1987
פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפונים 03-423857, 03-422626

משרד הבינוי והשיכון
מע"צ — המשרד הראשי
קרית הממשלה, דרך שכם
ת.ד. 13198 ירושלים 91131
טל. 277211

מע"צ מודיעה כי המועד האחרון להגשת ההצעות למכרזים המפורטים מטה **נדחה ל־ 5/4/87.**
1. מכרז א'/152/86 — אספקת אגרגטים לשכבות מצע.
2. מכרז א'/153/86 — אספקת תערובת אספלטית
3. מכרז א'/154/86 — אספקת אב"מ.
במידה והוגשה הצעה ניתן להשאירה בתוקף או לבטלה ולהגיש הצעה מתאימה במועד

NON-RESIDENT AMERICAN UNIVERSITY DEGREES
It is possible – *it is honest possible* – to earn good, usabl Bachelor's, Master's, Doctorate: even Law Degrees from recoı nized American universitie without ever going to Americ. The time involved can be quil short, and the cost surprising low. *May I air mail you free info mation, without obligation?* D John Bear, 41011 Little Lake Rc Suite 236 Mendocino, CA 9546 U.S.A. Telephone: (707) 937-42:

هكذا من الاصل

העץ העקום של האנושות

נגד הזרם / מסות בהיסטוריה של האידיאות
מאת ישעיהו ברלין
ערך והוסיף ביבליוגרפיה הנרי האַרדי
הקדים מבוא רוג'ר האוזר
תירגם מאנגלית אהרן אמיר
הוצאת עם עובד, סדרת אופקים, 507 עמ'

מאת יורם ברונובסקי

לפני שנים אחדות ראיתי בעמוד המציין את מה ש"יופיע בגליון הקרוב", בכתב-עת אמריקאי אחד, הבטחה שעתיד להתפרסם בו מאמר בשם "ישעיהו ברלין כפרה קדושה". הכותרת הזאת, שריח קטילה חזק עלה ממנה, עוררה עניין וציפייה, אך את המאמר עצמו לא מצאתי בעולם. אפשר שהופיע באחד הגליונות של כתב-העת ("סאלמאגונדי" שמו) שלא נקרו לידי, ואפשר שהעורכים ויתרו מטעם כלשהו על פירסום המאמר בעל השם – ואולי בגם התוכן – הבוטה מדי. היה זה בתקופה שבה ראו אור כתביו המקובצים של ישעיהו ברלין בארבעה כרכים, ששלושה מהם הופיעו בתרגום עברי, ובעקבות הפירסום המקובץ הזה נשטפה העיתונות – ביחוד האנגלית, כמדומה, אך גם האמריקאית – בזרם של שירי-הלל מרהיבים שבכמותם אין זוכים אלא גאונים חיים מעטים בלבד. והיה זה ברוח ההקדמות הידבאות-מרהכלל שבאו לקבצי המאמרים של ברלין, וביחוד ברוח הקדמתו של נואל אנאן – "גם הוא "גרן סניאר" של קהיליה-התרבות האנגלית" – לקובץ "רשמים אישיים", וברוח כמה ממאמריו של ברלין עצמו באותו קובץ – מאמרים שברלין עצמו כינה אותם במושג הנשמע גרמנית במיוחד בהקשר האנגלי – המושג הצרפתי ELOGES ("תהילות" או "שירי-הלל"). מושג זה תאם יפה את מה שנכתב לרוב על קבצי מאמריו של ברלין, ולא נחה דעתם של כמה מן הכותבים עד שהצהירו שישעיהו ברלין הוא "האיש החכם ביותר החי כיום במערב" (זהו אחד הנוסחים, היו לתאור הזה גם ניסוחים אחרים). לא ייפלא שאיזה אמריקאי הסר-עכבות התקומם על פולחן שכזה והחליט "לעלות" על ישעיהו ברלין, ואולי עוד יותר מזה על המעריצים שיצאו לו. איך הוא עשה (או לא עשה) זאת, הרי זה בשבילי תחום הפתוח לניחושים בלבד, וניחושים שאינם קלים כל-עיקר. הניחושים צריכים לצאת מתוך מה שהוא, בכל מקרה, עובדה ברורה: מעמדו של סר ישעיהו ברלין שאין לו אח ורע בעולם האנגלו-סאכסי – ומי שמנסה להבין מעמד זה, מעמד שכזה, רק מתוך קריאת כתביו המקובצים עשוי למצוא את עצמו נבוך ומתקשה. יופיים ושלמותם של רבים מן המאמרים הללו היא עובדה שאין להטיל בה ספק. אך האמנם עד כדי כך? לא מעט ספקות עשויים להתעורר. הם ודאי התעוררו בלבו של איזה איקונוקלאסט אמריקאי, ולא נחה דעתו שלו עד שהכתיר את סר ישעיהו בתואר הבוטה כל כך "פרה קדושה" – תואר שאין ספק כי "יש בו משהו".

האופן שבו השיג ישעיהו ברלין את מעמדו הוא נושא לעצמו הטעון דיון נפרד, ודומה שאפשר להתחקות אחריו בסיוע ספרי-הזכרונות הרבים של בני דורו ודור הבא. ודאי שלא מעט חלקם של כשרונות שאינם מתגלים דווקא במסות, כגון כשרון השיחה הנודע לתהילה של ברלין. קשה לא לחשוב על כשר זה שלו שיצאו לו מוניטין כאשר קוראים את דבריו שלו על אישים מסויימים שעליהם הירבה לכתוב, דוגמת אלכסנדר הרצן שעליו הוא כותב במסה הכלולה ב"נגד הזרם" (במסות אחדות העוסקות בו כלולות בכרך "הוגים רוסיים") ש"היה גם איש שיחה מבריק שאין לדמנו. הוא היטיב לדבר". ואף הוסיף בקץ שורות אחדות: "מנקודת המבט של הדורות הבאים... הביטנו מן הכתב עצמו: לא היה לו בוחל גם לא היה איש שיעלה את שיחותיו על הכתב, הוא גם לא היה איש העיבד להרשות מקירות-יחסים כשהוא" (274). ודאי נכונים הדברים גם ביחס לברלין, וביחוד ראוי להשיא עליו את החלק המסיים את הציטטה הנ"ל: צניעותו של ברלין אף היא מן המפורסמות, ובכל זאת אין איש מבני דורו או הדור, כאמור, שלא יקדיש עמודים רבים יותר לזכרונותיו לברלין וביחוד ברלין המדבר, הסוקרטס של ימינו. וכך מדמה אותו הפילוסוף א.יר, ידידו הותיק, בזכרונותיו הפותקים ("חלק של חיים") למסאי הפוליטי הגדול של המאה השמונה-עשרה, אדמונד ברק. הקרוב לברלין מבחינות אחרות (שמו חוזר לרוב במסות הספר שלפנינו) שעליו אמר הדוקטור ג'ונסון, כי גם בעת שנתקלת בו במקרה ברחוב, כבעוד של שהיים מבים אתך יחד עמו מן הדרך לאיזו פינה נידחת, ולא תוכל להחליף אלא משפטים בודדים עם האיש המקרי לצרה, תוכל להבחין כי לפניך איש גדול. ברק, הדוקטור ג'ונסון עצמו – אלה דיוקנים והשוואות העולים מאליהם על הדעת בקשר לברלין. בקיצור: הוא ה-SAGE של ימינו, החכם הכולל שעניין הזבנה זקוקה לו, השפקן ובן מה, לאחר שנתגלה לה אין היא עוד בודקת בציציותיו: הוא סמל במעט יותר מאשר ממשות. ומכל הכל – טוב שיש עוד סמל כזה, טוב שיש עוד נודעת כ"SAGE" מיתולוגי שכזה. והאמריקאי הצעיר (משום מה אני בטוח שהוא צעיר) הבא לפרוך בצורך כזה, מגלה יותר על תרבותו ועל עצמו מאשר על מושא התקפתו. האמריקאים הללו לעולם לא יבינו עד כמה חשוב הוא הצורך ב"פרות קדושות"! ועם זאת מתעוררת המחשבה: שאולי טוב שלא יבינו... כל העסק הזה הוא דיאלקטי למהדרין.

אירוניה מיוחדת מקבל המעמד הזה של ברלין לנוכח המסות הכלולות בכרך שהונח לאחרונה לפני הקורא העברי, "נגד הזרם", והוא המהותי והחשוב בלי ספק בכל ארבעת הקבצים של ברלין; הוא כולל את עיקרו ומיטבו. אלא אם כן נאמר שכמה מן המסות על הגים רוסיים הם מיטבו, ולטעמי יש לצרף לכך את המאמר שלו על ההיסטוריון לואיס נמיר, המצוי ב"זכרונות אישיים". כך או כך, האירוניה היא בכך שמסות הכרך הזה, בעצם כולן, לרבות אלה המעטות שאינן עוסקות באישים מסויימים, מוקדשות לדמויות בודדות בזמנן, מודחות ושוליות לגמרי בעיני בני-זמנן, שרק מקץ שנים רבות לאחר מותם התגלתה חשיבותן העקרונית, התגלה שהן היו המקור הגדול של האידיאות הגנוזות – הם ולאו דווקא האישים המהוללים בתקופותיהם, אלה הפרות הקדושות של זמנן. אמנם יש להעיר שתאור זה אינו הולם את הרצן, אך ברלין נוטה להבליט קווים באישיותו של הרצן המשייכים אותו לחבורה החביבה עליו של הגים שוליים לכאורה ונידחים שבאלה – ויקו, האמאן, סורל משה הס ועוד. גם אין זה תאור הולם את ורדי – נושא של אחת המסות היפות ביותר בכרך, המוכיחה לנו (בעקיפין כמובן) שברלין היה בתחילת דרכו מבקר מוסיקה, ובהמשכה היה לזמן מה מנהל בית-אופרה – ורדי שהיה כה נערץ ומקובל כבר בזמנו. אך ברלין מכליל גם כאן דווקא את הביקורת על ורדי ("ההתקפות על ורדי הן מן המפורסמות"). בקצרה, אין כל ספק – ביחוד מתוך מסות הכרך הזה – שאהדתו של ברלין נתונה לאישים נידחים שבאלה, עצמאים וחלוציים, שהתנגדו נגד הזרם המרכזי של הגות-זמנם, ומקץ זמן רב התגלו כנביאי-אמת וכחוזי-אמת.

אולי הדמות העיקרית בגלריה זו היא דמותו של ג'יאמבטיסטה ויקו, הפילוסוף הנפוליטני בן ראשית המאה השמונה-עשרה, שאיזכור דמותו ותורתו חוזר ומופיע ברוב מסות הספר. גם אלה שאינן מוקדשות לו בלבד – ושתי מסות מוקדשות להיבטים של הגות ויקו. בספר שלם שהקדיש ברלין לויקו (ולהוגה הגרמני הרדר אשר לו קורת-דמיון לויקו) הוא כינה את ההוגה האיטלקי "המקור הלא-מוכר הגדול ביותר של אידיאות במשך מאתיים השנים האחרונות" (לא-מוכר מלשון הכרה כ...). ברלין רואה בו, בלי ספק בצדק, את המקור הגדול, אם גם הזדוני, של הרומנטיקה האירופית (בצד גרמנים אחרים), את מנהגו הסמוי זמן רב מן העין של אותו "מרד רומנטי" שהיתה לו השפעה מכריעה על עולמנו" המחבר בפסוק האחרון של המסה "לאומיות" הנותמת את קובץ המסות הזה. ויקו, בעל הספר "המדע החדש" (1725), זכה להכרה רק במאה התשע-עשרה, רק בשעה שקרא בו מישלה, ההיסטוריון הצרפתי ש"גילה" אותו לעולם הרחב. גם כך אין שמו של ויקו מוכר דיו ועוד פחות מוכרות עבודותיו, גם בזמננו, כאשר כל ההיסטוריונים של האידיאות מתוודעים אליו. לא מעט בזכות מסותיו של ברלין על אודותיו. בודאי בגלל ההוגה המפורשכת אין שמו מוכר כשמם של הובס או הולבאך שויקו עולה עליהם בחשיבותו. הוכחה קטנה ושולית לכך היא שדבר מפרי-עטו של ויקו לא ראה אור בעברית, ואיני יודע אם מישהו מתכנן בכלל לתרגם את "המדע החדש" לעברית. הרי זה לא פחות חמור מאשר אילו חסרנו את כתבי וולטר או דידרו בעברית – ובעיני ברלין אפשר שזה ייראה אפילו הרבה יותר חמור: (אף על פי שברלין הוא גם בעל האנתולוגיה "תקופת ההשכלה" שבה מופיעים כתבי ההגים הללו, המוכרים יותר). אל המקור הראשון של הגות ויקו, בסופו של דבר, מביא ברלין תופעות כמו "הפירוד בין מדעי-הטבע למדעי-הרוח" (שם ונושא אחת המסות), את האנטי-אוטופיזם (במסה "ויקו ואידיאל ההשכלה"), ובסופו של דבר – גם הוא רואה את מקורה של הגות הרעיון הלאומי, אף שבמסה על הלאומיות שבכרך זה אין הוא עוסק בויקו דווקא אלא בהגים הרומנטיים הגרמניים, שבכתביהם מצויה המאטריצה הישירה של הרעיון הלאומי.

ישעיהו ברלין מקדיש את רוב מסותיו לאנשים שהעזו לקרוא תיגר על אידיאל ההשכלה האחדותי, המוניסטי, שבסופו של דבר הוא מאבן, ובמושגים של ימינו — טוטאליטארי. המורדים בטוטאליטאריות זו — אלה הם גיבוריו של ברלין.

למרות הגיוון התימטי הרב של מסות הספר הזה, דומה שעובר בו רעיון אב אחד המקנה לו אחדות לא-צפויה, עד שאתה מתפתה ליחס לברלין, במסמים צבועים יותר, כמובן, את מה שטען הוא לגבי טולסטוי, כאשר דימה אותו ל"שועל" החושב שהוא "קיפוד" – כלומר: לפלורליסט החושב את עצמו למוניסט – אלא רק להיפך. כלומר, ברלין, כמחבר המסות של "נגד הזרם", הוא מוניסט החושב את עצמו לפלורליסט. ושוב, [illegible] הזה. מקנה לספר הסמך והאיקשר הקבוע, בזכותו של הפלורליזם ("ויקו [illegible]") הגרמנית זוכים להערצתו של ברלין על שום שיצאו חוצץ כנגד אידיאל ההשכלה הרוח של המאה הי"ח. את האידיאל הזה מגדיר ברלין חזור-והגדר בספר, וכך למשל, בבהירות מיוחדת, באחד העמודים האחרונים של המסה "הלאומיות": "האידיאל של מערכת עולמית אחדותית, מאורגנת מדעית, שהתבונה מכוונת אותה – זה היה לב תכניתה של ההשכלה" (עמ' 462). ברלין מקדיש את רוב מסותיו לאישים שהעזו לקרוא תיגר על אידיאל ההשכלה הזה – אידיאל אחדותי, מוניסטי, לכאורה ראציונלי בתכלית ובסופו של דבר מאבן ואפילו מכוער, ובמושג אופנתי: טוטאליסארי. המורדים על הטוטאליטאריות הזאת – אפילו קודם היות המושג – הם גיבוריו של ברלין.

וכך מסת-הפתיחה של הקובץ קרויה "ההשכלה שכנגד" המתוארים בה אותם הגים, שעוד בזמן האף קודם להוגי ההשכלה הגדולים (וולטר, קאנט, טענו בזכות הפלורליזם, הרבגוניות, יחודה של כל עם והמזגת השונה של כל תרבות, טענו בזכות האינדיווידואלי והחד-פעמי. אלה היו, מלבד ויקו, זה האב הגדול של האנתרופולוגיה, והגים גרמניים בעיקר שהתקוממו על הדומיננטיות הצרפתית השכלתנית בתחום הרוח במאה הי"ח. היו אלה אישים כהרדר, ואף קיצוניים מהרדר: האמאן, "הרב-מג הצפוני", ידיד-נעוריו של קאנט, שהיה הראשון כמדומה שהטיח – אמנם במשתמע בלבד – בפילוסוף מקניגסברג את אשמת הטוטאליטריות (כיום אופנתי הוא להטיח בו אשם כזה, ויש התולים בו אף את האחריות הרעיונית לפשעי הנאציזם) עוד קודם היות המושג. והיו עוד הגים שברלין מכיר ומתאר: ביניהם גם צרפתים, מאנשי השוללים המרדניים של התקופה, דוגמת דה-מסטר ובונאל. אלה אבות הרעיון הלאומי הקיצוני, שברלין אינו נמנע מלגנות את שגיונותיהם, אך גם כך ברור שהוא הוגה להם הערצה מסויימת, על העזתם ומרדנותם באידיאל ההשכלה האחדותי, המוניסטי, המאבן.

דוגמה מיוחדת במינה, ופאראדוכסלית לגמרי למראית-עין, של מרדן שכזה באידיאל-ההשכלה רואה ברלין ב...מונטסקייה, לו מוקדשת אחת המסות הארוכות בקובץ. הרי הכל יודעים שמונטסקייה הוא אחד מאבות ההשכלה, אחד מראשיה אלא שברלין מדגיש דווקא את העמימות המסויימת שנמצאה בין ראשי ההשכלה, דוגמת וולטר והיום, ובין הגותו של מונטסקייה שאותו מתארת מסתו כאמפיריקן זהיר, הוגה המתנגד לפתרונות אוניברסליים ומוחלטים, בקיצור – ניגודם של כל אותם "פשטנים נוראים" הבונים את מבניהם תמיד על צוק אחד, על רעיון אחדותי גדול אחד, קיפודי שכזה. "אין מונטסקייה הוגה דעות הדבק באיזה עיקרון אחד-יחיד... לא מוניסט הוא אלא פלוראליסט" (עמ' 238). הצב במקום שמו של מונטסקייה כל שם המופיע בקובץ, והוא שם של אחד מגיבוריו האינטלקטואליים של ברלין, ותקבל את נוסחת-היסוד של כל המסות הללו ועם כל הרבגוניות של הביוגרפיות הקריירות שלהם, שברלין מיטיב לתארן, ההגים השונים הללו – ויקו, מונטסקייה, האמן, הרצן, דה-מסטר לבסוף – מתמרים משהו זה לזה, מקבלים פרצוף אחד כביכול: קיפוד, שועל, פרה קדושה?

ושוב, מעניינת ביותר היא האפולוגיה שנושא ברלין על השנוי-במחלוקת שבין כל ההגים הפוליטיים, הוא בעל "הנסיך", ניקולא מקיאוולי. גם אותו מוצא ברלין לשבח על דבקותו ב"פנטסיה", ב"הבחנה בזכות דמיון" (עמ' 180), בנטייתו לפלורליזם התגברותו הסובלנית (או אף הלא-סובלנית) לסתירות. האפולוגיה הזאת על מקיאוולי היא מן הבעייתיות שבמסותיו של ברלין, ומבחינת הטקטיקה שלה גם אחת המזהירות שבהן. את מסקנותיה, עם זאת, ראוי לקבל עם "קורט של מלח".

לאמנם אפשר להביא, בסופו של דבר, את כל מסותיו בעלי התמטיקה המגוונת כל כך של ברלין לכלל העיקרון שהתפרסם בזכות המשל הזואולוגי שלו שנדרש לו במסתו על טולסטוי. "הקיפוד והשועל" זהו בודאי המשפט הזכור ביותר של ברלין, המשפט השאול מיצירת משורר יווני קדום, האומר ש"השועל יודע הרבה דברים, אך הקיפוד יודע דבר אחד גדול". ברלין הוא מהללם של השועלים הפלורליסטים – והוא מזהיר מפני הקיפודים – אלה הדבקים בפתרון אחד לכל הבעיות, הדבקים באידיאל אחדותי אחד, באוטופיה של האחדות והאחווה השלמה של כל המין האנושי. אלא שעד כדי כך חוזרת ונשנית, עד לתהשה, אידיאה זו של חשיבות הפלורליזם ודלות המוניזם, עד שהיא עצמה נהפכת ל"אידיאה פיקס", וברלין עצמו מתגלה כפלורליסט מוניסטי כביכול, קיפוד שועלי – היה דיאלקטית כמעט מעבר לגבולות ה"פנטסיה".

ואולם, יש להדגיש, אחדות זו היא בעיקר, מאחורי הגיוון הרב של המסות הללו, העוסקות בעולמות רבים ובאישים שונים ורחוקים זה מזה. כשר עריכת האנאלוגיות הוא מכשרים הבולטים של ברלין, ואפשר שבשום מקום אין הוא בולט יותר מאשר במסה "בנימין דיזראלי, קארל מארכס וחיפוש הזהות". ועוד בהמשך ל"שיר הלל" הכרחי שכזה לברלין צריך לציין שהוא אמן הציטטה. ואולי הטובה בציטטות שלו, שלא בכדי היא חוזרת ומופיעה בכמה מסות, היא דווקא מקאנט – אחד מבעליה הגדולים של חוכמת-ההשכלה הבוזה, חוכמת המגיות. קאנט הוא דווקא זה שאמר, וברלין מדגיש זאת לזכותו, ש"מן העץ העקום של האנושות לעולם לא ייתכן לעשות דבר ישר". הרי את קאנט "ספק אם אפשר להאשים בנטיות לאי-רציונליות", כניסוחו האופייני של ברלין – שהוא כמובן גם אמן ה"אנדרסטייטמנט". גם לקאנט יש כמה צדדים חיוביים, כמו לכל אדם.

הספר "נגד הזרם" תורגם, בדומה לספר הקודם בסדרת כתבי ברלין, בידי אהרן אמיר. התרגום, כצפוי, תקני ונוח לקריאה. בכל זאת יש בספר העברי בעיה אחת: הטעויות הרבות במעתק של שמות לועזיים שהספר הזה גדוש בהם במיוחד. שמו של ההוגה הריאקציוני המזהיר ז'וזף דה מסטר, המופיע עשרות פעמים לאורך הספר כולו, מועתק לעברית כ"דה מסר" – לכאורה הקרי המקובל של המלה הצרפתית, אלא שאין להבליע במקרה מיוחד זה את ה"אס" של המקור. ועוד: שם המתרגם האנגלי של "הרעיונות על האלימות" מאת ז'ורז' סורל ניתן בשגיאה הן במעתק העברי והן בלועזית המובאות במקרה זה (חשבתי שנפלה טעות דפוס במקור, כביקתי – ולא היא: השם הוא ת.א. יולם (ולא "הלם" בעברית, וצריך להיות HULME בלועזית), אם כבר מביאים אותה. גם את שמו של האציל רדכי ניקד מישהו (המתרגם או העורך) וניקד בטעות: פתח צריך תחת ה"דלת" ולא סגול! במקרה זה אין הקרי והכתיב שווים, כאשר יקרה לעיתים במלים ואף בשמות אנגליים. אלו הן דוגמאות בודדות העולות ברגע זה בזכרוני לתופעה רווחת בספר שאותה יש להוקיע, בהיותה בבחינת מכשול בפני עוורים. הרי כה רבים ובתוכם גם שדרני רדיו וטלוויזיה, טועים אצלנו בהיגוי שמות לועזיים. ספר דוגמת "נגד הזרם" צריך לעזור בעקירת הרעה הזאת ולא בהעמקתה.

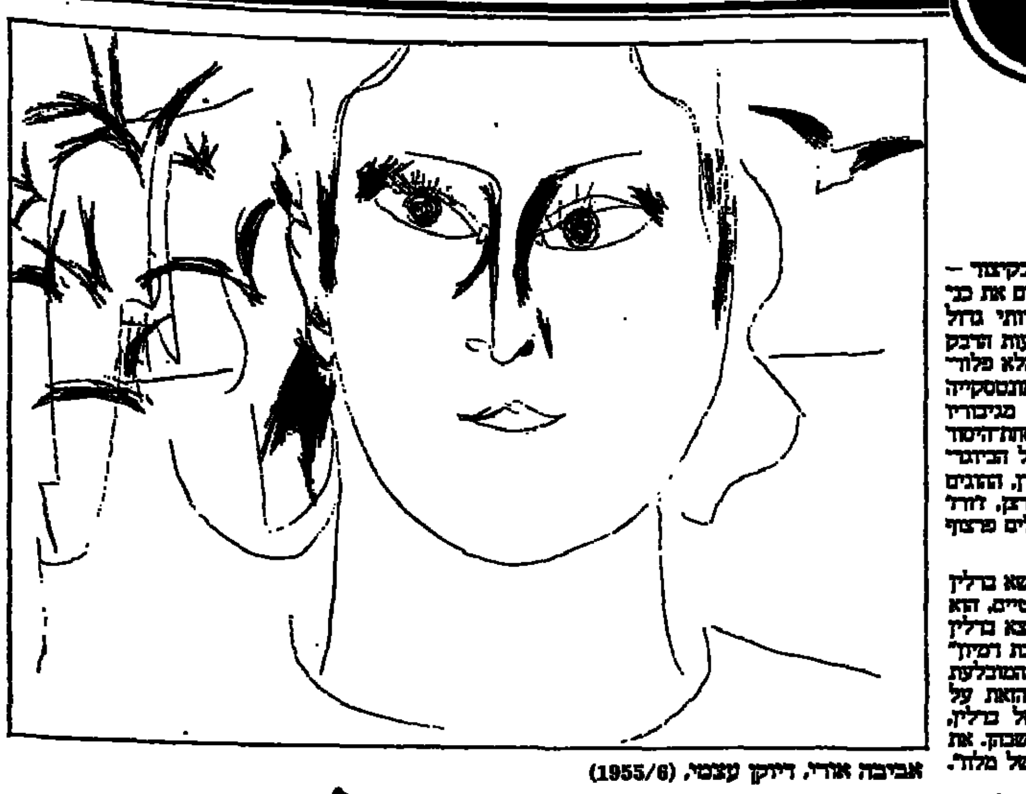

אביבה אורי, דיוקן עצמי, (1955/6)

מן האדם אל הנוף

★ אנה טיכו, מבמט: אלישבע כהן
★ אביבה אורי. מבמט: דורית לוויטה
הוצ' כתר, הקיבוץ המאוחד והמועצה לתרבות ולאמנות, 1986

מאת נסים מבורך

הפורטפוליוס הקטנים של שני פירסומים חדשים אלה, המהווים חלק מסידרה, מרגישים, מצד אחד, את האופי המופגם של אותו חלק מן העבודות המודפסות, שאמנם מצויירות באופי כזה, אך מצד שני הם פוגמים, לגבי העבודות האחרות, בהתרשמות הנכונה, כמו באותם ספקי-רישומים-ספקי-תמונות של אנה טיכו, אשר פורשים יריעות-נוף הנבקות עולם בפני הצופה, ומיזעורן הקיצוני חוטא להן.

עם זאת מעניקים שני הסיפרונים האלה למעיין בהם מידע חשוב באשר להתפתחותן של האמניות, אשר להן הם מוקדשים.

הפירסום המוקדש לאנה טיכו מיטיב להבליט את נטישתה ההדרגתית את דמות-האדם לטובת הנוף הדומם. נטישה זו העלתה אותה במישור של ציור קדי-אקטי, מתפעם מעט יותר מן המידה הרצויה, אל פסגות גבוהות מאוד של הביטוי האמנותי.

גם אצל אביבה אורי בולט המעבר מציורן של דמויות-אדם, מעודנות ביותר, לתחום אחר. ברם, לא לנופים, כאנה טיכו, היא עברה, אלא למערכות מופשטות של סמלים וסימנים, שרטוט מעמידה אותה בשורה הראשונה של אמני-ישראל.

הטכסטים הנילווים לפירסומים אלה שונים זה מזה באופיים. זה של אלישבע כהן הוא בעל אופי תיאורי ונאמן לתכליתו, בעוד שזה של דורית לוויטה מתאמץ להיות מדעי, ובמידה מסויימת הוא מותיר רושם כי עבודתה של אביבה אורי משרתת את הכותבת לא פחות מאשר המצב ההפוך, המוצהר.

יצויין, לסיכום, כי הרף מעריכים המוגבלים משקפים שני סיפרונים אלה, בצורה טובה למדי, שתי מסכתות יצירתיות ייחודיות.

צילומים קפואים

מאת אהוד בן עזר

לילה על העיר
מאת ראובן מירן
ספריית תרמיל, בעריכת ישראל הר
משרד הבטחון, הוצאה לאור ת"א 134 עמ'

"לילה על העיר", ספרו החדש של ראובן מירן, הוא רומאן "דחוס" בשני מובנים, בכמותו, 134 עמודים מודפסים בריווח ורובם שורות קצרות, וכן בסגנונו, המזכיר במעט את סגנון כתיבתו של בן-מושבתו, כפר-סבא, המבוגר ממנו בשנים אחדות, ישעיהו קורן, בספרו "לוויה בצהריים"; ואולי לתחושת הדמיון בסגנון מוסיפה העובדה שחלק מן הנופים, האווירות, המתוארים בספרו של מירן, מוכרים לנו מספרו של קורן; ואולם לדמיון הזה יש אולי סיבה נוספת, והיא השפעה של המינגויי על כתיבתם. מירן מגדיר זאת, במבואה על העטיפה מאחור: "היאליזם – מכיוון שמילה זו קיימת – הוא האמנות הפשוטה לסיפור, החסכנית באמצעים, האלגנטית הגבוהה ביותר." דבריו אלה של מירן טובים לכל מעשה אמנות, כפי שהגדירה זאת בשעתה פיגשה האחוזה, בספרה "על הפעילות המתבוננת" – "אלגנטיות של הפיתרון", באמצעים החסכניים ביותר, ללא גודש מיותר. בנקודה זו משיקה האסתטיקה למדעים המדוייקים.

לנוכח הגודש הסגנוני, הנפוח, השולט עד היום בתחלות רחבות של הספרות העברית העכשווית, כאילו תקופת ההשכלה עודנה נמשכת; כאשר הקוראים המסכנים שמחים לא פעם לשבח יופיים של דפים ובלבד שלא יהא עליהם לומר שהיצירה כולה שיעממה אותם (קוראינו תמיד בטוחים שהאשמה בהם, לא בספר) – יש ודאי חידוש מרענן בהתעקשות האסכולה ה"כפר-סבאית" שלנו לכתוב סיפורים רזים, כאילו בלי אפקטים ספרותיים, תוך נאמנות לזוטות ההתרחשות, והצורה כמעט מודולארית; היינו, שהקורא, המקבל פרטים-פרטים של התרחשויות ונופים, בצורה מרומזת תשבצית לעיתים, ישתף עצמו בהרכבת העלילה, תוך פיענוחה, וישווה את התאים האפורים שלו בהשלמת כוונותיו של המספר, אשר מתוך חומרה נזירית לא פנו להסברת המניעים הנפשיים ולמיתוסים אחרים של סיבה-ומסובב, אלא הסתפקו בתיאור נטו, כאילו אין המספר יכול להביא בספרו יותר ממה שהוא רואה לנגד עיניו.

ואולם, בפשטות הנזירית, הקיצונית, טמונה סכנה של הגזמה, לא פחות מאשר בסגנון הדשן, הנפוח, של העברית הספרותית. היעדר הגיבורות עדיין איננו מבטיח חג אמיתי לקורא. מידה מסויימת של פיקנטריה, של רשנות, של הפתעה, של פנימיות אמינה, מרתקת – הם הכרח כל יגונה לסיפור טוב, ובהיעדרם – חוגג היובש, אחיה הצנום של המליצה.

במרכז סיפורו של מירן עומדים שניים-שלושה גיבורים, בישראל שלאחרי 1956, שכל-כולה עומדת עדיין בסימן ישראל שלאחר מלחמת 48'. הנגבי, לוחם ותיק, מ"שועלי שמשון" בנגב, אשר חשבון לא גמור לו עם המציאות הישראלית וביחוד עם אחד מחבריו, צירקין, שעשה ממנהיגי המדינה. כספי וסוגל, צעירים ממנו בעשרים שנה, הם בתחילת שנות העשרים לחייהם, מושפעים זה מזה ושניהם ממנו. ומגיעים להקמתו של מעין תא מחתרתי, שפעילותו מסתיימת בנסיון התנקשות של סוגל בצירקין. ההיגיון האסתטי של הסיפור מושך אותו לכמה קצוות נוספים, הנראים מבטיחים, מסקרנים, מעוררי מתח וציפיה, אך מתברר שאינם אלא חלק מן הסגנון האובסרוואטיבי, הראייתי, של המספר. בתחילה זה מעורר עניין, כמו בסיפור בלשי, האכן יש יסודות בלשיים לסיפור, אך בהמשך זה מתגלגל למאניירויזם, משום שכוונתו של מירן לא היתה לכתוב סיפור-מתח "רגיל" אלא ספרות יפה, "גבוהה" יותר. וכך, למרות צנימותו של הרומאן, יש בו לא מעט קטעים הנראים מיותרים בקריאה ראשונה, ונותרים כאלה גם בקריאה שנייה, לאחר שנפתרה, כביכול, "תעלומת" הסיפור, ואתה שופט אותם על פי ההיגיון האסתטי של הסיפור השלם.

קשה לדבר על חדות התיאור האופיין ברומאן "זהר כליכך, ואולם פאראדוכס זה קיים לאורך כל הסיפור, והוא חלק מעקביותו. מצד אחד המספר כאילו בז לתיאורים הרגילים, הפסיכולוגיסטיים האפורים, ומבטיח לעסוק רק בחשוב-באמת, בעניין; ומצד שני, מתוך תפיסה מעוותת-מעט של מה "החשוב באמת" בסיפורת – הוא נסחף אחר תיאורים, קצרים אמנם, של פעילויות, שיחות, מצבים, חפצים, נופים, כאילו "בעין המצלמה", וככה זה נראה: קר. לא מדבר ללב. לא סרט זה. אלא סדרת צילומים קפואים.

נוסף לכך, מתברר, בסוף הסיפור, כי אכן ישנה "סיבה" לירידות הנישנה, הבפייתית, שחש הנגבי כלפי צירקין, ודווקא "הסבר" זה, באנאלי-למדי, על רקע חילוץ פצועים מקרב בנגב, בתש"ח, משמיט את היומרה לפשטות שבשמה כתוב הסיפור בחסכנות, ברמזים וביובש, כאילו הסיפור אכן חותר אל עבר משמעות הרבה יותר נעלמה, מורכבת ומרתקת.

סגולותיו של מירן כמספר רבות הן, נקיונו מבטיחו מפני זיוף כלפי-מעלה, לספרות ה"גבוהה". אילו היה משתחרר מעט מן האובססיה של הפשטות-היתירה, ומניח לגיבוריו לחיות, להשתולל – מעבר לצין הדאיים יותר, בנזקים בוגרים בירכון.

ענן של אבק ואגדה

(ניסיון לקריאה אחרת בספרו של יהושע קנז "התגנבות יהודים")

מאת נילי מירסקי

נדמה לי שזה שנים לא הופיע אצלנו ספר, שהביקורת המקצועית גילתה כלפיו קוצר-רוח מבצר כל-כך כמו ספרו של יהושע קנז "התגנבות יהודים". אין כוונתי לציונים שחלקה הביקורת לספר – לא לשבחים (המפקפקים ברובם) שזכה בהם ולא לביקורת החריפה למדי שנמתחה עליו. כוונתי לכישלון התמוה שנכשלו המבקרים בעצם "הבנת הנקרא". כל הביקורות שנזדמן לי לקרוא טיפלו בסבל שעל-פני השטח – סידורים בצבא, "ניפוץ המיתוס הצה"לי" תיאורי "חברה בהתגבשותה", "מדינה בראשית דרכה", "מתחים עדתיים" ועוד כיוצא באלה עניינים – והתעלמו מן העיקר, מן המרקם הפנימי העדין והמסובך של היצירה. הייתי רוצה להצביע כאן, בקיצור הדרך-ריפרוף בלבד, על המרקם הזה, אשר אותם תבנים חברתיים שהעסיקו כל-כך את הביקורת אינם משמשים לו אלא כמין חומים לאריגתו. ואולי כדאי לומר כבר כאן, שתבנית הפנימית של "התגנבות יהודים" מעוגנת כולה, כך נראה לי, באיזו תחושת-עולם דתית (לאו דווקא יהודית), ובחלק מן המושגים והתמונות שקנז נזקק להם אף ניכרת, כמדומה, השפעה נוצרית, המפקיעה את האירועים ואת ההתרחשויות מתמימותם החומית הגולמית, ומשווה להם איזה מימד נוסף, שאקרא לו כאן, לשם הקיצור, "מטאפיסי".

רוב חומרי-המציאות של "התגנבות יהודים" מאורגנים סביב שני מוקדים מקוטבים, שהמתח ביניהם הוא נשמת-אפה של היצירה: קללה וטומאה מזה, חסד וטהרה מזה. קבוצת הטירונים גיבורי הספר מתוארת שוב ושוב במונחים של חולי, נגע, טומאה, כיעור, בזיון, עליבות, השפלה, חרפה וכו', והקללה הרובצת עליהם היא כפולה: גם מעצם היותם במעמד של טירונים (כמו, למשל, בעמ' 173, שם מתוארת קבוצה חדשה של טירונים "כאילו...היה בהוויתם איזה איום חרש, איזו השפלה שכמוה עוד לא ידענו. הם אסורים במגע ובקרבה, כת של טמאים שבאה לנגוע אותנו במה שזה ימים כה רבים והיסורים כה גדולים אנו מתאמצים להיטהר ממנו"), וגם מפאת היותם, בנוסף לזה, בעלי כושר גופני לקוי ("משהו חולה אכן ברף מולד של הצרות", עמ' 47), כלומר נחותים אפילו מיתר עמיתיהם הטירונים. מה שמובלט יפה בניגוד המסודר ההגיגי במגרש המיסדרים: "נתפסנו באיזו קללה מבועתת, חולה, וקלוננו נתגלה בתוך כל היופי המרגש המלכך הזה" (עמ' 71).

מול ההוויה הכעורה והנגועה הזאת עומד איזה עולם של טוהר, של ברכה ושל חסד, שנפש ה"מקוללים" יוצאת אליה, והוא גם מתגלה אליהם לעיתים בצורות שונות, מרומזות ומוצפנות, "כמו בשידור סודי" (עמ' 128), מתוך איזה "קשר סתרי עם עולם הסימנים" (עמ' 79). ה"סימנים" האלה, שבאמצעותם כמו פורצת הוויית-החסד, אל תוך העולם הגשמי המיוסר, קשורים על-פי רוב בהוויית היופי – אם אלה יופיים של צלילי המוסיקה, כמו בשעה שמפנינתו של יוסי רסלר המנגן בגיטרה עולה אותו "ניגול אור סמוי ומיוחד" האופף את החבורה כ"חומה של חסד", ו"על רקע האקורדים מלאי הרוך והעצבות שודמו כהבטחה לאין-סוף" מתמלא המספר "תחושת היופי, והוא, לארמוזולות, בבריכה שאינני ראוי לה" (עמ' 92), ואם זו הופעתה של עפרה הפר"סית, המתגלה שוב ושוב לעיני הטירונים אפופה יופי שלא מן העולם הזה, פעם כ"אלת ציד קדמונית" (78) ופעם "כמו ברות של אור פנימי, צונן, האור האמיתי של החלומות... פושטת את זרועותיה אל-על, כמו בתורה אל איזה אלוהות נסתרת, מתמכרת לגועגיותה הנפלאה, הצחה, הטהורה, המובטחת מכל מגע" (עמ' 269).

ועם זאת, אחד הדברים הנפלאים ב"התגנבות יהודים" הוא רגישותו של המחבר לדו-המשמעות הכרוכה

קנז: תחושת-עולם דתית

בתמורה ב"התפרצויות" אלה של המימד ה"מטאפיסי" לתוך הוויית הקיום הגשמי: אותם הרגעים הנשגבים של יופי לעולם אינם מופיעים בספר בטהרתם, אלא הם מעורבבים תמיד, בכוונת-מכוון, בכל מיני חומרים "נחותים". כך, למשל, דווקא אותו יוסי רסלר, המפיק את צלילי המוסיקה המפעימים את לב המספר "כמין התגלות" (עמ' 136), דווקא הוא נמנה עם הטיפוסים היותר דוחים בספר, ביהירותו ובהתנשאותו המתרברבת; וכך דווקא אותה פר"סית חלומית, עפרה, כשהיא פותחת סוף-סוף את פיה לקראת סוף היצירה, מתגלה כבעלת קול "הוליל הצורם" כמו של "תרנגולת וקנה ועצקשנית" (עמ' 551).

דוגמאות שהבאתי כאן הן מקריות למדי, ולא נועדו אלא להתוות בקוים כלליים את התבנית היסודית שהספר מושתת עליה, לדעתי. לאמיתו של דבר מתלכדים סביב שני הקטבים הנ"ל, בהרבה ואריאציות שונות ומגוונות מאוד, כמעט כל חומרי-המציאות הכלולים ב"התגנבות יהודים", הן בפרקים שעלילתם מתרחשת בתחומי בה"ד 4, והן בפרקים המתארים את הטירונים בעת חופשתם, איש-איש בסביבתו הטבעית – פרקים שנראו לרוב המבקרים כחורגים באורח לא-מובן ממסגרתה ה"טבעית" של היצירה, אך הם מיטיבים להתלכד, כך נראה לי, במסגרת תבנית-היסוד הזאת. ושוב, כדוגמה אחת מני רבות, אזכיר כאן רק את שיטוטו הלילי של אבנר ברחובות ירושלים, שיטוט שכולו טלטול קוטבי בין קוטב ה"טומאה" – המיוצג פה על-ידי הזונה העלובה, המסורפת, ש"יש לה בטח כל מיני מחלות מגעילות" (עמ' 336) – לבין קוטב ה"טהרה", כשנמלט אבנר מפני אותה הזונה ועומד להקשיב, כמתוך "תקוות היטהרות" (עמ' 338), לזמרתן הזכה של הנזירות, שכולה "משפטים ארוכים, ודגוגים, עדינים, מסתוריים" (עמ' 339).

הנזירות אינן מקריות כאן, כשם שלא במקרה מופיע בספר דימוי מוזר למראית-עין כמו "מבכה את הגיטרה המנופצת המוטלת על ברכיו, כמו גוויית הבן על ברכי הבתולה" (עמ' 524) – דימוי הנראה במבט ראשון, לפחות, זר מאוד לעולמם של טירוני בה"ד 4. מצד שני, גם הנזירות וגם הבן על ברכי הבתולה נקל לזהותם כמוטיבים נוצריים מובהקים. מה שאין כן קטעים שלמים בספר, שפיענוחם תלוי, כך נדמה לי, בזיהויים הנכון של מלים ומושגים, הנשארים חתומים בפני מי שאיננו מכיר את הלשון – הנוצרית – שבה נכתבו, ושבלעדיהם גם אין להבין נכונה את מושגי ה"קללה" וה"חסד" כפי שהם מתפקדים ב"התגנבות יהודים". הנה קטע כזה, לדוגמה, המתאר את הטירונים הדחוקים ומיטלטלים בקרון רכבת נוסעת (ההדגשות שלי, נ.מ.):

"הכל התגודדו כשיכורים ונפלו איש על חברו, מחפשים משענת... ובריברבע פנתה הרכבת בעיקול כלשהו, שאף-על-פי שהיה מתון, היה בו כדי לדחוף את העומדים בתוך אל הקיר שמנגד, ובחזרה, אל המקום שאין בו משענת. החלוקה צודקת, אמרתי בלבי, כוח שמוכרח לנו משליט פה את הסדר. כל אחד קיבל את המקום הנכון באחד מבזוריה של התנופה הזאת... המקומות נקבעו מראש" (עמ' 459).

והמשך מעיד על כך המספר, מלבם, להסדר אבנר: "העולם מחולק ככה. יש כאלה שנולדו למצוא את הדרך ולהגיע אל המטרה בלי שום מאמץ... ויש כאלה שלא יוכלו לעולם להתמצא, תמיד ילכו לאיבוד, תמיד בודדו הלאינבונה, כמו שיש כאלה שיגיעו תמיד אל הקיר של הקרון למצוא שם משענת, והאחרים יישארו באמצע בלי אחיזה, ליפול אחד על השני" (עמ' 483).

כל מי שנתמצא מעט בעולם המושגים הנוצרי, יכיר כאן מיד את התורה בדבר שרירותו של החסד האלוהי – חסד שניתן לנבחרים לא בזכות, לא על-פי מה ש"מגיע" להם, אלא סתם כך, בשרירות רצונו של האל – מין אקט אלוהי מסתורי, סמוי ונעלם, שפשרו ובדיקתו נסתרים מעיני בני תמותה. המוטיב הזה חוזר ב"התגנבות יהודים" בעשרות ואריאציות שונות מאוד זו מזה, החל באהבתה של הנבחרת גבאי הזקנה להבה ה"נבחר", אבנר ("אהבתה אותו לא הוציאה אותו זכאי אלא ניתנה כחסד שאין לו שום נגיעה בסיבה האמיתי ובמעשיו... תהום פעורה ביניהם, ורק חוט החסד הזה, השרירותי, המסתורי, מתוח על פיה", עמ' 260), וכלה בדוד הכישרון המוסיקאלי, שהמספר מעיד עליו, כי "יש שהחסד הזה פוקד את הפחות ראויים לו, ואף בכך אין רע" (136).

החסד פוקד את הפחות ראויים לו, ואינו פוקד את הראויים לו. הפרדוקס הזה הוא מעמודי-התווך של "התגנבות יהודים". וכמה שלא יישמע הדבר מוזר, נדמה לי שגם הטרגדיה המרכזית בספר (במידה שאפשר בכלל לדבר כאן על טרגדיה "מרכזית", שהרי גיבור מרכזי אין כאן) – הטרגדיה של אלון, הקיבוצניק האידיאליסט, מלח הארץ, השואף להצטרף ליחידה צבאית נבחרת ושולח יד בנפשו כשנודע לו שנשלח לשרת במשטרה הצבאית – גם הטרגדיה הזאת, יותר משהיא מתפרשת במושגים סוציולוגיים או פסיכולוגיים כלשהם, (כפי שנטתה הביקורת לפרשה), היא מתפרשת במושגי הקיטוב הפרדוכסאלי הזה שבין קללה לבין חסד.

אלון, היחיד בחבורת הטירונים הדבק בכל מאודו באידיאלים כמו טובת הכלל, גבורה, התערבות, מסירות נפש ועוד כיוצא באלה ערכים נעלים, הוא לכאורה הגיבור היותר ראוי וזכאי לחסד – והוא הדוגמה המובהקת לכך, שאין החסד פוקד את הראויים לו. דווקא הוא, המסרב מלכתחילה להימנות עם הנגועים והמקוללים שאל חברתם נקלע, ורואה עצמו, בניגוד לכל היתר, ראוי לשרת ביחידה נבחרת – דווקא הוא נמצא מקולל יותר מכולם. וככל שהוא משתדל וטורח יותר להצטיין, כן מתרבים כישלונותיו, הרודפים אותו בסופו של דבר להתאבדות. אך יותר משהשכנה לעניין זה עצם השתלשלות המאורעות המביאים לטרגדיה של אלון, משמעותית כאן הדרך שבחר לו קנז לספר עליהם. הנה כך, למשל, מהרהר אלון בינו לבינו בסיפורו של הגיבור הנערץ עליו, מאיר הר-ציון:

"לאחר שנודע להר-ציון כי יחידת הקומנדו מתכוננת להעביר אותו אליה, הוא התחיל להתחבב בבסיס הנח"ל במבכנסים קצרים ובסנדלים... סירב לפקודות, זילזל בכל כללי המשמעת. הוא ידע שהוא הולך לשם, שהוא כבר לא עם אלה... הוא הולך אל המקום שלו. מישהו שם חושב עליו, קורא לו לבוא. ובאמת, אחרי זמן קצר מופיע בבסיס שלהם קומנדקר ואריק בתוכו. כל המפקדים בבסיס מתחילים לרעוד. להתרגש, מסדרים סביב אריק. אריק בקושי עונה לשאלות שלהם... הוא לוקח את הר-ציון, והקומנדקר שלהם יוצא משם ביהירה עצומה, משאיר אחריו ענן של אבק ואגדה. האם הכל הוא רק שאלה של אמונה וביטחון עצמי?" (עמ' 439).

השימוש בביטויים כמו "הוא ידע שהוא הולך לשם, שהוא כבר לא עם אלה", "מישהו שם חושב עליו, קורא לו לבוא" או "...משאיר אחריו ענן של אבק ואגדה", הוא המשווה לסיפור הקטן והפשוט הזה איזה מימד מרומז של מסתורין, כאילו פורץ איזה כוח עליון אל תוך בסיס הנח"ל הצנוע, ותוך התעלמות משאר הנוכחים ("כל המפקדים מתחילים לרעוד...אריק בקושי עונה לשאלות שלהם") הוא בוחר לאסוף אליו רק את מי שנמצא ראוי בעיניו לברכתו ולחסדו. את הרושם ה"מטאפיסי" הזה עוד מעצימה השאלה שבסוף הקטע, "האם הכל הוא רק שאלה של אמונה וביטחון עצמי?" – הלוא היא שאלתם הנצחית של המאמינים בגזירה הקדומה (פרה-דסטינאציה, הנרמזת גם בקטע שצוטט לעיל: "יש כאלה שנולדו למצוא את הדרך..." "המקומות נקבעו מראש"), המתייסרים כל ימיהם בשאלה, האם זכו להימנות עם הנבחרים שאור החסד נגה

(הסוף בעמוד ב 7)

העורך: אברהם רמון

שבוע של ספרים
מאת בני ציפר

מקור

מולכו, רומאן
מאת אברהם ב. יהושע
הספרייה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן קריאה הכתר, 1987, 346 ע'

בעידן של בארוק מסיים בספרות העברית ("קופסה שחורה" של עוז מייצג אותו באופן המושלם ביותר, באותה פקעת מפותלת של רשתות הכרוכות זו על גבי זו, כמו בציורי הקיר של "מלאכי" האיטלקיים), ספרו של א.ב. יהושע מפתיע בפשטות הקלאסית שלו, בקטנות לקו הישר: סיפורה של דמות אחת, במשך שנה אחת, בלי שיאים ובלי סטיות, ולמעשה ברור כבר מתחילת הרומאן שמולכו זה, העומד במרכזו, לא יהא מסוגל לבקוע מקליפתו ולעשות דברים לא צפוי בעולם שהתהווה בשבילו. הכל מאפן להתייר "מרובע" להפחיד, תיכף שא.ב. יהושע ביקש לצייר דמות של אדם ממוצע, מהסוג שאוהבים הסטטיסטיקאים: ועיר בונני, אימפוטנט למחצה, שבוי בתרבות מאובנת שהוא אף אינו חש את ניכורו אליה, וריאציה של ק. הקפקאי. בתוספת זו, שמולכו אינו חש אפילו אשם, אינו מחפש דבר, אלא מרוקן, סתמי, בעולם ריקני כמוהו.

תו הייחוד היהודי אולי של מולכו, הוא שמו: מולכו הוא שם משיחיסטי, דמות אבוטית והמגבית בהיסטוריה היהודית, שליבתה את דמיונו של א.א. קבק לרומאן "הב־ירדיה". יש להחשד שיהושע השתמש באסוציאציה ההיראונית של השם לצורך האירוניה: מולכו שלו הוא הישך מוחלט של משיח. זה אדם של הנושא והמגרני. הבהליגודזי (בלי הנפנת של הנוך לויין) עד כדי פריסה לפרוסות קטנטנות כל שייר של מיסטיסיקה בחיים. במות עליו אשתו מורסן, מעסיקה אותו יותר מכל השאלה למי ימכור את התרופות היקרות שלא הספיקה להשתמש בהן. פחות מכל מעסיקות אותו שאלות על המוות, על החיים, על האהבה, על האמנות (אף על פי שהוא צרכן אמנות מושבע).

יהושע צייר דיוקן ישראלי אופייני, מראה שמן הסתם ביקש שנביט בה, וניבהל מעצמנו, בגלל אפרורי יותנו, בגלל מחיקותנו. כמו הומת ברלין (שאליה מגיע מולכו בנסיעתו, ומחפש אחריה בתאווה לא מובנת) אין ברומאן ולא פרצה אחת של גאולה, ולא שיקרית או אשליותית.

שירה

הבריה והחול, שירים
מאת שלום רצבי
הוצאת עקד, 1986, 48 ע'

שלום רצבי כותב את שיריו הרחק מאוד ממה שמבקרים נוהגים לכנות "הזרם המרכזי של השירה הישראלית". בעיניי, זו השירה הזכה, הנדירה, הבנה ביותר הנכתבת כיום בעידן של השירה, שרוב תומכים עמו עוסקים היום בשיאתוון בעיני קהל רחב ככל האפשר, ובקריצה לאופנות, מתוך פחד מבוסס כי מי שאינו "עושה רעש" דינו שיימחק. בתוך ההמולה הזאת, שירתו של רצבי היא אי של שקט, שלא הוקדשה לו עדיין תשומת־הלב הראויה של הביקורת.

שיריו הם פרקי דרשיות קצרים בין אני ואתה, שיחה משום בובריאניים, הם מזכירים דרשיה מיסטי בין מי שמבקש להתפשט מגשמיותו, ממוגבלויותיו וגבולותיו, לבין הווייה גדולה ממנו, שבה הוא מבקש להתמזג. התימה הזאת חוזרת בשירי רצבי מתחילתם, מאז ספרו הראשון ("הבריה והחול" הוא ספרו השביעי), בעיקשות מגננית תמורה, בלי שהניח לעצמו לסטות, ולא לרגע, לתחום הקל של כתיבה־על־חוויות, הנפוצה כל כך. כרבוי המשורות רוהל, זה אולי עולם צר כעולם נמלה, אך גם עשיר ומורכב מאוד, ורצבי ממליא באינספור הווריאציות שהוא חוזר ומוצא למעוזות־הה־סוד הזאת, של הדוחש אחר הנשגב והעל־זמני: העשויה, פרדוקסאלית, תמיד מתמגם ביתים שבי השביה: הבנות השנות, התורים, החלון, התריסים, העצים בחצר.

מפתה להדביק לשירה כזו תוויות של דתיות ודלי גיוזות, וכפי שקורא לכך המ"ל של הספר, איתמר יעה קסס, בשם היומרני "מתנטיהלוגיות". כל הכינויים הללו רק ממעיטים בערכה של רצבי, כמשורר המצליח להוציא מתוכו שירה לירית טהורה, נקיה, במנותק מכל פרובלימטיקה פוליטית או אידיאולוגית. כל השאר הוא מסיכות.

מחזה

שלושה מחזות: אמא קוראז', הנפש הטובה מסצ'ואן, אופרה בגרוש
מאת ברטולד ברכט
תרגם והוסיף אחרית דבר: שמעון זנדבנק
הוצאת עם עובד, 1986, 261 ע'

על פי הסדר הכרונולוגי, יש להתחיל במחזה השלישי ברשימת התרגומים של זנדבנק לברכט: "אופרה בגרוש" נועד לפתוח ב־1928, את התיאטרון הברליבאי המחודש שעל גדת השיפבאוארדאם, ולמרות מכשולים סכניים שלא יתוארו, היה מיד לאחד הבכורה להצלחה הגדולה של ברכט ושל וייל. ההצגה המוסיקאלית מבוססת על "אופרת הקבצנים" של המחזאי האנגלי ג'ון גיי, ברומנם של סויפט ופופ, שהגה את הרעיון המתוכם לכתוב סאטירה על המחזות הפסטוראליים של תקופתו, ולמקם אותה לצורך זה בבית־הכלא של ניו־גייט, על עברייניו, גנביו וזונותיו. מאתיים שנה בדיוק לאחר מכן, מעבד ברכט את הסאטירה לצורכי התקופה: יונתן ירמיה פיצ'ם המנולה, איש עסקים המתפרנס ממסכנותם של הקבצנים, והעם על בתו פולי, המאר־הבת, למורת רוחו, במקי סכינאי, ג'נטלמן־גנגסטר דון ז'ואן. פיצ'ם ואשתו, מכיוון שאינם מסוגלים למנוע את נישואיהם, מחליטים לנצלם לפחות כדי להפוך את בתם לאלמנה עשירה, ומובילים, במעשי מרמה שונים ומשונים את מקי עד חבל התלייה, כדי להושיעו ברגע האחרון בישועה מאורגנת.

מעטים המחזות המשקפים בבהירות שעושה זאת "אופרה בגרוש", את רוח תקופתם. האירוניה הגורה של שנות העשרים, האנטי־סנטימנטליות, מוצאים את בי־טויים במבנה ההצגה, המבוסס להלוטין את מוסכמות הזמן. רק אחר כך יעשה ברכט מדע לאפקטים המהפכניים של כתיבתו, ויסכמם תחת השם "דיסטנציאציה".

"אמא קוראז' וילדיה" הדיראמה האנטי־מלחמתית במחו־זיו של ברכט, נכתב יותר מעשור שנים לאחר מכן. הימים ימי ערב מלחמת העולם השנייה, שברכט, לצורך ה"דיסטנציאציה" מסווה אותם מאחורי רקע היסטורי של מלחמת שלושים השנה. סוחרת־המלחמה, אמא קוראז', ושלושת ילדיה, מסמלים את האנשים הסבורים שאפשר להנות ממלחמה, לחיות מן המוות שהיא זורעת סביבה, אך אינם יודעים, בעיוורונם כי המנצח העיקרי במלחמה הוא מפלצת־המלחמה עצמה, שסופה לכלות את כל הבקרה בדרכה.

ב"הנפש הטובה מסצ'ואן", המאוחר יותר, והכתוב בהשראת שירה מהמזרח הרחוק שתרגם ארתור וולי מתגלה ברכט מרוכך, מאמין באהבה, בטוב־הלב הטבעי של האדם, אם כי בעולמנו, הוא סבור, המחיר שיש לשלם בעבורו גבוה מדי. בהצגה, שלושה אלים יורדים עלי אדמות לחפש "נפש טובה", שהיא מצרך נדיר כל כך. הם מוצאים אותה בדמותה של שן טה הזונה. אך הפרס שהם מעניקים לה על טוב־לבה פוקח את עיניה לראות את העוול שנעשה לה, והיא משנה את פניה ונהפכת אט אט לאכזרית בנשים.

תרגומיו הנפלאים של זנדבנק אינם זקוקים לתשבו־חות, שלושתם תורגמו בשביל "הבימה", על פי הזמנת מנהלו דוד לוין.

מוסיקה

האבדך מווילנא (1850—1816) — אגדה על גאון יהודי מוסיקלי, סיפור ביוגראפי
מאת יואכים יהיכין סטוצ'בסקי
הוצאת אל"ף, 1987, 46 ע'

המוסיקאי היהודי יואכים יהיכין סטוצ'בסקי (1891־1982), מלחין, נגן צ'לו, ידידם של השלישייה הווינאית ארנולד שנברג, אלבאן ברג ואנטון וברן, הקדיש, לאחר עלייתו לארץ ב־1938, את רוב מרצו לפיתוח המוסיקה הישראלית, ולשימור המוסיקה העממית־היהודית של מזרח־אירופה — שממנה גם שאב השראה כמלחין בפני עצמו. סיפורו הביוגראפי למוצא המיתולוגי למוצה על חייו המטלטלים של החזן הווילנאי יואל דוד לבנשטיין, שנכתב ב־1958, הוא מפעל יוצא־דופן בפעילותו הפר־סיקאלית של סטוצ'בסקי. אין ספק שמאחורי סיפורו של החזן, ביקש סטוצ'בסקי לומר אמירה סמויה על טרגדיית־חייו שלו כמוסיקאי שנקרע בין האפשרויות להיטמע במורדה של תקופתו ולהגיע לגדולות, ואף על פי כן בחר בדרך הקטנות, של ההליכה לפרובינציה הארץ־ישראלית, ושל העבודה השחורה על תיעוד העולם היהודי שנעלם.

החזן יואל דוד לבנשטיין הוא ילד־הפלא של וילנה, בעל־קול בוהר עליון, המושך אפילו גויים להיאבק על מקומות בבית הכנסת כדי לשמוע אותו בתפילת כל־נדרי. ביניהם מגיע גם המלחין הפולני סטניסלאב מוניושקו (1872־1819), המתפעל מיכולתו של לבנש־טיין הצעיר, ומחליט לגלות אותו לעולם הרחב. אך אינו משער את ההתנגדות שיתעורר בקרב הקהילה היהודית של וילנה, ה"עוכרת" על מצפונו של לבנש־טיין ומעבירה את פתריו הויסוטיו. ואף על פי כן מוניושקו מנצח, ולבנשטיין יוצא לווארשה וכובש אותה בסערה במרתו, קונה את לב בנות־האצולה, המסי־תבך בפרשת־אהבים שערורייתית, הגורמת שאשתו, שנשארה בווילנה, שורפת את רוב יצירתו המוסיק־אלית. שבור, חוזר לבנשטיין לווילנה, ומסיים את חייו גלמוד ועזירי, על סף הטירוף.

מכל יצירתו האבודה של "האבדך הווילנאי" נותרו לפליטה, משמיעה בלבד, שתיים שלוש מנגינות, שהלקן צירף סטוצ'בסקי לספר.

ארכיאולוגיה

אלים וגיבורים — עלילות כנעניות שנמצאו באוגרית
מאת דוד אמיר
הוצאת בית אוסישקין, מכון אוורי לטבע והיסטוריה, קיבוץ דן, 1987, 243 ע'

ד"ר דוד אמיר, ממייסדי קיבוץ דן שבעמק החולה, הגיע אל חקר הקדמוניות בגיל מאוחר, והפך לאחד המומחים בחקר ספרותה של אוגרית, הלא היא תל ראס־שמרה שבסוריה, שהיתה מרכז תרבותי שמי־מערבי, עיר נמל וכרך קוסמופוליטי, והנזכרת בתעודות קדומות החל מהמאה ה־18 לפני הספירה. אוגרית, שנמחתה מעל פני האדמה, נחשפה במקרה בשנות העשרים של המאה הנוכחית, התגלתה בה בין השאר ספרייה עשירה בין השאר של לוחות כתובים בכתב יתדות אלפביתי, המכילים אפוסים מיתולוגיים כנע־ניים, שהשפיעו ביופיים כיצירות ספרות לעצמן, וב־זיקתם לסיפורי המקרא.

האפוסים של אוגרית תורגמו, סמוך לאחר גילויים, לאנגלית ולצרפתית. דווקא בתרגום לעברית, של־כאורה קרובה כל־כך לשפת אוגרית, הזי עכבות והיסו־סים, הכספו של דבר לא נעשה, עד היום, תרגום מקיף אחד של אפוסי־אוגרית לעברית. הסיבה לכך, מציין דוד אמיר, היתה בעיקר אידאולוגית: הן קאסוטו, שתרגם את מיתוס "האלה ענת" והן רין, שהביא מבחר קטעים מן האפוסים, היו שבויים בגרסה, שהקירבה בין האוגריתית לעברית המקראית כה גדולה, שאין צורך בתרגום־ממש של האפוסים, אלא בשיעתוק של המלים האוגריתיות למלים המקבילות להן במקרא, גם אם התוצר ה"עברי" היה לא־קריא להלוטין.

אמיר נחלץ לכן, לראשונה, להביא את האפוסים של אוגרית לקורא העברי בלשון בריאות, כולל גלוסר עצום, ונספחים, מתוך ראייה שאינה משוחדת באידאו־לוגיית "כנעניות", ואף מתוך התגברות מבוקקת להן. לטענתו, משגה הוא לראות בעלילות האפיות של אוגרית שלב קודם בביכול של שירת העלילה המקראית, והקשר ביניהן רופף מאוד, לדעתו.

אמיר תרגם וביאר את עלילות בעל וענת, עלילת הולדת האלים הנעימים והיפים, נישואי ניכל ואיב, המלך כרת ואגדת אקהת (שתיהן עלילות שאינן סיפור על אלים, אלא עלילה ריאלית על בני אדם), ואגדת האלים הזוללים הסובאים. התרגום, הנספחים והביב־ליוגראפיה מצורפים יחד למפעל רב־חשיבות, בעיקר מפני שהוא מפריך, כאמור, תיאוריות לא בדוקות רוו־חות עד היום בחקר המקרא בישראל בדבר זיקתנו לפגאניים הכנעניים.

כתב־עת

עכשיו — ספרות, אמנות, ביקורת, מס' 51—54
עורכים: גבריאל מוקד, ברוך חפץ
תל־אביב תשמ"ז, 1987, 606 ע'

בירות הופעתו של "עכשיו" משפיעה על שגיו, שנעשה קולוסאלי, ועם התרבות השומן, אבוד כצפוי תוויו האוונגרדיים־מהפכניים. "עכשיו" נהפכה לעוד אלמנך, המכיל פחות או יותר את מה שמכילים חבריו: אותה גלריה מוכרת של משוררים המקובלים על הכל, אותם פרקים־מרומאנים שסופרים יהודים מחלקים בין כתבי־העת כדי להגביר את תפוצת יצירתם. יש אמנם מדור גדול המוקדש ל"פנים חדשות" במיטב המסורת של "עכשיו", ויש חלק פולמוסי־ביקורתי שבו מנסה גבריאל מוקד לנפנף עדיין בדגלים הישנים ולחדש קרבות שנדמו, אך הרושם הכללי הוא של עוד בימה ספרותית, מכובדת בשביל מי שבימות ספרותיות אינן חסרות להם ממילא, ממרדכי גלדמן ועד א.ב. יהושע ומרתי סומק עד אהרן שבתאי.

הרבה מאוד מוקדש כאן לתרגום, בתוך תרגומים ספרדיים מאנגלית, איסלנדית ולטינית, החלוקו הסיבתה־תרגום כגון המיבחר קטנת של שירה רוסית ופולנית. יקשה המצע מלהקיף את כל השפע שב־חוברת, שיש בה גם מסות ומאמרים של טובי חוקרי הספרות. חיפשתי בה איזו פינה של אינטימיות, שאהוב יותר מאחרות, מצאתי אותה בשיר הנפלא של מרינה צבטאייבה, "פתחתי וריד: לבלתי היעצר עוד / לבלתי שחזר עוד החיים נשפים... (תרגם עמינדב דיקמן).

אבק ואגדה

(סוף מעמוד ב 6)

עליהם, אך שמא נגוזה עליהם קללה מכוח אותה שר־ירות־לב אלוהית שאין לעמוד על פשרה.

על השאלה הזאת, ככל שהוא נוגעת לאלון ולסופו הטראגי, עונה קנז תשובה. בדרך שבה הוא מתאר את הכישלון האחרון והקשה מכולם שנכשל בו אלון — אותה ידיית־שווא שהוא יורה בשעת התרגול הלילי ומאבד בכך את עולמו. כישלון טראגי זה נגרם, למרבה הגיחוך, בשל הופעתו של כלב קטן ועלוב המשבש את כל מהלך התרגיל בצורה אבסורדית כל־כך. עד שנדמה כאילו אין הוא אלא שלוחו של הסיטרא־אחרא, שבצ־טוה להכשיל את מי שנגזר עליו להיכשל ממילא. ואמנם, הדברים נאמרים בטקסט במלים מפורשות: "מיד עם הישמע היריה נשא הכלב את רגליו וברח, נבלע בחשכה. חזר אל המקום שממנו בא. סיים את שליחותו" (עמ' 437, ההדגשה שלי, נ.מ.). במלים אחרות: הכול הוא לא "דק שאלה של אמונה וביטחון עצמי", אלא שאלה של קללה או חסד, שלאדם ולא־אמונתו ולמעשיו הטובים או הרעים אין שום השפעה עליהם ועל דרכיהם הנעלמות.

לסיום נראה לי חשוב להדגיש, שכל התכנים ה"מטאפיסיים" האלה שהנתי כאן פה (ועוד רבים שלא דנתי בהם בשל קוצר המצע) אינם מופיעים בספר בצורה אבסטרקטית ואינם כפויים עליו הד כביכול, אלא הם משוקעים בצורה הפשוטה והטבעית ביותר בתוך חומרי החיים היום־יומיים, השגורים והבנאליים־לכאורה, המעוצבים כדפי "התגבבות יחודים" עליפי מיטב המסורת הריאליסטית. הספר כולו הוא בבחינת "עגן של אבק ואגדה" (ה"אגדה" משוקעת כליכולה בתוך ה"אבק") וכזה כוחו וקסמו, שכן באמצעות הצירוף הזה עולה בידי המחבר להעלות באוב ולנסח במלים את המוות והחד־פעמיות, המקסימה, החוזרת, החמקמקה, שנגלמה בה תמצית משמעותה של תקופה בחיי אדם; ואם ניזכר במוטו מתוך "לב המאפליה" של ג'וזף קונראד המתחו את "התגבבות יחידים", הרי זה בדיוק מה שביקש יהושע קנז לעשות.

מעולם הספרות והאמנות

ה"אנטיגונות" של ג'ורג' סטיינר

ג'ורג' סטיינר: ירושה טראגית של תקווה אבודה

אנטיגונה — אשה הקוראת תיגר על הממסד הפוליטי בשמו של אידיאל, כשבגלל מאבקה היא המ־ותת, דמות שנתגלגלה בפרוזנת הדורות למן המיתוס היווני ועד ימינו אלה במספר מדהים של יצירות־ספרות, הקסימה את ההוגה ג'ורג' סטיינר, שחקר את גלגוליה בתרבות והגיע אגב כך למכמה מסקנות מפתיעות.

עם הופעת ספרו "האנטיגונות" (הוצאת "גאלימר") בתרגום צרפתי, ערך עמו כתב־העת הצרפתי "ליר" ראיון מקיף.

בתחילת הראיון מציג עצמו סטיינר כיורשה של מסורת הקרויה בגרמניה "שפראכקריטיק" (ביקורת הלשון), ובכך הוא מקווה להמשיך את עבודתו של ולטר בנימין ואת המוקד שנערך על ידי אסכולת פרנקפורט. "אפשר לומר" אומר סטיינר, "שאני ברוקנים של אותו מרכז־אירופה אשר התמוטט בשואה, ואשר, כך אני מאמין, התיר אחריו עקבות... כולנו ובנו צאצאי פראג, וינה ובודפשט... עולמנו הוא זה של פרויד, ויטגנשטיין, מאהלר, קרל קראוס וקאפקא... מקודנו באותו עולם שבמשבר, באותו חזון אפוקליפטי, שהעמיד בסימן שאלה את אפשרות הדיבור עצמה... אני רואה את תפקידי כזה של האחוך: להאזין לאלה אשר באמצעות הלשון משמ־רים אותה ירושה עצומה וטראגית של תקווה אבודה, הבעת ובעונה אחת גם אומרים לנו איזה דבר על העתיד, על הבעיה של הישרדות התרבות".

סטיינר מאבחן במאה שלנו אובס־סיה כמעט מיסתורית כיחס לתימ־אטיקה של המחזאים היוונים הגדו־לים: הפסיכולוגיה שלנו היא זו של אדיפוס, בעוד הפוליטיקה שלנו מהדהדת באיזכורים מאייסכילוס, סופוקלס, אוריפידס ואפלטון.

"כלום יש איפוא גבול לכוחו של רוח האדם ליצור מיתוסים גדולים?" שאל סטיינר, ותשובתו היא, כי אם נודה שפאוסט הוא נינו של פרומ־תיאוס, נמצא כי רק מיתוס דון חואן הוא חדש ומשולל מקורות עתיקים; בכל השאר, צופן הרגישות שלנו הוא זה של היוונים. במלים אחרות, מדובר בכמה מיתוסי־מפתח, שאנטי־גונה הוא אחד המרכזיים בהם.

אנטיגונה נתפסת אצל סטיינר כדמות האשה המסרבת לקבל את החיים כפי שהם. "יש בכך בעת ובעו־נה אחת קסם רב וגם אימה גדולה", מעיד סטיינר. הוא התעורר לנושא ב־1968, כשנשים צעירות עלו בצרפת על הבאריקדות, בשחזה בנשים אידיות שסרבו לכל פשרה, ולו במחיר המוות, וכשהתפרצה בכל עוזה התנועה הפמיניסטית. כשנודע שהוא עובד על הנושא החל לקבל מרחבי העולם טקסטים. כך, למשל, קיבל אנטיגונה אחת מדרום־אפריקה ואחרת מן המזרח התיכון, ואין זה מקרה, שהרי במשטר טוט־אליטארי השלטונות הם בעלים גם על המתים.

סטיינר טוען, כי המיתוס של אדי־פוס הוא לוקאלי, תופס רק לגבי מערב־אירופה, ואינו אומר מאומה לתרבויות לא־פטריארכליות, שעה שהמיתוס של אנטיגונה הוא אוני־ברסלי, ומתעורר לביטוי מחודש כל אימת שאשה מאבדת אח או אב בקרב.

כשמתבקש סטיינר לציין כמה סופרים שהושפעו מנושא אנטיגונה, הוא מציין את הגל שהוקסם מן הרעיון בדבר אהבה ללא ארוס וייסד את כל הדיאלקטיקה שלו על העובדה שגם קריאון גם אנטיגונה צודקים באותה מידה. החורבן ההדדי שלהם איפשר את התפתחות המדינה. לקראת "אתיקה מסובכת יותר, רבת־דקויות, אשר בה הדיאמה כגון זו לא תחזור על עצמה. אבל גיתה נפגע מפרשנות זו שלא ראתה בקר־יאון עריץ. הבין שכאן מגיחה גרמניה חדשה, ושתרבות הסבורה כי קריאון אינו עריץ הופכת לאיום.

על פי סטיינר, מגלמת אנטיגונה חמישה פאראמטרים של המצב האנושי: הניגודים בין זכר ונקבה, צעיר וזקן, חברה ופרט, חיים ומתים, בני־אדם ואלים. "זה המחזה היחיד שאני מכיר שהצליח לרחוש בנושא אחד את המשתנים הגדולים של ההיסטוריה של האנושות. ומה שמרגש אותי הוא שבזמן האתיאי־סטי שלנו אנו שבים אל המיתוסים שבהם האיום של הטראנסצנדנטי מתייצב לפנינו בכל רגע ורגע. באמריקה הלטינית, בדרום־אפריקה, ברוסיה — שם, במקומות שנוצרת הספרות הגדולה — כלומר במקום של מאבק, קיימים סופרים שבשבי־לם העל־טבעי והטראנסצנדנטי ממלאים תפקיד אדיר. זה מוליכנו אל עולם שבו האלים מצפים במארב, ואשר בו האדם הוא אורח מאוד לא בטוח". זה הרגע, אומר סטיינר, שבו אנטיגונה, עם הדי־אליים הנורא שלה, מתחבטת ללכת אל הלאירלום.

לקראת סוף הראיון נשאל סטיינר ביחס לרומאן שכתב על היטלר וב־תשובתו הוא מקשר בין שני הנושאים: "הספר על היטלר אף הוא ספר על הלשון. קיימים הלוגוס והאנטי־לוגוס כשם שקיימים החומר והאנטי־חומר בפיסיקה המודרנית. אני מאמין כי יש מלים המכוננות את התקווה ואת אפשרות הטראנס־סצנדנציה אצל האדם, מלים המוחי־רות אל החייתיות. ניסיתי להראות כי היטלר יתכן שהיה הרומן של האנטי־חומר. הנה, השיבה אל סו־פוקלס, השיבה אל תפיסת עולם שבה מוצאים להם הקונפליקטים צורות ביטוי של שגב ועומק. כשאין בנמצא סבל שאינו בהישג ידו של המשורר, זה הדבר שאותו אומרת הטרגדיה היוונית. היא מבירה את העיניים והמצוקות האכזריות לא פחות מתקופתנו. אבל הן עדיין בטווח ההתמודדות, ובטווח זה קיימת תקווה גדולה, אשר מאפשרת בסופו של דבר להגיע לאיזו אמת. ובכן, כמובן, שוב אין אנו מאמינים. יתכן שצעקתו של באקאס, שאותו פה הצעק אל הדיק, הוא כעין תשובה אחרונה לאותה תקופה גדולה של הטרגדיה היוונית..."

ב"יוליסס" של ג'ויס שעבר אף הוא כמובן על פי הדגם היווני, רואה סטיינר את סופו של הדרמטאור הזה, "דרמטאור של הדים מוכרים... הל־דים של היום, בני ה־11 וה־12, השולטים כבר במחשב, והולמים על הלוגריאמות. לא יכירו עוד לעולם את מלחמת טרויה. ואולי תופענה קונפיגוראציות חדשות, מיתולוגיות חדשות..."

הבלה"ר: רות אלמוג

תערוכות

בגרות בשלה

חנה לוי, גלריה שלוש, רח' שלוש פינת שבזי, ת"א

מאת נסים מבורך

תמונות ברמה כזו של אלה שמציגה עתה חנה לוי, לא לעתים קרובות מזדמן לראותן אצלנו. זה אירוע אמנותי חשוב, וזה תוף העובדה שחלק מן העבודות תמוה, אף שהוא משתלב, אולי, באיזה קו התפתחותי, וזה אם אמנם יש יסוד לתקוה שהתמונות המוצגות מרכיבות באופן יום מיכלול שלם.

על כן, אם אמנם כך הדבר, הרי שהבטים להתרחשות ההיא כולה טמון ביריעות גדולות, מכוסות בטכססטורות כמעט־אמורפיות, שאינן מצטרפות למשהו ברור. זהו אותו חלק תמוה שבתערוכה, וספק אם יש לעבודות אלה חשיבות עצמית, וזה תרף העובדה שניתן לאתר בהן נטייה קלה לכיוון דרכו של דיבנקא.

מתוך טכססטורות אלה מתפתח השלב השני, והוא דמויות־נשים גולמיות, נפלאות בוכות מירקם הצבעים שלהן, כמן במעין כלירים המרשתים את השדיים והרחם המעוּתן של ג'יאדהולציים. שלוש או ארבע עבר־דות כאלה מוצגות שם, וקשה לבחור באחת מתוכן במיוחד, שכן כולן הן בחזקת יצירות־מופת.

השלב השלישי והאחרון כולל דמויות בדרות למרי, אמנם מינימליסטיות במקצת, ולפחות בחלקן ברוחה מיכאל גרוס. עם זאת, באחת מהן מצוי אף יסוד אכספרסיוניסטי, וזה בדיוקה דומה, במידה מביכה במ־קצת, לדיוקן של נער מעשה־ידיו חיים אתר (אפתיקר) ז"ל, המוצג בעין הרוד.

מעל לנטיונות אלה לניתוח אמנותה של חנה לוי, מרופת עובדה בלתי מעורערת, והיא שהמדובר הוא באמנית דגולה, אשר פרקה מעליה כל תסביך־נעורים מיותר, בדמות כללי ביצוע נוקשים ודוגמתיים, או חששות מחשיפת מקורות השפעה, ואשר מפגינה בגרות אמנותית בשלה.

חנה לוי, התפרקות מתסביכי הנעורים

בין המופשט לפיגורטיווי

תערוכת יהושע בורקובסקי — מוזיאון ישראל, ירושלים.

מאת ניצה מלניאק

אלמלא קירבה מסוימת של חלק ניכר מהציורים המוצגים לתבניות צורניות, מערכים צבעוניים ואופי הנחת צבע שהציבו את האמן הבר־יטי הווארד הודג'קין במקום בולט בכותל המזרח של הציור האירופי העכשווי, אפשר היה לצאת בהרגשה נוחה יותר מהתערוכה נעימה זו שפי־סקה (שוב בדומה לתערוכתו הגדו־לה של הודג'קין בביאנלה של ונציה בשנת 1984) בתיאורים אטמוספריים ודימויים המצויים על הגבול שבין המופשט לפיגורטיווי, הנובעים מ־התבוננות מדיטאטיבית בעולם הנר־פת, לעתים תוך התמקדות בפרט אחד בלבד.

לכן, קשה להיות שותף מלא לדברי השבח המפליגים, המושמעים על בורקובסקי בפרסום הקיר, מאיר העיניים התלוי אף הוא בתערוכה. נקודת תורפה נוספת שאין לזוקפה לחובתו של האמן הצעיר, אלא לחובתם של האחראים לתערוכה ול־עיצוב החלל, היא הקדשת אולם שלם לעבודותיו של אמן העוסק בפורמטים קטנטנים. תלייתן של עשרות עבודות זעירות בגובה אחד ובמרווחים קצובים, הופכת את הביקור בתערוכה למשהו המזכיר תערוכת בולים.

לסיכום זה, יש לגמור את ההלל על הקטלוג הערי, בעיצובו של יהושע בורקובסקי, שאפילו הוזקנו ביה, לכשעצמה, גורמת להנאה מרובה וזה בשל הפרופורציות המושלמות, העימוד, וידיעת סוד הצימצום. כל אלה, מעלים על הדעת דפוקי גינוח ומעוג בספרון המחזיק בתי שירה סינית עתיקה.

ניאו ריאליזם ירושלמי

פמלה לוי — ציורים, ליסה פלסקוב — צילומים. גלריה גימל, כפר צה"ל, ירושלים

מאת ניצה מלניאק

בתערודך ארוכה עשתה פמלה לוי למן עבודות הקולאז' המתפוררות המדורקקות שישיכבו אותה בשנות השבעים בתחום "האמנות הנשית" ועד לציורים העכשויים הנתלים מבחינת ההגדרה הסיגנונית לתחום הניאו־ריאליזם.

סוג זה של עשייה ציורית, המתבסס לעתים קרובות (וגם במקרה זה) על הגדלות צילומיות, מצריך קלות עשייה ומיומנות כמעט ויר־טואוזית בכל הנוגע להנחת צבע, דבר שלמרבה הצער קשה לאתר כאן. שכן, על אף הביחורים הבנויים כהלכה, התורמים להתרשמות כלל־לית חיובית, סובלות רוב העבודות עצומות־הממדים הללו, מפגם בסיסי מאד, והוא — הרגשה של התאבצות רבה יותר על המידה, שימוש מסורבל בעבודות המכחול לצד שעטנז של כיוות צבע בכל מגוון הסיגנונות ומציאת פתרונות בלתי מושלמים לבעיות שהתעוררו במהלך העבודה. דוגמא בולטת בין פגמים רבים אחרים, היא כיסוי איזור החלציים באחד הציורים היותר חשובים בתערוכה, במשהו בלתי מוגדר, מעין סמרטוט ארום צהוב שצוייר ברישול ומהווה מעין סלאי מאותר. שיותר מאשר הוא מכסה את מבושיו של הגבר המצוייר יש בו להצביע על קוצר־ידה של הציירת.

פמלה לוי מבקשת את דמויותיה הערוכות על רקע של קירפים עזובים, חצרות אחוריות ומגרשי גרוטאות — לפעמים על שפתיים צרה ועמודה מאד, מה שמזמין פרשנויות פסיכולוגיות ומצביע על איזה הויות אסקייפיסטיות. העבודות היותר מוצלחות בתערוכה הן דווקא אלה הפחות שאפתניות, הן מבחינת ההתמודדות עם קני מידה גדולים — המגיעים לעתים לשלושה מטרים — הן מבחינת התכנים. הכוונה לדיוקנאות, ביניהם דמויות מוכרות מעולם הציור. שהמאמץ שהושקע בעשייתם פחות מרגש והם באותים הרבה יותר בכל הנוגע לעבודת המכחול. הבות שטוחי צבע לבנים ריקים כפי שנעשה למשל, בדיוקן האישה הצעירה, התלוי מול הכניסה, היא רעיון טוב שהיה מועיל להקלת תחושת הכובד הרובצת כאמור, על חלק ניכר מהציורים האחרים.

באולם הסמוך, מוצג מבחר נאה מאד של תצלומי שחור־לבן מאת ליסה פלסקוב, צלמת צעירה, גם היא ילידת ארצות־הברית, המת־מקדת בהרגבת ישורת פוטויים ומבליכה היבטים נשיים למן הרוך האימהי ועד התערטלות שאינה משוללת גוון של מרבידיות.

*

ביום ג' (10.3) ב־6 בערב, באולם 01 בבניין רוזנברג, יתקיים ערב עיון במלאות 85 שנה לפרופ' דב סדן ועם הופעת הביבליוגראפיה של כתביו.

במהלך הערב תערך חלוקת פרסי קרן דב סדן לשנת תשמ"ז. ישתתפו: פרופ' נורית גוברין, מר רפי וייך, אהרון אפלפלד, ד"ר מנוחה גלבוע ועוד.

ספרים טובים

בשנת 1946 נפגשה אולגה איווינסקאיה, בת 34, משוררת ומזכירה בכתב־העת "נובי מיר", עם בוריס פסטרנק, בן 56, שכבר אז הכירו בו רבים את אחד מגדולי המשוררים של רוסיה במאה העשרים. פגישה זו הולידה את פרשת האהבה הסוערת ורבת התהפוכות המתוארת בזכרונות אלה. אהבה זו נפרשה על פני ארבע־עשרה שנים, עד מותו של פסטרנק. בשנים אלה כתב פסטרנק את הרומן דוק־טור ז'יוואגו שבו ראה את פסגת־יצירתו ושבעבורו, בעיקר, זכה בפרס־נובל לספרות, בשנת 1958. אולגה איווינסקאיה עצמה שימשה דגם לדמותה של לארה ברומן שתורגם לשפות רבות ועורר את אחת הסערות המהדהדות בעולם הספרות הסובייטית. בזכרונותיה מספרת אולגה איווינסקאיה על נסיבותיה של אותה סערה ועל הרדיפות שנרדף פסטרנק, ושנרדפה היא בשל הקשר עמו.

לנגד עיני הקורא עוברות דמויות מרכזיות בקרית־ספר הרוסית, לצד דמויות של שופטים, סוהרים, מלשינים, ידידי־אמת וידידים־לכאורה. מעל לכל מעמיד הספר לעינינו את דמותו של יוצר גדול שקו של טרגדיה משוך על חייו ועל יצירתו. בשבי העתים הוא סיפור על איימיה של ההיסטוריה ועל גדולתה של השירה — ובעיקר זהו סיפור אהבה — אהבה סוערת ועדינה, גשמית ועזה כמוות.

זמורה־ביתן מוציאים לאור
דביר הוצאה לאור

מבצע **ספרי שוקן**
ברשת חנויות **ספרי**
ספרי קריאה ועיון, ספרי ילדים ונוער
יימכרו עד סוף החודש בהנחה בכל חנויות ספרי.
הוצאת שוקן — ירושלים/תל־אביב
ספרי — מרכז הפצת הספר העברי

שולמית הראבן תשוחח על
תרגומה **לתחת חורש חלב** מאת **דילן תומאס**
בערב עיון על תרגומי מופת, בהשתתפותם של שמעון זנדבנק, יעל רנן ועדי צמח
שיתקיים ביום שני 23.2.87 בשעה 20.00 במוסד ון ליר בירושלים.
הוצאת שוקן/ירושלים ותל־אביב

ACADEMON אקדמון
בית־ההוצאה של הסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית
זה עתה הופיע
פרופ' ישעיהו ליבוביץ
בין מדע לפילוסופיה
מאמרים הרצאות ושיחות
פרופ' חנא שמרוק
האיורים לספרי יידיש במאות הט"ז — הי"ז
הספר מאיר את ההקשרים התרבותיים הרחבים של האיורים בספרי יידיש שהודפסו במאות הט"ז–הי"ז.
להשיג בחנויות הספרים המובחרות
הפצה ראשית: ערמוני, רח' בלפור 4, ת"א.

חדש
ניתן להשיג בישראל באמצעות
הג'ואיש פבליקיישן סוסייטי
שד' בן־מימון 24, ת.ד. 7301
ירושלים 91072, טלפון 02—690579
בהנחה של 33%
PROOFTEXTS
כתב עת לתולדות הספרות היהודית בעריכת אלן מינץ ודוד ג' רוסקיז
THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY PRESS
PROOFTEXTS
מקיף גישות ספרותיות למקורות יהודיים קלסיים, לימודים ספרותיים בישראל, לימוד ספרות מודרנית בעברית וביידיש, ספרות אמריקנית ואירופית, וכתבים יהודיים בלשונות אחרות.

هكذا من الأصل

صحفنا من الداخل

סאנה חאסן — אשה מבוקשת

סאנה חאסן: חשיפה מורכבת

רם עברון אינו יודע את נפשו. נהרה שפוכה על פניו, החתומים בדרך־כלל. הרי הוא זוכה בהצהרת אהבה מפורשת, מפי אשה מבוקשת מאד בישראל — סאנה חאסן, המצריה שלדבריה התאהבה בישראל, וכבנוס, גם ברם עברון. אך אין הוא אחד ויחיד. אמנם היא מגדירה אותו כאדם קר אבל אהבתה של חאסן אינה יודעת גבולות: היא ממיסה גם את הקרח העברוני. היא עושה לעברון אנאליזה מהירה, ומבשרת לו שגם הוא, כמוה, בי־סקסואלי. אלא שהיא בעלת אומץ לב, גילתה פרשת־אהבים בקיבוץ, שם אף גילתה את ישראל הלסבית. ואילו הוא חסר את אומץ־הלב הדרוש לתנות אהבים עם גבר.

בכך לא תמה התוספה הפרטית של סאנה חאסן — הבהגית כל רגע כאור המצלמות. והאמת, מי יקריש לאחת כמותה שעה שלמה של ראיון — אם לא הטלוויזיה הישראלית? האחראים ל"זה הזמן" יצאו כמדומה מגדרם, וחאסן זכתה לשעה שלה, בניגוד למתכונת הנהוגה בתכנית זו. טוב אני מוצאת אימות לעובדה, שכאשר לא־יהודי מביע אהבה לישראל ולישראלים, אנו מאמצים אותו אל לבנו, מכרכרים סביבו, הופכים אותו לכוכב מקומי. ומסביב לסאנה חאסן התנהל פסטיוואל לאומי ממש, כמה שנים. היא לא היתה מעוררת תשומת־לב כזאת בשום מקום בעולם, ובמיוחד לא בארץ מולדתה מצרים — אני חוששת שבארצה אין מתייחסים אליה ברצינות יתרה.

בשום מקום לא היתה זוכה ליחס שכזה. ברעיונות המבולבלים שלה, בצורת הביטוי הפשטנית כל־כך (אולי גם בגלל העברית שבפיה) ובצחוקים הפרועים המעצבנים שלה. במקרה הטוב היו נוטים לראות בה קוריוז. אבל בישראל, עצם העובדה שהיא מצריה והגיעה לכאן — תארו לכם, לפני סאדאת! — גורמת לאנשים להתנהג בצורה מוזרה. מי אינו משחר לפתחה. מתברר שאף פגשה את מר בגין, כשהיה ראש ממשלה. אבל רינו לא מצא חן בעיניה. פרט הגון שלא להתנהג אתה יפה. היא מכריזה שהיה "מתנס". כנראה לא שתה בצמא את דברי החוכמה שלה, ולא שעה לבשורה שבפיה. (תארו לכם ישראלי אוהב מצרים המכריז דברים ברוח דומה בטלוויזיה המצרית — על מבארק).

כאן היה אפשר לצפות שרם עברון ישתמש מכלי הקסם שאפפו אותו, וישאל אותה כמה שאלות ענייניות, על האינטליגנציה המצרית, שלדבריה כמוה ומשתוקקת לשלום עם ישראל העקשת. אבל כנראה נעתקו מלים מפיו. במשך השיח האינטימי, נשתכחו מלבו כמה שאלות רלוונטיות.

מן ההפקר זכתה גאולה כהן. לא היינו זקוקים לווידוי של חאסן על אהבותיה הלסביות, לאור ששמענו מתוך ספרה את תיאורה של חברת־הכנסת כהן, בנוסח ספרות אירוטית מסוימת. גם איני משוכנעת שח"כ כהן מאושרת מאהבה מתפרצת זו, שנפלה עליה במפתיע. כנראה חברת־הכנסת נתחלפה לחאסן בפנינה רוזנבלום.

אם איני טועה, חאסן רואה עצמה בעיני־רוחה כאחות־תאומה של גאולה כהן, ברוח בצורה, וכך, למרות דיעותיה של חברת־הכנסת, השנואות עליה, היא לכודה בקסמיה. ואם הנושא הוא סקס, אנו נידונים לשמוע וידוי מלא ומפורט על אהבתה הגדולה לקצין ישראלי, דני שמו. הוריה סלדו מאהבתה זו אף יותר מאשר מאהבתה הלסבית למישל, וראו בה בגידה במולדת. אבל כמו בספרים, האהבה התגברה. אלא שקשריה של דני עם דרום־אפריקה היו גורמים בעיניה מאשר שירותו בלבנון.

האם הגיע עכשיו תורו של רם עברון? הוא לפחות אינו קצין בצה"ל. אמנם הוא ריאיין את שגריר דרום־אפריקה, אבל חוץ מזה, הוא מעל לכל חשד.

אם הבנתי נכונה מה שהשתמע מדבריה של חאסן — הנודה, הנסיעה לישראל, אהבת האויב, מקורם בריאקציה שלה כלפי אמה. כמובן, אין היא שוכחת להזכיר לצופים שהיא באה מבית אריסטוקראטי מאד, שיש להם משרתים ומשרתות. והיא לא עשתה מעולם עבודה כלשהי. תנא לזכור: בביתם שתו תה של מנוחה בחמש אחר־הצהרים. לעומת זאת, בישראל מרגיז אותה הזמר־השוויון. היא מעריכה את הדתיים. מתברר שהלכה לקיבוץ מפני שרצתה לדעת הכל על ישראל — וגילתה את הלסביות. יש לה כמובן דעות מבולבלות ופשטניות על השלום, ואם לא די לנו בלהג ובפרצי־הצחוק המרגיזים, נוכל לשמוע שהיא "לא מקבלת דבר כמו טרוריסטים". גם על הצהרה זו אין עברון מגיב ממש.

קשה מאד להתייחס ברצינות לדיעות הפוליטיות והאמורות של סאנה חאסן. דומה שרק בישראל יכולה גברת כמוה למצוא מקלט אוהב, ולזכות בשעה תמימה של ראיון טלוויזיוני. אמנם לא קראתי עדיין את ספרה, אבל הראיון במתכונתו היה לי די והותר.

מה מצחיק את דמיאניוק

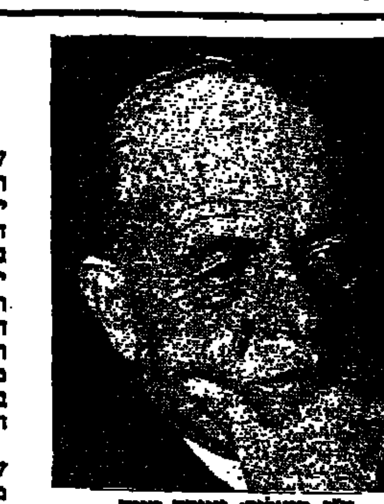
ח"נ ביאליק: מטרה חיה

מי שאיננו באולם בית־המשפט בירושלים ומתרשם מ־מה שרואים במהדורות "מבט", קשה לו לעשות השוואה בין משפט דמיאניוק למשפט אייכמן. אבל נאמנים עלי דברי המשורר חיים גורי, בעל רגישויות עמוקות לעניין השואה, שאף כתב ספר על משפט אייכמן: משפט דמיאניוק שונה באופיו ממשפט אייכמן. הן הנאשם הן האשמה המיוחסת לו והן הזמן שחלף מאז — נותנים את רישומם על בית־המשפט הירושלמי.

אין ספק, אפשר לקבל את רשמו והתרשמותו של המשסמן הפולני, נציג ארצו בבית־המשפט — המביע התפעלות רבה מהליכי המשפט הישראלי, מרמתם של השופטים, והמיוחד מנשיא בית הדין, השופט דב לוין.

זו רק תחילת המשפט, והיום הראשון היה מוקדש רובו ככולו לעניינים פרוצדוראליים. האווירה מכובדת ורצינית מאד. לעומת השופטים, עורכי־הדין והעדים, נראה דמיאניוק, בניגוד גמור לאייכמן, כאילו הוא מרוחק מן הנעשה באולם. גם מתורגמנו לאוקראינית אומר, שמתקבל הרושם כי הוא אינו מאזין ואינו מעוניין בפרטי הדברים.

תמונה אחת בולטת בזיכרון: דמיאניוק, בעל פרצוף של איכר אוקראיני, מעלה מיד זיכרונות על תפקידם של האוקראינים במחנות המוות. הוא מניף את ידיו הכבולות לעבר המצלמות, צועק משהו בעברית ומצחק. מכסה את הפנים המגושמות, הסרות־ההבעה. קשה להבין על מה ולמה צוחק האיש, מה משמח כל־כך את לבו. אם הוא איוון האיום, מוטב שיסתיר את פניו לעד. ואם אינו איוון האיום, האם מותם של שמונה מאות אלף יהודים שנרצחו ונשרפו בטרבלינקה, מבדיח אותו כל־כך?

בועטים במי שיש לו כוח

דן מירון

מבוקרים למיניהם, גם אלה שדן מירון משלח בהם את חציו ועושה אותם ללעג ולקלס — יכולים לשאוב עידוד־מה מן הדברים שהשמיע הוא־עצמו, ב"סוף ציטוט" (יום א'). מירון יצא להגנתו של ח"נ ביאליק, והפעם מפני זך ואבידן. אלה השניים אוחזים ברשימה ארוכה ומכובדת של מבקרים בני כל הדורות והזמנים, שמרדו בביאליק והוא היה להם מטרה חיה.

במקרה של זך, אומר מירון, ש"הלאומיות של ביאליק, עדיין מושכת פירכמה משובל האינדיבידואליזם משנות החמישים של זך, שעבר עליו הכלח". זה חולק. אף מתברר שביאליק עצמו השיב למקטרגיו, גם הקדים אותם בשירים, שראו אור רק באחרונה. המשורר מנה בהם אחד לאחד את חולשותיו וכישלונותיו; או מה שאחרים ראו בכישלונות וחולשות.

מירון, אחד המומחים לביאליק, וממעריצי האיש ושירתו, אינו מתרגש מן הביקורת עליו. הוא רואה בה תהליך רגיל. "יצירות ספרות גדולות עומדות בהפסרים גדולים", הוא קובע, ו"בועטים דווקא במי שיש לו כוח". לתשומת לבו של מירון, אחד הבועטים האכזריים בביקורת העכשווית.

מירון רואה את חשיבותו של ביאליק מעבר לשירתו. ביאליק, הוא מי שאירגן את התרבות העברית ושינה את פניה. הוא קבע תבניות בסיסיות לתפקיד התרבות והשירה, ואירגן בסיס שלפיו אנו חיים את חיי התרבות והספרות שלנו.

מצטרף אל מירון, בסגנון אישי שונה, עדי צמח, אף הוא אחד מחוקרי שירתו וחייו של המשורר. ברוחו של מירון, צמח מכנה את ביאליק "מכונן הפסנתרים הלאומי שלנו"; כלומר, הוא כיוון את הטון שבו נחשב וניצור; קבע את אוצר המלים של ההוויה התרבותית־העברית.

מירון מנסה להסביר מדוע אין ביאליק אהוד על חלק מן המשוררים בני זמנו ומגנו, בניגוד למבוגרי הספרות האוהבים אותו. הסיבה לכך היא הריבוי שכבתיות של שירתו. שירתו של ביאליק כמו עשויה זכוכית מעובה. שירתם של משוררים אחרים בנויה כזכוכית דקה ושקופה. לפי זיוה שמיר, אף היא מחוקרי ביאליק, המשורר הוא בריכה שמשתקפים בה פני פרשניו הרבים.

מירון גם מדבר על התמודדותו של ביאליק עם הטראומות שלו (כטראומת העוני, שאין לה בסיס מוצק במציאות חייו) ועל המגד ההזדהות שלו עם האידאל הלאומי. חלק מרתק בדיון מוקדש לפירוש שנתנו שלושת המשתתפים לשיר "בין נהר פרת ונהר חדקל". עלי להודות שאלמלא הדברים ששמעתי, לא הייתי מגלה לעולם מה יש בו בשיר זה.

הדיון נשא את חותמו של דן מירון — בידע הרב שלו, בכושר ביטויו ובסמכותיות. מירון הוא כיום המבקר־החוקר החשוב והבולט ביותר בספרות העברית — וגם הארסי ביותר. הוא מעלה ומוריד משוררים וסופרים. לעתים קשה מאד שלא להשתכנע מדבריו. ידוע לנדרון, בכושר התגלות נדיר, חש מיד שלפניו אישיות סמכותית ודומיננטית, יותר ממנו, וגם בעל ידע רב פי כמה. וכך, הדיון על ביאליק נשא את האופי שמירון שיווה לו — ואולי זו הרמה ש"סוף ציטוט" צריך לשאוף אליה.

להחליף את הקניינים

הטלוויזיה הלימודית, שלא לדבר על הטלוויזיה הירדנית, מכים את הטלוויזיה הכללית כמה אחת אפיים. קשה להתמודד עם הדיגיון העקום או הבודדה הגרועה של הממונים שם על קניית סרטים וסדרות בחו"ל. כבר השלמנו עם הרעיון שבטלוויזיה הישראלית אין תבניות מקוריות. אבל מדוע עלינו להסתפק בסדרות אמריקאיות מטופשות, שרמתן ירודה ואין בהן שום עניין? אמנם איני מרבה בשום פנים לוותר על "שושלת", וגם הייתי מסכימה ש"דאלאס" תחזור למסך. אבל מדוע עלינו להשלים עם העובדה, שבשעות צפייה פופולאריות ביותר, יקרינו סדרות אינפנטיליות וגרועות כמו "ספנסר", וסדרה מטומטמת בשם "מקגווייר". (שמעתי שסדרה זו מוקרנת בארה"ב לילדים). אפילו "בית־דין לילי" שיש לו אמנם מעריצים, נמשך ללא־סוף והיה אפשר לוותר על כמה פרקים [illegible].

בטלוויזיה הלימודית מקרינים את "משפחת פאליסר", "מועדון הפיקוויקים" (לפי דיקנס) סדרות־מתח צרפתיות מעולות, סדרות על אמנות — ומה לא. ואני מעיינת רק בשבוע אחד של שידורים. בעבר הקרינו שם את "קוסמוס" ו"תולדות האימפריה הבריטית". לאן נעלמו סדרות־המתח האנגליות, המעולות, שריתקו אותנו אל הטלוויזיה? והיכן הן האנגליות הלא־משעשעות דווקא מדוע אין לומדים מירדן? בטלוויזיה שלהם מוקרנות ללא־הרף סדרות אנגליות מכל הסוגים והמינים, לטעמו של כל אחד. וכאשר כבר מוקרנת סדרה טובה ורצינית, מדוע היא מוקרנת דווקא בשעות אחר־הצהריים — כאשר רוב הצופים אינם יכולים לצפות בה — ושעות השיא של הצפייה מוקדשות על־פי הרוב לזבל?

מי אחראי לתכנון מחיר זה ומדוע אי־אפשר לשנות זאת? כמדומה בטלוויזיה מתעקשים על התכנון הזה. אולי יש צורך דחוף להחליף את "הקניינים" ולמנות אחרים במקומם. תמיד יימצא מי שישמח לנסוע לחו"ל, ואפילו לצפות בסרטים.

ללא מימד ביקורתי

כתב הטלוויזיה עמוס כרמלי ירד לפסטיוואל עכו, גילה תיאטרון אחד, והביא את ממצאיו ל"מבט שני". מיכאל קרפין, בחוש של עורך, הבין שהריחו מיושן, אבל הוא מוצא לו תירוצים: זו הזדמנות לבחון את פסטיוואל עכו מתוך ריחוק מסוים. ובשימה אתה הוא קובע: לאחר שבע שנות ניסיון לרעיון שהגה במקורו עודד קוטלר, להקים תיאטרון שוליים נסיוני — הנסיון הצליח. והקהל הישראלי נוהר בהמוניו (בשנה האחרונה ביקרו בעכו כרבע מיליון) ונהנה הנאה מרובה. אמנם הקהל הישראלי וטעמו, אינם בהכרח סימן לאיכות, וכשלעצמי, יש בלבי הרהורי כפירה רבים הן ביחס לתיאטרון עכשווי הן ביחס לפסטיוואל עכו — אם לשפוט לפי הצגות שקטעים נבחרים מהן ראינו. אבל הכתבה של עמוס כרמלי מציגה בראש וראשונה אירוע צבעוני מאד. אין ספק שבכותליו של אולם האבירים בעכו, על רקעה ואווירתה של העיר העתיקה — ההצגות נראות אחרת; כפי שאומר שמואל הספרי, שעכו היא בשבילו כאהבה ראשונה.

הקהל הישראלי מראה פתיחות רבה יותר, וגם זו תופעה מעניינת. אם לשפוט לפי הכתבה שבחרה דווקא בהצגות מסוימות מאד, הפתיחות בעכו היא דווקא כלפי לסביות, קוקסינלים וההומוסקסואליות — כמו ב"שער", "המוות של עגלה", שמיר, שבו היא מתסלת חשבונות עם אביה. אבל פתיחות בתיאטרון אינה רק כלפי נושא, אלא כלפי סגנון וצורה. יש סגנונים שהוצאות בכתבה היו מרשימים, אבל ברגע שתוקינים ישראלים פוצים את פיהם, קשה לסבול אותם.

עמוס כרמלי יצא לעכו בהרבה רצון טוב, והביא כתבה אימפרסיוניסטית על תופעה תרבותית־עממית, סנסציונית. היא תופעה טובה לעכו, ולא לזמן רב אחריה. דברי ההסבר של קרפין אינם משכנעים מפני שהכתבה היתה חסרה כל מימד של ביקורת והערכה שקולה.

מכתבים למערכת הארץ

גלגוליה של איוולת

כמו לא די לנו בבזיונות האחראיות לחיי בריאתם, או למקווה האחראים לשלימותם של בני־האדם. בא הבטאון "המגוגה החרדי" (13.2) ומוסיף עוד סממן: "מחיר כבר שילמו כל ראשי בנק לאומי עבור הרס בית־הקברות בטבריה". רובנו מתייחסים במנוד ראש לאיוולת כזאת, בביטול, בגיחוך, וטוב שכך. אולם, המציאות מראה שאיוולת כזאת, המצטרפת לאיוולת דומה, הופכת לדעה מקובלת, ויחד עם אמונה מיסטית, כזו שבטאה במגרל העמק, הופכת ל"הלכה". האיוולת שנהפכה להלכה, נהפכת לתקנה ולחוק, ועל פי חוקים כאלה, לצערנו, אנו חיים, נולדים, נישאים ונקברים.

יוסף הלוי

תל אביב

עישון ודמוקרטיה

בראיון ברדיו בעניין העישון במקומות ציבוריים אמר ח"כ פסח גרופר כי "בדמוקרטיה רשאי כל אדם לעשות כרצונו". כך מובנת הדמוקרטיה לחבר כנסת, ועל סמך עיקרון זה מצדיק גרופר עישון בנוכחות זרים על אף שהעישון פוגע גם בלא־מעשנים הנמצאים בקרבת המעשן.

משטר שבו כל אחד עושה כרצונו, אינו דמוקרטיה אלא אנרכיה. הדמוקרטיה, כפי שהיא מובנת ומיושמת בארצות הנאורות פירושה: הנך רשאי לעשות כרצונך כל עוד אינך פוגע בזולתך. ואילו העישון מהווה פגיעה חמורה בבריאות ולכן יש לאסור עליו במקומות ציבוריים.

גדעון כץ

חיפה

הפתרון — דיאלוג

צודק הד"ר אריה יערי בקביעתו, שיש עם מי לדבר בגדה וברצועה ("הארץ" 18.2), וכי שר הביטחון יצחק רבין טועה במדיניות אי־ההידברות שהוא נוקט בשטחים. בגדה וברצועה מצויים מאות אישים פלשתיניים הפזורים בסקטור המשקי, ברשויות העירוניות והאזוריות, במגזר החינוכי והאקדמי, באיגודים המקצועיים, במגזר הרפואי, ובארגונים וולונטריים שונים. אישים אלה כמהים לפתוח ולנהל דיאלוג פוליטי לדו־קיום בשלום עם ישראל תוך נכונות לפתח עימה קונפדרציה מדינית וכלכלית משותפת לחבלי הגדה והרצועה, ישראל וירדן. חלק מאישים אלה נכון לדיאלוג זה אף מתוך מודעות לסיכון האישי הכרוך בכך.

משום מה, שמים רבין, ועמו שמעון פרס ומפלגת העבודה כולה, את יהבם על המלך חוסיין בלבד, תוך התעלמות והתנכרות לכל אופציה אחרת. זו הסיבה העיקרית למדיניות שר הביטחון ולדבקותו של שמעון פרס ברעיון הוועידה הבין־לאומית.

בסרי־לנקה מתנהל זה עשור שנים מאבק עקוב מדם של המיעוט הטמילי למען עצמאות מדינית ולו חלקית. במטרה ליישב את הסכסוך יזם ראש ממשלתה של סרי־לנקה דיאלוג פוליטי, שנהפך למו"מ, עם מנהיגים טמיליים מתונים, חרף התנגדות חריפה של המנהיגים הטמיליים הקיצוניים יותר. הגיעה השעה לבחון דרך דומה גם כאן.

אריה הס

ירושלים

לא נסבסד מהמרים

מתוך שלא לשמה — בא לשמה. במאמרו "אין מול למפלגת העבודה" ("הארץ" 11.2) פירט יואל מרקוס רבים מתחלואי מפלגת העבודה. בין היתר הוא טוען, שהקיבוצים ("מלח הארץ") הם "מהקורבנות הגדולים של הכלכלה הנבונה".

אף אחד לא אנס את הקיבוצים להשתתף בחינגה של תקופת ארידור. היו אלה הקיבוצים, שראו לנגד עיניהם את הרווחים הקלים ההתעשרות המהירה ומיהרו להתנער ולהשליך מאחורי גוום את כל תורותיהם הסוציאליסטיות. והיו למרסר נוסף בבורסה. האם מתפקידו של משלם המיסים לסבסד מהמרים?

את האמת המורכבת יותר ניתן למצוא בטרמינולוגיה רבת העדכיות של שמעון פרס, באחד מרגעי ההברקה שלו: "צמיחה" פירושה "כסף לכיסנו". והכוונה לכיס מפלגת העבודה. לשם כך יש להצמיח מפעם לפעם את טולל בתנה, הקיבוצים, קופת חולים, חברת העובדים ועוד צמחים כתנה ובננה, שהם הם מקור הכוח והכספים של מפלגת העבודה. לא בכדי חדש מזכ"ל העבודה את הצבעתו של פרס בראש פורום כלכלי בכיר ומוביל לאחר הרדוקציה. משם, מעמדת ה"שיבר" השולטת על זרימת־הכספים, אפשר לעשות יופי של צמיחה.

אין אני שותף לדברי השבח שמרעיף מרקוס על הקיבוץ, בטענו שהוא "מגזר יצרני מיוחד במינו, שהעולם כולו מלא התפעלות ממנו". אני איני מתפעם מהקיבוצים ומעדיף שימכרו את נכסיהם, כולל נכסים של מפלגת העבודה, לכיסוי חובותיהם. את פריסת החובות נחיל על משכנתאות של זוגות צעירים שנחנקים בתשלומים החודשיים הגבוהים.

יצחק סינדלינגר

קרית חיים

תלמה מחדשת

מרק עם טעם ובלי מלח

בשורה מתלמה:
סוף סוף יכולים גם הנמנעים ממלח להנות ממרק טעים טעים.

לבריאות.

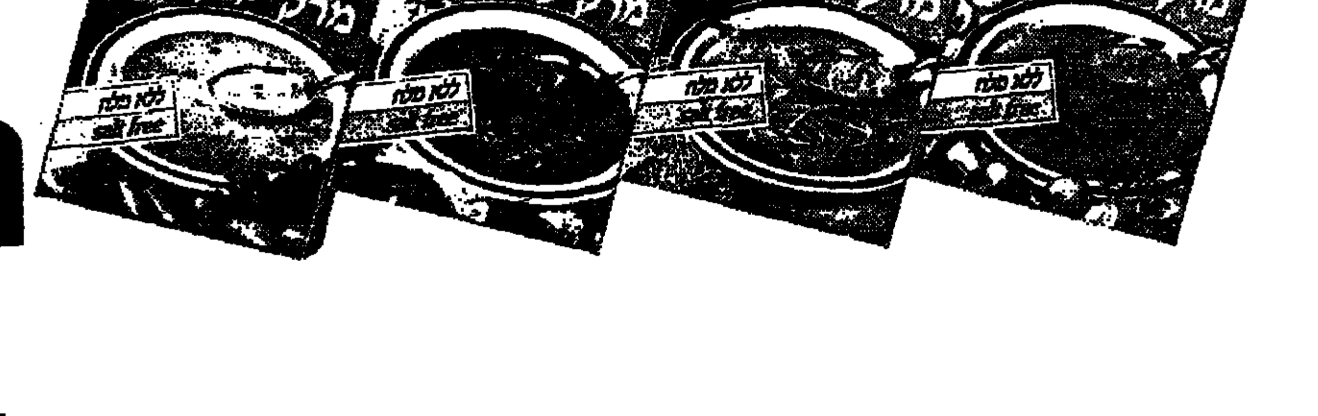

תלמה